

**R. P. Francisci Svarez Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Connimbricensi Academia
Sacrarum Litterarum primarii Professoris Opvs, De Virtute
Et Statu Religionis**

Qvo Quid Contineatur, Index proximus indicabit

De Obligationibus Religiosorum ex Regula, Prælatione & subiectione
regulari provenientibus, De varietate Religionum tam in genere, quàm in
specie, De Religione Societatis Iesv in particulari

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1626

Liber Decimus. De regimine Societatis, & consequenter de Prælatibus eius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93501](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93501)

LIBER DECIMVS.

De regimine Societatis, & consequenter de Prælati eius.

Explicitum omnia, quæ ad statum, perfectionem, & ministeria huius religionis spectant, solum superest vt dicamus de modo gubernationis eius: nam ex illa maxime penderet, & conseruatio religionis, & executio omnium mediocum, quibus ad suam, & aliorum perfectionem vti debet. Quoniam autem gubernatio per Prælatos, & secundum regulam fit, simul de vtrisque hoc in libro dicemus; primo quidem generatim, seu in communi; deinde vero ad illa particularia descendendo, quæ ad huius tractatus complementum necessaria videbuntur.

CAPVT I.

Virum Societas per modum monarchiæ conuenienter gubernetur.

I. *Suppositio, monarchia cum Aristocratiâ in Societate.*
Suppono in primis hoc esse commune Societati cum aliis religionibus ferè omnibus, vt eius ordinariū regimen monarchicum sit, habens aliquid Aristocratiæ admistum; nam & monarchicum regimen secundum se melius est, & in hominibus propter eorum fragilitatem, & periculum errandi, vel iniudicio, vel in affectu, aliquo adminiculo Aristocratiæ oportet esse temperatum, vt est tam Philosophorum moralium, quam Theologorum recepta sententia, quam in tract. 3. attigi, & latius in materia de legibus lib. 3. cap. 4. & de Ecclesiastica hierarchia tradi solet, atque disp. 9. de fide sect. 6. a. n. 8.

II. *Suppositio, variæ Prælatum ipsius Societatis.*
Secundo suppono monarchiam huius religionis reduci ad vnum generalem Præpositum, sub quo tota religio militat, quæ vt illi coniuncta, soli Summo Potestati in spiritualibus ordinariè subiecta est. Hoc satis constat ex prima institutione & approbatione Societatis in Bullis Paul. III. & Iulij III. & ex Const. præsertim p. 9. sub hoc autem Generali immediatè constituuntur Præpositi Prouinciales, & sub Prouinciali, singulorum locorum superiores, sicut citato tract. 8. declarauimus, nam in his conuenit hæc religio cum aliis: quia moraliter necessaria sunt in quacunque religione, quæ cum sit vnum politicum corpus per vniuersum orbem simul cum Ecclesia catholica diffunditur, habetque membra secundum locorum diuersitatem valde distantia. Vnde sit primò membra hæc ratione vnitatis, quæ inter se habent, indigere vno capite, quod in omnia influat, & vniuersali bono totius corporis prouideat, & singulis membris in aliorum vtilitatem vti possit: & hoc est Generalis munus, vt copiose & prudenter satis tradit S. P. Ignatius in 9. p. Const. à principio. Ratione verò distantæ, & extensionis, & alicuius diuersitatis, quam necessario inter se habet variegatae regionis, seu nationes, necesse est sub Generali Prouinciales constituantur, quorum singuli suas prouincias proximè administrent, & regant. Quoniam vero in vnaquaque Prouincia varia sunt loca, domos, vel collegia Societatis habentia, neces-

Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

sarium erat, vt vnicuique loco aliquis præsit, sit e Rector, siue Præpositus appelletur. Vnde etiam ne secundo hos omnes ordinariam, & spirituales iurisdictionem habere: vnumquemque iuxta modum sibi cõcessum, suoque muneri accommodatum: nã sine iurisdictione administrari non potest, vt ex generali doctrina de statu religionis constat. & c. 4. n. 1. attingitur. Quanta vero sit hæc iurdictio in singulis numeratis superioribus iuxta peculiare modum huius religionis, ex discursu huius libri constabit. Denique colligitur ex dictis, omnes prædictos Societatis superiores esse Prælatos Ecclesiasticos cum omni proprietate & rigore. Habent enim animarum curam cum iurisdictione Ecclesiastica fori contentiosi ordinaria, seu ex vi muneris; quæ duo tantum sunt necessaria ad huiusmodi prælationem, vt in superioribus visum est, & attingemus c. 4. viderique possunt Sotus l. 7. de iust. q. 4. art. 3. Nauar. conf. 23. de Priuileg. & comm. 3. de Regular. n. 4. D. Th. 2. 2. q. 33. ar. 7. ad 5.

Tertio suppono, Aristocraticum regimen multis modis participari à Societate. Primo in hoc quod suas habet congregationes generales, quæ licet non habeant certa, ac definita tempora, opportunis tamè occasionibus non sunt omittendæ. Primo quidem, ac necessario, cum in defectu Generalis morui, vel priuati, aut priuandi suo officio quacunque ex causa, alius eligendus est. Deinde quando alia causa grauis occurrit ex his, quæ numerantur 8. p. Const. c. 2. Ad huiusmodi autem congregationem pertinet propriè, & in omni rigore Aristocraticum regimen, nam in illa qui congregantur habent suffragium decisiuum, & quamdiu illa durat, in ea est suprema potestas totius Societatis, etiam supra ipsum Generalem, vt declaratur p. 10. Const. §. 8. & 9. p. c. 3. 4. 5. & 6. à quo autem cõuocanda sit huiusmodi congregatio, & qui sint ad eam vocandi, & quomodo, quæve negotia in ea tractanda, ac definienda sint, tractatur late in 8. p. Const. & nonnulla attinguntur in 9. & 10. & specialius in peculiari forma generalis Congregationis.

Secundo participatur hoc regimen in alio genere congregationum, quæ licet ex vniuersa Societate cogantur, nõ sunt tamè generales, quia ad illas, nec Prouinciales, nec plures suffragium habentes ex singulis prouinciis cõueniunt, sed solum singuli ex singulis prouinciis nomine earum, & tanquam earum Procuratores missi, & ideo congregatio Procuratorum, hæc appellatur, habetq; fundamentum in 8. p. Const. c. 2. in declaratione lit. B. eiusque forma magis declarata est in 2. Congregatione generali c. 29. & in speciali formula de hoc edita in 5. congregatione generali; pertinet autem ad hanc congregationem em primo, ac præcipuè decernere, an congregatio generalis cogenda sit, necne: & in hoc habent cõgregati suffragium decisiuum. In reliquis autem negotiis, quæ in ea tractari possunt, ex vi instituti, & cõstitutionum, solum habent consultiuum, vt ex eodem c. 2. 8. partis constitutionum colligitur.

Tertio participat Societas hoc regimen, per Cõ-

III.

Primum modum in quo visitur Aristocratiâ in Societate per congregationes generales.

IV.

Secundum modum per congregationes.

V.

grega-

Tertius per
congr. pro-
uincialis.

Bregationes provinciales, quæ in singulis provin-
ciis, quolibet triennio fieri debent, earumque finis
est, ad eligendâ personam, quæ nomine totius provin-
ciæ Præpositum Generalem adeat, & in cōgre-
gatione Procuratorum suffragium habeat. Huius
ergo Procuratoris electio fit in congregatione provin-
ciali, & solum in ea electione habent votū deci-
sivum qui in huiusmodi congregatione suffragium
habent. Fit etiam hæc congregatio in singulis provin-
ciis, quotiescunque totius Societatis Generalis
congregatio cogenda est: nam in illa provincia e-
ligendi sunt, qui cum Provinciali suffragium habi-
turi sunt in congregatione generali, & in eorum e-
lectione habent propriam vocem actiuam omnes
qui legitime ad congregationem provincialem cō-
ueniunt. Porro quinam, & quot conuenire debeant
ad hanc provincie congregationem, qui etiam vocē
passiuam in ea habeant, in formula eiusdem con-
gregationis c. 3. traditur. Et in 5. congreg. decret. 60.
& 81. cōtractus fuit numerus qui in const. p. 8. c. 3. in-
definituserat. Præter has verò electiones nulla lex
vel statutū fieri potest in congregatione provincia-
li, neq; in aliqua ordinatione faciendâ votum deci-
sivum habent, qui ad eam conueniunt, sed solum
cōsultare possunt de rebus necessariis, vel opportu-
nis, vt in congregatione generali, si illa cogenda sit,
decernantur, vel si non cogenda, Præposito genera-
li proponantur. Quæ omnia constant ex 3. p. Const.
c. 2. 3. & 5. & p. 9. c. 5. §. 4. & 2. congregatione generali,
c. 29. & ex speciali formula congregationis provin-
cialis, in quibus locis fusc etiam declaratur qui sint
ad hanc cōgregationem vocandi, & à quo indicēda
sit, & quis procedendi modus in illa sit seruandus.

VI.
Quænam per
consilium

Quartò participat Societas regimen Aristocraticum
in multitudine Prælatorum per quos gubernatur
sub vno supremo generali, vt sunt Provinciales,
& locales Præpositi, qui totum gubernationis
pondus inter se habent distributum: nam hoc etiā
pertinere ad participationem Aristocratiae infra n.
11. declarabo. Perficitur autem hæc participatio in
consiliis, quæ ad res statuendas, atque ordinandas
simul cum Prælati adhibentur. Nam in gubernatione
Præpositi Generalis à tempore 1. congreg. de-
creto 85. adhibetur consilium quatuor assistentium;
in 6. verò congreg. additus est quintus pro Gallia, vt
habetur; tum in decreto 1. eiusdem congreg. tum in
formula congreg. generalis n. 15. & 78. qui Assistentes
à congregatione generali, ex diuersis nationibus si-
mul cum ipso Præposito eliguntur, vt per eos possit
maior lucem de rebus omnibus accipere, & eo-
rum consilio, & prudentia in rebus definiendis vt,
vt videre licet p. 9. Const. c. 4. n. 5. & 6. & in propriis
regulis Assistentium, & in formula eligendi illos.
Provincialibus etiam proprii consultores assignari
debent. Idemq; de inferioribus Prælati localibus,
cum proportionem statuitur p. 9. Const. c. 6. §. 4. & de
Rectoribus in particulari p. 4. c. 10. §. 7. & c. 17. §. 1. De
numero autem eorum solum dicitur vt cōsultores
Rectorum in Collegiis ad minus duo sint, vniuersita-
tatum vero cōsultores ordinari debent esse qua-
tuor: vnde cōstat à fortiori consultores Provincia-
lium quatuor esse debere, & ita vsu receptum est. Imò
in grauioribus domibus professis & grauiorib.
collegiis, idem seruatur. Est autem his omni us Ac-
sistentibus, & consultoribus commune, vt in suis
consiliis solum habeant suffragium consultiuū (nisi
quod de Assistentibus excipitur in cong. 4. decret.
23. & in cong. 5. decret. 16.) & decisio tota, ac iudiciū
rei penes Prælatum respectiue maneat. Ita de Gene-
rali statuitur p. 9. c. 6. §. 11. & de cæteris superioribus
p. 4. c. 17. & p. 9. c. 6. §. vlt. & p. 10. §. 8. generaliter dici-
tur magnopere referre si Præpositi in subditos mul-
tum potestatis habeant. Et in hoc puncto explican-
do consistit tota difficultas præsentis capituli, nam
reliqua clara sunt.

Cur Prælati Societatis soli vendicent definitum
in agendis.

Dubitant enim aliqui, cur Societas tantam pote-
statem generali, & cum proportionem cæteris Præ-
positis tribuat, vt res omnes suo iudicio, & volun-
tate definire possint, etiam contra iudicium suorum
consultorum, si velint. Nam hoc potius est monar-
chia pura, quàm mixta, nisi valde secundū quid, quod
non sufficit ad excludendum periculum, ne monar-
chia in tyrannidem conuertatur: propter quod pe-
riculum in hominibus vitandum monarchia mixta
ex Aristocratiâ præfertur puræ: mixta autem solius
consilij inefficax valde est, tum quia nullus est ty-
rannus adeo iniquus, qui aliquorum consilio non v-
tatur, tum etiam, quia si potestas in vno manet, cu-
ius voluntas sufficit vt factum teneat, etiam con-
tra consilium suorum Assistentium huiusmodi ma-
nent in eodē periculo patiendi plures iniurias. Vnde
de Nauar. Comment. 3. de regularib. dicit, licet mon-
archia pura, secundum se melior sit, tamen propter
concordiam, & alios respectus conuenire, ne Præla-
tus solus gubernet, sed adiutus consilio, & consensu ali-
quorum. Vbi expendo illam particulam consilio, &
consensu, nam per illam significatur suffragium nō so-
lum consultiuum, sed etiam decisiuum. Et ratio
est, regimen vnius magis absolutum, etiam in reli-
gionibus, præsertim non mendicantibus, degenerare
in tyrannidem. Et ideo (inquit) in reducta ad mon-
archiam restricta, quia vnius de consensu multorum ad id depo-
natorum gubernat. Vbi iterum de consensu dixit, non
de consilio tantum, quia per consilium solum, non
videtur satis illi periculo occurrere. Facit etiam, quod
antiqui Patres religionum hunc modum regiminis
elegisse videntur, vt intelligi potest ex Basilio in re-
gulis 45. 48. & 54. ex fufioribus, & in 11. ex breui-
oribus, & ex regula Carmelitarum c. 2. & 3. & ex sta-
tutis Carthusianorum p. 2. c. 4. & ex regula mona-
charum c. 7. inter opera Hieronymi tom. 9. Denique
ferè omnes religiones mendicantes hanc formam
regiminis obseruare videntur.

Nihilominus dicendum est, P. N. Ignatiū non sine
antiquorum Patrum exemplo, nec sine sufficienti
ratione, hunc modū regiminis elegisse. Probatur, p. 4.
in primis D. Benedictus, in sua regula c. 3. monet qui-
dam Abbatem, vt cum consilio fratrum gubernet, vt
subiungit tamen, In Abbatis pendat arbitrio, vt quid si-
lubrus iudicauerit esse, ei cuncti obediant. Et in c. 65. omnia
constituit in arbitrio, & voluntate Abbatis, quibus
dicat illum vti debere consilio fratrum timentium
Deum. Deinde Basilus idem sentit, h. agere legatur
in citatis locis, nam in regula 48. ex fufioribus pri-
mū ait, Nullo modo quis curiose Antiquis consilia persequat-
ur, aut in eius facta anxie inquirat, his dumtaxat exceptis, qui
cum dignitatis gradu, tum consilij prudentia Antiquis præ-
ximis sumunt. Et statim subiungit, Quos qui tenent idem consilio
sibi, quandoque de re aliqua erit deliberandum, in consilio
ac maturam considerationem adhibebit, nimirum præcipuo li-
li obtemperans. Omnia faciam consilio. In quibus verbis
solum consultationem maturam requirit. Et eodē
sensu loqui videtur c. 54. vbi docet esse cogenda ca-
pitula, seu congregationes fratrum, in quibus defe-
ctus corrigantur, & honesti mores laudentur. Quod
videlicet (inquit) adhibeat ac complere multarum sententia, ma-
iore cum autoritate, qui a medium adductum est, quod
sit, inducet. Non tamen dicit iudicium definitiuum
futurum esse omnium, nec verisimile id est pro sin-
gulis, & ordinariis defectibus religiosorum iudi-
candis. Solum ergo vult, vt in plurium consensu, &
consilio, arque adeo maiori cum autoritate fiat. In
aliis verò duobus locis non tractat de gubernatio-
ne, sed de electione Prælati, de qua postea, ca. 2. & 3.
dicemus.

dicemus, & de receptione nouitiorum, de qua iam lib. 2. cap. 3. num. 7. diximus, quid peculiariter in hoc obseruet Societas, & cur.

IX. Præterea, D. Augustinus in sua regula, multum defert Præposito, omniaque conſtituit in arbitrio illius, vel presbyteri, maiorem habentis potestatem, vt in superioribus, tract. 8. tractando de Prælati religionum in genere explicuimus. Vnde Nauarrus supra fatetur, Augustinum in sua regula significasse, vt in suis monasteriis monarchia potius quam Aristocratia seruetur: addit tamen hoc fore vtilius, si vnus, qui regit, esset Augustinus, & subditi essent Possidonij. Quia vero Prælati, & subditi multum à moribus Augustini, & Possidonij degenerarunt, ideo aliquid oportuisse illi regulæ addere. Verumtamen in primis ego nō ita iudico de præsentibus moribus, omnium religionum, & religionum, vt monarchia non possit eis esse vtilissima, etiam ordinaria potestas (seruata proportionē) in vno tantum sit, cum regulari obligatione illam exercendi ex prudenti consilio, vt statim dicemus. Deinde, quidquid sit de statu aliarum religionum, certè B. Ignatius, qui nouam religionem instituebat, non debuit modum illum eligere, qui solum ob deprauatos, vel imperfectos mores expedire cõfetur; sed tentare potius debuit perfectiorem modum institurare, & aliis remedijs prouidere, vt si fieri possit ex tali regimine ea incommoda non sequantur, quæ fortasse in alijs ob incuriam, vel temporum conditionem sequuta sunt.

X. Hanc igitur existimo fuisse rationem, ob quam Ignatius voluit, vt vnusquisque superior Societatis pro ratione, & mensura sui muneris, integram haberet potestatem, solumque consiliarios, non coniudices illi adiunxit. Primo quidem, quia hoc secundum se, & ex genere suo, melius est, vt supra num. 1. ex communi sententia supposuimus: deinde quia in statu religioso sine dubio potest maximè conferre ad perfectionem, tum quia hoc modo purior, & perfectior obedientia exercetur; tum etiam, quia hoc modo, est maior dependentia membrorum à capite, & ita etiam erit maior vnio, qualis inter patrem, & filios esse debet. Tum etiam, quia hoc modo tollitur occasio multiplicandi dignitates tot iudicum, & quasi prælationes in religione, & consequenter etiam minuitur ambitionis occasio. Tum denique, quia si ordinationes, iudicia, & aliæ negotiationum expeditiones, à plurium sententia & voluntate pendeant, multiplicentur pericula schismatum, & diuisionum ac subordinationis, quæ videntur esse maioris momenti, magisque frequentia, quàm sine in pura monarchia temperata solum per consilia sapientum.

XI. Accedit præterea, quòd (vt rectè indicauit Bellarminus lib. 1. de Romano Pontifice, cap. 3.) Aristocratia, non solum miscetur monarchiæ, per hoc quod Princeps non possit definire ea, quæ ad gubernationem pertinent, sine aliorum suffragijs decisiuis, sed per hoc maximè, quòd non per seipsum homo immediatè gubernat, sed per subordinatos Principes, vel Prælatos, in quorum singulis monarchia participatur, ex omnium tamen collectione, quædam participatio Aristocratia conſurgit. Imò prior illa mistio, suffragantium decisiuè, potius est mutatio quædam regiminis monarchici, nam in effectu non est monarchia, saltem in his quæ pendent ex plurium iudicio, & voluntate: vnde si regimen maiori ex parte ita fiat, non poterit dici monarchicum, sed potius Aristocraticum, vel quarta species regiminis, vt Nauarr. illum appellauit. In posteriori autem missionis genere, suffragantium scilicet, cõsistit tantum seruatur semper propria & perfecta monarchia, cum vltima resolutio ad vnum pertineat: miscetur autem Aristocratia per gubernationem

Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

nem plurium, ac subordinatorum Principum, ac Prælatorum, quia non est de ratione Aristocratia participata, quòd gubernatio fiat à pluribus, vt cõponentibus vnum corpus, seu tribunal, sed satis est vt quacunque ratione integretur ex pluribus, inter se aliquo modo vnitis, & ordinatis ad complectum regimen totius corporis, & ita hoc genus missionis inuenimus in præcipuis temporalibus regnis, maximè verò in Ecclesia Catholica, vt egregiè supra Bellarminus declarat, perfectionē talis monarchiæ ostendens. Quomodo autem Societas hanc gubernationem Ecclesiæ, modo religioni accommodato imitetur, satis iam declaratum est in num. 2.

Denique in hoc etiam seruatur similitudo, quòd in Ecclesia, licet Pontifex de consilio Cardinalium grauiora disponat, semper tamen seruatur perfecta monarchia, quia in rigore decisio ex solo Pontifice pendet. Nam licet frequentius fortasse Pontifex, in rebus præsertim grauioribus, non decernat contra plura suffragia Cardinalium, id tamē est ex sua prudentia, & libera voluntate, non ex dependentia, quam habeat ab eorum suffragijs. Episcopi etiam in suis diocesijs habent monarchicum regimen, in quo ordinariè plurium suffragia decisiua non requirunt: ergo etiam in religione poterit commodè hoc regimen participari, cum in illa, & subditorum obedientia debeat esse promptior, & in superioribus suauior quadam, & magis paterna gubernatio. Et præterea, quia religiosi, ex vi sui status tenentur perfecte operari secundum regulam suam; & ideo licet solus superior habeat potestatem decisiuam, vt conuenienter illa vtatur sufficit quòd ex regula habeat obligationem sumendi consilia suorum assistentium, seu consultorum, vt possit prudenter sua potestate vt, ad quod & regula ipsa & recta ratio ipsum obligat.

Dices hoc quidem sufficere quoad vim directiuam (vt sic dicam) non tamen quoad coactiuam, nec quoad impediendum cum effectu ne superior sua potestate abutatur. Respondeo primò idem dici posse, etiam si suffragia consulentium sint decisiua, licet enim videri possit facilius posse vnum errare, quàm plures, tamen aliunde facilius est in religione vnum inuenire, qui ex malitia, vel prauo affectu non erret, ac proinde illi sufficiant prudentia consilia, quàm inuenire plures, qui eiusdem integritatis sint. Deinde dicitur, inferiores Prælatos per prouidentiam suorum superiorum continēdos esse in officio, vt nō facile pro arbitrio suo vtantur potestate, vel contra eorum consultorum sententiam frequenter disponant, præsertim in rebus grauioribus: Generalis autem Præpositus cum debita reuerentia admonendus est ab eo qui hanc curam à Societate habet commissam. Quòd si hoc non sufficiat, per ipsam Societatem compelli poterit, atque ita moraliter loquēdo, satis subuentum est incommodis, vel periculis, quæ ex tali potestate oriri possent. Quod breuiter B. Ignatius in 10 p. Constit. §. 8. his verbis complexus est. Refert etiam magnopere, si Præpositi particulares in sibi subditos, & Generals in particulares (scilicet Præpositos) ac contra Societas in Generalem multum potestatis habeam, ita vt omnes ad bonum omnia possint, etsi male agerent omnino subiecti sint.

Vnde est notanda hęc differentia, inter hanc monarchiam & Ecclesiasticam, ne similitudo supra adducta putetur æqualitas; cum reuera non sit nisi imitatio, & participatio quædam. Est ergo differentia, quia regimē Ecclesiasticum reducit ad vnum supremum Prælaturum qui non solum alteri homini in terris, verum neque alicui communitati subiectus est. Sed est supra totam Ecclesiam, non solum diuim quoad singulos, sed etiam collectiuè quoad vniuersitatem. At verò in Societate Generalis Præpositus non solum habet superiorem personam, cui

XII.

XIII.

XIV. Interest in terminum monarchia Societatis, & Ecclesiæ.

cui subiectus fit, scilicet Pontificem, quod ex generali ratione religionis Christianae, & ex speciali statu religioso, & ex specialissima Societatis necessarium est, vt ex lib. 6. cap. 4. intelligi potest: sed etiam est subiectus ipsi Societati, à qua & dirigi, & corrigi, & si necesse sit puniri, & deponi potest, vt cap. sequenti num. 7. attingemus. Ratio autem differentie clara est, quia Pontifex non ab Ecclesia, sed à Christo habet immediatè potestatem. Generalis verò habet à Societate, iuxta modum in eius constitutionibus prescriptum, & à summis Pontificib. confirmatum. Vnde etiam oritur diuersa necessitas: nam Pontifex sicut singulari, & excellentiori modo, habet à Deo potestatem, ita etiam habet peculiarem Spiritus sancti assistentiam: quae potest supplere cuiusque superioris directionem, vel coactionem. Alii verò inferiores praelati, sicut ab hominib. constituuntur, & eliguntur, ita conuenienter saltem toti communitati seu congregationi generali subiacent.

xv. que ex hac differentia & eius ratione oritur alia, perquam magna ex parte Societatis regimen Aristocraticum participat. Nam in Ecclesia maiores causæ Pontifici summo referuntur, iuxta cap. *Majores*, de Baptismo, & ita eius monarchia inter humanas maxima est, quia proximè accedit ad diuinam. At verò in Societate ea quæ maioris momenti in illa esse possunt, Generali congregationi referuata sunt, iuxta primam Bullam Pauli III. quæ sic habet, *Qui quidem Præpositus de consilio consociorum constitutiones ad constructionem huius præpositi nobis finis conducentes in consilio condendi auctoritate habeat, maiori suffragiorum parte semper statuendi us habente: consilium vero intelligatur esse de rebus quibus maioribus ac perpetuis, maior pars totius Societatis, quæ ad Præposito commodè conuocari poterit. Addebantur verò statim sequentia verba, In leuioribus autem, & temporaneis omnes illi (scilicet professi) quos in loco, vbi Præpositus noster residebit, presentes esse contingerit. Tamen in Bulla Iulii III. prior pars multo magis declarata, & posterior immutata est. Nam quoad priorem partem declarat, consilium illud, quoad habet ius statuendi, ad plura suffragia, intelligendum esse de maiori parte Societatis professe (iuxta nostram constitutionum declarationem) quæ sine magno incommodo potest ad Præposito Generali conuocari. Deinde ad hoc consilium pertinere dicitur, condere vel mutare constitutiones, declarare dubia circa institutum orientis, & alia grauiora, vt alienare, vel dissolvere domos ac Collegia semel erecta. Quoad alteram verò partem, subiungit, in aliis, quæ non ita magni momenti sunt, idem Præpositus adiutus quatenus ipse opportunum indicabit, fratrum suorum consilio per seipsum ordinandi, & iubendi quæ ad Dei gloriam, & commune bonum pertinere in Domino videbuntur, ius totum habeat, prout in constitutionibus ipsi explicabitur. Ex quo intelligimus, hanc fuisse vltimam funditoris cogitationem, ac resolutionem, vt extra ea negotia, quæ generalis congregationis propria sunt, in reliquis omnibus Generalis supremam potestatem habeat: quod latè declarauit p. 8. Constit. c. 4. §. 9. c. 3. p. 10. §. 8. & aliis locis frequenter, vt in sequentibus adnotabo.*

CAPVT II.

*Utrum expediat Generalem Societatis
esse perpetuum.*

I. *Brevia expeditio quo sandam huc attendant*
DE modo creandi Prepositum Generalem in Societate, nihil est quod specialiter dicamus: quia per electionem canonicam fit, ad quam applicari possunt omnia quæ in superioribus tract. s. lib. 2. de electione Prælati regularis dicta sunt. Circumstantiæ autem particulares, quæ iuxta propriam institutionem & formam seruandæ sunt, ex Constitu-

tionibus, & propriis regulis sunt manifesta, nec difficultatem aliquam habent, quam explicare hoc loco necesse sit. De munere autem isto cuiusque potestate generatim constat, partim ex præced. partim ex doctrina communi de huiusmodi praelatione in particulari autem de aliquibus actibus & obligationibus eius iuxta nostrum peculiari institutum dicemus in sequentibus. Solum ergo superius addendum de duratione huius muneris: nō enim delatum quibus magis expedire videatur, vt Generalis non ad vitam, sed ad certum aliquod tempus eligatur. Nam, vt diximus, omne regimen monarchicum homini commixtum in periculo versatur ne tyrannidem vergat: hoc autem periculum maius est, per se loquēdo, quo potestas superioris maior, magisque absoluta fuerit. Si autem huic potestati supremæ, & absolute diuturnitas, & perpetuitas adiungatur, profecto nimum prædictum periculum augebitur: nam ipsa perpetua consuetudo regendi & præcipiendi creat spiritum quandam dominantis, & facere solet vt homo propter infirmitatis oblitus, aliis velit seuerius imperare: ergo immerito Societas hunc modum regiminis elegit.

Nihilominus contrariam partem luadere possumus primo auctoritate B. Ignatii, qui non parum debet quælibet prudentem hominem mouere, tum propter magnam viri prudentiam & sanctitatem, tum propter magnam noticiam, & comprehensionem, quam habuit rerum Societatis: tum quia etiam post magnam considerationem, & diuturnas orationes constitutiones edidit, in quarum p. c. statuit vt Generalis ad vitam eligatur, propter multas rationes, quas ibi attingit, & itatim commemorabimus. Secundo accedit auctoritas totius Societatis, nam in congregatione prima generali, vt patet ex toto decreto 45. cum de succellore Ignatii eligendo tractaretur, eadem res in deliberationem adducta est, tum ante, tum post electionem P. Iacobi Laynez secundi Generalis Societatis, semperque iudicium congregationis, nullo suffragio discrepante, fuit Generalem debere esse perpetuum. Atque hanc suam sententiam omnium suffragiis, præter ipsum electum atque vnum vel alterum qui discesserant consignatam ad Paulum IV. Pontif. Maxim. eam postulantem misit. Tertiò (quod caput est) confirmat hoc auctoritas summorum Pontificum. Nam in Bulla S. Pauli III. anni 1549. manifestè præponitur Prepositum debere esse perpetuum, quatenus in principio eius declaratur, in certis casibus posse per Societatem amoueri, & alium loco illius substitui.

Secundo principaliter hoc confirmare possumus exemplo antiquarum religionum, nam, vt supra tract. 8. ostendimus, Abbates olim erant perpetui, ab exemplo antiquarum religionum. III. *Sancti* estque id consentaneum iuri communi, & sacris canonibus, & regulæ 5. Benedicti modo ibi explicato. Deinde nunc etiam in multis religionibus Generales perpetui sunt, quamuis inferiores Prælati sint amouibiles, vt in religione Carthusianorum, ac Prædicatore & Carmelitarum, & suo modo in religione Eremitarum S. Augustini, vt explicatum est. in citato tract. 3. c. 7. n. 4. Præterea etiam afferri possunt exempla de Ecclesiastica monarchia, non solum in vniuersali Ecclesiæ Pontificatus, sed etiam in particularibus Episcopatibus. Nam ex his omnibus intelligimus ex se melius esse, vt monarchia perpetua seu vitalis sit, & consequenter, cæteris paribus, esse præferendam, etiam in statu religioso, quando euidentia incommoda in ea non apparent, & que maiora sint quam quæ ex sequenti mutatione Propositi Generalis, sequi possunt. IV. *Sancti*

Tertio possumus hoc ratione persuadere. Et primo
 mum afferri possunt oēs, quæ supra citato tractatu
 tetigimus generaliter tractando hanc quæstionem.

Item ratio-
nibus pecu-
nariis.

de Prælati religionum, quas etiam attingit B. Ignatius in dicto cap. 1. 9. p. Constitit in declaratione lit. A. deinde applicando eas ad particulare institutum Societatis, & ad munus Generalis eius, habent sine dubio maiorem vim. Prima ergo ratio est, quia gubernatio, & influxus generalis in totam Societatem, est cum magna potestate ex parte sua, & magna dependentia ex parte corporis, & omnium membrorum eius, & ideo indiget magna noticia totius Societatis, & omnium personarum eius, quam non potest breui tempore acquirere: expedit ergo ut multo tempore duret, quo possit statum vniuersæ Societatis comprehendere per diuturnam experientiam, quæ ad prudentem gubernationem maxime necessaria est, & breui tempore acquiri non potest. Maximè in tanta rerum, personarum, ac negotiorum varietate: non ergo expedit, ut tunc duratio prælationis finiatur, quando persona incipit huiusmodi noticiam & experientiam obtinere: quod planè contingeret, si ad breue tempus Generalis constitueretur, quale esset sex, vel octo annorum: nam vix intra illud potest semel, aut iterum habere relationem & noticiam Societatis, per vniuersum orbem dispersæ. Nullum ergo breuius tempus, quam sit vita huius hominis, designari potuit, præsertim cum ad hoc munus regulariter loquendo assumi non possint, nisi homines ætate senes, & laboribus confecti. Nec obest quod opponeretur de tribus Generalibus Iacobo Laynes, Francisco Borgia, Euerardo Mercuriano, qui ad septem, plus minusque annos tatummodo eo munere sunt egregiè defuncti. Occurrendum enim legem, seu constitutionem de perpetuitate Generalis prospicere futuris temporibus, pro quibus noluit nobis cerèd promittere tales semper habendos aut eligendos viros qui tribus illis Generalibus satis comparentur.

V. Secunda ratio sumitur ex electionibus, per quas Generales creandi sunt: in 8. enim tract. lib. 2. cap. 1. ostendimus non posse esse alium modum successionis religioni congruentem: expedit autem multum Societati ut huiusmodi congregationes Generales crebro non fiant, quia cum Societas in rebus magni momenti, & ad Dei gloriam pertinentibus satis semper occupata sit, non debet, quoad fieri possit, his congregationibus occupari, & distrahi. Quod cum in vniuersum de his congregationibus verum sit, propter longa itinera, labores & distractiones Provincialium. Prælatorum, & aliorum electorum, qui semper esse debent ex præcipuis viris & operariis, peculiari, & vrgentiori ratione verum est, de his congregationibus quæ ad eligendos Prælatos sunt: habere enim solent maxima incommoda & dissidia, non sine magno detrimento religionis & obloquutionibus externorum de ambitu taxantium religiosos, ut in superioribus cap. præced. nu. 10. adnotauimus: ergo etiam hoc titulo vtilissimum est Generalem esse ad vitam, ut hoc modo tota Societas cum maiore quiete & pace viuat.

VI. Tertio hinc sequitur alia vtilitas magni momenti, nimirum ut vel nulla, vel quam minima sit ambitionis occasio in Societate, sic enim dicitur in prædicta declaratione lit. A. Longius recedet omnis cogitatio, & occasio ambitionis, quæ huiusmodi officiorum postulat est, si Generalis ad vitam eligatur, quam si certis temporibus esset eligendus. Cum enim, sicut est incerta mors, ita etiam sit incerta electio, non ita excitantur animi ad præueniendam, vel procurandam electionem, sicut solent excitari quando certa tempora electioni præfixa sunt.

VII. Vltimo denique dubium non est quin perpetuitas muneris multum autoritatis conciliet ipsi Generali, tum cum externis, tum etiam cum nostris, ut in eodem c. 1. significatur: nam dignitas perpetua

maioris æstimationis apud omnes est, quam temporalis. Item quod Prælati habet magis firmam iurisdictionem, minus dependet à subditis, ac consequenter maiorem autoritatem cum ipsis habere potest, magisque ab ipsis timeri, & liberior etiam erit à respectibus timoris, vel amoris humani. Huiusmodi autem autoritas ad gubernationem Societatis vtilissima sine dubio est, cum ad omnia negotia, quæ cum externis occurrunt, tum etiam ad rectitudinem, & efficaciam necessariam in ipso regimine adhibendam.

Periculum autem incommodi solum est ne in vsurpanda huiusmodi autoritate, vel abusu eius, nimium excedat Præpositus Generalis, vel contra iustitiam, vel contra charitatem. Hoc autem periculum comparatione facta ad comoda, & vtilitates huius perpetuitatis, & ad incommoda & pericula frequentis electionis, & mutationis ferè nulli considerationis est, & ideo iuxta regulas humanæ prudentiæ non obstante illo periculo, per perpetuitatem hæc eligi debuit, & prouideri modus, quo illo modo vel periculo occurratur. Hoc autem magna etiam diligentia, & prudentia in Societatis instituto factum est: nam ob hanc causam in 9. p. Constit. c. 4. Præpositus subiicitur Societati in omnibus quæ ad modum viuendi, & gubernandi pertinent, & casus eius etiam numerantur, in quibus potest Societas illum deponere, & si opus sit à Societate remouere. Et c. 5. §. 4. modus præscribitur quo id possit executioni mandari cum necesse sit.

Accedit præterea in Societate magna ex parte amputatas esse occasiones huius periculi, saltem in eo gradu, ut possit in graue nocumentum Societatis redundare. Explicatur antecedens: nam dux sunt potissimæ occasiones huius damni: vna est excessus in temporalibus sumptibus, vel in cibis & deliciis corporis, vel in aliis sumptuosis expensis, aut donationibus temporalium bonorum. Alia est appetitus maioris dignitatis, vel honoris. Prior magna ex parte per hoc ablata est, quod victus, vestitus, & expensæ Generalis iuxta ordinationem Societatis esse debent, cui ordinationi ipsum acquiescere oportet, ut in dict. cap. 4. dicitur. Huc etiam spectat, quod vnus ex casibus propter quos deponendus est Generalis, est ex redditibus Collegiorum aliquid ad proprios sumptus assumere, vel cuius extra Societatem donare (exceptis elemosynis) vel aliqua stabilia bona domorum, aut Collegiorum alienare, ut in eodem c. 4. §. 7. cum declaratione lit. D. dicitur. Altera vero occasio tollitur quantum est ex parte instituti per votum non procurandi, vel acceptandi dignitatem aliquam sine obedientia Sedis Apostolicæ. Solum ergo videntur superesse vel humani defectus alicuius negligentia, vel præcipitationis, vel etiam humani affectus, quibusdam magis fauendo, quam aliis, &c. His autem occursum est per consilia Assistentium, de quibus cap. præced. n. 6. & per officium monitoris, de quo in eodem ca. 4. 9. p. Constit. §. 4. ratione cuius tenetur Monitor (qui à tota Societate debet esse electus) præmissa ad Deum oratione cum modestia debita, ac humilitate quidquid sentiat in ipso Præposito requiri ad maius obsequium, & gloriam Dei eum admonere. Nam hoc officium erga Prælatos necessarium valde est, ut docuit Basilii in reg. 27. ex fustioribus. vbi etiam addit, Ne ordinariæ disciplinæ iniuria fiat, huiusmodi admonitio ad eos est deleganda, qui cum ætate, tum prudentia in Societate reliquis præstent. Ergo quantum humana conditio patitur, sufficienter est huic incommodo prouisum, ut vel nullum, vel non admodum graue, vel saltem rarissimè ex hoc modo regimini sequatur.

VIII.
Ad incommo-
dum vni-
uersi.

IX.
Pericula duo
ex perpetui-
tate Gener-
alis ampu-
tantur in
Societate.

CAPVT III.

Vtrum conuenienti modo reliqui Prælati in Societate instituantur.

I.
Prælati alij
in Societate
à Generali
ordinariè
creantur.

DE duobus in præfenti inquiri potest, scilicet de creatione & de duratione horum Prælatorum: & in utroque dicemus, prius quid Societas obseruet? deinde rationem vtriusque reddemus. Quoad priorem partem institutio Societatis est vt Prælati omnes inferiores, sub Generali non fiant per electionem, vel suffragia subditorum, sed per voluntatem seu provisionem Præpositi Generalis. ita habetur in 2. p. Constit. c. 3. §. 14. vbi de Generali dicitur, Constituat per seipsum Rectores Collegiorum, & vniuersitatum, ac Præpositos locales domorum, quos aptiores fore iudicauerit. Prouinciales item, Præpositos, & c. Similia sunt in eodem cap. §. 3. & cap. 5. §. 1. & 4. p. cap. 2. & sepe alias. Propter illam autem particulam, per seipsum additur in eodem cap. §. 15. Quod si Prouinciali facultatem constituendi Præpositos Locales & Rectores communicauerit, eiusdem Generalis ei: eosdem confirmare, vel remouere.

II.
An quæ
generalis de
legare alij
electionem
prouinciali.

Quibus verbis significatur, non posse alios committere electionem seu creationem Prouincialium, quantum per Prouinciales, vel per alios, prout sibi videbitur, possent inferiores Præpositos vel Rectores instituire. Quia verò expressè ibi non denegatur hæc potestas delegandi facultatem ad creandum Prouincialem, sed solum tacetur, ideo non existimo esse illi absolute sublatam: nam cum hæc potestas constituendi Prouinciales in Generali sit ordinaria, communi iure delegabilis est; ergo si non expressè prohibetur aut limitatur ex iure communi obtinetur, quantum expressè, & specialiter non concedatur. Nec sola taciturnitas sufficit ad eam limitandam: nam licet qui vnum exprimit, & aliud tacet, illud excludere præsumatur, c. Nonne. de presumption. cum similibus, nihilominus illa præsumptio non est sufficiens quando ius commune in contrarium existit. Maxime quia potuit id fieri ad significandum frequenter posse accidere, vt inferiores Præpositi, vel Rectores per alios, scil. Prouinciales, eligantur; Prouinciales autem cum iure ordinario immediate subint Generali, regulariter non debere per alium immediate eligi. Hoc tamen non obstat, quominus in aliquo casu possit Generalis hoc committere Visitatori v. g. vel alicui commissario; imò & in praxi id positum esse nobis constat, & ideo hæc pars vt certa tenenda est, præsertim si non absoluta electio, sed inter duos aut tres à Generali designatos committatur. Confirmatio etiam, quæ in huiusmodi casu Generali reservatur, esse potest, vel consequens, (vt sic dicam) vel antecedens. Consequens appello, quando facta electione per commissarium Generali notificatur, & ipse ratam illam habet. Et hic est ordinarius modus confirmandi huiusmodi electiones. Nihilominus non censo esse absolute prohibitum, quominus Generalis possit, si velit, simul committere hanc potestatem ipso facto confirmando electionem ex quo facta fuerit, quod voco antecedenter confirmare; quia ibi non præcipitur vt confirmatio subsequatur, nec propter hoc posita est illa constitutio, sed ad potestatem Generalis declarandam.

An conueniat creari superiores per vnius Generalis iudicium.

III.
Prima obis
estio huius
modi.

Superest, vt rationem huius regiminis reddamus. videtur enim nouum & alienum à communi iure, & vsu cæterarum omnium religionum, & ideo non debuit sine magna & vrgente necessitate, ac ra-

tione introduci. Eò vel maxime, quia vix fieri potest, vt vnus Generalis Præpositus possit iuste ac conuenienter eligere Superiores, in tot prouinciis, loco & notitia remotissimis, & in tanta hominum multitudine, quorum omnium sufficientem notitiam habere, vt ex eis digniores ad hæc munera eligatur, prout ratio iustitiae postulat, difficillimum est. Nec satis est dicere per informationem ac relationem aliorum, posse Generalem comparare hanc sufficientem notitiam personarum: nam in huiusmodi informationibus, possunt facile errores & deceptiones misceri, vel propter ignorantiam eorum qui informant, vel etiam propter affectionem, vel aliam humanam passionem: sumus enim homines, & in tanta multitudine vix fieri potest quin aliqui huiusmodi affectus inueniantur, vel è contrario fieri non potest, vt in multis sit prudentia & rectitudo necessaria, ad huiusmodi informationem præstandam; eò vel maxime, quia huiusmodi informatio petenda est ab hominibus eiusdem ordinis, vt sic dicam, id est, aptis ad eadem munera & officia, & ideo facile accidere potest vt vnus de alio simile informet, ne sibi ad tale munus aliquando impedimento sit. Denique in huiusmodi informatione non potest non esse magna iudiciorum varietas, quæ confusione magnam pariat in eo, qui in loco est valde remoto, & veritatem per se inquirere non potest: & ideo hic modus videtur expostus multis erroribus circa electionem dignarum personarum; præter alia incommoda, quæ ex his informationibus sequi possunt, vt falsæ detractiones, manifestationes occultorum peccatorum, exaggerationes minimorum defectuum: vel è contrario, falsæ laudes, & commendationes pro infinita varietate iudiciorum & affectuum.

Secundò principaliter obicit potest, contra huiusmodum regiminis, quia electio proprii Prælati, videtur esse multo magis accommodata statui religioso, quia in eo esse debet obedientia maxime illalis, & voluntaria. Ad hoc autem, considerata humana nature conditio, multum confert vt superior & antea sit cognitus, & amatus à subditis, & spontaneè ab ipsis assumptus. Nam si ab extrinseco proueniat, quodammodo violentum est, & ideo minus amabile, & ipse etiam qui eligitur priusquam cognoscat subditos, eosque vt filios tractare & diligere incipiat, suum tempus fortasse explebit, maxime si ex vna prouincia ad regendam aliam, prout nonnunquam fit, à Generali mittatur. Atque hinc in Ecclesia factum est, vt monachis ius sibi eligendi superiores fuerit concessum, vt in tract. 8. generalium ostendimus, & refert etiam ex Concilio Toletano Gratianus in cap. vlt. 17. q. 7. habetur autem in Concilio Cabilonensi 2. cap. 7. & 18. q. 2. suntque multa alia iura, quæ ob eandem causam statuunt vt Prælati religionis eligatur ex eadem religione, & ex eodem habitu, & si fieri potest, ex eadem domo, quod specialiter de monialibus significauit Concilium Tridentinum, sess. 25. cap. 7. de Regular.

Nihilominus credo non sine peculiari Dei prouidentia & Spiritus sancti inspiratione. B. Ignatium hunc modum regiminis Societati reliquisse, eum censo esse ex rebus in primis necessariis ad Societatis conseruationem, & profectum, & præsertim ad eius pacem, & tranquillitatem. Et ad hoc comprobandum præter autoritatem fundatoris, & sociorum eius, & consensum perpetuum totius religionis habemus autoritatem Pontificum Pauli III. & Iulij III. in quorum Bullis de confirmatione instituti, hæc verba habentur: Proprii cuiusque gradus iudicium & officiorum discretio ac distributio tota sit in manus præpositi per nos eligendi, vel eorum, quos ipse sibi ea cum auctoritate substituerit, vt congruus ordo seruetur in omni hoc in eo instituta communitate necessariis. Habemus deinde remota, per

per diuturnam experientiam ex hoc modo regimini, nulla incommoda alicuius momenti hactenus sequuta fuisse, imò ratione illius cum magna pace, & tranquillitate & seruato iustitiæ, & charitatis ordine fuisse Societatem gubernatam. Merito ergo credimus hunc modum regiminis esse accommodatum huic instituto, iuxta suum peculiarem viuendi modum, quidquid sit de aliis religionibus, vel congregationibus, quorum proprios mores non improbamus.

VI. Rationes, quæ utilitatem huius regiminis ostendunt præcipue sumuntur ex maioribus incommodis, quæ ex alio modo creandi Prælatos sequerentur Societati, & per hunc vitantur. Tribus enim modis creati possunt Prælati inferiores, primo per electionem faciendam à tota communitate proportionaliter, seu respectu: secundo ab aliquo superiore Prælato, cum aliquo consilio definitiuo, seu ad plura suffragia: tertio à Prælato, ita ut in illo solo sit potestas, quamuis uti debeat pudenti consilio suorum ministrorum. Primus modus habet in primis magnum periculum generandi spiritum ambitionis, quæ pectus est religionis, ut nostræ constitutiones sepe dicunt, & supra lib. 6. cap. 7. agentes de votis professorum ex sanctis Patribus confirmamus: nunc sufficit illud Basilij in constitut. monast. cap. 10. Inter fratres principatum nullo modo appetere monachus debet: siquidem diabolica ista pestis est, & libidinis dominandi labor. Et infra, qui autem ab eo vicio capiti tenentur, eos inuidiosos, contentiosos, insimulatores, imprudentes, calumniatores, assertatores, & peccatores, humilis ubi non conuenit, illiberales, gloriosos, sextantis denique alius huiusmodi turbis referros existere necesse est. quæ sigillatim explicat & prosequitur. Quod autem hoc vitium regulariter valde coniunctum sit cum huiusmodi electionibus, satis experientia ipsa ostendit, & ferè in omnibus congregationibus, & in superioribus saepe declaratum est; maximè vero esse potest hoc periculum in electionibus, quæ per suffragia multitudinis sunt; quanto enim talis electio declinat magis in regimen democraticum, tanto est minus perfecta, & huiusmodi vitia ex officio. Nam in quocunque statu hominum pauciores sunt viri prudentes, & à priuatis affectionibus liberi, & ideo quando electores sunt omnes de populo, vel congregatione, vel magna multitudo, plures eorum sunt vel iuuenes, vel minus prudentes, vel in suis affectibus non satis moderati, atque ita facile est multos corrumpere, aut decipere, aut aliis modis subornare, & inde oritur spiritus ambitionis in his, qui sperant se posse his mediis consequi prælationem.

Incommoda
v. c. 1. ex
v. c. 2. ex
v. c. 3. ex
v. c. 4. ex
v. c. 5. ex
v. c. 6. ex
v. c. 7. ex
v. c. 8. ex
v. c. 9. ex
v. c. 10. ex
v. c. 11. ex
v. c. 12. ex
v. c. 13. ex
v. c. 14. ex
v. c. 15. ex
v. c. 16. ex
v. c. 17. ex
v. c. 18. ex
v. c. 19. ex
v. c. 20. ex
v. c. 21. ex
v. c. 22. ex
v. c. 23. ex
v. c. 24. ex
v. c. 25. ex
v. c. 26. ex
v. c. 27. ex
v. c. 28. ex
v. c. 29. ex
v. c. 30. ex
v. c. 31. ex
v. c. 32. ex
v. c. 33. ex
v. c. 34. ex
v. c. 35. ex
v. c. 36. ex
v. c. 37. ex
v. c. 38. ex
v. c. 39. ex
v. c. 40. ex
v. c. 41. ex
v. c. 42. ex
v. c. 43. ex
v. c. 44. ex
v. c. 45. ex
v. c. 46. ex
v. c. 47. ex
v. c. 48. ex
v. c. 49. ex
v. c. 50. ex
v. c. 51. ex
v. c. 52. ex
v. c. 53. ex
v. c. 54. ex
v. c. 55. ex
v. c. 56. ex
v. c. 57. ex
v. c. 58. ex
v. c. 59. ex
v. c. 60. ex
v. c. 61. ex
v. c. 62. ex
v. c. 63. ex
v. c. 64. ex
v. c. 65. ex
v. c. 66. ex
v. c. 67. ex
v. c. 68. ex
v. c. 69. ex
v. c. 70. ex
v. c. 71. ex
v. c. 72. ex
v. c. 73. ex
v. c. 74. ex
v. c. 75. ex
v. c. 76. ex
v. c. 77. ex
v. c. 78. ex
v. c. 79. ex
v. c. 80. ex
v. c. 81. ex
v. c. 82. ex
v. c. 83. ex
v. c. 84. ex
v. c. 85. ex
v. c. 86. ex
v. c. 87. ex
v. c. 88. ex
v. c. 89. ex
v. c. 90. ex
v. c. 91. ex
v. c. 92. ex
v. c. 93. ex
v. c. 94. ex
v. c. 95. ex
v. c. 96. ex
v. c. 97. ex
v. c. 98. ex
v. c. 99. ex
v. c. 100. ex

VII. Præterea ex huiusmodi electionibus plerunque sequi solent diuisiones & schismata, quæ eleganter, & fuisse profertur Chrysost. lib. 3. de sacerdotio à medio, & experientia notiora sunt, quam ut verbis à nobis exaggerari necesse sit. Aliud etiam incommodum ex his electionibus sequitur: nam periculum est, ne Prælati electi his infesti sint, qui suffragium eis non dederunt; aliis verò nimium conueant, & quæ punita esse oportebat, dissimulent, & (quod grauius est) ad officia vel dignitates ordinis eos immeritos, & indignos promoueant: nam, ut dixit Gregorius lib. 2. epistoliarum c. 61. alias epist. 22. Si quorundam patrocinio fuerit quisquam electus, voluntatibus eorum cum fuerit ordinatus obedire, reuerentia exigente, compellitur: sique sit, ut & res illius minuantur Ecclesia, & ordo Ecclesiasticus non seruetur. Multa denique alia incommoda in huiusmodi electionis modo, ipso usu reperta sunt, propter quæ vitanda, multe religiones illum modum reliquerunt, alie relinquendum iudicant, & expoint, & in Ecclesia vniuersali videmus ablatas esse electiones Episcoporum, quæ olim à populo, vel clero fieri solebant, & in grauioribus electionibus, ut

Papæ, quæ ob aliquam necessariam causam in usu conseruantur, procuratum est, ut à paucis & selectis personis fiant.

Circa secundum eligendi modum per definiti-
rum consilium, occurrunt in primis rationes omnes, ob quas in c. 1. n. 8. diximus ordinariū regimen Societatis quoad omnia, quæ extra Congregationem generalem sunt, esse à solis Prælatis cum suffragiis aliorum consultiuis, non definitiuis, vnde enim ex actibus iurisdictionis est providere, seu instituire superiores: quæ igitur ratione alij actus iurisdictionis, vel administrationis Societatis committuntur iudicio, & potestati Generalis, hæc etiā prouiso commissa est: deinde quacunque ratione electiones fiant, non evitantur, licet fortè minuantur incommoda electionum, quæ sine dubio attentè considerata, maiora sunt, quam in prædicto Societatis prouidendi modo; quod in præfati amplius declaro: nam si Prouinciales, v. g. futuri essent in Societate per electionem, vel talis electio faciendæ esset à tota Prouincia in congregatione prouincialis, & sic illa electio iam esset totius multitudinis, & in ea locum haberent omnia dicta in n. 6. & 7. & quidem si qua incommoda visa sunt experimento cognita in electionibus religionum, maximè in his electionibus Prouincialium factis à toto prouinciali capitulo inuenta sunt. Nam quo illa dignitas maior est, eo magis appeti potest, & quia personæ, quæ ad illam electionem conueniunt, eiusdem sunt, & rationis, & prouincie, maius habent inter se commercium, & ideo facilius possunt negotiationes & præfationes intercedere. Hæc ergo electio nullo modo expediebat Societati, & in aliquibus prouinciis eius esset valde difficilis, & incommodus talis electionis modus. Ut in Indiis, in quibus præter difficultatem congregandi omnes, qui existunt in locis valde remotis, & in conuersione animarum sunt occupati, sæpe haberi non potest tanta notitia eorum, quos eligere oportet, præsertim cum sæpe expediat ex Europa novos Prouinciales admittere.

Alia esse poterat, ut à paucis & selectis hominibus eiusdem prouincie talis electio fieret: & ex hoc plura insurgerent incommoda, quam vitarentur. Nam prius oporteret inuenire modum designandi vel eligendi hos electores, quod esset difficultates augere, quia non minor prudentia, & rectitudo necessaria esset ad quemlibet eorum eligendum, quàm ipsum Prouincialem. Vel necessarium fuisset munus illud veluti iure ipso committere quatuor, v. g. antiquioribus professis, vel habentibus alia officia, quod sine dubio esset absurdissimum: nam antiquitas professionis, (& idem est de qualibet alia simili conditione) non affert secum tam ordinariè omnia dona necessaria, quàm oportebat ad munus eligendi adeo graue: ac deinde constitutis huiusmodi electoribus supersunt alia generalia incommoda n. 6. & 7. allata, circa electionem ab ipsis faciendam, propter diuersitatem iudiciorum, & affectuum. Et præterea potest vnum peculiare animaduerti: nam vel illi electores habituri erant potestatem eligendi aliquem, ex ipsismet, vel non. Hoc posterius esset moraliter impossibile, vel valde incommodum, quia, si difficile est, in vna aliqua tota prouincia dignum moderatorem inuenire vnius etiam monasterij, ut alias dixit Basilij, quem in Superioribus attulimus; quomodo quæso excludi poterunt ab huiusmodi munere, seu voce passiva, omnes illi electores, cum necessario futuri essent ex præcipuis totius prouincie viris. Illud autem prius, quod scilicet ipsi simul essent & electores, & eligendi, non parum haberet incommodi in tam paruo electorum numero.

Moraliter ergo rem considerando, necessarium fuit Societati, ut Prouincialium prouiso Generali commit-

VIII.

Contra ab-
tutum quem-
dem eligendi
modum qua-
rationes mi-
lis est.

Qua item
incommoda.

IX.

Sine inder-
minat pauci
consilij.

X.

*Concluditur
non expedire
iplos etiam
provinciales
fieri per vota
congreg.
generales.*

committeretur eo ipso quod per Prouincialem congregationem fieri non expediebat. De ipso autem Generali iam reddita est ratio c. 1. n. 6. cur Assistentium suffragia non sint definitiua, & ulterius considero, si quid incommodi est in hoc, quod huiusmodi prouisiones per Generalem fiant, illud non minui ex eo quod suffragia consultorum, seu Assistentium definitiua sint: quia eandem noticiam requirunt, quam non possunt nisi per informationem obtinere, & in rigore maior videtur necessaria ad definiendum, quam id consulendum: nam consilium sæpe datur, supponendo factum, vel informationem potius, quam examinando veritatem eius; iudiciū autem definitiuum postulat diligens examen, & cognitionem facti, seu conditionum personarum, quæ maiori diligentia, & sollicitudine fit ab vno, quando totum onus, & obligatio digne prouidendi officium ad illum pertinet. Ergo per suffragia definitiua non occurrat huic incommodo, & aliunde non vitatur ea, quæ in diuersitate iudiciorum, & affectuum inueniuntur.

*XI.
Imo nec Prælatos locales
aliter, quam
per Generalem fieri
multipliciter
ostenditur.*

Idem ferè discursus fieri potest de Præpositis localibus, seu Rectoribus; nam si electio à subditis faciendā non est, necesse est vt per aliquem Superiorem Prælatum prouideantur: constat autem id faciendum esse ex consilio prudentum, nam in omni graui negotio hoc semper necessarium est. Quod autem hoc consilium in Societate consultiuum sit potius, quam definitiuum, eandem rationem habet in hoc negotio, quā in aliis. Quod ergo hæc prouisio potestate ordinaria, non prouincialibus, sed Generali committatur, plures habet rationes morales valde congruentes. Prima, quia verisimiliter creditur Generalem liberiores futurum à singularibus affectionibus, vt plurimum loquendo, tum propter maiorem muneris obligationem, tum propter minorem dependentiam ab aliis, tum propter minorem familiaritatem cum singulis personis distantibus prouinciarij. Secundo, quia hoc modo melius seruatur perfecta subordinatio, & vnio totius corporis cū suo capite, quæ maximè necessaria est ad bonum eius. Tertiò, quia in Societate tanta est vnitas, vt quantum ad mutuum iuuamen & affectionem, omnium inter se perinde reputanda sit, ac si esset vna prouincia, & vna natio. Quod enim multiplicentur prouincie, solum est propter necessitatem proueniens ex distantia locorum: in reliquis verò, quantum ratio instituti postulat, seruanda est maxima vnitas & communicatio bonorum omnium & mutuum auxilium, quoad fieri possit: vnde fit vt Rectores & Superiores vnus prouinciæ, sæpe ex alia prouideantur, vel è conuerso, vt qui in vna est superior, ad aliam mittatur, vt cõcionandi, vel docendi munus exerceat. Ob hanc ergo causam necessarium est vt potestas conferendi, & auferendi has prælationes sit in supremo capite.

XII.

Accedit quartò, quod Generalis eum perpetuus sit, habere debet comprehensam, vt ita dicam, totā Societatem, & altius prospicere, quæ personæ singulis locis necessariae sint, & ex quibusdam locis, vel prouinciis, aliarum Rectores prouidere, si magis expediens esse iudicauerit. Et similiter cum omnes expositi esse debeant, ad missiones Pontificias, quæ plerumque per Generalem fiunt, optimè potestas prouidendi superiorem cum potestate mittendi illos in eodem Generali coniungitur, vt cum aliquē Rectorem, v. g. inter infideles mittit, statim possit alium loco illius sufficere. Accedit tandem, quod licet potestas principalis sit in Generali, vti nihilominus debet auxilio Prouincialium, vt dignè & cõuenienter possit de superioribus prouidere, & sæpe potest hoc illis committere. Vnde fit vt per hunc modum non excludatur omnis vtilitas, quæ prouenire posset ex potestate Prouincialium, si eis cõ-

mitteretur, & additur alia maior, quæ ex eo sperari potest, quod Generalis super omnes vigilet, & possit, vel cõfirmare quod rectè à Prouincialibus propositum, aut factum fuerit, iuxta potestatem eis cõcessam, vel certè emendare, quod minus expedire iudicauerit.

Ad primam ergo obiectionem in contrarium dici potest primo, hunc modum prouidendi Superiores, non esse nouum in religionibus: nam olim Episcopi, qui erant quasi supremi Prælati religionum, Abbates in monasteriis constituebant, iuxta Concilium Toletanum IV. can. 50. habetur in cap. 1. 18. quæst. 2. ibi. *Abbates alique officia instituerunt.* Hæc tamen verba glossa ibi ita limitat & exponit, vt semper intelligatur electio Abbatis pertinuisse ad monachos, nam institueret, exponit, id est, confirmare, vel si propriè sumatur, intelligit cum limitatione, scilicet quando monachi negligentes sunt, aut indignum eligunt, argumento cap. 1. *quis Abbas*, eadem causa & quæst. Quam expositionem sequuntur ibi Doctores communiter, fundanturque in aliis iuribus tribuentibus hanc electionem monachis, quæ iura sine dubio antiquiora sunt, præcipue enim sunt Gregorij & Pelagij Papæ, quos antecessisse Concilium Toletanum IV. certum est. Neque aliquid ex illis verbis colligi potest, sicut etiam nunc potest dici Episcopus habere ius instituendi Abbatissas, quamuis non possit illas creare sine electione monialium. Quocirca probabilis est à principio religionum illam consuetudinem fuisse magis receptam, vt supra etiam tract. 8. suo loco probauimus.

Dicitur ergo secundo nostra nihil referre, quod hic modus prouidendi prælatos nouus sit, vel antiquus, sed id solum attendimus, an sit expediens, nam constat de se malum non esse, & in Ecclesia in prouidendis pastoribus animarum frequentius vsurpari: si ergo etiam huic statui religioso magis expedire constiterit, rectè faciet illo vrendo, etiam si aliæ religiones ob alias iustas causas electionibus vtantur, vel semper vsæ fuerint; Quod autem nobis hic modus expediat, rationes à numer. 6. adductæ, vt credimus, satis persuadent, & non minus diuturna experientia quinquaginta annorum, vel amplius, cum hæc scribimus, in quibus cum magna pace, & quiete Societas hoc modo gubernata est, semperque ad huiusmodi officia ex dignioribus & aptioribus personis, quantum moraliter intelligi potest, assumptæ sunt, ideoque etiam ab externis hominibus prudentioribus, & grauioribus modis, quem Societas in hoc obseruat, magis ac magis commendatur, inter quos numerari potest Nauarrus comment. 3. de Regularib. numer. 3. in fin. vnde eadem experientia satis ostensum est non esse impossibile, quod in obiectione posita tanquam impossibile assumitur. In aliis enim religionibus, in quibus non est tanta dependentia vel communicatio cum Generali, fortè illud videretur impossibile; tamen in Societate, vbi est multo maior dependentia, & communicatio, non est admodum difficile, si inferiores Prælati, & alij officiales seu consultores fideliter sua munera exequantur, & Generales omnem curam, & sollicitudinem adhibeant, vt quisque illorum sit fidelis dispensator ac prudens, sicut per diuinam gratiam hæcenus conseruatum est.

Quod autem interdū aliquis error, vel defectus per ignorantiam committatur, licet in particulari hoc nobis non constet, nullum argumentum est, vt propterea mutari regimen debeat, quia prouidentia humana, non potest omnia incommoda præcauere, sed illa præfertur, in qua regulariter pauciora inueniuntur. Illa autem pericula, quæ circa informationes exaggerantur, communia sunt ad quem-

quemcunque modum electionis, seu prouisionis, quæ per homines fieri possunt. Et ita constat experientia nec Summum Pontificem, neque Episcopos, neque Reges, vel alios Principes, posse aliter officia vel dignitates providere, nisi accepta informatione quarundam personarum ab aliis fide dignis. Vnde ubi plures sunt electores, ad huiusmodi officia singulos per informationes duci necesse est ad rectè eligendum: non ergo cauendum dicta incommoda propter illum modum electionis, sed potius augerentur, nam certè minora timeri possunt quando vna tantum persona informanda est, & illa est adeò grauis, vt omnes illi maiorem reuerentiam, & fidelitatem debeant, & adeò prudens, & potens, vt alij nec facile possint, neque audeant illam decipere: ex parte etiam eorum, à quibus informatio sumenda est, minus etiam est periculi, quia non solum religiosi sunt, & timorati, sed etiam specialiter profectur, vt lib. 6. à cap. 7. vidimus, ne inter eos genus aliquod ambitionis aut negotiationis inueniatur. Quantum ergo humana conditio patitur, videtur huic errori sufficienter prouisum; quod euidentius cõstaret si omnia particularia media hic proponeremus, quibus Societas vititur, vt Generalis sufficientem notitiam personarum ad sui munus exequendum obtineat, sed hoc nec necessarium videtur, nec paucis verbis fieri posset; consulantur verò, quæ hac de re scripta sunt in ordinationibus contractis ac toti Societati communibus cap. 17. à numero 4. vsque ad finem capitis, & cap. 19. numero 4.

XVI.

Ad obiectum
in n. 4. non
repleatur
excluditur.

Ad secundam obiectionem, fatemur in primis electionem per suffragia subditorum habere illam humanam commoditatem, quod erit illis magis gratus & dilectus, si eorum voluntate fuerit assumptus: tamen hæc ipsa commoditas comparata ad incommoda quæ ex electionibus sequuntur, quasi nihil à nobis reputatur. Deinde si electiones fierent semper vnanimi consensu, vel saltem rectissima intentione, esset illa vitiosa estimanda; tamen cum sepe fiant per contentionem, & emulationem, illa, quæ respectu quorundam videtur commoditas, respectu illorum, qui non consenserunt electioni, solet esse magna perturbatio, quia vix possunt non solum diligere verum etiam patienter ferre Prælaturum suum, præsertim si propter negatum suffragiū illum sibi bene affectum non sentiant. Tertiò dicimus illud commodum esse mere humanum, vt sic dicam, nam qui perfectionem obedientiæ profectur, contentus est ea electione Prælati, quam intelligit esse magis consentaneam diuinæ voluntati, & per se meliorem, B. autem Ignatius potissimum optauit cum hoc spiritu suos alumnos educare, vt abstracti ab humanis affectibus & respectibus, eum velint habere Prælaturum, qui aptior in Domino sit ad gubernandum. Quarto speciali ratione est hoc magis necessarium in hominibus Societatis, quia non habent, vt ita dicam, firmum domicilium, seu ex vi instituti parati esse debent ad peregrinandum, vel habitandum in diuersis prouinciis & regionibus, & ideo assueti esse debent vt à cognitis & incognitis superioribus gubernentur. Quintò in Societate etià minus habet incommodi, quod superiores, ex vna domo ad aliam, vel ex vna prouincia ad alteram afferantur, tum quia in Societate non sunt filiationes domorum, vel prouinciarum, sed omnes quoad amorem & omnem beneficentiā, tanquam eiusdem domus reputantur; & tota Societas tanquam vna prouincia, vt supra num. 11. dicebam: tum etiam propter multam communicationem per literas, & varias missiones, ex qua nascitur vt personæ, præsertim grauioribus, & quæ ad hoc munus possunt assumi, sufficienter cognoscantur, & facile etiam possint alios cognoscere ad re-

gendum illos, tum denique quia regimen ipsum, est valde vniforme, & quasi eiusdem rationis in omnibus domibus & prouinciis, & ideo facile omnibus accommodatur.

Nihilominus dicimus in Societate non præmitti hoc genus suauis prouidentie in electionibus superiorum, quantum commodè fieri potest. Nam in primis, ferè semper, seu regulariter eliguntur superiores ex eadem natione, & frequenter ex eadem prouincia, quod si aliquando aliter sit, vel intercedit causa, vel necessitas vrgens, vel certè, quia persona in eadem prouincia educata est, & quasi naturalis effecta. Deinde nunquam huiusmodi electiones sunt, sine magna consultatione præcipuarum personarum vniuersitatisque prouinciæ, nec sine plurimum iudicio & assensu. Denique etiam habetur ratio affectuum, seu propensionum subditorum, procuraturque, vt quoad fieri possit, ab hominibus alias sibi gratis & acceptis gubernentur. Nam quod electiones fiant ab vno capite, non excludit hoc genus prouidentie, & prudentie, imò facilius potest ab illo obseruari, qui totius religionis maiorem notitiam habet.

De duratione superiorum infra Generalem.

Supereft, vt aliud punctum, in principio capitis propositum, de duratione superiorum, sub Generali, expediatur. Hi enim non sunt politius, vt sic dicam, perpetui, hoc enim Generalis proprium est, & meritò, tum quia ille solus, intra religionem à nullo pendet, omnes verò alij pendunt ab ipso: tum etiam, quia non est eadem necessitas in aliis, solus enim Generalis per electionem Congregationis generalis sit cuius frequentia vitanda fuit, vt c. præcedenti n. 5. notauimus, reliqui verò sine electionibus, facile possunt ab ipso Generali mutari, & institui: tum denique, quia etiam Philosophia docet omnia mobilia niti, & fundari in aliquo immobili, vt per mutationes proprias sese mutuo inuent, & conseruent fundata & radicata in principio immobili: ita ergo in hoc corpore religioso Societatis, mutatio inferiorum Prælatorum necessaria est, propter varias causas, & occasiones, quæ moraliter occurrunt, & quia pauci apti sunt ad magistratū perpetuo gerendum cum suo & aliorum profectū, vt supra etiam tract. 8. dixi, tractando de Prælati regularibus in communi. Hæ autem mutationes facilius & vtilius fiunt existente vno principio, seu capite immobili, quantum patitur humana vita mortalis, iuxta dicta in c. 2.

Secundò, ex vi constitutionum Societatis, hi Prælati inferiores nullum ferè habent terminum præfixum, sed à voluntate Generalis pendunt: nihilominus in 9. p. constit. de Prouincialibus dicitur, ad triennium, vt plurimum esse constituendos; additur verò, quamuis & contrahi & prorogari etiam ad spatium temporis possit, quando ad maiorem Dei gloriam id fore videbitur: vnde ille terminus triennij (vt etiam in declaratione significatur) solum præfigitur, vt ordinariè possint commodè & sine nota finito illo tempore à munere remoueri: nam si oporteret tempus prorogare, sine vilo incommodo fieri posset, quia id cederet in personæ commendationem. Maius posset sentiri inconueniens, si ante illum terminum quis esset remouendus: verumtamen hoc etiam raro potest esse necessarium, & prudenter ita fieri potest, vt nulla inde infamia oriatur, vel certè interdum propter maius commune bonum permitti, vel etiam in poenam potest infligi. De alijs autè inferioribus Præpositis nihil dicitur quoad tempus administrationis eorum, sed solum quod Generalis eos constituere, ac remouere potest. ita in d. cap. 3.

P. 9.

XVII.

Ad obiectum
modicum in
electione
aliqua ter
inuenitur in
Societate.

XVIII.

Communis
prælati in
fra Generalem
non esse
perpetuos.

XIX.

Quid de
Prouincialium
duratione.

Id de lo.
calibus.

Præpositio mandet, &c. Unde potest non solum illum obligare suis legibus & præceptis, sed etiam eum punire, vel interdum deponere, si causæ legitimæ intercedant, iuxta 4. c. 9. p. constit. Tertiò habet potestatem statuendi ius perpetuum, & illud mutandi in eadem Societate, de quo videri potest decretum 76. Congr. 7. Quartò habet potestatem alienandi vel dissoluendi collegia, aut domos semel erectas, & acceptatas, iuxta c. 3. 9. p. constit. §. 17. & 18. & 4. p. constit. c. 2. §. 3. & habetur in Bullis Pauli III. & Iulij III. Atque hi actus ita sunt proprii Congregationis generalis, ut iurisdicção ad eos exercendos in nulla singulari persona inueniatur, ut ex eisdem locis constat.

IV. Ad eandem autem Congregationem solam (per se loquendo) spectat Assistentes Generalis eligere, ut constat ex 9. p. constit. c. 5. §. 3. Hoc autem non adeo necessarium est, quin aliquando possit hæc electio fieri absque Congregatione generali, quando necessitas aliqua occurrat subrogandi aliquem in locum alterius demortui, vel sufficienter impediti; tunc enim Generalis poterit illum substituere, concurrentibus tamen suffragiis decisiui omnium Prouincialium Europæ, vel maioris partis eorum, ut in eadem constitutione dicitur, atque idem dicendum videtur de electione Admonitoris Generalis: nam illa etiam ad Congregationem generalem spectat, ut colligitur ex eadem 9. p. constit. cap. 4. §. 4. ibi: *Per Societatem designatus; Societas enim ibi necessaria sumitur prout in Congregatione generali necessaria existit, & representatur.* Quia nec tota Societas formaliter, (ut sic dicam) & per se ipsam potest illum designare, nec supponitur aliqua alia Congregatio, vel persona, cui Societas hoc munus commiserit, maximè enim esset ipsemet Præpositus Generalis, nullibi autem legitimus hoc munus illi esse commissum. Poterit autem, ut existimo (quâvis in constitutionibus expresse non legatur) cum necesse fuerit substituere Admonitorem in casu aliquo necessitatis cum suffragiis Prouincialium, sicut de Assistentibus dictum est, atque ita declaratum est in 3. Congr. can. 19. & Congr. 4. generali, can. 24. & 25.

V. Atque hæc sunt, ad quæ propriè extenditur iurisdicção Societatis, prout ab ipsamet in Congregatione generali existente immediatè exerceri solet & debet. An verò ad alios etiam actus ampliari possit, paulo post à numero 8. videbimus. Quamvis autem hæc iurisdicção Congregationis ordinaria sit, prout ordinaria à delegata distinguitur: potest tamen dici extraordinaria, prout distinguitur ab ea, qua ordinariè, & continuè regitur Societas: quod enim illa iurisdicção non sit delegata, certum est: tum quia conuenit illi ex certa, & ita iura lege à Pontificibus confirmata, & ex vi sui muneris: tum etiam à posteriori, quia potest illam delegare & committere, imò etiam tanquam ordinariam conferre. Extraordinariam autem eam voco, quia non pertinet ad ordinarium regimen Societatis: neque ad perfectionem, & integritatem eius, ut Congregatio generalis actu semper existat, neque ut ab ea immediatè manet ordinarius influxus suæ iurisdictionis Societati necessariæ: sed solum in casibus necessariis congreganda est, qui extraordinarij dici possunt. Hæc autem iurisdicção actu non existit, nisi pro tempore, pro quo generalis Congregatio actu existit, & ideo extraordinaria appellari potest.

VI. Hinc ergo concluditur quarto supremam iurisdictionem Societatis ordinariam utroque modo esse solum in Præposito Generali: nam in illo est ex vi sui muneris, & ex vi legis, & ordinarius influxus, quo vniuersa Societas regitur, ab ipso manat, vel immediatè, vel cum dependentia ab ipso: hoc constat ex Bullis & constitutionibus. Nam in prima

Bulla confirmationis instituti à Paulo III. edita statim in principio dicitur: *cuiusque gradus iudicium & officiorum discretio, ac distributio tota sit in manu Præpositi.* Et infra, iubendi autem ius totum penes Præpositum erit. Et idem repetitur in Bulla I. Iulij III. & additur, *prout in constitutionibus explicatur.* Et in eisdem Bullis dicitur habere Præpositum omnimodam gubernationem, seu superintendentiam super Collegia, & scholares. Quæ omnia à posterioribus Pontificibus, præsertim Greg. XIII. & confirmata & aucta sunt. Explicatur autem latè hæc potestas per suos actus in 9. p. constit. c. 3. ubi primum ei tribuitur potestas admittendi, & dimittendi personas Societatis: item mittendi illas ad varia loca, vel ministeria, vel ab eis reuocare: item providere Rectores, & officiales, per quos Collegia, & vniuersitates administret, ac regat, tam in spiritualibus, & literariis, quam in omnibus temporalibus bonis, quæ ad Collegia spectant. Idemque de domibus probationis, & professis intelligendum est, & de Prouincialibus, quorum creatio illi etiam committitur. Apud illum etiam esse dicitur per se, ac primariò potestas dispensandi, & vsus facultatum omnium à Sede Apostolica concessarum Societati, ut lib. 9. c. 2. à nu. 2. vidimus; ac potestas etiam corrigendi & puniendi cum opus fuerit, ac denique cetera omnia, quæ ad vniuersale regimen spectant, ut sunt acceptare Collegia, vel domus, vocare ad Congregationem generalem, quando ipso viuente congregari opus est, & quod amplius est, Vicarium etiam Generalem sibi post mortem substituere, qui Societatem ad Generalem eligendum conuocet, eamque regat donec Generalis eligatur, ut habetur in 8. p. constit. c. 4. §. 1. Quod illi etiam peculiariè commendatum est in Congregatione 4. generali can. 18. Cur autem tam ampla potestas ei data sit, & an ita fieri expediens fuerit, in superioribus satis declaratum est c. 1. à n. 7.

Quæstioncula prima circa dictam potestatem Societatis.

Quæri verò hic potest, an Generalis habeat hanc iurisdictionem suam immediatè à Summo Pontifice, vel à Congregatione generali: hoc enim posterius ex eo videtur colligi, quod Generalis à Congregatione eligitur: ergo sicut ab illa habet esse: ita immediatè & potestatem: imò totum esse Generalis, ut Generalis est, in potestate seu iurisdictione consistit. In contrarium autem est, quia rectè intelligi, potest Congregationem solum designare personas: Pontificem autem immediatè atque ipso iure conferre dignitatem & potestatem, ad similitudinem videlicet electionis Pontificis. Quod autem ita fiat, videtur colligi ex Bullis Pontificiis, præsertim ex Bulla 5. Pauli III. ubi sic ait, *Nos eiusdem ordinis supplicationibus inclinati sibi, ut Præpositus Generalis dictæ Societatis pro tempore existens, cum primum iuxta constitutiones eiusdem Societatis electus fuerit, eo ipso verus ipsius religionis Generalis Præpositus cum libera generali & omnimoda cura & administratione omnium, & singulorum ad felix regimen, & prosperam directionem dictæ Societatis spectantium sit, & esse censetur, &c. concedimus.* Ergo implet Pontifex est, qui iurisdictionem & potestatem concedit personæ à Societate designatæ. Et Gregorius XIII. in suis Bullis plures facultates directè ipsi Præposito concedit: specialiter verò in Bulla de vsu facultatum anno 1575. concessa declarare videtur omnes gratias, & facultates, & indulta concessa, seu in posterum concedenda prædicto & pro tempore existenti Præposito Generali Societatis huiusmodi concessa esse. Ergo non Societas, sed Pontifex confert illi immediatam iurisdictionem: nam hæc per talia priuilegia, & indulta datur.

VII.

Arguitur Præpositum habere iurisdictionem immediatè à Congregatione generali.

M m m

Quæ

Quaestiuicula secunda.

VIII. *Arguitur in ipso Congreg. le. n. ita e pot. statum Generalis.* Secundò interrogabit aliquis an possit generalis Congregatio potestatem Generalis restringere, seu (quod idem est) ex parte auferre. Nam si vera est posterior pars, quam modò suadebamus, videtur se qui non posse, quia ipsa non dat ei iurisdictionem: ergo nec auferre, aut limitare potest. Confirmatur exemplo à simili de Summo Pontifice: qui licet eligatur à Congregatione Cardinalium, imò licet eligatur à Concilio generali, potestas eius non potest ab Electoribus limitari; nec diminui, etiam in re minima; quia ipsi non conferunt potestatem, sed tantum designant personam; ergo similiter, &c. In contrarium autem est, quia Congregatio manet superior Generali electo: ergo potestas generalis semper manet pendens à Congregatione; nam hoc postulat debita subordinatio inferioris ad superiorem; & in hoc multum deficit exemplum adductum, ut c. 1. n. 1. 4. dicebam; quia Pontifex semper manet supra omnem Congregationem ipsam eligentem. Confirmatur; nam generalis Congregatio habet potestatem faciendi perpetua statuta, & mutandi constitutiones, ut supra n. 3. ex Bullis Pontificiis, & ipsis constitutionibus ostensum est; ergo etiam habet potestatem immutandi potestatem Generalis, siue augendo, siue minuendo illam. Patet consequentia, quia ille non habet hanc suam potestatem sine adminiculo constitutionum; quia recipit illam secundum constitutiones, & ideo non potest, v. g. dissolvere Collegium, quia constitutiones negant illi hanc potestatem, potest verò acceptare illud, quia eadē constitutiones concedunt: ergo Congregatio, quae potest has constitutiones immutare, potest etiam immutare potestatem, quae ex illis pendet.

Quaestiuicula tertia.

IX. *Arguitur pro parte affirmativa.* His annexa est tertia interrogatio, an scilicet Congregatio generalis quamdiu durat, possit per se ipsam immediatè efficere omnes actus iurisdictionis, quos Generalis potest exercere. Pars enim affirmativa suaderi potest, quia Congregatio supra Generalem est: ergo potest per se efficere, quicquid per Generalem potest. Consequentia in his causis subordinatis bona est; ideo enim potest Provincialis quicquid Praepositus localis, & Generalis quicquid Provincialis. Item quia Generalis habet suam potestatem à Congregatione generali: ergo quicquid per illam iurisdictionem ipse potest, à fortiori poterit Congregatio per se ipsam. In contrarium autem est, quia sequeretur posse Congregationem generalem per se eligere Provinciales omnes, & alia similia facere, quae sunt valde aliena ab hoc instituto. Item quia in ipsis constitutionibus, & Bullis Pontificiis determinatur, & limitantur ea, quae Congregatio generalis per se potest praestare, tam quoad electiones, quam quoad leges ferendas, & alios actus iurisdictionis: ergo nihil aliud potest Congregatio per se ipsam immediatè exequi.

Resolutio primae quaestiuiculae n. 7.

X. *Posterior pars declaratur.* Difficultas praecipua in praesenti est in explicanda dependentia, quam habet iurdictio hae prout est in Generali Praeposito ab illa, quae est in generali Congregatione, & è contrario, in qua dicendum censo iurisdictionem Generalis, simpliciter loquendo, pendere à Societate ut legitime congregata in unum corpus, & non è conuerso. Hoc posterius euidenter probatur ex dictis, quia Congregatio generalis est simpliciter superior, & quia Generalis in nulla re potest minuire potestatem talis Congregationis: solum ergo ab illo pendet in con-

gregari, ut sic dicam, quia ad Generalem pertinet illam indicere, vel ad Vicarium Generalem, quando generalatus vacat, exceptis casibus, in quibus hoc committitur Assistentibus, vel Provincialibus ob Generalis defectum, ut constat ex 8. & 9. p. constit. postquam autem semel congregata est, ipsa habet simpliciter supremam iurisdictionem independentem à suo Praeposito, adeò ut nec dissolui possit ex sola illius voluntate sine consensu eiusdem Congregationis, ut declaratur in formula eius c. 7. num. 75.

Altera verò pars probatur sufficienter rationibus, seu quaestiuicula. Et ratio à priori est, quia Generalis habet suam iurisdictionem iuxta constitutiones, constitutiones autem hanc iurisdictionem dant Congregationi generali, ut constat ex 8. p. illarum & ex 9. c. 4. & ex formula Congregationis generalis: nam licet in his locis verbis formalibus & expressis non explicetur hae dependentia; tamen eo ipso, quod dicitur Congregationem esse simpliciter superiorem, sufficienter significatur. Maxime verò hae dependentia ex eo colligitur, quod Congregatio generalis habet potestatem condendi decreta perpetua, ut constat ex 8. p. constit. c. 7. & per ea decreta potest constitutiones immutare, ut ex eodem loco colligitur, & ex Bullis confirmationis instituti Pauli III. & Iulij II. ex quibus colligitur constitutiones condere ad generalem Congregationem pertinere, eiusdem autem est legem mutare, cuius est condere, & qualibet Congregatio generalis aequalis auctoritatis & potestatis est cuiusque praecedenti. Denique Paulus III. in Bulla 2. expresse concedit Societati facultatem mutandi, alterandi & in totum cassandi constitutiones, tam haecenus factas, quam in posterum faciendas, iuxta locorum ac temporum & rerum qualitatem, & varietatem, ita ut postquam mutatae, alteratae, seu de nouo conditae fuerint, eo ipso Apostolica auctoritate confirmatae censentur. Cum ergo tota iurdictio Praepositi generalis ex constitutionibus pendat, consequenter sit, ut etiam pendeat à Congregatione generali.

Hoc ergo posito quod ad rem spectat solum videtur in prima interrogatione posse relinqui ambiguitatem de modo loquendi, parum enim refert, quod dicamus hanc potestatem dari immediatè, vel mediata Praepositi Generali à Summo Pontifice, dummodo fateamur datam esse cum praedicta dependentia à Congregatione generali. Deservit autem ille modus loquendi, ad explicandum facilius verissimum proloquium in Societate, ac constitutionibus consentaneum: nimirum, Generalem habere omnem potestatem Societati concessam à Summis Pontificibus, tam communi, quam speciali iure, & tam directè per propria privilegia, quam indirectè per communicationem aliorum: his tantum actibus, seu rebus exceptis, quae per Constitutiones, seu decreta Congregationum generalium illi prohibita sunt: non tamen id proloquium pendet ex illo principio, seu non quod loquendi modo, unde in rigore fortasse verius est, ut potestatem hanc immediatè fuisse communitatem Praepositi Generali à Summo Pontifice: & per Societatem in Congregatione generali existentem, translatam in Praepositum Generalem: nam hic est melior ferri in Praepositum Generalem: nam hic est melior ordo providentiae, ut influxus capitis veniat ad inferiorem Praelatum per medium Congregationis autem generalis reuera est medium inter Pontificem & praepositum. Deinde quia Pontifex per se solus intendit dare huic religioni sufficientem iurisdictionem, & potestatem, quae se possit gubernare applicationem autem huius potestatis ad hanc, vel illam personam: imò etiam ad hunc, vel illum modum, regulam, ipsi Societati commisit: ergo, Denique Pontifex

Pontifex contulit hanc potestatem B. Ignatio; sicut Christus contulit Petro Ecclesiasticam potestatem, sed tradidit Societati.

XIII.
Data simili-
tudo de ele-
ctione Pon-
tificis non
valet.

Non est ergo similitudo querenda inter vtranque concessionem, & consequenter neque inter electionem Pontificis & Generalis, ut in vtraque scilicet tantum fiat designatio personæ, nam de Pontifice est longe alia ratio, siquidem eius potestas altiori modo descendit immediate ab ipso Christo omnino independentem ab hominibus, in presenti autem iurisdicção immediate communicatur per homines, & non solum pendet à Papa, sed etiâ suo modo à Societate, ut declaratum est. Recte ergo dicitur Generales habere hanc potestatem proximè à Societate nec Paulus III. in citatis verbis aliud significat, sed confirmat, & approbat institutionem Societatis quoad hanc partem, & ratam habet Generalis electionem cum omni potestate, quam illi Societas concedit. Et simili modo intelligo verba Gregorij, loquitur enim ex suppositione, quod Generalis à Societate creatur cum suprema potestate; nam eodem modo vult intelligi omnem facultatē illi esse concessam, & per illum dimanare ad alios: nō enim dubito quin Societas ipsa in Congregatione generali existens habeat per se ipsam vsum facultatum, & privilegiorum, & possit immediate illum concedere aliquibus, si iudicaverit expediens. Neque enim Gregorij intendit hoc ius Societatis immutare, nec superioritatem Congregationis generalis minuire: non ergo nominat Præpositum generalem ad excludendam Societatem, quam alias sæpe coniungit, & primo loco ponit, sed ad excludendum ab inferioribus liberum vsum talium facultatum, ab ipso Præposito licentia. Quia enim ordinariū regimen Societatis est per generalem Præpositum, per Congregationem autem generalem raro, & extraordinariè fit, ut n. 5. asseruimus, ideo in concessionibus, seu privilegiis harum facultatum generalis Præpositi, tanquam supremi Prælati mētio fit, semper tamen intelligendum est concessionē fieri cum subordinatione Præpositi generalis ad Congregationem generalem, quam Societas proficetur iuxta 10. p. constit. §. 8. & 9. p. constit. c. 3. §. 10. Vbi de Generali sic dicitur, eius erit vti facultas à Sede Apostolica Societati concessis, &c. in quibus verbis plane significatur concessiones Sedis Apostolicæ Societati immediate fieri; ipsam verò Societatem potestatem transferre in Præpositum, ut per eum ad reliquos inferiores officiales deriuetur, iuxta 8. p. tarundem constit. c. 1. §. 6.

Rec adducta
ex Bulla
Pauli III. &
Gregorij con-
gruit.

Optimū lo-
cus conside-
rationis pro
parte in vi-
gere, videtur.

XIV.
Parti affir-
mativæ
simplici-
ter vera, &
quædam.

Modus alter
bipartitus
pro eadem
parti affir-

Resolutio secunda quæst. in n. 8.

Ad secundam interrogationem respondetur, per noua decreta & mutando priores constitutiones, loquendoque de absoluta potestate, non esse dubiū, quin possit congregatio generalis restringere potestatem, & iurisdictionem Præpositi, ut probant superius adducta, & quæ modo diximus de emanatione huius iurisdictionis à Summo Pontifice in Præpositum per Societatem. Quamuis autem hæc potestas absolute non desit, vñs eius rarus esse poterit, & cum magna moderatione, nam mutatio constitutionum rara esse debet, & non nisi ex magnis, & urgentibus causis, præsertim in re adeo graui, & quasi substantiali, ut est potestas Generalis Præpositi. Aliter etiam posset intelligi hæc restrictio solum de facto circa talem personam, restringendo illius potestatem, quamuis non condatur ius nouum, nec fiat mutatio in ipso munere secundum se, & hoc videretur habere maiorem inuidiam, propter iniuriam talis personæ, & ideo aduertit potest, dupliciter hoc posse fieri, scilicet, vel ante electionem Generalis, vel viuentis Generali semel iam absolute & cum in-

Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

tegra potestate creato. Priori modo posset facilius fieri, ut si ad sumendam experientiam alterius regiminis, quoad aliquam potestatem, vel actum eius, vel ob aliquam temporalem causam virgētem, Societas ante electionē Generalis statueret, ut pro hac vice Generalis electus, non haberet talem, vel talem potestatem: nam sicut Societas potest absolute mutare constitutionem aliquam in tali materia, ita potest pro aliquo tempore, vel occasione illā suspendere, vel quasi in illa dispensare. Posteriori autem modo, id regulariter fieri non poterit, nisi interueniente magna causa, quæ vix erit sine culpa ex parte ipsius Præpositi, vel ob impotentiam ex nimia senectute, aut ægitudine, vel alia simili causa exorta; in his enim casibus constitutiones ipse satis declarant quantam in hoc potestatem habeat Congregatio 9. p. constit. c. 4. §. 6. Extra hos verò casus cum generalis electus habeat ius acquisitum, sicut non potest sine causa priuari prælatione ipsa, ita nec integra & debita potestate illius: quod si ad bonum commune pertinuerit pro aliquo tempore, non vti aliqua potestate, generalis Congregatio poterit Præposito iniungere, & ipse tenebitur consentire.

Resolutio tertia quæst. in n. 9.

Ad tertium punctum responsio clara est ex dictis: si enim spectemus nudam potestatem, non deest in Congregatione generali ad efficiendum per se, & immediate alios actus iurisdictionis, seu prouisiones, aut electiones ad officia, siue per legem statuto, vel aliquid huiusmodi deinceps pertineat ad Congregationem generalem præter ea, quæ nunc per se solet efficere, siue in casu aliquo particulari dispensando, seu aliquem de facto exequendo, iuxta occurrentes occasionēs. Quod planè sequitur ex dictis, & ex suprema potestate Congregationis, & nulum manet incommodum. Et potest confirmari ex quodam decreto primæ Congregationis generalis in 32. quod sic habet, Non licet Præposito generali (durante scilicet Congregatione generali) mutare huiusmodi officiales: qui ab ipso Generali creatur (id est, Prouinciales, Rectores, &c.) usque ad dissolutionem Congregationis, nisi eadem Congregatio aliquem esse mutandum videretur. Ex quo decreto ferè confirmantur omnia dicta; nā in illo quodammodo limitatur potestas Præpositi, nam antea non erat illi prohibitum ex vi constitutionum mutare huiusmodi officiales. Ideo ergo fieri posset à Congregatione in aliis rebus, si expediret.

Quamuis autem potestas absolute loquendo nō desit, nihilominus in vñs huius potestatis ordinariè seruandum est quod in constitutionibus est præscriptum, quia non datur potestas in perturbationem, sed in ædificationem, & credendum est Congregationem non esse abusuram suæ potestatis, ad mutationem aliquam faciendam in instituto, vel in vñs eius, sed semper rationem maioris boni habituram. Vnde intelligitur, quomodo assignentur in Bullis, vel constitutionibus quidam peculiare actus Congregationi generali: ideo enim id fit, quia tales actus à sola Congregatione fieri possunt, non verò, quia illos tantum possit ipsa efficere, nam quandiu durat, plures iurisdictionis actus exercere potest: prudentia autem illius est, non se intromittere, neque immorari in aliis, nisi euident necessitas, vel utilitas id postulet, & ideo considerando ordinariū vñs, dixi supra in num. 3. potestatem Congregationis non esse maximam extensiuè, quia iurisdicção Præpositi ordinariè circa plura versatur.

XV.

i. Part. respo-
lutionis affir-
mantis, quo
ad absolutam
potestatem.

XVI.

2. Part. respo-
lutionis quoad
vñs talis
potestatis.

De potestate iurisdictionis infra supremum.

I. Quid attinet ad inferiores Prælatos sub Generali, dicendum primo est illos participare hanc iurisdictionem & potestatem maiorem, vel minorem, pro ratione sui muneris, & iuxta distributionem seu communicationem a Præposito generali manantem. ita statuitur in §. p. constit. ca. 1. §. 6. vbi de Generali dicitur, suo fungetur officio erga omnia membra Societatis, capitis videlicet, a quo in illam influxus ad præfixum sibi finem necessarius descendat: & sic a generali Præposito ut a capite vniuerso facultas Prouincialium egrediatur, ac per eos ad locales, per hos autem ad singulares personas descendat. Et in §. p. cap. 3. §. 3. de eodem dicitur, Poterit eam facultatem eisdem, scilicet Rectoribus, communicare, quam senserit in Domino conuenire. Et §. 7. Præpositi Prouinciales, aut locales & Rectores, & alij eius commissarii eam partem huius facultatis habebunt, quam ipsi Generalis communicauerit. Idem §. 16. & sæpe alias; quæ omnia in Bullis Pontificiis approbata sunt. Ratio autem huius assertionis ea est, quæ in ipsis constitutionibus insinuat. Nam in primis necessarium est, ut Prælati suam iurisdictionem habeant, sine qua propria munera exercere non possunt; modus autem perfectior, & aptior ad maiorem vñionem religionis, & ad perfectiorem obedientiam est, ut inferiores Prælati habeant illam a suis superioribus, & dependentem ab illis, & quia non debet esse in omnibus æqualis, sed maior in maioribus Prælati, ideo recte vniuersumque mensura a superiore præscribitur.

II. Obiectio.

Vna verò superest difficultas, quia sequitur in Prælati Societatis infra Generalem constitutis, non esse certam ac definitam iurisdictionem, sed arbitrariam iuxta voluntatem Generalis: consequens videtur absurdum, tum quia sequitur Prouinciales, & Rectores non habere iurisdictionem ordinariam, sed tantum delegatam; atque ita non esse veros Prælatos, nec posse subdelegare, nisi quatenus hoc est in commissione sibi facta expressum. Sequela patet, quia iurdictio, quæ non obtinetur, ex præscripta lege, non est ordinaria, iuxta glossam in cap. cum ab Ecclesiis de officio ordinarij. verb. Ecclesiastica sententia addita doctrina Innocentij ibidem numer. 1. Tum etiam, quia res adeo grauis non videtur committenda arbitrio & voluntati alicuius, quia potest esse occasio dissensionum, & acceptationum personarum, & frequentium mutationum in regimine, quod debet esse stabile, & certum. Et confirmatur, nam ex dicta assertionem sequitur Prouinciales & Rectores Societatis nihil posse nisi quod eis expresse concessum est, & consequenter si occurrat casus, eis quidem non expresse concessus, neque etiam denegatus, sed omissus, non habere iurisdictionem in illo, sed debere ad Generalem recurrere. Consequens autem durum est, nam & est præter communem consuetudinem talium Prælatorum, & est nimia restrictio perplexitatibus & difficultatibus expolita: conuenientius enim videtur, ut quidquid eis non prohibetur, censeatur concessum, nam facilius est præscribere, quæ prohibentur, quam quæ conceduntur, cum infinita varietas rerum & casuum in huiusmodi gubernatione possit occurrere.

III.

Respondetur in primis certum esse Prouinciales & Præpositos locales, seu Rectores Societatis habere iurisdictionem ordinariam, & non tantum delegatam. Probatur, quia sunt ordinarij pastores ac veri Prælati, ut constat ex iure communi religionum supra adducto in tract. 8. quod Societati commune est, quoad hanc partem. Idem patet ex constitutio-

nibus, in quibus hæc munera vocantur prælationes, & dignitates Societatis, & hæc intelliguntur comprehendi in voto, quod professi emittunt, non prætendi prælationem, aut dignitatem in Societate 10. p. constit. §. 6. de qua re lib. 4. c. 7. a. n. 13. Non est autem vera prælatio, nisi iurisdictionem habeat ordinariam. In hac porro iurisdictione duo considerari possunt, scilicet substantia eius, ut sic dicam, & quantitas: simpliciter ergo habere iurisdictionem intrinsecum est his muneribus, & hoc satis est, ut talis iurdictio ordinaria sit. Vnde non solum non potest Generalis tollere a Prouinciali, vel Rectore iurisdictionem absolutam, imo hoc repugnantiam inuoluit, quia de intrinseca ratione talium munerum est iurdictio: verum etiam nec potest facere, ut Societas sine propriis Prouincialibus & Prælati localibus gubernetur, quia hoc pertinet ad primariam institutionem huius religionis, quam ipse immutare non potest. Solum ergo quoad quantitatem, seu extensionem iurisdictionis pendet hi Prælati a Generali, quod non repugnat ordinariæ iurisdictioni: nam hoc ferè modo pendet Episcopi a Papa, & multo magis legati, qui tamen ordinariam iurisdictionem habent, vnde etiam in 4. Congreg. generali decret. 28. sancitum legitur posse P. Generalem delegare vice præpositum domus Romanæ, cum ordinaria potestate.

Sed in hoc etiam addendum est, aliquam esse quantitatem huius iurisdictionis, ex natura rei necessario coniunctam cum tali munere, ut est illa, in qua moraliter ac debito modo fieri non potest. Deinde vniuersumque ex his Prælati habet in Societate proprias regulas & constitutiones ad illi pertinentes, in quibus potestas suo muneri attributa declaratur, & illa censeri debet potestas ordinaria, quia iam est certa lege præscripta, & adiuncta tali muneri. Similiter in Compendio priuilegiarum declaratae sunt facultates omnes ad dispensandum, vel absoluendum, vel ad alias gratias concedendas illis commissæ, ut in officio Prouincialis adnotatur regula 8. & in officio Præpositi reg. 13. & Rectoris 11. Quod si præter has voluerit Generalis plures potestates concedere, vel omnibus vel aliquibus Prælati inferioribus, illæ reuera erunt tantum delegatae.

Ad difficultatem ergo respondetur iurisdictionem horum Prælatorum dupliciter dici posse arbitrariam respectu Generalis: vno modo, quia non est certa lege definita, ac debita, vel quia sine causa auferri potest, etiam quantum ad eam partem, quæ ex vi muneris comparatur; & sic falsum est, ut patet ex dictis: vnde responsio in forma erit; negando in hoc sensu primam sequelam. Secundo dici potest arbitraria, quia semper pendet ex voluntate Generalis, qui ex causa potest illam restringere, & ex gratia potest illam augere; & hoc est quod constitutiones intendunt; & inde non fit talem iurisdictionem non esse ordinariam, ut declaratum est. Neque hoc habet vllum inconueniens, sed ad debitam subordinationem expedit, nec propterea numeri possunt frequentes, aut indebitæ mutationes, cum ea, quæ ad ordinariū regimen necessaria sunt, certis legibus sint definita: quæ non facili, nec sine graui causa mutari debent. Quæ vero extraordinaria sunt, vel ad specialem fauorem pertinent, ratio postulat, ut pendean ex suprema potestate gubernatoris.

Ad vltimam confirmationem fatemur in Societate ad cognoscendam vniuersumque Prælati facultatem, utendum potius esse affirmatiua, quam negatiua regula, id est, id vnumquemque posse, quod sibi est concessum; non verò quidquid libi non est prohibitum: vnde in citatis regulis Præpositi, & Rectores.

Reſtoris dicitur, quas habeat facultates, partim ex his, quæ ipſi in his regulis conceduntur, partim ex compendio facultatum Societatis intelligat: vt in his, quas non habet, ſciat ad ſuperiorem recurrere. Neq; hinc ſequi poteſt aliqua perplexitas, vel difficultas, quin potius vniciue magis clara & nota erit poteſtas, quam habet, & alioqui poteſtas ipſa ſatis eſt ampla, & facultates non dantur ad ſingulares caſus, ſed per generales regulas ſufficientes, & ſpecialiter in regulis Prouincialis. n. 7. & cum proportionem in regulis Præpoſiti. nu. 11. & Reſtoris nu. 10. aduertitur vbi neceſſaria fuerit diſpenſatio conſtitutionum, in grauioribus caſibus recurrendum eſſe ad ſuperiorem Prælaturam, quod eſt iuri communi conſentaneum, c. ſin. de officio Archiepſcopi. ad iuncta gloſſ. verb. Reſtorat. & cap. maiores de Baptiſmo. Et nihilominus additur, vt ſi abſque graui incommodo non poſſit Generalis reſpōſum expectari, poſſit Prouincialis diſpenſare, & poſtea rationem totius rei reddere Generali, idemque cum proportionem de inferioribus reſpectu Prouincialis, & ita omnibus incommodis ſufficienter eſt prouiſum.

VII. Secundo dicendum eſt poteſtatem hanc Prælatorum Societatis extendi ad omnes religioſos eius, & ad omnes actus, ſeu materias ad quas religioſa iurisdictio, ſue communi iure, ſue per priuilegia communia, aut ſpecialia hæcenus conceſſa extenditur. Prior pars quoad profeſſos, ſue quatuor, ſiue triumvotum extra controuerſiam eſt; quoad reliquos verò religioſos, qui per ſimplicia tantum vota incorporati ſunt, ſuit in dubium reuocata, vt latius dictum eſt lib. 3. à principio vſque ad cap. 4. exiſtimarunt enim aliqui, iurisditionem religioſam fundari neceſſario in profeſſione per vota ſolennia, & ideo dixerunt Societatem nullum in eos ius habere, nec Poſtremo ex vi votorum huiusmodi potuiſſe illud conferre, ac proinde ordinariarum iurisditioni ſubditos exiſtere, ita refert Gregorius XIII. Pontifex in conſtitutione, *Ascendente Domino*. Veruntamen quatenus hæc ſententia poteſtatem Pontifici negat, eſt error in fide; quia certum eſt Pontificem poſſe ſub protectione, & iurisditione ſua ſuſcipere quamlibet perſonam Deo ſpecialiter conſecratam, modo ab Apoſtolica Sede approbato. Item aliis non potuiſſet Pontifex eximere clericos tantum per primam tonſuram initiatos, quia illa cæremonia tantum eſt per Eccleſiam inſtituta. Item nõ potuiſſet priuilegium canonis vel fori ad nouitios extendere, quæ omnia & ſimilia ſunt contra receptum vſum Eccleſiæ, & contra ſupremam poteſtatem, quam Pontifex habet in ordine ad ſpiritualia.

2. Aſſertio bi. membrum.

3. Membrum oſtenditur.

Exponit ſententia circa 1. membrum. aſſertio in ſingulis.

VIII. Oſtenditur veritas aſſertionis ex Pontif.

Confirmatur.

Quatenus verò illa ſententia de facto loquitur, aut procedit ex prædicto errore, aut ex clara ignorantia iuris proprii Societatis, de quo ſine illius notitia loqui non deberet. Itaque expreſſe ſunt in hoc conceſſiones, & declarationes Pontificum Pauli III. Iulij III. Pij V. & Gregorij XIII. ac Gregorij XIV. Qui dum Societatem eximunt, & ſub protectione ſua illam ſpecialiter ſuſcipiunt, de tota Societate loquuntur, vt omnes ſuos ac veros religioſos complectitur, ſeu ex illis conſtat. Vnde interdum de ſocijs, interdum de his, qui ſub obedientia Præpoſiti militant, interdum denique de religioſis Societatis loquuntur, ergo extendunt hanc iurisditionem ad omnes etiam ſcholares, quia illi ſunt veri religioſi, vt ſuprà eſt oſtenſum, veraque membra Societatis. Confirmatur, quia quicumque ex his religioſis, ſi apoſtaret à Societate, poteſt ab eadem compelli, tum per cenſuras, tum per violentam detentionem, & incarcerationem, vt conſtat ex eiſdem Bullis, præſertim Pat. II. & Gregorij XIII. ac Pij V. nec ſolum per ſola ſpecialia priuilegia Societatis, ſed etiam per alia conceſſa mendicantibus, circa ſuos religioſos pro-

Franc. Suar. de ſtatu relig. Tom. IV.

feſſos poteſt illos cogere & punire iuxta conceſſionem & communicationem Societati factam à Pio V. cum ſpeciali declaratione, quod ad omnes etiam ſcholares extendatur. Quæ omnia & alia in Compendio Societatis verb. *Apoſtata*, late referuntur. Comprehenduntur ergo hi omnes ſub iurisditione Societatis.

Dicendum verò ſupererat de nouitijs, ſed de his eadem eſt ratio Societatis, quæ aliarum religionum: non enim habet in illos propriam iurisditionem inuoluntariam (vt vocant) id eſt, directiuam, qua poſſit eos ſpecialiter obligare in conſcientia, vel coactiuam, qua poſſit eos ſimpliciter repugnantes cogere, quia obedientiam non vouerunt, vel ſi fortaſſe eam particulari affectu promiſerunt, Societas illam non acceptauit, neque illos ſibi incorporauit. Quoad iurisditionem autem voluntariam ſubduntur aliquo modo Societati, & ſunt capaces gratiarum ſpiritualium, quas Præpoſitus Generalis ſecundum conceſſionem Sedis Apoſtolice poteſt in Societate concedere, vt dicitur in 5. part. conſtit. cap. 1. lit. A. exiſtimoque quoties in Bullis, ſeu priuilegijs ſit conceſſio in ordine ad omnes, qui ſub obedientia Societatis viuunt, comprehendunt etiam nouitios; cuius exemplum clarum eſt in Bulla vltima Pauli III. de gratijs & facultatibus, & habetur etiam in Compendio, verbo, *Diſpenſatio*. §. 1. Et ratio eſt, quia etiam nouitij viuunt proprie ſub obedientia Societatis, etiam ſi non ſub obligatione voti, præſertim cum fauores ampliandi ſint. de reſeruatjs quoad nouitios, tract. S. I. 2. c. 17. à nu. 11. ſatis dictum eſt.

Altera pars aſſertionis certa eſt. Nam inprimis Prælati Societatis habent omnem poteſtatē, quaſi Episcopalem, quam habent cæteri Prælati religionum in vtroque foro; imò per ſe poſſunt quidquid Episcopum poſſunt in clericis & laicis ſibi ſubiectos, tam quoad facultatem abſoluendi & diſpenſandi in irregularitatibus, de quibus in Concilio. Trid. ſeſſ. 24. ca. 6. quàm alias quaſcunque facultates, vt habetur in Compendio Societatis, verbo *Prælati*, §. 3. quamuis hanc gratiam non participant inferiores Prælati, niſi iuxta conceſſionem Generalis: nunc autem indefinitè de Prælatjs loquimur. Deinde per communicationem facultatum, & gratiarum factā à Pio V. poſſunt Prælati Societatis æquè principaliter quidquid poſſunt Prælati mendicantium per ſua propria priuilegia, vel per communicationem aliorum, vt in Compendio Societatis late continetur verbo, *Communicatio*. §. 2. & ſequentibus, & ſpecialiter §. 5. declaratur hanc communicationem, etiam nouitijs fieri poſſe; quod intelligitur quoad gratiarum conceſſionem, non quoad rigorofam iurisditionem, vt iam diximus. Denique ſimilem generalem conceſſionem fecit Societati Gregorius XIV. his verbis; *quoniam etiam omnes facultates, omnemque iurisditionem, quoad ſubditorum punitionem, & correctionem pertinet, quibuscunque ordinibus eorumque generalibus hæcenus conceſſas, non ad inſtar ſed æquè principaliter ipſi Societati eiusque Præpoſito Generali concedimus & elargimur*. Præter hæc habet Societas plures facultates ſibi ſpecialiter factas, vt ex eius Bullis, & Compendio priuilegiorum conſtat; poteſtas autem per eas collata præcipuè reſidet in Præpoſito generali, per quem inferioribus Prælatjs communicatur. Eſt ergo in Societate, & in Prælatjs eius reſpectiuè tota poteſtas, & iurisdictio, quæ in religioſo ſtatu inuenitur, & ſecundum ordinariarum modum Pontificiæ prouidentie inueniri poteſt: ſemper tamen intelligendum eſt, habere hanc iurisditionem ſuo inſtituto accommodatam, nam Prælati eius nihil contra inſtitutum agere poſſunt (excepta iuſta diſpenſatione quæ dici non poteſt contra inſtitutum) & ideo quoad aliquos actus iurisditionem non habent, quæ fortaſſe

M m m 3

habent

IX. Quoniam hæc membrum aſſertionis procedat de nouitijs.

X. 2. Membrum aſſertionis declaratur.

Limitatio proximè dictorum.

habent alia religiones, ut ad dandam facultatem recipiendi elemosynam pro spirituali ministerio, vel quippiam simile: sicut etiam è contrario aliqui sunt actus iurisdictionis huic instituto accommodati, qui in aliis religionibus non exercentur, ut est expellere aliquem votis expeditum.

XI. Non cenſeo autem neceſſarium explicare in particulari, poteſtates omnes, quas ratione huius iurisdictionis Societas habet; quia de his, quæ generales ſunt, vel in quibus cum aliis religionibus Societas communicat, in tract. 8. lib. 2. ſufficienter tracta ſunt, quæ verò ſunt propriæ, in Compendio Priuilegiatorum, & in conſtitutionibus ac regulis ſufficienter declarantur, & in ſequentibus capitulis nonnulla attingemus, explicando magis in particulari uſum huius iurisdictionis; ex dictis etiam in l. 1. c. 3. & latius l. 8. de medijs, quibus Societas utitur, ad proſectum ſuorum ſubditorum, conſtat hanc iurisdictionem eſſe plenam in foro poenitentia, & in foro etiam exteriori quoad poteſtatem directiuam per leges & præcepta, & per coërciuam, quoad correptionem ſecundum regulam, etiam remota appellatione, & quoad poteſtatem diſpenſandi in his, quæ neceſſaria ſunt. Ac denique quoad alia multa, de quibus latè in Bulla 5. Pauli III. 2. Iulij III. 3. Pij V. & ſerè in omnibus Gregorij XIII. Supererat hoc loco dicendum de poteſtate adminiſtrationis bonorum temporalium, id tamen opportunè factum eſt in tract. 8. qui eſt primus huius voluminis l. 2. c. 28.

CAPVT VI.

An Societatis Prælatus ad particulare ſubditorum regimen, merito ab illis exigunt rationem conſcientia.

I. De quibus regendum in reliquo libro
Poſt explicationem vniuerſalis regiminis in Societate, dicendum ſequitur de particulari ſubditorum gubernatione, quod ad finem uſque præſentis lib. proſequemur. Id verò præcipuè inſtituimus ad ſatiſfaciendum difficultatibus, quas aliqui obijciunt, quæ fortalſe magis ex ignorantia facti, quàm iuris procedunt, & ideo non deſcendam in particulari ad omnia, quæ circa gubernandos ſubditos in Societate peraguntur, ſed ſolum ad ea in quib. prædicta difficultas poterit inueniri. Quia verò ordinarium hoc regimen ſemper eſt ſecundum regulam, ſimul illius rationem reddemus ubi oportebit, & huius occaſione breuem quandam notitiam totius regulæ, in poſtremo capite ſummatim attingemus. Vt autem rem totam comprehendamus, nec tractata repetamus, tria breuiter ſunt, in quibus totum hoc particulare regimen conſiſtit. Primum eſt receptio perſonarum. Secundum conſeruatio earundem & prouidentia circa illas. Tertium dimiſſio earum, ſi neceſſaria fuerit. De primo membro ſatis dictum eſt à nobis in l. 2. & de tertio in l. 3. c. 9. Tantum igitur ſuper eſt ut de ſecundo membro dicamus, circa quod duo neceſſaria ad huiusmodi gubernationem & prouidentiam diſtinguere oportet iuxta duplicem poteſtatem in Prælato neceſſariam, directiuam, & coërciuam. Quædam enim pars regiminis conſiſtit in debita directione per præcepta & conſilia (ad quam rem etiam ſpectat conueniens diſtributio onerum, & honorum) altera verò pars poſita eſt in debita correptione & iuſta punitione; de his ergo breuiter dicendum eſt.

II. Vt verò primæ parti ſatiſfacere incipiamus, à ratione conſcientia ordiemur. Per rationem autem conſcientia, intelligimus manifeſtationem ſtatus conſcientia propriæ, quam ſubditus facit ſuperiori, ut ab eo intimè cognoscat, tam in moribus, quàm

in affectibus vel propenſionibus ſuis, ex qua vocis interpretatione, ſtatim oritur dubitandi ratio, quia hæc manifeſtatio ſuperiori faciendâ eſt, in conſeſſione ſacramentali, vel extra illam. Primum dicendum ſuperiori, & conſeſſio ſacramentalis ordinaretur ad exteriorem gubernationem, quæ duo abſurda ſunt, & ideo ſupra oſtendimus, eſſe aliena ab inſtituto Societatis: ſecundum autem, & videtur nimis durum ſubditis, & parum utile Prælatis ad gubernationem. Primum incommodum patet, quia aperire ſuos deſectus, & ſecreta cordis, extra ſigillum conſeſſionis, diſſiciliſſimum eſt, tum propter infamationem ſui erga ipſummet Prælatum, tum propter periculum, ne Prælatus id alijs manifeſtet, vel bono zelo, & non ſecundum ſcientiam, vel per negligentiam aliquam, ſeu inaduertentiam, aut certè interdum per emulationem, inuidiam, vindictam, aut alium ſimilem affectum, tum denique propter alia incommoda, quibus exponitur ſubditus, ita ſe manifeſtando Prælatus ſuis quia ob eam cauſam poterit, vel remoueri ab officiis, vel loco mutari, vel alijs ſimilibus modis male tractari; & ideo videtur hic habere locum conſilium Chryſoſtomi hom. 31. ad Hebr. Non dico tibi ut reprobas, neque apud alium accuſes. Et augetur difficultas ſeu incommodum; primò quia hæc manifeſtatio vni tantum Prælato eſſet faciendâ, cum illo ſolo eſſet ſemper continuanda, ſaltem pro tempore vitæ eius, eſſet res vtrunque tolerabilis, tamen hoc in Societate non ſufficit, quia hæc ratio conſcientia, non ſoli Generali reddenda eſt; imò pauci ſunt, qui in præſentia poſſint id facere: ab accuſantibus autem, & perſcriptum nec ſit; nec ordinariè fieri expedit. Imò nec ſoli Provinciali fieri debet, quia non minus indiget illa notitia, qui proximè gubernant: oportebit ergo pluribus ſuperioribus ſe manifeſtare etiam pro eodem tempore. Augetur ſecundò idem incommodum, nam qui ſuperiores ſunt, breui tempore mutantur, & ipſi etiam ſubditi, ab vna domo aliam facile tranſmigrantur, atque ita neceſſarium erit vnicuique ſubdito paulatim, ſeu ſucceſſiuè, ſe manifeſtare plurimis Prælatis, & fortalſe intra paucos annos ſe manifeſtare ſerè omnibus grauioribus patribus prouinciæ; quod certè eſt aſperum ac diſſicile. Deinde ſecundum incommodum declaratur, quia teſtimonium hominis in re propria non eſt tanta fide dignum, ut poſſit Prælatus in eo niti ad gubernandum ſubditum, aut enim debet illi credere, tam bene, quam malè de ſe loquenti, & ſic facile poterit ab eo decipi, quia vnusquisque bene de ſe ſentit, & loquitur, imò licet non ſentiat, frequentius diſſimulat, aut mentitur: vel ſaltem deſectus extenuat, & bona exaggerat: vel ſuperior debet credere mala, & non bona, & in hoc iniuriam faceret ipſis ſubditis, & vix poſſet eos commodè gubernare, aut eis uti ad aliqua miniſteria, quia de omnibus haberet minus bonam exiſtimationem quam par eſſet.

Quid circa rationem conſcientia in Societate ſtatutum ſit.

Circa præſentem difficultatem, puncta quatuor explicanda ſunt: primo quid in hoc Societate obſeruet ſecundum ſuam regulam, ſecundo quam ſit hoc conſentaneum antiquitati religionis, & profeſſioni perfectionis: tertio ad quod ſecretum inde Prælatus obligetur, quarto denique ad quem finem & uſum hæc notitia ordinetur, & à ſuperiori applicari poſſit: ex quibus etiam conſtabit, quantum diſſeratur hæc ratio conſcientia à conſeſſione ſacramentali, & ſoluentur rationes dubitandi. Circa primum regula Societatis eſt, ut ſtatim ab ipſo ingreſſu in primum omnem

his professis,
ac non pro-
fessis.

Omnes se aperiant superiori, & deinceps in discursu
vitæ per certa & designata tempora id prosequan-
tur; hoc constat ex examine 4. §. 34. 35. & 36. in quo-
rum primo sic dicitur: Re in Domino considerata visum
nobis est in diuina Maiestatis conspectu mirum in modum con-
ferre, ut superioribus subditi omnino perfecti sint, quo me-
lius regi, & gubernari, & per eos in viam Domini dirigi
possint. Deinde in 35. dicitur: Præterea quanto exactius
superiores res omnes internas, & externas suorum noverint,
tanto maiori cum diligentia, amore, & sollicitudine in-
uare eos, ipsorumque animas, à variis malis, & periculis,
quæ in progressu possunt accidere, conservare poterunt. Et
infra, ut melius secundum Dei voluntatem huiusmodi mis-
siones fiant, his & non illis mittendis; vel his ad hoc munus,
illis vero ad alia, non solum refert valde, sed summo opere, ut
superior plenam habeat notitiam propensionum, ac motio-
num animi, & ad quos defectus, vel peccata fuerint, vel
sint magis propensi, & incitati, qui sub eius cura sunt, ut
eius rei habita ratione, melius ipsos dirigere possit, nec su-
pra mensuram virum suarum in periculis, vel laboribus gra-
uioribus, quam in Domino ferre facilius possit, consti-
tuat. Ex quibus rationibus in §. 36. ita concludi-
tur. Ideo quicumque hanc Societatem in Domino sequi
volet, & in eadem ad maiorem Dei gloriam manere: prius-
quam ad primam probationem accedat: vel postquam in-
gressus fuerit, antequam generaliter examinetur, vel post
examen, intra aliquot menses (si superiori differendum vi-
deretur) sub sigillo confessionis, vel secreti, vel quicumque
ratione ei placebit, & ad maiorem ipsius consolationem
fuerit, debeat conscientiam suam magnâ cum humilitate,
puritate & charitate manifestare, re nulla, qua Dominum
vniuersorum offenderit, celata: & totius antea vite
rationem integram, vel certè rerum maioris momenti, su-
periori qui tunc fuerit Societatis, vel eius ex Preposito, vel
aliis ex inferioribus ille inuenerit, prout magis conuenire
videretur, reddat, ut melius omnibus in Domino prospiciat-
ur, ipsique magis in spiritu cum gratia prioriori ad maio-
rem diuinam bonitatis gloriam proficiat. Et §. 38. additur
sexto quoque mense rationem hanc esse reddend-
am, incipiendo semper ab vltima, quæ data fue-
rat; cui non dissimilis constituto reperitur in re-
gula Monacharum D. Hieronymo attributa cap. 17.
& §. 39. additur, scholasticos in iuris studiis, ratio-
nem vitæ suæ reddituros, ab vltima, quam reddi-
derunt in domo ubi ad studia missi sunt. Et de il-
dem scholaribus additur in 4. p. cap. 10. §. 5. Recto-
rem suum magnopere reuereri, ac venerari debe-
re; & infra, nihil ei clausum, ne conscientiam quidem pro-
priam, tenendo, quam ei aperire, ut in examine dictum est,
suis constitutis temporibus, & sepius si causa id posceret, oport-
rebit. De professis autem, & coadiutoribus for-
matis additur in dicto loco examinis cap. 4. singu-
lis annis reddituros esse hanc rationem conscien-
tiæ incipiendo semper ab vltima vel crebrius, si Pre-
posito videbitur, quod multum etiam commen-
datur in 6. p. cap. 1. §. 2. addita etiam illa ratione,
Quo melius in via salutis, & perfectionis se dirigant. Et in 9.
p. cap. 3. §. 19. de Generali dicitur, cognoscat quoad e-
ius fieri poterit, conscientias eorum, qui sub eius obedientia
sunt, ac præcipue Prepositorum Prouinciarum: & aliorum,
quibus munera maioris momenti committit. Denique de
eadem re est egregius locus 3. part. cap. 1. §. 12. quem
infra expendemus. Ex his ergo satis constat pri-
mum punctum, scilicet, quid in hac parte Socie-
tatis observandum statuit, & ob quam causam, &
quam fuerit cordi B. P. N. Ignatii institum hoc me-
diū. Propter quæ in congregatione 5. Genera-
li §. 17. inter substantialia huius instituti po-
nitur reddendam esse superiori con-
scientiæ ratio-
nem.

Vsum aperiendi conscientiam superiori extra con-
fessionem antiquissimum esse, & professioni
perfectionis maxime con-
sentaneum.

Hunc autem fuisse spiritum antiquorum Pa-
trum, & fundatorum religionum, ostendi facile
potest. Nam in primis Basil. in reg. 26. ex fustioribus. hoc punctum
Debet (inquit) vicissim unusquisque eorum, qui inferiores ex Patribus
sunt, siquidem memorabilem villam facere progressionem stu-
dent, & ad perfectionem vitæ illius, quæ præceptis D. N. I. E-
S. V. Christi est consentanea, peruenire, cum nullum animi sui
motum apud seipsum celatum retinere, tum in sermone nihil
non diligenti ante curâ consideratum proferre, sed mentis sue
arcana aperire fratribus suis, quibus datum illud negotium sit:
ut adhibitis facilitate, & misericordia ægrotautes curent: Et
reg. 44. specialiter de his, qui extra monasterium
aliquo tempore peregrinati sunt, explicat, cum
primum redeunt perfectam rationem reddituros
Prælati, non solum suarum actionum & sermonum;
sed etiam cogitationum. Ita enim (inquit) & atten-
tiores esse assuescant, qui itineribus se dabunt, si de reddenda
ratione solliciti sint: & nos quamdiu abunctorum illi à nobis per-
mancant, ne utique videbimus illorum vitæ curam negligere.
ad idem facit reg. 46. & reg. 227. ex brevioribus,
ubi adducit illud Isaïæ 5. Væ qui sapientes estis in oculis
vestris. Præterea S. Benedictus in cap. 7. suæ regulæ,
quintum humilitatis gradum esse dicit, si omnes co-
gitationes malas cordi suo aduenientes, vel mala à se abscon-
se commissa per humilem confessionem Abbati non celauerit
suo. Et quamvis ibi Turrecremata de confessione
sacramentali locum illum intelligere videatur: ta-
men si quis consideret ipsummet S. Benedictum Sa-
cerdotem non fuisse, & illo tempore Abbates ordi-
nari non fuisse presbyteros, facile intelliget Be-
dictum, non limitare illud consilium ad sacra-
mentalem confessionem. Et cap. 46. defectus publi-
cos in congregatione fratrum ait esse proponendos.
Si autem (inquit) peccati causa fuerit laicus tantum Abbat,
aut spiritualibus senioribus patefaciat, qui scient curare vul-
nera non detegere. Et c. 49. omnia vult proponi Abba-
ti, ut ex voluntate eius fiant.

Præterea Cassianus l. 4. de institutis renuntian-
tium c. 9. Ad quod (inquit, id est ad veram humilita-
tem) ut facile valeant peruenire, consequenter instituntur
illis penitus cogitationes priuæ in corde permixtæ celare,
sed confitum ut exorta fuerint eas suo patefacere seniori. Et
infra, præter humilitatem maximam huius exerci-
tij, vtilitatem esse dicit, quia hoc modo instruun-
tur religiosi, & armantur contra inuidias diaboli:
vnde concludit, Generale namque, & euident indicium
diabolicæ cogitationis esse pronuntium, si eam seniori confan-
dimur aperire. Et cap. 39. ponens decem signa veræ
humilitatis, Secundum est, si non solum actuum suorum,
verum etiam cogitationum nihil suum celauerit seniori. At
verò Moyses Abbas apud eundem Cassianum col-
lat. 2. c. 10. primo loco hoc indicium posuit, dicens,
Veræ discretio non nisi verâ humilitate conquiratur, cuius hu-
militatis hæc erit prima probatio, si vniuersa non solum, quæ
agenda sunt: sed etiam quæ cogitantur, seniorum referentur
exami. Et in discursu illius cap. egregie declarat,
quantum momenti in hoc negotio sit, ad vitandas
de monum fraudes, & spirituales vitæ recte in-
stituendam. Et c. 11. exemplo & sententiis antiquo-
rum id confirmans, concludit, Et ideo semper seniorum
summa cautio sit: sectanda vestigia: atque ad eos cuncta,
quæ in nostris cordibus oriuntur sublato confessionis velaminis
deferenda.

In his autem Cassiani & aliorum Patrum senten-
tiis, obseruare licet, loqui ferè semper de iuniori-
bus religiosis. Vnde respondere potest aliquis, hæc
M m m 4

VI.
Obiisio,
que fit,
intelligitur.

& confirmatur
ad huc
ex Patribus
institutum

intelligenda esse de nouitiis, vel ad summum de nouioribus, qui per se non possunt, nec sciunt cogitationes, & actiones suas moderari: regulam autem B. Ignatii durioris esse, quæ hoc onus etiam professis, & quantumvis prouectis toto vitæ tempore imponit. Veruntamen licet hæc manifestatio, quoad singulos motus, & tentationes magis necessaria sit iunioribus, tamen fidelis conscientie manifestatio, proportionata personæ subditi, & voluntati Prælati, omnibus ratione status sui, semper à Patribus necessaria iudicata est, quia hæc non solum ordinatur ad instructionem propter vincendas tentationes, sed ad totum spirituale regimen animæ, cū perfecta obedientia, & humilitate, & ad obtinendam à Deo maiorem gratiam mediante superiore. Vnde Efraïas Abbas tomo 2. Biblioth. oratione 8. (qui etiam videatur in orat. 6.) in præceptis ad fratres, qui cum ipso vivebant. *Aperi* (inquit) *cogitationes tuas patribus tuis, & gratia Dei proteget te.* Et S. Dorotheus doctrina 5. à principio exaggerat, quàm necessarium sit homini habere à quo regatur, nec sufficientem sibi existimari. Et inde postea concludit, necessarium esse religioso omnia occulta sua manifestare, ut à sapientiori instrui & regi possit. Et inferius refert exemplum vulgare de quodam Abbate, qui dæmonem vidit offerentem fratribus varias potiunculas, & solum vnum inuenit, qui suam biberit: & postea intellexit causam esse, quia solus ille conscientiam suam spiritali patri occultabat. Nam quisquis (inquit) illius præsentit insidias, accurrit illi, & cogitationes suas quasque latentes aperuit Patri, & sic auxilium inuenit in tempore tentationis, & hac de causa, non potuit aduersus eos iniquus insidiator. Infelicem illum vnum inuenit, qui seipsum regebat, & instrueret. Vnde in Ioanne Climaco gradu 4. de obedientia intelligimus hunc fuisse morem antiquorum Patrum, refert enim, se vidisse in monasterio quendam monachum habentem libellum, in quo totam suam conscientiam scribebat, ut eam postea Prælato manifestaret, atque illum fuisse morem reliquorum monachorum, quem morem etiam posteriores religiosos imitatos esse, & imitari debere, sumimus ex S. Bonauent. lib. de sex alis Seraphin cap. 7. satis post medium tom. 2. ubi inter alia inquit, *Ad Prælato pertinet conscientias singulorum agnoscere.* Et rationes indicans subdit, & de quibuslibet perplexitatibus expedire: pericula peccatorum præuidere, & præcauere, monere fratres ut proficiant, corrigere corrigendum, elucidare dubia, informare singulos, qualiter officia sibi commissi congrue admittant, quo & fratribus, prout conuenit, sufficiant, & conscientiam non offendant. Et paulo antea dixerat, hæc esse de substantia officij pastoralis. Ex quo dicto confirmare possumus, quod in fine numeri 3. diximus; in Societate declaratum esse, hanc rationem conscientie esse de substantia instituti, quia si de substantia officij Rectoris est conscientias subditorum agnoscere, profecto de substantia subditi religioni est, suam conscientiam Rectori manifestare; fieri enim humano modo non potest, ut ille conscientiam agnoscat, nisi is eam manifestet. Vt enim dixit Augustinus in tractatu de ouibus, cap. 9. *Neque enim homo pater tuus, aut frater tuus intrare potest in conscientiam tuam, quam nouit Deus.* Merito ergo regula hæc reddendi rationem conscientie ad substantiam instituti pertinere dicitur.

Ad quod secretum obligetur superior Societatis in omnibus quæ illi in ratione conscientie manifestantur.

VII.

Circa tertium de secreto obseruando à Prælato in omnibus, quæ per hanc conscientie rationem

illi manifestantur, distinguere oportet, quo in foro huiusmodi ratio reddatur. Nam in 4. cap. Examinis de nouitiis in Societatem admittendo dicitur. *Præquam ad primam probationem accedat, vel postquam ingressus fuerit, antequam generaliter examinetur, vel post examen, intra aliquot menses, si superius determinandum videretur, sub sigillo confessionis vel secreti, vel quacunque ratione ei placuerit, & ad maiorem ipsius consolationem fuerit, debeat conscientiam suam magnæ cum humilitate, puritate, & charitate manifestare.* Ergo hæc ratio conscientie dari potest in confessione sacramentali, quia non potest sub sigillo confessionis aliter committi; quantumcumque enim aliquis præmittat se dicere aliquid sub sigillo confessionis, nisi verè confiteatur sacramentaliter, & in ordine ad illam loquatur, non obligabit alterum sub sigillo, ut in tomo 4. 3. part. ostendimus, & docent plurimi relati à Sancto lib. 3. de matrimonio disp. 13. numero 6. potest etiam hæc ratio extra confessionem reddi, & optio inter hos duos modos ipsi religioso committitur, ex vi prædictorum verborum, & ob alia, quæ numer. 10. afferemus.

Secundò ergo suppono, hanc conscientie rationem multum differre, quoad materiam à confessione sacramentali; nam materia confessionis, tantum sunt peccata ab homine commissa, hæc verò conscientie manifestatio multo plura includit, quia in primis non tantum esse debet de malis, sed etiam de bonis, ut expresse monemur 3. part. conf. tit. cap. 1. §. 12. ibi, *Nec solum defectus aperiant, sed etiam penitentias, vel mortificationes, & deuotiones, ac virtutes omnes, &c.* Quod etiam significauit Basil. regula 26. ex iunioribus, dicens: *Hoc enim modo fit, ut & quod laude dignum sit in nobis confirmetur, & quod minus probandum congruo remedio sanetur.* Supponit ergo vtrunque manifestandum esse. Deinde idem colligitur ex aliis testimoniis numero 3. adductis, quatenus dicunt totam animam & conscientiam manifestandam esse, in conscientia enim non solum mala, sed etiam bona scripta manent: & ex fine huius manifestationis id planè colligitur, ut statim dicam. Præterea ex malis non solum actualia peccata, sed etiam tentationes, prauæ consuetudines, vel inclinationes aperiendæ sunt, & non solum mali actus, sed etiam imperfectiones, imò etiam occasiones malæ, vel cuiuscunque transgressionis regulæ, etiam si ex se peccatum non sit, hæc enim omnia sub conscientie latitudine comprehenduntur, & eorum cognitio ad spirituale regimen personæ religiose necessaria est; & hoc significant subiuncta verba prædictæ constitutionis; *Voluntate pura optantes ab illis dirigi, sicuti à rectitudine deflecterent; nolentes suo proprio sensu duci, nisi conueniat cum iudicio illorum quos Christi D. N. loco habent.*

Vnde etiam differt hæc ratio conscientie à sacramentali confessione in fine intrinseco, ac per se; nam confessio sacramentalis per se solum ordinatur ad comparandam remissionem peccatorum, & satisfaciendum digne Deo pro illis, & consequenter ad emendationem eorum quatenus propostum huius emendæ pars est illius necessariz satisfactionis: omnis autem alius finis qui huic adiungitur, licet non sit malus, nec repugnans fini, & circumstantiis debitis confessioni, est accidentarius confessioni sacramentali ut sic. At verò ratio conscientie, de qua nunc agimus, non ita per se ordinatur ad remissionem peccatorum, quamuis etiam possit per modum consultationis ad illam deferre, & ita propter illam fieri, sed ordinatur præcipue ad directionem vitæ in futurum, & in tantum requirit manifestationem præteritorum actuum, in quantum ad prouidentiam futurorum

necessaria est præteritorum notitia; Et quia hæc directio non solum ordinatur ad vitandum malum, sed etiam ad proficiendum in bono, & non tantum in bono necessario, sed etiam in meliori, & perfectiori; ideo non tantum vitiorum, sed etiam virtutum notitia necessaria est. Item ad vtrunque multum refert inclinationes cognoscere, & tentationes, vel etiam diuinas inspirationes, & auxilia: recte ergo hæc omnia sub materia huius obseruantie comprehenduntur. Accedit præterea, quod hæc directio non solum potest intelligi ex parte ipsius subditi, sed etiam ex parte ipsorum Prælatorum: quia per hanc notitiam conscientie subditi maxime iuari debent, ad gubernandum illum non solum per consilia, & admonitiones, sed etiam in ministerijs, & occupationibus, ita ut illum non constituat in periculo cadendi, sed in statu proficiendi, quod maxime necessarium est in religionibus, quæ vacant ministerijs cum proximis: nam in eis facilius possunt pericula occurrere, nisi Prælatus sciat ea prævidere, & præcauere, vt Bonauent. num. 6. allatus dicit. quod vix potest præscire, nisi conscientiam subditi cognitam habeat. Vt ergo Prælatis Societatis possint officia sibi commissæ congruè administrare, ita vt fratribus sufficiant, vt idem Bonau. loquitur, & conscientiam non offendant, necessarium est hoc medium in Societate seruari.

X. Ad hos autem fines quando eorum necessitas interuenit, necessarium est, vt hæc ratio, & notitia extra confessionem, aut licentia vendi ea quæ habita est ex confessione, à subdito detur: quia notitia confessionis, non potest applicari postea ad huiusmodi vsum, est enim res sacratior, & altiori secreto claudenda. Et ob hanc causam notitia hæc non sigillaris superiori danda est: ad confessionem autem sacramentalem secum faciendam compellere illum non debet, nec potest: præsertim nunc post summum Pontif. Clementis VIII. decretum de reservatione casuum pro regularibus. Quæ omnia constitutionibus Societatis consentanea sunt. Nam in 6. part. cap. 1. §. 2. prius dicitur, *Omnes, tam professi, quam formati coadiutores, semel singulis annis, & quoties præterea superiori visum fuerit, ad suas conscientias in confessione, vel secreto, vel alia ratione eidem aperendas, propter magnam eius rei utilitatem, parati esse debent*: vbi notandum est illud relaxatum eidem, nam refert superiorem: illi ergo hæc ratio reddenda. Modus autem videtur plane constitui in arbitrio religioni (stante præsertim prædicto decreto) imò ita demum explicuit P. Claudius in 14. instructione pro renouatione spiritus cap. 2. numero 2. paulo ante finem, & initio eius instructionis, quæ pagin. 154. inter omnes regulas impressas anno 1607. inuenitur: iuxta id quod in 4. Congregatione decreto 40. fuerat commendatum. itaque poterit vel communicare solum notitiam confessionis, si modus ille gravior sibi fuerit: nec necessitas alterius notitiae interueniat: vel extra confessionem rationem reddere, ad quam saltem exigendam ius habet superior. Et quia hoc posterius, de reddenda ratione extra confessionem, laudabilis dicitur in citata instructione, estque proinde regulariter obseruandum, ideo in ipsa regula statim subditur: *tum etiam* (sc. parati esse debent) *ad confessionem generalem, quæ ab vltima generali inchoetur, æquæ sibi superior suggestuerit faciendam*. Vbi aliter sit mentio de confessione, quæ non eidem superiori, sed de eius licentia facienda dicitur, vt in superioribus adnotauimus.

XI. Ex his ergo facile est respondere ad tertium punctum propositum, de secreto à superiore ser-

uando. Aut enim rationem conscientie sumit in confessione, vel extra: in priori casu tenetur seruare sigillum confessionis, vt per se constat: & ideo tunc non poterit vt illa notitia extra confessionem, nisi de consensu ipsius poenitentis, iuxta certam doctrinam à nobis, tam in 4. tomo 3. part. disput. 33. sect. 1. quam in hoc opere sæpius traditam; solum oportet distinguere, an aliquid dicatur in confessione propriè, ac formaliter: an verò solum concomitanter, & per accidens: nam illud prius cadit propriè sub sigillum confessionis; posterius autem non ita propriè, vt ex doctrina de sigillo in citato tomo constat. In præsentem autem si quis in confessione integram conscientie suæ rationem reddat, multa videtur necessario dicturus, quæ non formaliter, sed concomitanter tantum ibi dici censenda sunt, vt sunt virtutes, & multa alia, quæ supra numer. 8. numerauimus, & quidquid non conduxerit ad manifestanda ea peccata de quibus confessio fit. Sed in hoc confessorem oportet esse valde cautum, & potius in mare ad claudenda omnia sub sigillo, quam aliquid excludendum; quia facile possunt ferè omnia reduci ad circumstantias, vel necessarias, vel viles, ad declarandum melius peccatum, & postulandum remedium illius in futurum & præsumendum est à poenitente hac ratione dici: ideo enim eligit medium confessionis, vt secretum sigilli in omnibus obtineat, quantum fieri potest. Igitur sine illius consensu nihil est reuelandum, siue pertineat ad tentationes, quæ non sunt peccata, siue ad naturalem inclinationem ad aliquod vitium, siue quidpiam simile, cuius reuelatio possit esse onerosa poenitenti. Vnde si aliquis vsus talis notitiae extra confessionem sit necessarius: oportet exigere à poenitente, vt illud extra confessionem dicat, vel vt solum concomitanter in ea esse dictum declaret; quod ipse tunc secundum regulam facere tenetur. Quæ necessitas exigendi licentiam à poenitente maxime verum habet, quando ille vsus, vel est merè externus, & quasi politicus, vel habet adiunctam aliquam suspicionem reuelationis, nam si esset tantum spiritualis cura, & prouidentia erga ipsum poenitentem, sine vilo timore, vel suspicionem reuelationis, & alioqui materia non est directè, nec proximè pertinens ad confessionem peccatorum (de ea enim quæ sic pertinet iam diximus lib. 8. c. 5.) tunc facilius poterit ille notitiae vsus permitti, non requisita à poenitente licentia.

Quando autem ratio conscientie redditur extra confessionem, non habet locum secretum sigilli, vt per se constat: nihilominus tamen dicendum est oriri inde maximam obligationem secreti naturalis, quanta oriri solet ex secreta consultatione conscientie. Probatur primò, quia hoc est moraliter necessarium, vt hoc onus, seu medium tolerabile & rationabile sit. Quod suadent rationes dubitandi in principio posite, numero 2. Deinde quia hoc exigit ratio charitatis, & iustitiæ, & quia hæc est intentio eius, qui suam conscientiam aperit, & est iusta, quia non vult se infamare, sed solum necessitati suæ spirituali prouidere; quod merito potest facere, & debet. Denique in ordinationibus toti Societati communibus, atque ex autoritate 7. Congregationis contractis cap. 1. numer. 17. magna exaggeratione dictum secretum commendatur, ac superior illud fortasse violans, severe puniendus, etiam officij depositione, si opus fuerit pronuntiatur & confirmatur à fortiori ex cap. 15. earundem Ordinat. parte 2. vbi superior strictè iubetur secretum seruare in defectibus ab altero fraterne delatis, nedum in iis, quos de seipso quis manifestat. Est tamè magna differentia inter hoc secretum, & sigillum confessi-

Respondeo ad
questionem
quando manifestatur
conscientia
in confessione.

Non facile
putandum
manifestam
in confessione,
dici seculi
concomitanter.

XII.
Responso
eiusdem qua
stionis, quam
de manifestam
ratio sit extra
confessionem.

3. discrimen
inter secretum
quæ mani-
festationem

2. discrimen

Infamia ve-
sultans ex
manifesta-
tione extra
confessionem,
aliquando
non curanda.

XIII.
3. discrimen

confessionis. Primum, quia hoc non expedit, quominus liceat superiori loqui postea cum subdito de rebus sub tali secreto commissis, & illum secretum reprehendere si necesse sit, vel monere suæ fragilitatis, ut talem occasionem vitet, vel talem occupationem non appetat, vel procuret, & similia. Deinde potest ex illa noticia operari, gerendo erga subditum illum providentiæ modum, qui salutem eius spirituali, vel magis necessarius, vel utilior sit; etiam si ipsi subdito sit inuoluntarius, quia irrationabiliter resistit. Solum cavere debet ne illum infamet, aut malam suspensionem de illo generet; quia hoc de se repugnat iustitiæ, & solet aliis scandalum parere, & subditos reddere difficiliore & timidiore in huiusmodi ratione suæ conscientie reddenda: quanquam in hoc aliqua moderatio opus est; nam si res sit moraliter necessaria ad salutem subditi, ut est vitare proximam occasionem alicuius peccati grauis, & alioqui suspicio non est cum firma & sinistra opinione aliorum, sed cum quadam dubitatione, & admiratione; tunc propter salutem animæ, contemnendum est illud incommodum, aliis remediis impediendo illud, quantum fieri possit, quia salus animæ præferenda est, & ipse subditus hoc velle tenetur, imo tanta esse possit spiritualis necessitas, ut etiam infamia contemnenda sit. Quapropter si superior bona intentione, & facta morali diligentia ad prudenter procedendum operetur, raro in hoc delinquet. Quando verò non ob necessitatem, sed ob maiorem utilitatem, & perfectionem hoc fit, maiore circumspectione opus est, & regulariter non videtur faciendum, sine subditi consensu, quia in his rebus raro est utilius, quod est inuoluntarium.

Tandem potest superior uti hac noticia ad conuenienter gubernandum subditum in ordine ad bonum commune totius religionis, tum quia naturale secretum non obligat cum dispensatio boni communis: tum etiam, quia ex ipsa regula constat, ad hunc finem hoc medium ordinari. Vnde interuenit tacitum pactum, & consensus ipsius subditi, quando Societatem ingreditur. Tum denique, quia ex hoc usu, perse loquendo, non sequitur nocuum partem particularem ipsius subditi: nam licet fortasse ob eam causam applicetur ad hunc locum, vel ministerium ei minus gratum, non debet illud tanquam nocuum reputari, si communi bono religionis ita expediat, cum inde nulla sequatur infamia, neque aliud simile incommodum quasi priuarium, ut sic dicam; sed ad summum carencia negatiua alicuius maioris commodi, vel honoris, qui nec per se debet tanti æstimari, præsertim in personis, nec debet comparari cum communi bono. Cauendum est autem, ne ratione huius notitiæ aliquid fiat in vindictam, seu punitionem delicti, quando illud est occultum, & solum per hanc viam superiori ab ipsomet delinquente manifestatur: quamuis enim tunc possit superior secretam etiam poenitentiam imponere, quæ magis sit in medicinam, quam in vindictam: tamè publicè punire delictum, nec debet, nec moraliter potest, quia est contra debitum ordinem, ut perse constat: quomodo autem possit remedium adhibere in futurum, iam dictum est.

*Ad quem finem & usum ordinetur notitia per
rationem conscientie comparata simul
que impugnationibus
satisfit.*

XIV.

Vltimo ex dictis declaratum est, quod quarto loco proposuimus de usu, & utilitate huius scientiæ, & quantum distet à notitia, quæ per confessionem

habetur. Soluuntur etiam facile ex distictione dubitandi in principio posite. Ad primam enim interrogacionem iam dictum est, utroque modo confessionem conscientie reddi scilicet, & in confessione, & extratamen quando in confessione sit, non ordinatur ad exteriorem gubernationem, sed ad perfectam satisfactionem delictorum, iudicio superioris imponendam in eodem foro, & ad meliorem directionem, & curationem spirituales, etiam in futurum.

Quando autem sit extra confessionem, potest ordinari ad gubernationem exteriorem, pertinet enim ad bonum ipsius persone, & religionis cum debita circumspectione secreti famæ, honoris, & consolationis ipsiusmet subditi, ut explicatum est. Vnde ad primum incommodum de difficultate huius manifestationis suæ conscientie extra confessionem respondemus concedendo esse rem difficilem ei, qui non decreuit viam perfectionis propter, vel in proposito non fideliter perseverat, atque progreditur: tamen ei, qui rectè affectus, & dispositus est in desiderio consequendi perfectionem, & perfectè moderandi passiones omnes, & vitandi omnes occasiones, vel occupationes, quæ hanc progressum impedire possunt sicuti debet qui religiosam vitam proficitur: querendi denique in omnibus maioris Dei, & religionis obsequium, non erit difficile hoc medium amplecti: nam amor finis facile reddit mediū ad illum consequendū necessarium, aut condicis, quantumvis alias difficile esse videatur. Sic enim Christus D. dixit iugum suum suauē esse, non quia in se difficile non sit, sed quia verus amor leuem, & suauem illum reddit, ut significauit August. lib. 6. de Musica, c. 14. Vnde etiam Plutarchus Dialogo de profectu morum: primum fundamentum virtutis dicit esse amoris immensitatem circa studium philosophandi, id est, virtutem insequendi. Vnde idem Philosophus inferius eodem opere hoc medium posuit inter principia ad proficiendum in virtute: Omnes (ait) æquo feruens animo reprehensionem, potissimum, si ipsos etiam morbi animorum gratia accedat reprehensores, bonam spem exhibent melioris consilii habitudinis, qui enim sese ingenuè offert corripientibus, peccatum profert, malum fatetur, non passus latere aut ignorari; prædictique corrigenti, adiunctis etiam precibus: ut denique peccatum præstiterit, non contemnenda in Philosophia progressus: nam quisquis ad bonam frugem ex corruptis moribus penetrare desiderat, opus habet; authore Diogene, diligenti amico, vel acri feruoreque hoste, ut peccatum fugiat, aut corrigat, aut certe humaniter ac blande curat. Si ergo medium hoc non est visum adeo difficile cuiusdam Philosopho propter ordinariam virtutem assequendam: cur debet videri arduum religioso propter perfectionem charitatis, & cordis puritatem obtinendam, eo vel maxime quod difficultas hæc statim in principio examinis proponitur eis, qui Societatem ingredi cupiunt, iuxta regulam Magistri notitiæ capite secundo, numero de decimo quinto, si ergo tunc illam admittunt, & cum hoc onere religionis postea profitentur, non est quod difficultatem cauentur, cum de perfectione & veritate actionis dubitare non possint.

Quod autem ad exaggeratam difficultatem additur de incommotis, quæ sequi possunt ex parte superiorum propter eorum imperfectionem, vel defectum, nihil obstat. Primo quia, moraliter ac regulariter loquendo, præsumendum non est de Prælati, etiam in religio, ubi religio reformat est, & tanta diligentia, & sollicitudo, quanta supra in ca. 3. n. 15. indicata est, adhibetur in providendis superioribus Prælati, qui prudentia & charitate maxime præsent. Apud quos hæc notitia voluntarie data ab ipso subdito, etiam si de peccatis sit, non infamat illum, quia, ut etiam sapienter animaduertitur in instructione

P. Clau-

C A P V T VII.

Virum fraterna denuntiatio recte fiat secundum regulam, & particulare regimen societatis.

P. Claudij pro superioribus, capite nono, numero quinto, quod integrum caput pro hac ratione conscientie, quam tractamus, videri debet, plus acquirat benevolentie, & estimationis per illam fidelitatem erga superiorem, & per signa poenitentiae, & emendationis propositum, quam propter commissam peccata possit amittere, præterita enim peccata per poenitentiam deleta, etiam apud Deum ipsum non infamant hominem: unde nec infamare debet apud spiritualem Patrem, qui Deum maximè imitari debet.

XVII.
Prælati non
prodant sub
ditum se ma
nifestantem.

Subditi non
plurimum
circumspici
bunt suum
honorem.

XVIII.
Ad exag
gerationem

XIX.
Ad alterum
incommodum
vixit po
steriora m
bri dilectio

Ideoque tenentur Prælati summo studio animaduertere, ut ratione huius notitiæ nihil faciant, quod iure possit subditum offendere, & inde occasionem sumere sese occultandi, & paulatim fortasse in maiora vitia, vel incommoda cadendi: ut enim refert Celsianus collat. 2. capite duodecimo, Occasionem nobis permittitose verendum, quæ cogitationes malas studemus obtere, illa præcipue creat causa, quæ notitiam quendam in Syriacis, ut credebatur, præcipuum, seniorum quidam fratrum cogitationes suas simpliciter confessione prodenti, postmodum quadam indignatione commotum easdem grauitate exprobrasse, unde fit, ut dum eas in nobis premimus, & senioribus erubescimus publicare, curationum remedia consequi nequeamus. Debent ergo superiores in hoc esse cautiissimi, ne potius ut iudices, quam ut Patres à subditis tractentur. Nam quod Chrysostomus dixit, *nō dico tibi ut te prodas*, intelligitur vel in ordine ad iudicium externum, quod ad vindictam tendit, vel in ordine ad illos, qui tali notitia male vsuri sunt, subditi vero non debent esse nimium delicati, ut vel ea omnia, quæ ipsi non placent, iniuste fieri censeant, vel certe, si Prælatus aliquem inter dum in hoc errare, aut imprudentem esse contingat, ideo ceteros omnes similes esse iudicent, aut ob eam tantum causam, necessariam regulam, & sanctam consuetudinem immutandam putent, Absit enim (ut recte dixit Augustinus ad Publicolam epist. 15. 4. & habetur in cap. de occidendo 23. quæst. 5. ut ea quæ propter bonum aut licitum facimus, aut habemus, si quid per hoc præter nostram voluntatem cuiquam mali acciderit, nobis imputetur: quid enim est in re hominum bono, ac licito, unde non possit etiam perniciem irrogari.

Alia denique exaggeratio difficultatis ex mutatione superiorum, vel eorum pluralitate, humana quidem est, & sensibilibus, ut sic dicam, parui tamen momenti apud eos qui spiritualiter viuunt, & simpliciter, ac confidenter ambulant: talem enim habent conscientiam statum, & non vacentur illam multis personis manifestare. Quin potius hæc ipsa obligatio potest hominem reddere cautiorem circa statum conscientie suæ, & plurimum etiam consilij, & orationibus magis iuuari poterit. Denique ex ipso vsu, & praxi constat minus difficultatis in hoc negotio esse, quam in speculatione, vel apprehensione appareat, si sermo sit de his personis, quæ recte volunt in religione procedere. Quod enim aliis difficillima res sit, non dubitatur, verumtamen difficultas illa non solum vitanda non est, verum potius merito est intenta, ut saltem illa religiosos in officio contineat.

Ad alterum denique incommodum contra utilitatem huius mediij responsum satis est, ex his quæ diximus. Debet enim Prælatus fidem adhibere subdito suæ conscientie rationem reddenti, dum aliud sibi non confiteritur, per hoc tamen non tollitur quin prudenter omnia obseruet, & dicta illius cum factis eiusdem, quæ superior alias nouit, vel vidit, conferat; ita enim vix fieri potest, ut in re magni momenti decipiat.

Ad conuenientem religionis gubernationem non solum necessarium est, ut Prælatus possit delicta, seu defectus cognoscere per propriam & spontaneam manifestationem vniuscuiusque de seipso, sed etiam per denuntiationem ab vno factam de lapsu alterius. Sicut enim prior manifestatio, ad priuatam, & voluntariam directionem vniuscuiusque necessaria est; ita posterior denuntiatio ad communem correctionem delictorum, & propter eos maximè, qui delicta sua abscondere & excusare procurant, admittenda omnino est, in omni bene ordinata communitate. Atque ita hæc, quam in primis aggredimur, ac fraterna vocatur (nam iudiciaria quantum loci in Societate, habeat, cap. decimo tertio explicabitur) in iure & in Evangelio multum commendatur, ut statim videbimus. Quod ergo hæc denuntiatio iuste præcipiatur, vel in constitutionibus ordinetur, manifestum est, quia ipsa est actio honesta, & communi bono necessaria, dummodo legitimo prælato, & cum debitis circumstantiis fiat; vna autem ex debitis circumstantiis est debitus ordo, de quo maximè in præsentibus dubitatur.

Nam regula Societatis hæc est: Ad maiorem in spiritu profectum, & præcipue ad maiorem submissionem, & humilitatem propriam contentus esse quisque debet, ut omnes errores & defectus ipsius, & res quæcumque, quæ notata in eo, & obseruata fuerint superioribus per quoniam, qui extra confessionem eas acceperit, manifestentur. Habetur in Compendio Constit. num. 9. Ex quibus verbis colligi videtur omnes defectus, etiam si sint graua peccata, & omnino occulta, esse à quocunque, qui illa certo scierit manifestanda superiori, nulla præmissa monitione, nec spectato fine emendationis, sed solum intuitu maioris perfectionis, submissionis, & humilitatis. Hoc declarant singula verba, si expendantur: nam finis non alius proponitur nisi, Ad maiorem spiritus profectum, &c. Materia verbis valde vniuersalibus declaratur: & ideo cum dictum esset omnes errores, & defectus, ne quis putaret solum esse sermonem de communibus imperfectionibus religiosorum, additur, & res quæcumque. Deinde vero subiungitur exceptio notitiæ confessionis, per quam firmatur regula, quod quæcumque alia via etiam occultissima, recognoscatur, superiori denuncianda sit. Additur denique vnumquemque debere esse contentum, ut hæc denuntiatio de se fiat nulla alia conditione postulat. quo significatur non esse necessariam præuiam monitionem. Atque ita in examine cap. 4. §. 8. nouitius ingressurus Societatem statim interrogatur, an contentus sit futurus, ut omnes errores, defectus, &c. ut ex tunc præbeat suum consensum, neque habeat postea querelæ occasionem. Atque in hunc modum videtur interpretari hanc regulam vsus, & praxis Societatis, nam prælati ipsi hanc integram illius obseruantiam requirunt.

Difficultas autem contra hanc regulam & communem praxim est. Primum, quia videtur repugnare Evangelio Matt. 18. vbi Christus Dominus ait, Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripue eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus es fratrem tuum, ex quibus verbis duo colligunt Doctores communiter. Vnum est, ante denuntiationem, quæ infra significatur illis verbis, Dic Ecclesie, præmittendam esse fraternali correctionem secretam. Aliud est, finem huius negotij esse lucrari fratrem, scilicet, per emendationem eius,

I.
Debita facta
denuntiatio
iusta est.

II.
Proponitur
& ponderatur
regula
Societatis de
denuntiatio
fraternitatis.

III.
Primum arguuntur
argumentum
de duplici
repugnantia
regulæ con
tra euangelium
repugnantia
repugnantia
repugnantia

Secundum
argum. ex
sacro canoni-
co.

eius, ideoque si crimen fuerit occultum, & emendatum, non esse ad denuntiationem procedendū: vtrumque autem repugnat superiori regulæ. Secundò obstat textus in cap. licet Heli. de Simonia ibi, sicut accusationem præcedere debet legitima inscriptio: sic & denuntiationem charitativa correctio. & in cap. cum dilectus de accusat. denunciatio repellenda dicitur, quia secreta monitio non præcelsit. Idem habetur in cap. si peccaverit. 2. q. 1. ex Augustino serm. 16. de verbis Domini: Quia secretum (inquit) fuit quando in te peccavit, secretum quere cum corrigis quod in te peccavit: nam si solus nosti, quia peccavit in te, & eum vis coram omnibus arguere, non es corrector, sed proditor, & in Conc. Aquilgran. 1. cap. 134. de subdito delinquenti dicitur, hic primum secundum Domini præceptum, non solum semel, ac secundo, ac tertio, quinimo crebrius admonetur, &c.

IV.
Tertium ar-
gumentum
ex Patribus.

Tertiò ne quis fortè dicat hunc ordinem pertinere ad seculares, non ad religiosos, qui sunt velut mortui: dicitur, quia antiqui Patres, & fundatores religionum eundem ordinem servare præcipiunt. Basil. in epist. ad Canonicam, circa finem, Oportet (inquit) eum qui post vnam & alteram monitionem obstitit nihilominus in vitio perseverat ad Antistitem deferri. Et in regulis moralibus reg. 52. cap. 2. & 4. pro regula ponit ipsa Christi verba Matth. 18. & in regulis fufius disputatis reg. 46. Quidquid est (inquit) in quo peccatur, id referri ad Antistitem debet, siue ab eo ipso qui peccatum admisit, siue ab iis, qui illius confesii sunt. si illud ipsi curare non possint, & mederi eo modo quo præceptum est a Domino. Vnde in regulis brevioribus interrogatio tertiæ, quæ erat, quomodo convertertemus peccantem, respondet, quemadmodum iussu sumus a Domino, &c. Et interrogatio 25. quæ erat, quid sit detrahitio? respondet reuelare peccatum alterius in duobus tantum casibus licere, scilicet vel consilij causa, vel ad vitandum damnum aliorum, extra hos verò semper esse detractionem. Regulæ etiam 47. 178. 182. 231. sunt de hac re, & in eis eodem ferè sensu explicat Christi D. verba; & in constitutionibus monast. cap. 30. Si quis, inquit, disciplinam labefactare in animo habeat, & alios de fratribus secum comites trahat, hic primò quidem ab eo qui sanus sit secretò admoneri, & quam parum sanus debet, sin arcano curari noluerit, adhibendi sunt de fratribus, &c. Vbi prosequitur ordinem correctionis. Eodem modo loquitur Augustinus in sua regulâ, dicens: Si oculi petulantiam in aliquo vestrum aduerteritis, statim admonete, ne cepto progrediatur, sed de proximo corrigatur: Si autem & post admonitionem, &c. prosequitur ordinem correctionis. Quem tamen paulo inferius immutat, dicens, sed antequam aliis demonstretur, per quos convincendus est si negaverit, prius Præposito debet ostendi, si admonitus neglexerit, corrigi, ne forte possit secretus correptus non innotescere ceteris. Vbi semper postulat ut monitio præcedat, antequam delictum manifestetur Prælati, & ut secretum servetur quoad fieri possit. Accedit tandem auctoritas B. Thomæ, qui, quod lib. 1. art. 16. expresse dicit, correctionis ordinem a Christo præceptum, etiam in religionibus esse servandum, ita ut si Prælati præcipiat sibi denuntiari delictum occulte ante admonitionem, quando est spes fructus, non sit ei obediendum.

V.
4. argum. ex
ratione.

Quartò argumentari possumus ratione, quia lex ipsa charitatis, etiam secluso Christi D. præcepto, postulat ut sine causa necessaria, nec secretum frangatur, nec peccatum occultum proximi alteri reueletur, imò etiam ratio iustitiæ vel fidelitatis hoc postulat: sed quando peccatum fratris est emendatum, vel moraliter emendandum per secretam admonitionem nulla est necessitas manifestandi illud superiori: ergo non potest iuste fieri, sicut non potest iuste manifestari alteri fratri, aut amico. Quid enim refert ad iniuriam minuendam, quòd

persona, cui reuelatur peccatum, Prælati sit qui potius illa circumstantia videtur augere iniuriam, quia infamia maior est, magisque involuntaria, quia pluris æstimat subditus bonam opinionem apud vnum Prælatum, quam apud multos alios. Et confirmatur quia recta ratio postulat ut curatio agroti fiat cum minimo nocumento, & diminutione aliorum bonorum: ergo etiam postulat spiritualis curatio animæ ut fiat cum minimo nocumento fame: ergo si facta iam est iniuria est denovo infamare, vel si fieri potest, per solam secretam admonitionem, non licet medicinam adhibere cum detrimento fame.

Propter hæc, & similia argumenta, nonnulli iurisperiti putant statutum religionis obligans religiosos ad manifestandum Prælati delicta occulta, ante præmissam monitionem. Alij verò, ut Bannes 22. in regulâ quæst. 33. artic. 4. existimant esse nimium rigorosum, & non expedire communitati: quia potest nimium perturbare fratres inter se, quia licet perfecti possint patienter tolerare, ut delicta sua Prælati manifestentur: imperfecti nihilominus, vel quicunque non adeò perfecti sunt, vix poterunt sine perturbatione id ferre: cumque communitas maiori ex parte ex huiusmodi hominibus constet, non videtur tale statutum esse posse pro tota communitate accommodatum: ut ergo rem totâ ordinatè explicemus, videbimus prius generatim, & abstrahendo à Societate, an tale statutum licitum sit, deinde an sit expediens: ac tandem totam doctrinam ad regulam & praxim Societatis in c. 9. accommodabimus quia verò fundamentum totius doctrinæ partim ex Evangelio, partim ex discursu rationis sumendum est, inde initiū fumemus: nam licet hoc tractari soleat in 2. 2. q. 33. ubi olim publicè docendo sententiam nostram aperuimus, tamen quia illa non versatur in manibus omnium, non possumus hic prætermittere fundamenta huius materiæ.

Explicatur locus Matth. 18. si peccaverint te, &c.

Primò ergo dixerunt aliqui Christum Dominum Matth. 18. non fuisse locutum in vniuersum de correctione fraternâ in quocunque delicto fratris, nec posuisse speciale præceptum de illa, vel de ordine eius, sed specialiter locutum fuisse de iniuria facta vnicuique à suo proximo, & de modo patienter illam ferendi, & curandi magis animo lucrandi proximū, quam vindicandi seipsum. Fundantur maxime in illo verbo. si peccaverint in te: nam illud non significat, coram te, ut multi exposuisse videntur, sed contra te, ut proprietatem verbi, scripturæ vltis, Evangelij contextus, & multi Patres docere videntur. Nā iuxta Latinam proprietatem particula, in, talē habet significationem, in simili contextu, iuxta illud Virgilij Æneid. 1.

Quid meus Æneas in te committere tantum,

Quid Troes potuere?

Nunquam autem significare solet, in te, id est coram te, aut te sciente: non est autem cur literam ad improprium sensum torquamus. Sic etiam Genes. 34. & Exod. 10. dicitur peccare in Dominum. & 1. Reg. 1. si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus: si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo? & Luc. 27. si peccaverit (inquit) in te frater tuus, increpa illum, & si penitentiam egerit, dimitte illi. & si septies in die peccaverit in te, & septies in die conversus fuerit ad te, dicens: Pœnitent me, dimitte illi. quæ verba, vel sunt eadem, vel similia his, quæ Matth. refert, & tamen in illis idem est: peccare in te, ac iniuriam tibi facere, ut probant verba subiuncta, dimitte illi: non enim potest homo dimittere omnia peccata, quæ coram se sunt, sed quæ sunt in suam

iniuriam. Vnde hunc etiam sensum confirmant verba, quæ Matth. 18. Petrus subiunxit: Domine quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei, id est, quoties me offenderit, intellexerat ergo verbum Christi in illo sensu: nam propterea subiunxit illam interrogationem eiusque intelligentiam confirmavit Christus subiecta parabola de Rege, cui seruus debebat decem milia talenta, quæ dimisit ei: ipse autem postea urgebat conseruum sibi debitorem, nolens ei remittere: ergo est sermo de peccato in aliquem ex quo debitum ratione iniuriæ nascitur.

VIII.

Præterea ita intellexit hunc locum Innocentius III. in cap. noui. de iudiciis, ibi: Et Rex Anglie sit paratus sufficienter ostendere, quod Rex Francorum peccat in ipsum, id est, offendit ipsum, quamuis glossa ibi dicat Christum Dominum in alio sensu fuisse loquutum; quod tamen non probat. Faut etiam idem Innocentius III. in cap. cum ex inuincto. de hæretic. & Chrysostomus qui homil. 70. ad populum ita alludit ad hunc locum, si contra me peccaueris, postquam me non audieris, ita præceptum auersari, &c. & eodem modo exponit Basiliius in regula 232. ex breuioribus, ubi confert verba illa Christi Matth. 11. dimittite si quid habetis aduersus aliquem, cum illis, si peccauerit in te frater tuus; sentiens in utroque esse sermonem de inferente iniuriam, quæ tamen ita dicitur esse dimittendam, ut tamen admonitione leni, & castigatione aduersus ipsum iniuriam auctorem uti oporteat. Idem sentit in regulis suis disputatis respo. 9. Vbi cum dixisset non esse religiosum litigandum cum his, à quibus iniuriam patiuntur, subdit: Admonendi sunt tamen qui tales sunt, &c. ut præceptum Christi Domini, qui dixit, si peccauerit in te frater tuus. Eandem expositionem indicant Hilarius & Hieronymus in Matth. & Ambrosius in Lucam, imò & Innocentius III. in cap. cum ex inuincto. de hæretic. idem significans, & dicens: cum aliud sit frater in te peccantem occulte corrigere secundum regulam Evangelicam, illud enim in te, idem significat ac contra te. Denique etiam D. Augustinus sermon. 16. de verbis Domini, de iniuria propria illa verba intellexit, dicens: Ille iniuriam facit, & iniuriam faciendo graui seipsum vulnerare percussit, tu vulneris fratris contemnens, peior es tacendo, quam ille committendo; & inde colligit non esse leue peccatum, peccare in hominem: intelligit ergo peccare in te, idem esse, quod peccare contra te. Denique D. Thom. super Matth. ita cum glossa exponit, si iniuriam vel contumeliam intulerit tibi. Et Caietan. ibi ait: si peccauerit in te, positum esse ad differentiationem peccati in alterum. Probat etiam Abulensis ibi quæst. 84. Theophylactus, & Euthymius.

IX.

Ex data interpretatione non colligitur uterius Christum Dominum hic non egisse de modo fraternè corripiendi omnia peccata, sed de perfecto modo tolerandi iniurias, ut non solum eas non vendicemus, verum etiam iniuriantem lucrari procuremus. Probat, quia ibi Christus non agit de omni peccato, sed solum de iniuria propria: ergo inde non potest colligi generale præceptum; quia potius neque in propria iniuria curanda videtur ille ordo à Christo Domino præceptus, tū quia nullum est ibi verbum, quod rigorem præcepti præferat, sed tantum cuiusdam vtilis doctrinæ, vel consilij etiam, quia Christus Dominus nullum dedit præceptum positium, nisi sacramentorum, ut alias constat ex materia de legibus: ille autem ordo non est ex natura rei necessarius, nulla enim euident ratione naturali probari potest, præsertim quoad testium inductionem, quæ summam habet difficultatem, & vix potest ad praxim reduci, ut ex vsu constat: ergo verisimile non est ibi esse latum speciale præceptum à Christo de huiusmodi ordine.

Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

Et confirmatur, quia Christi D. verba indifferentia sunt ad iniuriam illatam, tū occultè, quàm publicè: nam absolute dixit, si peccauerit in te: ergo indifferens etiam constituit illum ordinem pro quacumque iniuria, siue occultè, siue publicè fiat, cum tamen certum sit non esse necessarium præmittere correctionem secretam, ubi peccatum est publicum. In iniuria autem propria videtur id vtiliter consuli, ad ostendendam animi lenitatem, & beneuolentiam erga eum qui iniuriam intulit: non enim est corripiendus propter commodum corripietis, sed propter ipsum, ut significauit Christus, dicens, lucratus es fratrem tuum. & exposuit Augustinus serm. 16. de verbis Domini. Vnde idem August. lib. 2. de sermone Domini in monte, cap. 19. Raro (inquit) & in magna necessitate oburgationes adhibenda sunt, ita tamen ut etiam in his ipsis, non nobis, sed Domino vt seruiatur, instemus. Et dum hoc fit inter te & ipsum solum, aptior est modus ad conciliandam amicitiam. Imò etiam si petenda sit satisfactio, vel solutio debiti à creditore, qui dum est in mora soluendi, dici potest peccare in creditorem; optimus ordo est, prius ab eo priuatim petere ut soluat, & deinde, si necesse fuerit, coram vno vel altero amico instare apud illum, prius quàm ad petendum coram iudice procedatur, quamuis hic ordo non sit simpliciter necessarius, & in præcepto, quando aliqui debitum & tale est, ut ante omnem petitionem solui debeat, & aliqui probari potest in iudicio. Ergo quamuis Christus D. in ordine ad emendationem fratris illum ordinem posuerit meliorem, non sequitur illū constituisse sub præcepto. Vnde Bonauent. Luc. 17. in illa verba si peccauerit in te, &c. Hic autem ordo (inquit) congruarius est, non necessarius, & maxime si percipiatur, quod proximus incorrigibilis est ad verbum fratrum, & corrigibilis manu forti. & hanc sententiam latè confirmare conatus est Bernardinus de Arevalo in speciali opere de correctione fraterna.

Sed quamuis in his duobus punctis, scilicet an correctio sit de quouis peccato, non verò solum de iniurioso corripiendi, & an de correctione ipsa, detur præceptum in verbis Christi, magna videatur esse dissensio, quoad explicationem textus Evangelici; fortasse in re ipsa, & quod attinet ad doctrinam moralem, nulla ferè est, nec esse potest; nam in primis circa prius punctum suppono non esse dubium quin detur naturale præceptum correctionis fraternæ, quod omnes Theologi agnoscunt cum D. Thom. 2.2. quæst. 33. Richardo, Durando, & aliis in 4. d. 19. Soto in Relect. de tegendo secreto, membr. 2. quatuor primis quæstionibus. Altiſſod. lib. 3. summ. Tractat. 21. cap. 1. Summiſta omnes verb. Correctio fraterna. Canonista in cap. noui. de iudiciis. cap. si peccauerit. 2. q. 1. & habetur expresse ex Anacleto Papa in cap. tam Sacerdotes. 24. quæst. 3. ubi glossa destruit textum per fideles Prælatos interpretanda. Facit etiam illud Ambrosij lib. 1. de officiis, cap. 36. Qui non repellit à socio iniuriam si potest, tam est in vitio, quam ille qui facit, cap. non inferenda. 23. quæst. 3. Item illud Augustini tract. 7. in Ioan. Non putes te amare vicinum tuum, quando eum non corrigis: non est ista charitas, sed languor, cap. non putes 23. quæst. 5. Item illud Gregorij in ca. 5. d. 83. Conſentire videtur erranti, qui ad reſcanda, quæ corrigi debent, non occurrunt. habetur lib. 7. epist. 117. Vbi melius dicitur: Qui corripienda, ut reſecari debeant, non occurrunt. Et in eodem lib. epistola 114. Faciens culpam proculdubio habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare: sed potissimum fundatur hoc præceptum in ratione charitatis, & misericordiar, quæ obligat ad subleuandam proximi miseriam, peccatum autem est maxima miseria; & correctio ferè est vnicum medium, quo potest vnus subuenire alteri proximo in tali miseria, & necessitate

X.
Statuuntur
duo puncta.

N n n

conſi-

constituto; ergo quandiu quisq; commodè potest, & alius indiget, charitas ex se inducit talem obligationem.

XI.

*Traditur in
I. punctum
maioris
dicti præce-
pti non solum
satis ad so-
luti inu-
riam corri-
piendi.
Id suadet
authoritate.*

Ex quo inferitur præceptum hoc non limitari ad peccatum iniuriolum corripienti, vt etiam in tractatu de charitate dict. 8. sect. 2. numero 2. & in tractat. de fide disputatione 20. sect. 4. numero 14. dixi, quia fundamentum propriæ iniuriæ, sed absolute necessitatem proximi, & hoc est etiam certum, & receptum ab omnibus Theologis, ex quo factum est, vt ipsi intellexerint verba Christi, de quocunque graui lapsu proximi, quod secundum rectam rationem correptionem fraternam postulet; verisimile ergo est Christum Dominum voluisse, vniuersalem doctrinam de corrigendis fratribus tradere, quod etiam significant illa verba, *lucratus eris fratrem tuum*: nam hic fructus in omni lapsu graui proximi procurandus est, si sperari potest, vnde & Origenes tractatu 6. in Matth. generaliter verba Christi intelligit de peccatis quibuscunque, siue facta sint in iniuriam corripientis, siue non, quanuis in leuioribus peccatis, & non in grandioribus, ordinem illum seruandum putet, sed fortasse per leuiora non intelligit illa tantum, quæ nos vocamus venialia, sed illa, quæ facilius emendari possunt in quibus correctio potest per secretam monitionem facilius operari. Anselmus etiam in Matth. prius exponit de iniuria homini facta: deinde addit alteram expositionem, & cum ea pertransit. Exponit verò speciali modo illud in te: id est, publice. Existimo autem appellare publicum, ne durinscula videatur interpretatio, non in rigore iuris, prout publice dicitur fieri, quod coram multis sit, sed quod est publicum seu apertum respectu illius in cuius præsentia sit, licet respectu aliorum, sit occultum, quem sensum significat idem Anselmus, dicens, *corripit priuatim, ne videaris alieni criminis proditor potius, quam corrector*, non esset autem proditor si peccatum esset publicum priori modo. Vocat ergo publicum corripienti, & ita eadem est expositio cum communi Scholasticorum, in te, id est, coram te. Et eandem subdit rationem dicens, *omne enim publicum peccatum contra vnumquemque dicitur fieri, quia publice peccans proximum suum corrumpit*.

XII.

*Suadetur
præterea ex
contextu &
intentione
Christi.*

Nec videtur hæc expositio aliena ab intentione Christi, si ita vno verbo exponamus, in te, id est, præbens tibi scandalum, quantum in ipso est. Nam consequitio totius cap. hunc videtur sensum postulare, siquidem in præcedenti parte cap. vsque ad illum locum, multum commendauerat, ne scandalum aliis tribuamus, & demus occasionem fratri, vt pereat, propter cuius salutem filius hominis in mundum venit, vt ibidem Christus dicit, adducta parabola centum ouium, & concludit, *si non est volentis ante patrem vestrum, qui in celis est, vt pereat vnus de pusillis istis*. Deinde verò conuertit sermonem ad eum qui scandalum præbet, vt ostendat illius etiam salutis se curam gerere, eandemque vnumquemque nostrum esse habiturum, etiam si nobis ipsis scandalum dent. Sic ergo subdit, *si autem peccauerit in te frater tuus*. Hic enim sermo non potest habere ad superiora eam consequutionem, quam particula autem significat, nisi in prædicto sensu explicetur. Atque in hunc modum connectit textum Chrysost. homil. 61. dicens: *Quoniam acriter oratione aduersus scandalizantes vsus, multis eos argumentis terruit, ne suprim, atque desides hac ratione hi fiant, quibus scandala inferuntur, & ne putantes totam in alios culpam esse reiectam, & ad molliorem virtutem delabantur, & quasi omni favore digni in arrogantiam incidunt, perspicue quomodo ipsos etiam comprimunt, atque coercent*. Postea verò in discursu exposi-

tionis de corripiente loquitur, tanquam de eo qui passus sit iniuriam; vel quia omnem offensionem, quæ per scandalum datur, iniuriam vocat, vel quia in propria iniuria maxima ratio scandalizari solet, & tunc etiam perfectio charitatis in corripiendo proximo magis cernitur. Sic etiam idem Chrysostomus homilia 1. de verbis illis ait, per illa verba adhortatum esse Christum, vt id facerent homines, quoties iniuicem peccauerint: dicuntur enim peccare iniuicem, non solum, quando mutuas iniurias sibi faciunt, sed etiam quando iniuicem sibi scandalum præbent. Et ad eundem modum exponit ibi Theophylactus, dicens: *Sermonem contra offendiculum dantes, valde extenderat, nunc & eos qui offenduntur corrigi, &c.* Sicque tandem possunt ceteri Patres intelligi, nec est alienum à modo loquendi scripturæ: nam 1. ad Corinth. 8. ait Paulus, *si autem peccatis in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis*. Vbi peccare in fratres, vocauit eis scandalum inferre, cum ergo materia scandalum non sit tantum propria iniuria, sed quodlibet peccatum, præsertim graue, non sine magno fundamento Theologi Christi sermonem ad omne peccatum extenderunt.

Eo vel maxime quod licet demus (quod admodum probabile est) Christum loquutum esse de propria iniuria seu læsione, non id fecit vt alia peccata excludat; sed potius, vt à fortiori comprehendat. Nam si de sibi illata iniuria debet quis alium admonere, multo magis de iniuria Dei, vel de propria spirituali noxamento eius, qui grauius peccat, cur enim magis obligaretur quis ex Christi præcepto circa propriam iniuriam, quam circa alia peccata, cum admonitio in propria iniuria non respiciat commodum proprium, sed alterius? quin potius in propria iniuria posset homo habere aliquam excusationem, tum ne videretur seipsum vindicare, tum quia non tenetur quis inimico offendere peculiaria signa amicitie, sed satis est non offendere odium, nec excludere à generalibus beneuolentiæ signis, & operibus. Ergo vel Christus generaliter loquutus est de hoc opere admonendi fratrem, vel certe si locutus est de fratre inferente iniuriam, supponit esse opus charitatis commune omnibus, atque ad eam ad fortiori exergendam cum amico, seu fratre, qui non intulit iniuriam, grauius tamen lapsus est, & in eadem necessitate constitutus, & hoc plene supponit Innocentius III. in dicto cap. nonnulli, cum ex Christi verbis subinfert, *licet autem hoc modo procedere valeamus super quolibet criminali peccato, vt peccatorum reuocemus à vitio ad virtutem: præcipit cum contra pacem peccatur, quod est vinculum charitatis sentit ergo doctrinam esse generalem; ergo quod ad rem moralem attinet, parum refert vno vel alio modo illam particulam, in te, interpretari*.

Secundo infero idem ferè dicendum esse de alio puncto in quo dicta opinio à communi Theologorum sententia differre videtur. Nam Theologi etiam fatentur ibi non esse latum à Christo Dominum speciale præceptum postrius diuinum particulare legis gratiæ, ita sentit Diuus Thomas 2. 2. q. 33. articulo 2. & 7. & hi expostores, & Soto dist. relect. membra q. 4. & optime probatur rationibus factis in multis præsertim illa, quod in lege gratiæ non sunt præcepta diuina positia, nisi sacramentorum. Ergo etiam si concedamus cum multis Theologis Christum Dominum ibi tulisse præceptum; nihilominus fatendum est, non addidisse nouum, sed explicuisse morale præceptum connaturale ipsi charitati & dilectioni fraternæ, & e conuerso, quauis verba Christi possint explicari, vt generalis doctrinam continentem abstrahendo à rigore præcepti, vel suauitate consilij tamē negare non possumus, quin materia ipsa includere possit præcepti obligationem, & maxime quod ad

Probatur
dicta capaci-
tas materia
quoad illam
partem, in
ter te & ip-
sum solum.

secretam monitionem, de qua nunc agimus; nam de testium inductione maior posset esse dubitandi ratio. Priorem partem probant rationes in principio factæ, & communis opinio Theologorum, qui sentiunt ordinem hunc, quoad prætermittendam monitionem secretam, esse ex suo genere materiam sufficientem ad obligationem sub mortali; quia non infamare proximum est materia talis obligationis, cui interdum opponitur, non tantum moraliter sed etiam formaliter, id est, sine legitima excusatione inuersionis illius ordinis: ergo est conuerso seruare illi ordinem est etiam materia grauis obligationis, atque ita simpliciter docuimus in tract. de charitate, disput. S. sect. 6. num. 2. Avertunt autem omnes hoc præceptum prout ad correctionem fraternam obligat esse affirmatiuum, ideoque non obligare pro semper, sed cum determinatis circumstantiis, quas infra attingemus, quæ in summa explicantur per illum effectum, nihil ei addidit, ut morale & naturale erant: ac proinde quem sensum postulat ex natura rei, eundem admittit in Evangelio esse contentum; ergo ad doctrinam moralem, de qua agimus, parum refert, vno, vel alio modo verba Christi Domini intelligere.

XV.
Probatur
deinde quo
ad alteram
partem, ad
hibere unum
vel duos te-
stes.

Idem cum proportionem dicendum est, de posteriori membro, in quo (vt dixi) difficilior apparet præceptum ex natura rei: quia illa inductio testium non videtur ita necessaria ad conferuandam famam proximi, & secluso hoc capite non videtur esse aliud ex quo talis obligatio oriatur. Nam quod D. Thomas ait, naturæ ordinem postulare, ut non fiat transitus ab extremo ad extremum, nisi per mediū, & ideo non esse transiendum à monitione secreta ad denuntiationem coram Prælato, nisi media testium inductione, est quidem bona congruentia ad declarandam illius ordinis convenientiam & honestatem; non videtur tamen sufficiens ratio ad ostendendam necessitatem obligationis. Nihilominus probabile est etiam illam esse materiam præcepti; præsertim si procedendum sit ad denuntiationem publicam, & iudiciariam, de qua Christus loquutus fuisse colligitur ex illis verbis, si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus; supponunt enim hæc verba excommunicationem latam ab Ecclesia, ad quam non peruenitur nisi per denuntiationem iudiciariam. Ante illam verò potest esse testium inductio necessaria, cum vt per eos constare possit Ecclesie fraternam correctionem præcessisse, quod necessarium esse significatur in dict. c. licet Noli. de Simoniacis, quam rationem indicant verba Christi, vt in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum; illi enim non possent esse testes delicti ex vi illius inductionis, sed solum testes esse possent præmissæ admonitionis; tum etiam vt maior, & debita cautio circa famam proximi adhibeatur.

XVI.
Probabile
testium lo-
qui solum de
peccato oc-
culto.

Vltimò hinc colligo, posse non incommode intelligi Christum D. fuisse loquutum de peccato occulto, vt ab Augustino intelligitur, quem scholastici sequuti sunt, quia licet fortasse litera non cogat, non tamen repugnat, & aliqui est sensus accommodatus aliquibus circumstantiis literæ: cur enim Christus postulasset monitionem secretam in peccato publico, etiam si sit iniuriosum corripienti vix enim potest aliqua utilitas expectari ex tali monitione secretæ factæ, quæ non possit eadem vel maior sperari ex monitione facta, saltem coram eis, qui delictum viderunt. Quod ergo Christus dixit, Corripe illum inter te & ipsum solum, indicat illam particulam exclusiuam, etiam subintelligendam esse, cum dixit, Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

si peccauerit in te frater tuus. Ideo enim dicit in te, quia tibi, & non aliis scandalum dedit. Vnde Augustinus dicit sermon. 16. de verbis Dom. Peccauit (inquit) in te frater tuus si tu solus nosti, tum verè in te solum peccauit, nam si multis audientibus tibi fecit iniuriam, & in illos peccauit, quos testes sue iniquitatis efficit. Potest ergo optimè sermo Christi de peccato occulto intelligi: quia in solo illo tenetur quis priuatam correctionem præmittere. Quam obligationem ex regula Christi colligit Innocentius III. in cap. cum ex munio. de hæreticis; sentit ergo ibi esse sermonem de peccato occulto.

Nec tamè propterea excluditur, quin etiam correctio fraterna locum habeat circa peccatum publicum, vel simpliciter, vel secundum quid, respectu duorum, vel trium, quod probabile dici solet, sed interest multum quoad ordinem in correctione seruandum: quia tunc non est tanta necessitas, vt prima monitio fiat, inter te, & ipsum solum. Tamen quia, doctus loci vt dicitur ex Aristotele, maximum in vnoquoque genere est mensura cæterorum: iuxta proportionem ad omnino occultum, seruandus est ordo in aliis. Nam si peccatum proximi sit vni, vel alteri notum, quoad hoc potest ordo ille habere locum, vt coram aliis non corripiatur, saltem à principio: quia quoad hoc habet locum ratio non infamandi proximum. Interdum etiam erit valde expediens solum prius admonere, saltem propter pudorem eius, & vt melius accipiat admonitionem, & talis potest esse conditio personæ, vt possit ad hoc charitas obligare, habito respectu ad fructum per correctionem intentum, qui fortasse vno modo obtinebitur, & non alio, quando autem peccatum est simpliciter publicum, publice corripiendum est, iuxta sententiam Pauli ad Tim. 5. Peccantem coram omnibus argue, vt ceteri timorem habeant. In quo etiam seruari debet, vt ibi fiat talis correctio, vbi publicum est delictum, non alibi, iuxta rationem charitatis, quæ omnia vel virtute, vel formaliter continentur in verbis Christi vno vel alio modo expositis. Prædictis verò expositionibus suppositis, ad explicandam & defendendam nostram regulam accedamus.

Ostenditur regulam Societatis de correctione fraterna, neque doctrina Evangelica, neque naturali iuri famæ aduersari.

Tota difficultas est, qua ratione regula Societatis, omnium defectuum, vel criminum, quantumvis grauium, & occultorum, denunciationem per quemvis, qui extra confessionem ea acceperit, contempta monitione secreta fieri permittat; & nihilominus verbis Evangelij, Corripe eum inter te & ipsum solum, Matth. 18. ac naturali præcepto de monitione præmittenda, non aduersetur. Facile tamen omnia componuntur, si aduertamus non esse omnino eadem materiam huius regulæ, atque iuris naturalis, & Evangelij: nam regula procedit supposita renuntiatione, quam expresse faciunt omnes, qui Societatem ingrediuntur, renunciando omni iuri famæ, quod dictæ denunciationi paternæ obitare posset, vt mox ostendemus: volenti autem & consentienti nulla sit iniuria. Præceptum verò naturale in hoc casu (& idem est de doctrina Christi Matth. 18.) procedit absolute, nulla supposita renuntiatione, totumque fundatur in iure famæ, quod quis habet, ne se inuito apud alios infametur: ac proinde quandiu quis hoc iure non cedit, tamdiu materia præcepti, eiusque obligatio subsistit: eo verò iure per renuntiationem sublato, consequenter etiam & materia & præceptum eius tollitur. Huic autem iuri quilibet renunciare potest efficaciter, seu quoad validi-

XVII.

Locus de peccato omnia occulto loquatur Christus ex-
doctus loci
habet cum
proportionem.

XVIII.

tatem; ut ita dicam: tum quia unusquisque renunciare potest favori proprio, cap. si de terra, in fine, de priuilegiis. tum etiam, quia homo est dominus suæ famæ: ergo si renuntiet, & det alteri facultatem denunciandi superiori suum delictum, se non admonito, cessabit obligatio huius præcepti iustitiæ. Hinc enim iuxta receptam doctrinam, peccatū iniustitiæ non est bona suæ famæ, aut fortunarū prodigere, neque in aliis consequenter obligatio restituendi confurgit, si ex prodiga illius licentia præci-se, tale aliquod eius bonum auferant. Atqui in Societate iuri famæ apud superiorem, ut patrem, renunciatur illis verbis regulæ ex 4. cap. examinis §. 8. interrogatur (is scilicet, qui Societate ingredi vult) an contentus sit futurus, ut omnes errores & defectus ipsius, & res quas cumque notat in eo, & obseruata fuerint superioribus per quemvis, qui extra confessionem eas accepit manifestentur. Quæ tandem regula, seu renunciatio, non vllus ambigendi locus esset, declarata fuit in 6. Congregatione generali à decreto 32. vsque ad 34. & Congregat. 6. can. 10. §. 1. his verbis, *sicut est omnibus nostris manifestare superiori, ut patri, quodcumque delictum alterius, siue leue siue graue, & his est sensus regula cum ex illis verbis capituli 4. examinis constet, nostros cedere cuiusque iuri famæ, quod huic manifestationi obliare posset, & facultatem facere omnibus deferendi ad superiores, quacumque ab illis notata fuerint*. Est igitur tam expressa hodie in Societate talis renunciatio, omnibusque in illam ingredi volentibus ad eam patenter exponitur, ut nullam profecto iniustitiam contineat dicta apud superiorem, ut patrem, immediata manifestatio.

XIX.
Instantia
circa prædictam
mō dila.

Verum opponet aliquis, cum ad absolutam huius regulæ honestatem non sit satis, si contra iustitiam non militet, sed etiam oporteat, ne vlla alia inhonestate laboret (bonum enim absolute non nisi ex integra causa confurgit) contingere poterit, ut licet ex renuntiato iure optime concludatur, actionem illam manifestandi non esse iniustam, non tamen id sufficiat, ut sit vndeque licita; quia sola charitas, seclusa ratione iustitiæ, potest obligare ad nō infamandum proximum, sicut in exemplis præcedenti numero adductis, nemo tenetur ex iustitia non se infamare, & tamen ex charitate propria tenetur non prodigere famam; sic ergo quantumcumque frater renunciauerit iuri suo, teneor ego ex charitate non infamare illum, quando possum eidem sufficere prodesse sine tali infamia. Nec contendo nunc an in eo casu sit culpa mortalis, an venialis tantum, quia iam non est iniuria, satis enim nobis est, quod sit aliqua culpa, quam non potest renunciatio proprii iuris impedire, ut si quis velit proprias fortunas in flumen pro sua tantum prodiga libertate proicere, charitas obligat, ut illum impediam, si commode possum. Et quamuis ipse permittat ut ego proiciam, contra charitatem agam id faciendo, etiam si non sim iniustus. Et confirmatur: nam in hoc sensu tradunt Doctores, non posse aliquem renunciare naturali, & diuino iuri. Abbas in c. diligenti, de foro competenti numero 7. ex Bartolo in l. in publicum. ff. de pactis, & in l. si quis inconfirmando. C. de pactis. Constat autē hoc ius esse diuinum, aut naturale, non solum quatenus ad iustitiam spectat ratione dominij, quod quisque habet in suam famam, sed etiam præcise ratione charitatis, ergo in illud, ut sic, non cadit renuntiatio, ac proinde saltem ex hac parte honesta esse non poterit illa apud superiorem immediata manifestatio.

XX.
Expositio

Ad hanc tamen obiectionem præter illa, quæ c. 9. num. 17. obseruabimus, respondendum, cum renunciatio iuris prædicta, in Societate fuit ob maiorem in spiritu profectum, ut regula ipsa præmittit, cumque maior sit ordinariē hic profectus, cum à superiori sit emendatio, quam cum à priuato (ut

inferius latè ostendimus, ubi etiam de particula ordinariē redibit sermo) non posse ordinariē contra charitatem militare immediatam manifestationē defectus alterius apud superiorem. Imo pro charitate facere, cum maius bonum per talem manifestationem intendatur, & sequatur, ut supponimus. Neque enim in Euangelio (quod nulli vnquam maioris profectus viam præcluse) aut declaratur, aut confertur ius erranti, ut prius à fratre moneatur, quam à patre, si velit perfectiori modo corrigi. Atque hoc modo verificari posset quod alij senserunt, regulam scilicet, quam tractamus, ipsam esse regulam charitatis, seu in charitate fundari, quatenus videlicet per dictam manifestationem bonum (quod charitatis obiectum est) non qualecumque, sed perfectum, ac efficaciori medio, ut infra dicemus, fratri procuratur. Hoc igitur modo non iustitia tantum, sed & sanctitas regulæ Societatis defenditur, atque etiam commendatur.

Recolenda verò hoc in loco veniunt, quæ circa illam ac circa allatum decretum patens correctio- nis in eadem Congregat. 6. & ordinationibus etiam alijs toti Societati communibus in cap. 15. sunt stabilita. Primò enim regula solummodo scitum esse declarat aliorum defectus manifestare, idque etiam non interrogare superiorem, ut in citato can. 10. 6. Congregationis num. 3. subditur, non tamen obligat per se loquendo, nec certè esse expediens omnibus imponere hoc onus, imò nec passim illud permittere, quia Prælati esset molestissimum, & fratribus odiosum, possetque multum minuire charitatem & fraternam vniōem. Ad superiores ergo spectat hanc curam aliquibus committere, & tunc illi tenebuntur iuxta gradum obligationis sibi impositum, quæ in hoc suauior est, & minor quam in alijs religionibus nam (ut credo) in alijs zelatores, seu acclamatores (quos vocant) sub iuramento astringuntur acclamare quæ videntur; in Societate verò nulla obligatio ponitur iure ordinario, sed simplex tantum ordinatio; quamquam interdum materia ipsa poterit maiorem obligationē ex charitate inducere (imò & superiorem cogere ad stricte præcipiendum alicui ut vigilet) ut etiam in. 4. eiusdem canonis 10. 6. Congreg. stabilitum est in hanc formam: *In delictis, quæ videntur in derelictionem boni communis, aut damnum imminens tertie personæ (qualia sunt infamia aliorum, & nocua bono religionis, &c.) non solum posse, sed etiam teneri quemque ea manifestare superiori, ut patri, ut prouideat secreto & prudenter, tam bono subdito, quam religioni*.

Secundo in 7. Congreg. can. 20. & vberius in decreto 12. seuerè puniri iubentur, qui temere, & ex malis suspitionibus, vel ex alia quapiam nimis probata causa, falsum alteri crimen imponunt: etiam si (ut necessarium intelligendum videtur) apud superiorem tantum id faciant, cum reuera incuriosum sit. Et adducitur ibi dñm, ut caueant superiores, ne faciles delatoribus aut præbeant, disquirantque singula, donec in delata rei cognitionem veniant, ut aut innocentem liberent, aut noxium saltemque delatorem pro rei magnitudine puniant. Imò & si veritas defectus commissi fuerit vult Societas ut debito cum amore, & charitate manifestetur.

Tertio delator non solum ea notitia, quæ ex confessione sacramentali immediatè, vel mediatè processit, ut non potest, ut ipsa regula monet, ac per se dictum notum erat, sed neque illa etiam, quæ sibi secreto, & sine delatoris filij petendi gratia ut alter dirigatur, vel inuocetur, communicata fuit, quæ verba sunt eiusdem canonis 10. illius 6. Congr. §. 2. De quibus dubitari potest, an dictiones illa secreto, & consilij gratia, distiunctum, an copulatum sensum efficiant; nam coniunctio &, non semper efficit copulatum. Etenim, si hoc in loco copulatum reuera faciant, poterit is, cui consilij quidem petentia causa defectus aliquis communicatus est, non tamen

tamen secretò, aut, è contra communicatus secretò est, non tamen consilij, sed amicitie, aut alterius finis humani gratia, ad superiorem immediate deferre, quòd si sensum disiunctum reddant, duplici ex principio prohibetur usus notitiæ, tum, si secretò communicata fuit, etiam absque ordine ad consilium, vel directionem, &c. tum, si cum tali ordine, absque conditione tamen vlla secreti, quod per se nihilominus seruare teneatur is, qui consulitur ex alio principio, reuerentia scilicet, vt ita dicam, negotij conscientie. Censeo tamen sensum esse copulatum, tum, quia coniunctio &c. communiter illum sensum reddit, tum quia citatus canon 10. §. 1. declarat amplissimam iuris renuntiationem, dicendo renunciare nos cuiusque iuri fame. Cum ergo in bonum spirituale anima conditus sit, eam solum notitiam excipit, cuius usus spirituali bono aliquin obesset, cuiusmodi est usus notitiæ ex confessione, aut ex communicatione gratia consilij, & directionis; auerterentur siquidem homines à quarendo animæ remedio, si talis usus concederetur. Admittit ergo regula usum notitiæ humano modo communicatæ, atque implicite irritam facit quamcunque promissionem, etiam iurata de non reuelando superiori cum id sit contra bonos mores, imò contra primum eius finem.

CAPVT VIII.

Præmittitur generalis doctrina denuntiationis, vt ostendatur quomodo iuxta regulam Societatis locum habeat.

I.
Notatio 1.
quid sit denuntiationis
latissimè
sumpta.

VT altius explicemus iusticiam, & honestatem dictæ regulæ, eamque veræ doctrinæ de correctione accommodemus, nonnulla principia generalia præmittenda sunt, præsertim, quid denuntiationis sit, & quomodo fieri contingat: nam hoc necessarium est ad intelligendum quousque secreta moniti præcedere debeat denuntiationem; quam distinctionem tradidimus circa crimen hæresis in disp. 20. de fide sect. 4. à n. 2. Et in primis denuntiationis latissimè sumi potest pro manifestatione delicti facti Prælati, & sic comprehendit etiam accusationem, de qua hic nō agimus, sed in c. 12. ad finem nō nihil circa illam attingimus, quia certum est ad illam non prærequiri monitionem, nam per eam nō intenditur per se emendatio fratris, sed vel interesse proprium, & vt accusatori fiat satisfactio, vel publica etiam vindicta & punitio delicti, & in ea se gerit accusator, vt actor exigens à iudice punitiōem, & satisfactionem condignam rei, quam iudex reddere tenetur seruato iustitiæ ordine; ideoque accusatio in scriptis necessariò fieri debet, seu inscriptio debet ad illam præcedere, nisi in rebus leuissimis, iuxta legem leuissimæ de accusat. quæ omnia simul ad denuntiationem necessaria non sunt: proprius ergo sumpta denuntiatione, vt ab accusatione distinguitur, est legitima delatio, seu manifestatio delicti facti superiori, vt suo munere, vel prouidentia utatur ad aliquod damnum emendandum, vel impediendum. Quæ descriptio ex dicendis patebit, ne in eius declaratione immoremur. Addit verò Hostiensis in Summa lib. 5. tit. de denuntiationibus, esse delationem sine inscriptione; sed licet verum sit denuntiationem sæpe fieri legitimè sine scripto, tamē aliquando potest scripturam postulare, vt notauit Soto, & ideo non oportet hoc in generali descriptione ponere. Melius ergo facta aliqua diuisione, ratio denuntiationis declarabitur.

II.
Notatio 2.
quætriplex

Solet ergo multipliciter diuidi denuntiationis. Parnormit. in c. nouit. de iudiciis num. 33. quem sequitur Soto dicta Relect. membr. 2. q. 5. quatuor genera de Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

denuntiationis distinguitur, scilicet, iudicialis, Evangelica, canonica, & regularis. Adrianus verò in 4. materia de correctione fraterna q. ult. ad 1. omisso ultimo membro alia tria numerat. Innocentius autem in c. nouit, de iudiciis, distinguit quidem Evangelicam & canonicam denuntiationem, omittit autem iudicalem; & ponit aliam, quam dicit non esse actionem, nec denuntiationem propriam, sed præcedere actionem, vel denuntiationem, non autem declarat, quid sit, sed exempla eius dicit esse frequentia in iure, c. quapropter, cap. si quid. 2. q. 7. in quibus solum præcipit Pontifex, vt sibi manifestentur, quæ in Episcopis, vel aliis Prælati notata fuerint. & in c. fin. de accusationib. fit mentio similis denuntiationis, quæ solum videtur esse quædam simplex delatio ad aures Prælati, vt ipse inquirat, tamen si attentè considerentur citata iura, & similia, illa denuntiationis vel iudicialis est, vel ad eam reducitur, nam est inchoatio quædam, vel excitatio iudicis vt inquirat, & iudicet, quam admonitionem interdū facit Episcopus Principi, aut iudici seculari, vt in Authent. vt iudices sine quoquo suffragio fiant. §. si quis autem, & sequentibus. Denique Hostiensis in dict. tit. de denuntiationibus, duplicem tantum distinguit denuntiationem, scilicet Evangelicam, & iudicalem, quem sequitur D. Antoninus 3. p. tit. 9. c. 9. & in rigore videtur sufficiens diuisio si rectè explicetur.

Aduerto igitur tertio peccatum fratris esse posse, vel iam commissum, vel in periculo vt committatur, vel vtrunque simul, quia & commissum est, & est in periculo continuationis, vel iterationis. Denuntiationis igitur, de qua agimus, habet pro materia propria peccatum commissum, quia correctio non est de actu futuro, sed de iam commissio, vnde non dixit Christus, si quis peccaturus sit, sed, si peccauerit in te. Nihilominus tamen latius loquendo de denuntiatione, etiam peccatum futurum, vt est in periculo, vel occasione, denunciari potest Prælati, vt præueniat, vel impediat, & hanc aliqui vocant canonicam denuntiationem, quia Evangelica non est id quod Christus de peccato commissio sit loquutus, vt nūc expendimus; veruntamen etiam hæc denuntiationis quatenus respicit bonum fratris, dici potest Evangelica, quia licet non formaliter, virtute tamen in verbis Christi continetur; tum quia in moralibus periculum quasi actus reputatur, tum maxime, quia eiusdem charitatis fraternæ actus est, & ad id præceptum pertinet, quod per se primò obligat ad subueniendum proximo spirituale necessitatem patienti, non solum autem necessitatem patitur, qui iam lapsus est, sed etiam qui in morali periculo cadendi versatur, ergo si moraliter indigeat superioris auxilio, vt vel à periculo tollatur, vel in periculo existens confortetur, opus eiusdem charitatis fraternæ erit, talem statim fratris Prælati reuelare. Dices, qui in tali periculo se constituit, eo ipso peccat: ergo iam lapsus est, nec differt hic actus à præcedenti. Respondetur primò quidquid sit de antecedenti, distinguui consideratione (vt sic dicam) præcisua, quia per se primò intenditur, ne peccatum futurum committatur, siue periculum sit cum peccato, siue nō. Vnde secundo dicitur sæpe posse esse sine peccato, vt cum quis graui tentatione vrgetur, vel alia similitudine. Quamuis ergo tunc nō habeat locum propria correctio fraterna: nihilominus locū habet delatio ad superiorem ex charitate fraterna: & ad hanc (vt statim n. 3. dicam) per se non est necessaria secreta monitio: & ideo in Societate rég. 20. ex communibus ita statutum est, qui grauem tentationem alicuius nouerit, superiorem admonere, vt ei ipse pro paterna in suos cura, ac prouidentia, conuenienti remedio possit occurrere. Talis ergo denuntiationis (si ita appelletur) & fraterna, & Evangelica dici potest; nec video cur canonica

si, secundū
que dicitur.

III.
Notatio 3.
quætriplex
esse possit
peccatum
denuntiandum.

Peccati
quod dicitur
sur de lat. o
aliam. Genia
nemine de
nuntiatione,
nō.

appellanda sit, cum non sit per canones introducta magis quam denuntiatio delicti commissi.

IV. *Notatio 4 duplici fine denuntiatio unde quidam salso dixerunt non intere denuntiatione canonica, & Evangelica, cam,*
Est autem ulterius aduertendum denuntiationem Evangelicam, seu fraternam per se primò & sufficenter ordinari ad bonum fratris, siue ut resurgat, siue ut præueniatur, ne amplius cadat, vel etiam ne simpliciter cadat: ultra hunc verò finem potest, & interdum debet intendi per hanc denuntiationem bonum tertij, & multo magis bonum commune, ut si peccatum fratris vergat in nocumentum iniuriosum proximi, & multo magis si in damnum cõmunitatis. Iuxta hos ergo duos fines distinguunt aliqui denuntiationem Evangelicam à canonica. Nā prior Evangelica dicitur iuxta illud, *lucratu eris fratrem tuum*, posterior canonica, fortasse quia propter illum finem boni tertij personæ, vel cõmunitatis, non fit de illa mentio in Evangelio, sed magis in iure canonico. Veruntamen non multum herendum est in nominibus, dummodo in re ipsa falsa aliqua differentia non constituitur, qualem esse illā cenfeo, quam aliqui assignant (nisi sano modo explicetur, ut in n. 7. & 8. attingam: scilicet ad hanc posteriorem, id est, canonicam denuntiationem, non oportere secretam monitionem præcedere, sicut in prima, quia in illa non habet locum illa conditio, si peccauerit in te, quia tunc non peccat frater in te, sed in alios, quibus nocumentum parat; & bonum innocentis, & præsertim cõmunitatis, præferendū est bono priuatae personæ peccantis.

V. *Arguitur per dilemma contra d. illi discrimen.*
Hæc enim differentia primò non rectè fundatur in Evangelio, ut præcedenti cap. à numer. 11. tractatum est, quia illud præceptum nō limitatur ad peccatum, quod lædit corripientem: deinde nec satis ratione fundatur, quia licet bonum innocentis vel commune præferendum sit, tamen si potest simul seruari, bonum & fama peccantis, prodigenda non est. Vnde argumentor in hunc modum; quando peccatum proximi vergit in damnum tertij, vel cõmunitatis, aut ego possum per meipsum admonitione secreta illud impedire, & de hoc habeo spem moraliter certam; & tunc non est cur illum denunciem alteri; neque ibi interuenit bonū commune, vel innocentis, quod præferendum sit famæ peccatoris; quia non pugnant inter se, sed simul possum omnia tueri: ergo tunc æquè teneor per secretam monitionem remedium adhibere, ac si solum interderem fratris emendam. Et confirmatur, nā si peccatum proximi vergat in meum nocumentum, & ego simul cum illius emendatione intendam me indemnem seruare, ut licite possum, & interdum deo, præcipue si nocumētum, quod timeo, spirituale sit: nihilominus teneor secretam monitionem præmittere si per illam spero vtrumque fructum, ut constat ex verbis Christi: *si peccauerit in te*, etiam in omni rigore intellectus, id est, contra te tantum; ergo quando peccatum vergit in detrimentum alterius, si vterque fructus per secretam monitionem speratur, ex eadem obligatione præmittenda erit: quid enim refert, quod sit defensio mea vel alterius innocentis: nam etiam ego in ea re sum innocens, & ita ex charitate obligor, seu inducor ad me defendendum, sicut alium. Vnde etiam fit ut denuntiatio illa, quando ad eam peruenitur, substantialiter sit Evangelica, id est, eiusdem rationis, virtutis, & ordinis, nam quod aliquis per correctionem intendat defensionem propriam, si non excludat emendationem fratris, non obstat quominus illa sit correctio fraterna, & Evangelica: ergo quod intēdat defensionem alterius innocentis simul cum emendatione fratris, non est extra rationem correctionis fraternæ: ergo denuntiatio etiam subsequens potest dici fraterna, seu Evangelica.

VI. Aut certe talis est nocumentum alterius, ut non

fit moralis spes, impediendi illud per secretam monitionem; & tunc cessat quidem obligatio præmittendi illam, tamen, idem est, quando peccatum fratris vergit in meum nocumentum, & despero auxilio Prælati; imò idem est licet peccatum nulli homini nocumentum inferat, nisi ipimet peccanti, nam tunc etiam denunciandus est Prælati prætermissa monitione secreta, de qua fructus nō speratur, quia hæc esset tunc otiosa, & aliud spirituale bonum fratris præferendum est famæ eius: ergo fortaliter loquendo, non intercedit talis differentia inter illas duas denuntiationes, quæ Evangelica & canonica appellantur, ergo ob hanc rationem, nec est necessaria illa distinctio, neque illa nomina fundamentum habent.

Dico autem formaliter loquendo, quia quando peccatum vergit in damnum tertij, difficilius poterit per solam correctionem secretam emendari, quā peccatum, quod soli nocet peccanti. Item est alia differentia, quod cum peccatum nocet alteri, interuenit ius tertij, cui non possum ego cedere, & ideo requiritur spes magis certa, magisque excludens periculum nocimenti, ut monitio priuata omittenda sit, quā cum peccatum, vel nemini nocet, vel mihi tantum, qui de meo periculo, vel nocumento melius iudicare possum. Ob hanc ergo causam in peccatis, quæ vergunt in damnum tertij, frequentius licet à denuntiatione incipere, vel sæpe etiam erit necessarium, maxime quando bonum commune periclitatur, ut est in peccato hæresis, prodicionis, &c. Hanc autem differentiam materialiter voco, quia præceptum charitatis semper est idem, sed quia affirmatiuum est, requiritur iam opportunitatem: hæc verò in vna materia, vel vno genere peccati frequentius occurrit quā in alio.

Addo insuper, quando ita timetur nocumentum tertij, vel boni communis, ut nondum inchoatum sit, nec peccatum aliquod sit actū commissum & proximo, ex quo illud periculum timeatur, tunc in rigore necessarium non esse monitionem secretam præmittere, sed posse immediate denunciare rem, seu periculum Prælati; quia tunc non infamatur proximus, neque interuenit propria materia correctionis, sed solius defensionis, & ideo cessat ratio prædicti ordinis. Hoc autem ita verum est in peccato, quod vel nemini nocere potest nisi peccati, vel solum ipsi emendanti, sicut in peccatis quæ aliis nocent. Quia si frater nondum peccauit, nec mihi nocuit, verisatim autem in periculo cadendi, aut mihi nocendi, licet sperem per meam admonitionem posse sufficiens remedium adhibere, nō teneor, per se loquendo, sed possum immediate uti auxilio Prælati: quia ratio facta hic etiam habet locum, non enim infamatur frater, cum nullum eius delictum manifestetur, neque actio illa ordinatur ad eius correctionem, ut ordinem correctionis obseruare necesse sit; & ita nullo modo accommodatur illa differentia, nisi tantum materialiter, ut numero præcedenti dixi. Igitur illa differentia inter Evangelicam & canonicam monitionem ex illis finibus desumpta, parui momenti est, neque oportet ob tam causam membra multiplicare: quartum verò membrum de denuntiatione regulari, quod Soto num. 1. alitius posuit, cum Panormit. magis habere locum potest iuxta dicta in cap. præcedenti numer. 18. de denuntiatione iuris, siquidem tunc regularis denuntiatio incipit à secundo actu, cum Evangelica per se loquendo, requirit etiam primum, quāquam Soto hunc sensum non intendit, improbamus autem quem intendit. Nam illa etiam denuntiatio regularis, quam affert, solum est materialis, eo quod denun-

denuntiatio fit in religione, & secundum regulas, vel constitutiones eius; tamen illa etiamli necessario postulet integrum ordinem, semper est aut Evangelica, seu paterna, aut iudicialis denuntiatio.

IX. Est ergo simpliciter sufficiens illa bimembris diuisio denuntiationis, in Evangelicam & iudicialem (quam enim admittimus religionem, charitatis terminis continetur) quæ membra in primis differre censentur ex fine, nam per Evangelicam non intenditur vindicta delicti, sed emendatio fratris, & ad summum extenditur ad euitanda aliorum nocumeta, iuxta proximè dicta à numer. 4. Iudicialis autem ad hoc tendit, ut delictum puniatur, quatenus expedit bono communi, ne delicta maneant impunita, sed hoc fano modo intelligendum est, nam etiam denuntiatio iudicialis per se primò ordinatur ad bonum fratris, ut ex Evangelio constat, *lucratu eris fratrem tuum*, & deficiente hoc fine, præcipitur denuntiatio Ecclesiæ, quam esse iudicialem ex dicendis constabit. Ratione etiam declaratur, nam intendere vindictam proprii est accusatoris, qui propterea ad probandum delictum obligatur, ergo per denuntiationem non intenditur per se ac principaliter ille finis, nec facile quis admitti debet ad petendam vindictam, vel punitionem delicti, nisi ad probandum obligetur; solum ergo potest esse differentia, quod per denuntiationem paternam, nunquam intenditur vindicta, sed emendatio: iudicialis autem aliquando extendi potest ad intendendam punitionem, quando censetur necessaria ad bonum commune, quod per hanc denuntiationem potest quis intendere, quando iustus de causis non vult suscipere munus accusatoris.

X. Assignatur præterea alia differentia quod paternam denuntiationem nunquam sit propter proprium commodum vel interesse denunciantis: altera verò potest ex illimo tamen hunc finem non necessario excludi à denuntiatione Evangelica: quod in præcedenti puncto à numer. 4. satis probatum videtur, neque est alienum à verbo Christi, *si peccauerit in te, id est, contra te*: nam fortasse ideo fecit mentionem propriæ iniuriæ (iuxta illam expositionem) ut significaret inter Christianos etiam propria nocumeta: quæ repellere, aut reparare sæpe necessarium est, media correctione fraterna reparanda esse, si fieri possit. Quod etiam significauit Innocentius III. in cap. *nonit*, de iudiciis, dicens, *cum Dominus dicat in Evangelio, si peccauerit in te frater tuus, &c. Et Rex Angliæ sit paratus sufficenter ostendere, quod Rex Francorū peccat in ipsum, & ipse circa eum in correctione processit secundum regulam Evangelicam, & tandem quia nullo modo proficit, dixit Ecclesiæ, &c.* Constat autem Regem Angliæ inten- sisse propellere iniuriam, vel nocumentum, quod à Rege Francorum patiebatur. Itaque hic finis communis est, qui via vtriusque denuntiationis, imò etiā via accusationis intendi potest: discrimen tamen esse potest, quod in Evangelica denuntiatione, hic finis est secundarius, in alia, vel in accusatione potest esse primarius: imò in his potest esse vnicus: in fraterna autem denuntiatione nunquam separatur ab emendatione fratris: nam si de hac non sit spes, propter solum proprium interesse, statim proceditur ad denuntiationem iudicialem: vel accusationem fratris. Quid autem tunc intersit inter hæc duo, non est huius loci explicare: satis nunc sit, quod per accusationem intentatur propria actio, per denuntiationem verò imploratur potius officium iudicis: unde in iure ciuili aliquibus personis, quibus actio accusandi denegatur, conceditur denuntiatio, ne remedio careant, ut seruo, §. *Sed & maior*. Inst. de his, qui sunt sui vel alieni iuris, & de religioso idem habetur in cap. *insinuant*, qui clericus vel vident.

Tertia differentia inter prædictas denuntiationes est, quod denuntiatio iudicialis versari potest circa delictum præteritum ut sic, id est, ex eo solum, quod commissum est: quamvis peccator emendatus sit, & patri satisfecerit, quantum debeat, quia semper manet reus poenæ, quam ut luat, denunciari potest, si communi bono expedit. In quo conuenit hæc denuntiatio cum accusatione, quamvis Soto suprà contrarium sentiat sine causa: & contra praxim: nam denunciamus hæreticum etiam ut puniatur propter commune bonum, non tamen propriè accusat, qui sic denunciat, quia non accipit propriè officium actoris: sicut enim ad interesse proprium denuntiando imploratur aliquando officium iudicis; ita etiam ad vindictam delicti propter commune bonum: in hoc ergo fine conuenit denuntiatio iudicialis cum accusatione, licet differat in aliis solennitatibus: nam accusatio debet in scriptis fieri, cap. *licet Heli*, de Simonia. in denuntiatione verò non est semper necessaria. Accusator etiam obligatur ad probandum: denuntiator verò non semper. Imò Hostiensis suprà ait, denuntiationem esse delationem legitimam sine inscriptione, quod permissum intelligo, nam simpliciter necessarium non videtur: ut vero denuntiatio Evangelica non versatur circa peccatum commissum, eo solum quod commissum est, sed quatenus aliquo modo pendet in futurum: id est, quatenus non est emendatum, vel pro eo non est satisfactum, vel est periculum reincidenti, aut alterius nocumeti, quia si nihil horum interit, cessat finis principalis talis denuntiationis.

Quarta differentia est, quod denuntiatio iudicialis sit superiori, ut iudex est, implorando officium eius: denuntiatio autem Evangelica sit superiori, ut patri, & ideo dici etiam solet denuntiatio paternam, quæ correspondet correctioni fraternæ: nam sicut hæc inter fratres inter se, ita quando non sufficit, fit recursus ad superiorem, ut pater est. Item quia, ut proximè dictum est, per hanc denuntiationem per se non intenditur vindicta, neque absoluta coactio, quæ per se spectat ad officium iudicis, sed intenditur emendatio cum correctione tantum: seu disciplina ad illam necessaria, quæ per se pertinet ad officium patris, & ideo per hanc denuntiationem hoc officium maximè imploratur.

Potest denique quinta differentia assignari, quia per se loquendo, non tam est necessarium ut præcedat monitio fraterna ante iudicialem denuntiationem, sicut postulat ante denuntiationem Evangelicam, nam ante Evangelicam præcise, seu nulla addita regula alius religiosi status: per se requiritur, quando & fratris emendatio, & præuentio omnis periculi, & nocumeti sufficenter per illam speratur: in alia vero non ita. Nam quando oportet illam fieri propter publicam vindictam delicti commissi non est simpliciter necessaria monitio secreta, etiam apud patrem, quia etiamli per illam emendandus sit frater, & cauenda omnia futura incommoda, quantum est ex parte illius; nihilominus facienda est denuntiatio, ut publico, & communi bono per punitionem satisfiat: ergo nulla est necessitas talis ordinis: sed statim potest ad superiorem recurri, tanquam iudicem, ut tam emendatio, quam vindicta per illum fiat: quia propter eam rem non magis infamatur proximus, & ita cessat necessitas illius ordinis.

Atque hinc sequitur, (quæ potest esse sexta differentia) denuntiationem Evangelicam magis fieri posse de peccato occulto, quam iudicialem: nam illa cum tantum fiat Prælato, ut patri, & præcipue fit ob bonum peccantis, nec per illa procedi possit ad propriam punitionem.

punitionem, fieri potest de peccato omnino occulto, ut scholastici omnes cum Augustino docent; imò multi ita intelligunt verbum Christi, si peccauerit in te, ut supra cap. præced. n. 16. declaravi. Denuntiatio autem iudicialis cum eo tendat, ut in foro externo, & per ministerium iudicis, ut sic, finis intentus comparetur; regulariter postulat, ut sit de re non omnino occulta; sed probabili, vel saltem improbabili, ut index possit postea iuridicè procedere; quod sumi potest ex cap. ultimo. de calumniatoribus, ubi punitur denunciator, quia probatio inuenta non est, nisi se sufficienter purget, quod non calumniandi animo denunciauerit. Dixi autem regulariter, quia quando delicta sunt valde nociua communi bono, veluti hæresis, proditio patriæ, & si que sunt eiusmodi, etiam si occulta sint, deferri possunt ad aures iudicis, ut ipse vigilet, vel inquirat quod legitime potuerit.

XV.

Potest tamen obici contra quintam differentiã, quia iura æquè videntur postulare præuiam monitionem ad denunciationem iudicalem, sicut ad paternam, ut colligitur ex cap. nouit, de iudiciis. ibi, In correctione processit secundum regulam Evangelicam, iungit glossa dicente, Alias denunciatus non auditur nisi monitione præmissa, quod videtur expressum in c. cum dilectus, de accusationibus. ibi si confiterit præfatum Episcopum de iam dictis excessibus non fuisse præmonitum ab eisdem, a denuntiatione repellatis eosdem; ubi glossa alia iura refert. Et in ca. licet Heli, de simonia, tam necessaria dicitur esse præmonitio ad denuntiationem, sicut inscriptio ad accusationem; quæ simpliciter necessaria est, & tamen in his iuribus manifestè videtur esse sermo de denuntiatione iudiciali, cum ratione illius iudex procedat ad probationem & punitionem in foro exteriori. Respondetur propter vitanda pericula calumniarum, ordinariè & regulariter non admitti ad denunciandum in foro exteriori eum, qui accusare potest, quando denunciatio ordinatur ad punitionem delicti, quia, per se loquendo, expedit ut se obliget ad probandum, qui defert alterum ad iudicium ut puniatur. Et hinc fit ut in eodem exteriori foro regulariter non admittatur denuntiatio iudicialis, nisi præcedat monitio: quia si denuntiatio ordinatur ad alios fines, via charitatis tenenda erit; si verò ordinatur ad vindictam publicam, denuntiatio regulariter non admittitur, ut dixi: nihilominus tamen ex natura rei loquendo, & in foro interiori, quando denuntiatio bona fide & intentione fit, & iudicatur moraliter necessaria ad finem intentum publicæ vindictæ, siue frater secretò emendetur, siue non, non est necessaria ex natura rei præcedens admonitio, ut ratio facta probat. Et hoc modo procedit assignata differentia.

CAPUT IX.

Utrum denuntiatio Evangelica rectè in Societate procedat.

I.

EX his ad nostrum institutum descendentes dicimus quòd utrumque genus denuntiationis Societati necessarium est, sicut omni benè gubernatæ congregationi, in qua & singulorum salus, & commune aliorum exemplum procuranda sunt, ut conseruari possit, quia nulla est tam perfecta congregatio, in qua pro humana fragilitate lapsus aliqui non inueniantur, quos interdum necesse est à Prælato, ut à patre corrigi, & emendari: interdum ut à iudice castigari & præcaveri, ne in aliorum detrimentum serpent. De modo ergo utendi iudiciali denuntiatione qualiscunque ille in usu sit in hac religione, dicemus c. 13. præmittendo in c. 11. & 12. generalem doctrinam ea de re, hic solum de Evangelica disputamus. Et difficultas præcipua est, quando materia

eius est aliquod graue peccatum; nam in communi defectibus, qui in viris etiam perfectis inueniuntur, non oportet tam scrupulose seruari dictum ordinem, ut scilicet priuata monitio præcedat. Imò poterit etiam superior huiusmodi defectus ad se delatos, & cognitos manifestare in publicis reprehensionibus, & ordinarias penitencias imponere, iuxta præxim Societatis, dummodo alicuius momenti non inferant infamiam, ac consentiat secretus delator.

Hæc ergo sit prima assertio, meritò in hac religione seruari ut in leuioribus delictis omnia priuata monitione, statim superiori manifestentur. Huius assertionis veritas (præter elisionem illam iuris, de qua in cap. 7. n. 18.) constat à fortiori, quia si iuxta præxim Societatis leues defectus à superioribus manifestantur in publicis reprehensionibus, ac penitentiis imponuntur, cum inde nulla infamia alicuius momenti creatur, neque detrimentum deferretur, atque eius beneplacitum obtinetur, ut in ordinationibus contractis c. 15. p. 2. n. 6. habetur, multo magis à fortiori licebit talè aliquem defectum soli superiori reuelare: dicta verò praxis est conformis doctrinæ D. Thomæ 2. 2. q. 33. a. 7. ad 4. ubi ait proclamações, quæ in capitulis religiosorum sunt, esse de aliquibus leuibus, quæ famæ non derogant, & ideo posse sanctè fieri sine admonitione præmissa, ut in argumento propositum fuit. Idem habet Soto dicit. Relect. membro 2. quest. 4. ad 1. confirm. 2. argumenti. In quo auctore expendo illa verba: Voco autem graues, non solum illas, quæ sunt peccata mortalia, sed quæ sunt contra famam, & honorem proximi, si qui intraret domos suspectas. Ex quibus verbis & exemplo colligo, in persona religiosa omne peccatum mortale, & omne defectum, qui possit suspitione talis peccati generare, censeri rem sufficienter graue, & consequenter (quod ad præsentem assertionem facit) omnes defectus, qui huiusmodi non sunt, censeri leues, & posse sub hac assertionem comprehendendi. Eandem ferè doctrinam habet Abulenſis in cap. 18. Matthæi q. 97. ad 8. ubi omnia peccata venialia lenia censet ad hunc effectum non præmittendi monitionem priuatam, quin potius Theologi communiter docent, peccatum veniale non esse materiam præcepti correctionis fraternæ, quia est res admodum leuis, & charitas non obligat ad subueniendum proximo in quacunque leui necessitate: quod videtur etiam ininuasse Christus Dominus in illis verbis, lucratus es fratri tuo, ut disp. quoque 3. de charitate sect. 2. n. 5. ponderauimus, hæc enim supponunt fratrem periisse, ut Augustinus inferre: ergo multo minus erit præceptum seruandi ordinem in correctione venialium, atque ex his intelliges quam recta sit dicta Societatis ordinatio.

Dices, collectionem hanc non esse validam, si peccatum non tenemur ad exercendum aliquem ad certum modum seruandum, ut non teneor orare, si tamen oro, deo debeo orare cum debita reuerentia, & attentione. Sic ergo licet non teneor fratrem corrigere de veniali lapsu, si tamen volo corrigere, deo debetis verbis, & cum debito honore illum monere; ergo pari ratione deo debet ordinem seruare, ut famæ proximi prospiciam, quæ non nihil, & inter religiosos non parum lædi solet ex manifestatione culparum venialium. Quæ obiectio videtur procedere contra assertionem positam. Cui tacite duo respondent D. Thom. & auctores citati. Primum est illos leues defectus non derogare famæ religiosi. Secundum est, illam non esse denuntiationem, sed recordationem obliuiscuntur culparum. Quod ita explicat Abulenſis, quia in illis capitulis debet quilibet religiosus dicere suas culpas leues, & si aliquas omittere ex ignorantia, vel obliuione, alij proclamant

tas, non tanquam accusantes, vel denunciantes, sed reducetes eum ad memoriam culparum suarum, sed ipse ex statuto dicere tenetur.

IV.

Sed hæc posterior videtur & res incerta, & nimia restrictio; sæpe enim moraliter evidens est, alium non tacere culpam suam propter ignorantiam, & obliuionem, sed propter verecundiam, vel ne cogatur poenitentiam agere, & nihilominus fieri potest, & fit illa proclamatio, sæpe etiam alter non tenebatur propria obligatione conscientie se prodere, sed ad summum ex regula, & fortasse interdum neque ex præscripta regula, sed ex generali consilio maioris humilitatis, vel poenitentiae agendæ, & tunc etiam proclamatio licita est. Est ergo illa denuntiatio, imò & aliquid amplius esse videtur, quia est publicatio. Prior ergo ratio videtur præcipua, quia illa moraliter non est infamatio alicuius momenti, & ideo oportet, ut recte significabat Soto, culpas ita esse leues, ut non inducant in suspicionem grauiorem, quod ego ita explico, ut sint defectus ordinarii circa regulam, vel opera perfectionis, qui ab omnibus, vel ferè ab omnibus, committi solent, quauis à quibusdam frequentius, quam ab aliis committantur. Nam si sint defectus extraordinarii, qui licet non sint peccata mortalia, nec ingerant suspicionem illorum, graues inter religiosos computantur, & solent impedire grauiora munera, quia plurimum minuant exultationem personarum, & ideo non facile sunt in publicum deducendi, si alias publici non sunt, cuiusmodi esset, non seruare secretum, etià de rebus leuioribus, deditum esse priuatis familiaritatibus, etiam intra religionem. Imò si sint materia detractiois iniustæ, exitimo aliquando posse sufficere ad grauem, & mortalem lapsum, quia reuera, licet culpa, de qua fit detractio, apud Deum non sit grauis, nec momentum quod inde refultat inter homines non est leue, & ideo sufficere potest ad mortalem iniuriam, sed de hoc alias, ac videri interim potest Molin. de iust. tract. 4. tom. 5. disp. 16. Acclamations ergo illæ aliarum religionum, & publicæ reprehensiones in Societate vitæ, nullam moralem infamiam habent, quia de leuibus tantum & ordinariis defectibus sunt. Quibus adde eiusmodi publicas manifestationes magis pertinere ad denuntiationem iudicialem, quam ad fraternam, quantum est ex parte finis, quamuis ex parte materię non excedant paternam correctionem. Nam per se primò ordinantur ad punitionem, seu disciplinam religionis, publicamque satisfactionem, cuius signum est, quia fieri debent, etiam si frater omnino emendatus sit, & quia non sunt ab omnibus, sed ab illis, quibus id in religione incumbit ex officio; quibus etiam tãquam personis publicis fides datur: & ideo mirum non est quod ad huiusmodi manifestationes secreta monitio necessaria non sit, eum faciendâ sit, etiam si persona sit emendata.

V.

a. assertio.

Secundò dicendum est etiam in grauibz defectibus superiori manifestandis, ad effectum fraternæ emendationis, licitum esse in hoc statu religioso Societatis, omittre priuatam monitionem. hæc etiam assertio expressa est in eodem can. 10. Congregationis sextæ §. 1. loquimur verd in presenti de hoc statu in speciem quia de illo institutus est sermo, tum etiam, quia non est in animo legem præscribere vniuersalem, nec comparisonem facere cum aliis religionibus. Nam hæc materia multum pendet ex particularibus circumstantiis, quibus variatis, ratio obligationis & conuenientię multum variari potest. Quanquam non possumus de hac religione in particulari veritatem hanc, quam suo canone definiuit, ostendere, nisi præmittamus prius, quid de religioso statu, ut sic, certum habeatur, ex quo in numer. 15. dicta veritas circa Societatem patebit.

Quod ergo in eo statu hæc denuntiatio facta superiori immediatè, licita esse possit, ac sæpe de facto liceat, ostendendum est. Ac de possibilitate quidem id facile ostenditur. Nam leges morales respiciunt ea, quæ ut plurimum expediunt, & in hac saltem religione frequentius expedire immediatum recursum ad superiorem in citato numer. 15. probabimus, ergo nihil obstat, quominus de illo recursu possit fieri generalis lex. Et confirmatur, quia mutus religiosorum consensus potest licentiam hanc ad inuicem concedere, per quandam veluti renuntiationem mutuum iuris proprii, ob finem melioris correctionis, sine quo certe sine talis renuntiatione absoluta prodiga foret, atque adeò contra propriam charitatem: ergo licitè, & sanctè, utpote ob illum finem, proponi potest regula, quæ ab ingressuris religionem quamlibet, vel saltem aliquam, exigit illam renuntiationem, siquidem non minoris virtutis est talis consensus præsticus religioni, quam qui inter ipsos priuatos religiosos propria autoritate præstaretur, ad mutandum materiam, ut iam non sit contra charitatem, hoc est, contra bonum temporale famæ, sed potius pro charitate, hoc est, pro bono melioris correctionis prædicta manifestatio. Neque authores, qui nobis aduersantur, negant possibilitatem dictæ regulæ, quam satis nunc ostendimus, sed dari de facto dictam iuris renuntiationem, idque à viris nostræ Societatis fide dignissimis se accepisse testantur, quibus nihil aliud erit respondendum, quam offerendo citatum canonem, in quo renuntiatione, de qua loquimur, in regula contineri, manifestissime declaratur.

VI.

Probatur
positam as-
sertionem
veram esse
de possibili.

Iam quod de facto licitum fuerit, aut etiam licitum sit hodie in variis religionibus immediata manifestatio, suadetur primò auctoritate. Nam Sma. ragdus Abbas in regula S. Benedicti cap. 24. hanc regulam refert: Si quis eum quem distributionem monasterij non serentem, fugam meditari cognouerit, non statim prodiderit, perditionis illius participem se esse non dubitet, & tandem à conuentu fratrum sequestrandum, quamdiu ille valeat reuocari. Et cap. 32. ex Paulo & Stephano Abbatibus sic inquit: Si quis alterum quacunque parte viderit quodcumque illicitum, vel sermone, vel opere facientem, & priori distulit publicare, cognoscat se esse nutritorem peccati, & per omnia equaliter peccant, quia & animæ sue, & illius, quem tegit, est durissimus inimicus. Et in constitutionibus prædicariorum dist. 5. cap. 13. §. 4. dicitur, ne vitia occultentur Prelato suo, quilibet denunciât quæ viderit, vel audierit. Et cap. 18. §. 6. si quis tale quid (id est, grauiorem culpam) extra monasterium commiserit frater, qui cum eo est, studeat eius excessum Prelato quamocius corrigendum intimare. Et in constitutionibus Minorum editis à Guilielmo Farinatio, ac probatis in capitulo generali tempore S. Bonauenturæ dicitur, teneantur fratres per obedientiam exeuntes, in reditu suo secretè guardiano excessus notabiles intimare. Huiusmodi ergo lex non est vti aliena à statu religioso.

VII.

Probatur
deinde esse
veram de
facto auctori-
tate quæ
dam rati-
onem.

Iam ex scholasticis Rich in 4. d. 19. art. 3. q. 1. ad 2. sic inquit, circa regulares personas non est tanta necessitas huius ordinem obseruandi, sicut circa seculares: quia regulares, cum causa requirit, facilius & liberior à suis possunt administrationibus amoueri. Et in corpore dixit, quamuis frater sit emendatus per correctionem secretam, non esse omittendam Prælati denuntiationem, quia valet, inquit, ad præcauendum fratri à reciduo, nec cedit in famam fratris præiudicium, si talis est Prælatus qualis esse debet. Et eum refert ac sequitur Summa Rosella verb. Correctio fraterna, in principio. Et Angelus verb. Denuntiatio numer. 10. vbi in hanc sententiam inter alios refert Augustinum quæst. 1. in Leuit. & habetur 22. quæst. 5. cap. hoc videtur. item Bonauen. Luc. 17. circa illa verba, si peccauerit in te, Prælato (inquit) qui vult prodire, etiam nulla precedente correptione potest, & debet

VIII.

Item ab au-
thoritate
scholastico-
rum.

Et debet culpa proximi accusari extra iudicium, si sit occulta, quæ doctrina ita fuit à S. Bonavent. in sua religione introducta, vt contrariam docentes grauer puniret, voceque actiua, & passiua priuaret, & si pertinaces essent, in carcerem coniceret, vt refertur in lib. *Serena conscientia*. quæ ff. 85. & 100. & Corduba super regulam quæst. 1. refert idem fuisse statutum in capitulo generali tempore eiusdem Bonavent. Præterea S. Thom. hanc mouens quæstionem quodlib. 11. art. vlt. quamuis prius absolute dicat: *Sic ego scio, quod frater per me corrigitur, tunc non debet hoc denunciare Prælatu. statim nihilominus subdit, Si autem videtur, quod hoc melius fiat per Prælaturum, & Prælatus nihilominus sit pius, discretus, & spiritualis, non habens rancorem, seu odium aduersus illum subditum, tunc licet potest hoc denunciare sibi, & tunc non dicit Ecclesie, quia non dicit ei sicut Prælatu (id est sicut iudici) sed sicut personæ proficenti ad correctionem proximi & emendam. Et subiungit, quia varia sunt conditiones subditorum, & Prælatorum, ideo reuendendum est hoc pro regula, quod in omnibus istis seruanda est charitas, & quod melius, & magis expedire videtur, & si hoc intendat (scilicet, emendam proximi) & seruet quantum contra præceptum Euangelij. Et ad 3. si aliquis referat Prælatu culpam proximi intendens vel cautelam in futurum, vel aliquid huiusmodi, quod ad emendam proximi viderit expedire, non peccat. Hanc doctrinam D. Thom. refert & sequitur Syluest. verbo *Correctio*. q. 7. Tabien. §. 2. Anton. 2. p. tit. 9. c. 6. §. 4. Gabr. lect. 7. 4. in Canon. lit. V. addens cum Richardo: Nota quod frater delinquens, non tantum est denunciandus Prælatu, vt priuata personæ, vt emendetur, sed etiam emendatus vt præseruetur à recidino. In quo plane sentit, præuiam monitionem, etiam si præcedat spes emendæ, non esse absolute necessariam, quandoquidem non obstante fructu eius, procedendum est ad denunciationem, per quam poterit etiam idem fructus melius sperari. Præterea Astenfis l. 2. summa tit. 67. art. 6. ex sententia Gualteri ait, formam & ordinem denunciationis nõ esse vsquequaque seruanda circa regulares personas, & ideo (inquit) modus cuiuslibet religionis est approbandus, si non est plane contra Deum, & charitatem fraternam, magis quæ attendi debet finis correctionis, scilicet emendatio peccantis, quam ordo verborum, & deinde ferè subiungit doctrinam ex D. Thom. citatam. Et eandem fere doctrinam habet Vmbertus super regulam B. Augustini cap. 90. Præterea Gerson 2. p. tract. de Correctione proximi, alphab. 34. lit. T. docet quidem admonitionem debere præcedere denunciationem ex vi præcepti, postea verò ponit quatuor exceptiones: prima est, quando frater venialiter, non mortaliter peccat, quia ad veniale (inquit) non est præceptum. Sed de hac iam diximus in assert. 1. Secunda exceptio est, quando non est spes emendæ per secretam monitionem. Tertia quando licet sit spes, est tamè periculum in mora. Quarta quando quis corrumpere non valet sine proprio periculo. Inferius verò magis explicans secundam, & tertiam exceptionem, quæ ad rem præsentem magis facit, subiungit regulam ab aliis auctoribus tactam, dicens, Hic magis debet attendi finis correctionis, scilicet emendatio peccantis, quam forma verborum, quia, vt Arist. ait. 1. Rhetor. cap. 9. ex utilitate rei publicæ, nõ ex verborum inspectione, lex interpretanda est, vnde subiungit, Si quando videatur frater peccans salubius corrigi per alium, qui potest, & vult prodesse, quam per se, secus potest ei indicare: vnde etiam Prælatu potest dici peccatum non præmissa monitione, vel secretæ correctione, non tamè iudici, sed tanquam amico peccantis, & quia hic magis potest prodesse, quàm alius. Imò addit quippiam difficilius, peccatum de quo frater peccans fuit secretè correptus, seu admonitus, & de quo se emendauit, posse*

dici Prælatu præcipienti per obedientiam ita tamè quod si denunciatus solus nouerat, soli Prælatu dicat, si autem alij nouerant, coram illis, & non coram aliis Prælatu reuelet, quod semper intelligendum est, seruata dicta regula, & sine charitatis, scilicet vt vel ad commune bonum religionis, vel ipsiusmet peccantis, vt in futurum melius præseruetur, id censetur necessarium, vel saltem magis conueniens. Hoc enim nobis præcipue obseruandum est in citata doctrina, quæ est D. Thom. & omnium, & maxime loci habet in religionibus, nempe ad omittendam licet præuiam monitionem secretam, non oportere vt illa reputetur inutilis, sed satis esse, vt per Prælaturum maior utilitas, vel circa satisfactionem, & emendationem commissi, vel circa futurum periculum speretur.

Denique confirmari hoc potest ex Innocent. III. in c. qualiter, & quando. 2. de accusationibus. vbi cum dixisset, sicut ante accusationem legitimam præcedere debet obsequium inscriptio, sic & denunciationem charitativa monitio, inquisitionem clamorosa infamatio, subdit statim, Hinc tamen ordinem circa regulares personas non credimus vsquequaque seruandum quæ cum causis requiritur facilius, & liberius possunt à suis administrationibus auocari. ex quo loco videntur plures ex dictis auctoribus illum modum loquendi sumpsisse. Et videntur illa vltima verba ad omnes tres modos inscriptionis, scilicet monitionis, & inquisitionis referenda, quia super omnes immediatè cadunt: quia nulla est ratio, cur ad primum, vel tertium, & non ad secundum referatur. Et de aliis quidem dicemus c. 11. & 12. de secundo verò, quod ad præsens spectat, ratio multiplex reddi potest.

Prima, quia religiosus ex vi sui status profertur perfectionis viam, & consequenter etiam emendationem morum per remedia meliora & conuenientiora, & ideo quamuis forte circa seculares non sit facile omittenda præuia correctio, propter spem maioris boni, quando sufficiens emendatio per idem speratur: nihilominus in religioso statu illa exilimari debet ratio sufficiens. Sed obicit Soto dil. 94. dub. 3. post 3. conc. quia fama subditi apud Prælaturum, magni estimanda est, vt n. 3. indicauit ergo fine extrema necessitate non est prodigenda, ergo nõ satis est quod correctio melius fieri possit per Prælaturum, sed oportet vt aliter fieri nõ possit. Atque ipse sentit, etiam inter religiosos, sed in hoc contradicit plane D. Thomæ & communi sententia Doctorum, quos n. 7. §. 8. & 9. recituli. Vnde licet fortasse inter seculares illa doctrina Soti in praxi regulariter sit securior, quia secularis magis pendet ex huiusmodi fama, & quia raro inter eos est hic vius paterne denuntiationis, & rursum quia nõ sunt professi viam maioris perfectionis, tamen inter religiosos non est dubium, quin si Prælatus sit qualis esse debet, hoc liceat non solum propter absolutam necessitatem, sed etiam propter quodlibet maius spirituale bonum, cui non est fama illa comparanda, præsertim quia illa infamia non est tanti momenti, vt statim dicatur in tertia ratione, attingit supra c. 6. n. 12.

Secunda, quia inter religiosos propter maiorem vniõnem inter Prælaturum & subditum, maiorem dependentiam ferè in omnibus rebus, & occupationibus vitæ, regulare, ac morale est, vt per prouisionem Prælati perfectior & firmior emendatio spectetur, quin potius addit Caiet. com. 1. Opusc. tract. 31. qui est 17. responsum resp. 5. ad 1. dubium, in religiosis non facile credendum esse quando aliquis grauius labitur esse ita emendandum per prouisionem, vt non sit amplius peccaturus, Et correctionem, vt non sit amplius peccaturus, Et correctionem (subinfert) rarius est in huiusmodi casibus Prælatu petenti per se, vel alium (addo vel expresse, vel tacite) & vi.

Exploratur
in huius
ratione.

Et volentis saluare, non perdere oues suas, & curam fame proximorum solio habere, ut piores decet, complices, siue non complices sibi notos reuelare. Et explicari potest vis huius rationis in hunc modum, nam vel religiosus peccat per occasionem aliquam moralem, quam domi vel extra habeat, vel sine illa: in priori casu necesse est Prælatum habere noticiam, quia vix potest alius occasiones huiusmodi praeuenire, & auferre, imò interdum neque ipse delinquens poterit occasiones vitare, quia fortasse prælatus ignoras ipsum in eis constituet, & ipse cogetur obedire. Si autem sine occasione labitur, necesse est ut sit, vel ex praua consuetudine, vel ex nimia fragilitate, & in utroque euentu moraliter necessaria est auctoritas Prælati, quia in utroque casu difficilis est praeferuatio, & multis indiget remediis, quæ non solum potest Prælatus consulere sicut alius frater, sed etiam præcipere, & secreto cogere, vel ad secreta opera penitentiae, vel ad frequentem orationem, & alia huiusmodi. Video esse posse alium modum peccandi ex repentina tentatione, aut vehementi occasione raro contingente, quæ moraliter amplius timeri non potest, sed hoc & rarum etiam est, & pertinere potest ad exceptiones, de quibus infra nu. 17. præterea licet in eo casu cesset hæc proxima ratio, raro cessabunt omnes, quæ maiorem vtilitatem huius denuntiationis, vel respectu religiosi, vel respectu religionis, ostendunt, ut ex dicendis constabit.

XII.
s. Ratio.

Tertia, quia infamia, quæ hinc sequitur religioso, quam minima est, & ideo non solum propter necessarium remedium, sed etiam propter maius spirituale commodum est postponenda. Nam imprimis supponimus Prælatum seruaturum secretum, & non diffamaturum subditum suum, nam si aliud probabiliter timeatur, nullo modo est illi reuelandum delictum. Nam etiam in sacramentali confessione taceri potest proprii delictum si infamatio timetur: ergo multo magis cauenda est denuntiatio alieni delicti, cum tali discrimine, præsertim, quia non potest sperari fructus ex notitia illius Prælati, qui non valet seruare secretum. Si autem infamia non transcendit sinistram illam opinionem, quæ in Prælato generari videtur, non debet esse magni ponderis apud religiosos, nam reuera, si emendari vnusquisque velit, & condignam penitentiam sui peccati agere, & sufficientia media ad non reincidenti adhibere, non solum recuperabit bonum nomen, sed etiam in bona opinione crescit apud spirituales & prudentem Prælatum, ut c. 6. n. 16. in simili dicebamus. Deinde, quia fama non est bonum per se amabile, sed solum quatenus confert ad virtutem, vel ad alia bona naturæ conuenientia ac necessaria; si ergo illa opinio, seu cognitio mei peccati in superiore non redundat in aliquod damnum meum, sed potius in vtilitatem spiritualem, & simpliciter in maius bonum, profecto non est reputanda infamia, quæ sit verum aliquod malum. Præterea fama religiosi potius est religionis, quæ sua, quia ipse totus non est tamen suus, quam religionis, unde si iniuriam aliquam patitur, & per iudicem expedit illam repellere, aut vindicare, non ad ipsum, sed ad monasterium, hæc cura spectat, iuxta doctrinam Panormitani, Felini, & aliorum in c. cum dilectis, de re scriptis, de qua Nauarr. comment. 2. de Regularibus n. 65. & 66. ergo si manifestatio peccati personæ religiose sit Prælato, ex mandato vel licentia eius, in maius commodum religionis, vel religiosi non fit iniuria religioso, quia de voluntate principalioris domini, vel dispensatoris eius fit illa qualiscunque iactura famæ: neque etiam fit contra ordinem charitatis, quia illa denuntiatio ordinatur ad finem consentaneum perfectioni charitatis, & est medium moraliter vtilius ad illum finem.

Quarta in statu religioso est peculiaris ratio, ob quam regulariter timeri potest ne quilibet grauis lapsus in aliorum, vel saltem in alicuius spirituale damnum vel scandalum cedat, propter magnam societatem, & familiaritatem, quæ inter ipsos esse solet, ex qua prouenit, ut exemplo vnus facile alij corrumpantur; præsertim, quia illi qui similiores sunt moribus, vel affectibus, facilius solent inter se coniungi: atque ita vitium vnus facile in alium redundat. Est autem communis doctrina Doctorum, quoties peccatum fratris in aliorum detrimentum vergit, sine mora denuntiandum esse Prælato, ne aliis noceat: ergo regulariter ita fieri poterit in religione propter vitandum aliorum nocumentum: quia sine Prælati auxilio vix potest fieri aut sperari. Accedit præterea, quod ex hac vnione, vel potius vnitate corporis prouenit, ut peccatum vnus religiosi in infamiam totius religionis, vel monasterij cedat, præsertim apud vulgus, quod propter magnam vitæ similitudinem, statim exultimat tales esse reliquos, qualem vnum aliquem conspiciat, ut optimè dixit Augustinus epist. 137. & S. Bonaventura super regulam q. 16. Hæc ergo ratione quodlibet peccatum graue religiosi commune est detrimentum religionis, ac propterea ad Prælatum, qui boni communis curam gerit, maximè spectat huic modo subuenire, ac propterea moraliter necessarium est, ut eius noticiam habeat, ut famæ religionis prospicere possit, quæ multo maioris momenti est, quam fama vnus religiosi circa Prælatum suum.

XIII.
4. Ratio.

Vltimò ex omnibus coniecturis, & circumstantiis hæcenus adductis simul spectatis, colligitur valde expedire ad commune bonum status religiosi, ut singuli eorum intelligant graues lapsus, qui in eis obseruati fuerint superiori, esse statim denunciandos; nam hoc fræno cautiore sunt, magisque formidabunt huiusmodi lapsus, saltem, propter timorem sui nominis erga superiorem, & propter eius correptionem, possumusque exemplo reservationis casuum hoc declarare, quæ ideo ab Ecclesia inuenta est pro grauioribus culpis, ut ipsa difficultas & timor accedendi ad superiorem contineret homines. Quod maximè factum est in illis peccatis, quæ rem publicam maximè offendunt, aut scandalizant: Sic ergo dici potest Prælatus religionis, quodammodo reservare sibi emendationem delictorum in suis subditis, etiam per secretam correptionem, ut illo medio non solum melius emendet lapsos, sed etiam reliquos contineat ac præseruet. Vel potius dici potest consideratis conditionibus talis status ex natura rei hoc munus pertinere ad ipsum Prælatum, eique deferendum esse, quia, moraliter loquendo, non potest aliter communi bono religionis & singulorum religiosorum saluti, & perfectioni satis consuli, itaque ob magnam diuersitatem status religiosi à communi statu fidelium, dici potest mutari materia illius siue præcepti, siue consilij Evangelici, atque adeo immediate transire fraternali monitionem in paternam.

XIV.
s. Ratio.

Ex his autem quæ communia sunt statui religioso, ad minimum colligitur morali quadam euidencia (ut ex ultimo) hoc sæpius esse licitum: si ergo vltimus consideremus ea, quæ Societatis propria sunt, plane concludemus, moraliter loquendo, semper ac de facto hoc licere, & expedire, quia ferè in omnibus circumstantiis, quas considerauimus, est aliquid speciale in hac religione, propter quod talis Prælatorum prouidentia in huiusmodi lapsibus subditorum maximè necessaria est: præcipue verò propter ministeria Societatis circa proximos, & varias occasiones in quibus ratione illorum ministeriorum possunt religiosi à suis Prælatibus constitui. Item propter maiorem dependentiam, quam subditi habent

XV.
Rationes
hæcenus po-
nitæ max. in
locum habet
in Societate.

habent à suis Prælati, non solum in muneribus & ministeriis suis, sed etiam in operibus penitentia, mortificationis & orationis, quibus in huiusmodi occasionebus iuvari debent. Præterea propter specialem quandam communicationem, & fraternam vñionem, quam hæc religio proficitur, ratione cuius peccatum vñius magis posset alios inhiere nisi summa vigilantia præueniretur. Accedit, quod iuxta huius religionis institutum necessarium est ab adolescentia, & iuuentute religiosos in ea educari & institui, atque ita magna ex parte religiosos esse adolescentes, in qua ætate magis indigent pro- uidentia & disciplina Prælatorum: in illis ergo regulariter hæc notitia Prælatorum necessaria est; in aliis vero, qui iam sunt prouectioris ætatis, diuque fuere in religione probati, bonumque sui specimen dederunt, raro cum diuina gratia erit necessarium hoc prouidentia genus; tamen quia semper in periculis versamur, & quia non habemus locum fixum & certum, & quia non semper domi continemur & includimur, sed propter salutem proximorum per varia loca peregrinamur, ac denique, quia superiorum prouidentia ad omnes generalis esse debet, & non omnes sunt æque constantes, ac firmi, ideo generaliter optimum est, ut circa omnes hic modus custodiam, ac prouidentia obseruetur. Tandem quæ hæc religio magis erga proximos versatur, tanto magis indiget bono nomine, & fama apud illos, tum ut ipsi proximi maiori cum fiducia & securitate conscientias suas operariis Societatis aperiant, tum ut ex parte sociorum ministeria cum maiori fructu, & efficacia peragantur; ad utrumque autem finem maxime oportet, ut bonum nomen non fictum & fictum sit, sed in vera ac solida virtute fundatum: quod vix aut nullo modo fieri aut conservari potest, nisi superior suorum subditorum defectus agnoscat, ut vnumquemque applicet ad eam rem, cui sine suo detrimento & proximorum scandalo possit deferre, & ut quem infirmum esse cognouerit, ad lucrandos alios non applicet, donec ipse curatus & lucratus sit; propter hæc ergo & alia fortasse, quæ sexta Congregatio generalis considerauit, canonem illum re. edidit, quo utraque assertio continetur, ita ut iam de illis nobis non sit integrum dubitare.

XVI.
Obiunctio
satisf.

Dices, si intra latitudinem charitatis possunt esse varij modi aut ordines corripiendi, vel denuntiandi, ut ex hæcenus dictis deducitur, certe ille, qui à Christo D. est traditus, existimandus est ex suo genere perfectior, namque illa eius verba, aut verum præceptum continent, aut saltem consilium, ut c. 7. n. 9. ostensum fuit: ergo propter neutrum titulum præcepti, scilicet, vel consilij potest ille ordo dimitti, aut renuntiari, quia vel semper (licet non pro semper cum sit affirmatiuus) obligat, vel perfectio charitatis illum postulat. De hac obiectione iterum in cap. seq. respondendo ad 4. rationem recurrer sermo, nunc dicimus siue obligationis sit ille ordo, siue consilij, non fuisse à Christo datum nisi stante iure cuiusque proprio in sua fama: non autem eo renuntiato: regula verò Societatis supponit perfectam illius iuris renuntiationem. Neque absolute verum est, Christum semper perfectissima docuisse, sed perfectissima huic, vel illi personarum statui. Nam Apostolos multa docuit in sermone habito in monte, Matth. 5. Turbis verò minora, ut August. l. 1. de sermone Domini in monte, & Ambros. l. 5. in Lucam c. 6. notarunt, imò & idem seruari in eisdem personis pro diuersis temporibus vulgare documentum est, iuxta Pauli metaphoram de lacte & cibo solidi, Hebr. 5. Ergo eo ipso quod in sua Ecclesia Christus D. religiosum statum esse voluit, virtute docuit, quidquid perfectionis in eo optari rationabiliter potest.

Vltimò verò præter illas regulæ moderationes, in c. 7. n. 21. ponderatas addendum est, per hæc omnia non excludi, quin in singularibus actibus considerandum sit, an cesset omnino ratio immediatæ delationis ad Prælaturam: cessare autem poterit, si aliquo particulari casu contingat, ut pensatis omnibus circumstantiis, prudenter iudicetur notitia superioris, nec necessariam nec vtiliorem esse futuram, ad emendationem fratris, securitatem religionis, & alios fines honestos, qui per talem denuntiationem intendi possunt (quod quia ratissimum erit, ideo à lege seu regula non curatur) nam tunc abstinendum est à tali denuntiatione, si lapsus sit occultus, & nullum offendiculum aliis præbuerit, nec in futurum timeatur. Tunc enim vtget ratio illa charitatis, ut subueniatur proximo in maioribus bonis, cum minimo, vel nullo incommodo in bonis inferioris ordinis, si fieri possit: & hoc solum probat communis schola Theologorum quando affirmat præceptum correctionis fraternæ obligare etiam ad seruandum ordinem eius: semper enim intelligitur quando cæteris paribus, in spiritualibus bonis seruari potest, conseruando proximi famam. Quamvis enim hæc fama diminuitur apud Prælaturam prudentem, & qui subditum diligit vtilium & seruaturus est secretum, non videatur magna iactura: nihilominus si abque rationabili causa fiat, non potest excusari à culpa. Quotiescunque enim occultum peccatum fratris alteri (quicumque ille sit) sine iusta causa reuelatur, vitium est derelictionis, iuxta doctrinam communem, cum D. Th. 2. 2. quæst. 73. art. 1. & 2. de qua videri potest Nanarr. in cap. inter verba, conclus. 6. coroll. 1. & 33. & Soto dict. relect. de regendo secreto membr. 2. dub. 3. Unde constat tale peccatum ex genere suo mortale esse, in indiuiduo autem facile esse poterit veniale in præsentia materia: quia supponimus denuntiationem bona intentione fieri, etiam si forte non prudenter fiat, quia illa intentio facit ut illa derelictio non sit formalis, sed tantum materialis, quam frequenter esse peccatum veniale, dixit D. Thom. supra, & aliunde nocumentum, si quod est, multum minuitur, tum quia reuelatio fit vni tantum personæ, & ita corrumpit famam, non in totum, sed in parte, ut dixit idem D. Thom. dict. art. 1. ad 1. Tum etiam, quia licet persona Prælati grauis sit, tamen si sit talis, qualis esse debet, nihil propterea nocet subdito, qui iam supponitur perfecte emendatus, vel emendandus per admonitionem eius: quin potius semper afferet aliquam vtilitatem spirituales, moraliter loquendo, nam saltem impensius orabit pro illo, quando omnis alia occasio procurandi maiorem eius profectum desit, quod vix potest contingere. Quocirca raro poterit hoc ad culpam præferri: in mortalem damnari, nisi quando ex parte superioris timeatur, quod non recte vteatur illa notitia in bonum ipsius subditi, quia, v.g. vel concipiet odium in illum, vel iniuriam, aut saltem imprudentem indignationem, quæ solet nimium affligere & inquietum reddere subditum. Idemque erit si nobis fragilitatem, & peculiarem fratris conditionem, si-milis perturbatio timeatur, etiam sine culpa superioris, quia si de facto denuntiation non est illi profutura, & alioqui non indicatur necessaria ad bonum continuum, aut aliorum, quia per admonitionem secretam speratur prudenter sufficiens emendatio, non solum otiosum, sed etiam alienum à charitate esset, talem denuntiationem facere.

CAPVT X.

Satisfactio obiectiōibus in cap. septimo propositis.

I. *Regula ini-
tio c. 7. illa
ta exponun-
tur. & com-
mendantur*

EX hac resolutione non est difficile responde-
re ad obiectiōes in cap. 7. factas. Nam in primis
in regula Societatis nihil est huic doctrinæ contra-
rium. Nam prima regula ibi citata solum loquitur
cum iplis delinquentibus, non cum denuntiantibus,
& ab illis solum exigit, *vt contenti sint*, & per
quod verbum non datur aliis licentia, vel faciendi
iniurias, vel non seruandi in hoc negotio: non solum
obligationem, sed etiam perfectionem chari-
tatis; hoc enim nec rationi, nec religioni contenta-
neum est, vt per se constat. Duo ergo intelligo ibi
postulari: vnum est vt religiosus patienter, & sine
perturbatione sustineat quidquid in hoc genere
cum ipso factum fuerit, siue prudenter, siue ex ni-
mio zelo, non secundum scientiam factum sit: nam
hæc præparatio animi digna est viris proficentibus
perfectionem: neque ob eam alijs licet, quod alias
non liceret, vt notum est. Alterum, vt planè intel-
ligant, & consentiant lapsus suos, quantumvis gra-
ues, & occultos manifestandos esse Prælati, non solum
propter necessitatem, sed etiam propter maiorem
spiritualem profectum ipsorum; nam licet hoc
per se bonum sit, & liceat, maxime in statu perfe-
ctionis, tamen quia res est difficilis, optimum est, vt
in principio distinctè proponatur, & consensus per
proprij iuris famæ celsionem postuletur, vt etiam
inde constat non solum hoc licere ex lege charita-
tis, sed etiam fieri ex regula eiusdem charitatis per-
fectissimæ materiam. Et hoc significant verba illa,
ad maiorem in spiritu profectum, &c. In illis enim tacite
supponitur hunc finem maxime esse spectandum in
hac denuntiatione, vnde illo deficiente non esset ad
illam progrediendum: nisi ratio boni communis
illam postulet, quæ à multis Canonica appellatur,
vt cap. 8. num. 4. dixi. Alia verò regula, quæ ad de-
nuntiantes loquitur, solum petit præparationem
animi ad manifestandos alios debito cum amore &
charitate. Per quod verbum, sicut exigitur manifestatio
consentanea debito cum amore, & charitate, ita
excluditur omnis alius inordinatus affectus, quo
manifestatio fieret apud superiorem, vt c. 7. n. 21. est
annotatum. Vnde cum Romæ (vt mihi constat) hæc
regula à quodam scriptore in sua Summa casuum
conscientiæ acriter impugnaretur, Gregor. XIII. re-
gulam petijt, & legit, multumq; illam commen-
dauit, præsertim propter illa verba, *debito cum amore
& charitate*, iussitq; partem illam illius libri expun-
gi tanquam rem bonis religiosorum moribus contra-
riam.

II. *Ad 1. arg. in
c. 7. n. 3. quæ
ad priorem
respugnans
statu.*

Ad primam ergo obiectiōem in cap. 7. ex textu
Euangelij, iam responsum est, ibi non contineri
aliam legem nisi charitatis & in tantum ea omnia
seruanda esse, in quantum charitas postulat, & ita
in Societate seruanda esse conceditur. Verumta-
men ipsa charitas maioris boni quod regula inten-
dit, docet habendam esse rationem fratris, non solum
quoad emendandum præteritum, sed etiam
quoad cauendum futurum perfecto modo ac magis
seculo, nec solum consulendum esse eo perfecto
modo fratri peccanti, sed etiam alijs, quibus potest
nocere, & multo magis bono communi. Deinde
dico cum D. Thoma dict. quodlib. ex vi verborum
Christi secretam monitionem postulari antequam
peccatum dicatur Ecclesiæ, id est, Prælato vt iudici,
qui excommunicare possit contumacem, & conse-
quenter ex verbis Christi colligi non posse ante de-
nuntiationem, quæ fit superiori vt patri, esse neces-
sariam secretam monitionem: ergo in rigore ver-

Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

ba Christi parum vrgent. Vnde ad aliud membrum
sumptū ex fine huius præcepti, qui est frater lucrari,
ex dictis etiam patet responsio: nam si id interpre-
temur de denuntiatione iudiciali, illa propriè non
ordinatur, nisi ad præteritum: sic verò non rectè ac-
commodatur obiectio, quia non agimus de tali de-
nuntiatione: si verò generalius loquamur de corre-
ptione, quam postulat charitas, sic non ordinatur
tantum ad emendandum præteritum, sed etiam ad
cauendum futurum, & ad alios fines boni commu-
nis, propter quos expedit sæpe vt Prælati habeat
notitiam facti commissi, etiam si emendatum sit, &
ad hæc omnia extendi potest lucrum fratris; nam
ipse quando religiosus est, debet ad perfectionem
aspirare, atq; adeo illi perfectioni proportionatam
emendationem amplecti, & communi bono consi-
lilere, vnde hoc totum tanquam lucrum suum
æstimare debet.

Ad secundum probabile satis est iura omnia,
quæ de denuntiatione loquuntur, & ad illam po-
stulant vt præcedat charitativa monitio, quæ et-
iam à Prælato facta secreta est in suo gradu: vt ita-
tim dicemus, loqui de denuntiatione iudiciali, &
sine dubio de illa est sermo in dict. c. cum dilectus. Et
idem colligitur ex cap. qualiter & quando, & ex his,
quæ ibi notantur per Doctores, & per se hoc est cre-
dibile, quia illa iura statuunt ordinem iudicalem
& forensem, quoad omnes vias, quibus in eo pro-
cedi potest, quas attingemus cap. seq. vbi huius et-
iam ordinis rationem reddemus. Neque obstat
quod illa iura fundantur in Christi verbis, tum
quia illud potest intelligi per quandam imitatio-
nem, non quod dehinc illum esse sensum verborū
Christi: tum etiam, quia, vt dixi in illo c. 7. n. 15. satis
probabiliter intelligitur illud verbum Christi, *dic
Ecclesiæ*, de denuntiatione iudiciali: illa ergo iura non
statuunt aliquod ius positiuum (quod notandum
est) circa denuntiationem paternam, & ideo illis
non obstantibus, solus ille ordo est in præcepto in
tali denuntiatione, quo sublato charitas offendit-
tur: an verò respectu denuntiationis iudicialis præ-
ceptum illud & latum sit, & semper obliget, se-
quenti capite videbimus.

Nunc solum aduerto denuntiationem hanc pa-
ternam ad hoc proximè ordinari, vt frater secreto
moneatur, & corripiatur, quantumvis non immediatè
per ipsum fratrem, sed per Prælaturam: Vnde si Præ-
lati monitio non sufficiat, illa erit satis, vt ad de-
nuntiationem iudicalem procedi possit, si aliæ cir-
cumstantiæ concurrant ad transcendendum ad tale
forum. Quia cum iura dicunt ante denuntiatio-
nem illam debere præcedere monitionem secre-
tam, non dicunt illam monitionem necessariò de-
bere fieri immediatè ab ipsomet fratre, qui vidit
vel nouit delictum, sed solum quod fiat, ergo si per
eum facta est, qui maxime prodesse possit, nempe
per superiorem, id satis est. Vnde etiam obiter ad-
duco hunc modum corrigendi fratrem media corre-
ptione paterna non esse alienum à verbo Christi,
Corripe eum inter te & ipsum solum, nam intentio horū
verborum solum est, vt frater occultè peccans oc-
cultè cum omni secreto, quoad fieri possit, corri-
piatur. Vti autem ministerio Prælati ad huiusmodi
correctionem propter maius bonum fratris, vel
commune, non est contra hoc secretum, nec excedit
modum occultum, quem talis actio secundum
rectam rationem acquirit, & ideo in eo casu parti-
culari, solum, non excludit quemcunque alium, sed
solum alium, qui ad talem correctionem, neque ne-
cessarius, neque utilis est: vel etiam excludit alium
simpliciter, subditus autem, eiusque superior, ad
hunc effectum non ponunt in numero, vt dialectici
loquuntur, atque hoc solum sensit Augustinus
citatus in dict. cap. Si peccauerit, 2. quæst. 1. vt indi-

Quoad hanc
grauitatem
postulat.III.
Ad 2. arg.
ex iure can.
in eodem
num. 3.IV.
Monitio facta
est à Præla-
to, ex notitia
defectus,
ad hoc secreta
est &
confermitas
euangelio.

Ooo cunc

eant illa verba, Quia secretum fuit quando in te peccauit, secretum quare cum corrigis, quod in te peccauit: nam si solus nosti, quia peccauit in te, & cum vis coram omnibus arguere, non ex correptor, sed proditor: ubi secretam correptionem solum distinguit à publica; unde non excludit tertiam personam, si necessaria sit, sed aliàs: & infra ponit exemplum in Episcopo, qui solus scit delictum, & ideo solus corrigit: dicitur autem solus scire, etiam si per alium sciat, qui paterne denuntiavit. Unde subdit: sunt homines adulteri in domibus suis in secreto peccantes, aliquando nobis produntur ab exoribus suis, plerumque zelantibus, aliquando maritorum salutem querentibus: nos non prodimus palam, sed in secreto arguimus: ubi corrigat malum, ibi moriatur malum. Ex quo plane constat secretam correptionem apud Augustinum, non excludere denuntiationem paternam, factam Prelato. Concilium denique Aquisgran. non loquitur de subditis, sed de Prelatis ipsis, quos monet tanta lenitate procedere, ut saepius pramoneant, priusquam ad publicam vindictam procedant. Unde post citata verba, subdit: Et si his admonitionibus non cesserit, in publica oburgatione corripiatur. Posteaque profertur modum vindictæ iuxta qualitatem delicti, & dispositionem delinquentis.

V. Maior difficultas esse videtur in tertia obiectione; nam Basilii & Augustinus in ea citati de religiosis in particulari loquuntur: imò eis regulam tradunt, & tamen absolute eis commendant hunc ordinem prius monendi, quam res ad Antistitem deferatur. Sed potest primo responderi eos loquutos esse de denuntiatione iudiciali: quod in Augustino habet difficultatem, quam statim attingam. In Basilio verò potest facile sustineri: simplicior verò responsio est, Basilium in primis intellexisse Christi verba de ordine seruando in correctione fraternâ, & illudmet præceptum nulla alia expositione addita suis monachis commendasse, neque aliquam aliam specialem regulam de hoc dedisse: quia fortasse eo tempore non existimauit aliud esse necessarium. Non tamen tacuit in illa regula 46. ex superioribus, quidquid est in quo peccatur, id referre ad Antistitem debere: addidit verò limitationem, si illud ipsi curare non possint: cui nos intelligimus æquiuale illam: cum debito amore & charitate: nam curatio illa intelligi debet perfecta, & quæ morale periculum in futurum excludat, tum in ipso fratre, quam in alijs, & in communi bono, & nomine totius communitatis. Et ideo in alia regula 25. ex brevioribus, expresse dixit, consilij causa, & propter bonum aliorum licitum esse alteri reuelare peccatum fratris: sub quib. causis comprehenduntur omnes, quæ fuerint consentaneæ statui religioso. Atque ita doctrina eadem est, & nullo modo contraria, quantum necessitate, & discursu temporum magis fuerit explicata.

VI. In Augustino illud difficile videri potest, quod ante denuntiationem Prelati postulat monitionem secretam, & tamen statim consulit, ut testes non inducantur antequam denuntiatio Prelato fiat: ne forte (inquit) possit secretus correptus non innotescere cæteris. Nam si loquatur de denuntiatione iudiciali, cur non præcedat inductio testium, quæ necessaria est, ut constet adhibita esse alia conuenientia remedia? Si verò loquitur de denuntiatione paternâ, videtur nobis esse contrarius. Deinde illa Augustini regula, vel fundata est in Euangelio, & sic cur potius, quoad vnam partem, quam quoad alteram seruanda proponitur: vel fundatur solum in congruentia morali, & sic etiam videtur Augustinus sentire, considerato prudenter ordine charitatis secundum se, vel necessarium, vel saltem melius esse, etiam inter religiosos, ut monitio priuata præcedat.

Respondetur ex Diuo Thom. 2. 2. quæst. 39. artic. 8. ad 4. Augustinum partim loquutum esse de iudiciali denuntiatione, partim de paternâ, & quoad primam velle ut obseruetur ordo Euangelicus, ita tamen ut si post monitionem secretam inducendi testes sit Prelatus, quod sit deferendo ad illum delictum, non ut iudicem, sed ut patrem, ut si forte id sufficiat, non innotescat cæteris: unde subdit, si negauerit, tunc alios adhibendos esse: ut conuincatur, & puniatur. Unde iam loquitur de tranfitu ad denuntiationem iudicalem: Ergo saltem habemus ex loco Augustini totum ordinem iudicalem non esse necessarium ad denuntiationem paternam: unde etiam fit, ut ex illius præcepti, nec monitio fraternâ necessaria sit: quia, ut Diuus Thom. repetit in prædicta solutione, cum dicitur Prelato ut patri, non dicitur Ecclesiæ. Negare autem non possumus, non Augustinus ibi consilium præbeat, prius secreta monendi: subintelligit tamen conditionem, si sit spes, quod illa sufficiat ad perfectam correptionem. Et verisimile est in eo statu, & iuxta occurrentes illo tempore circumstantias Augustinum prudenter iudicasse, illud medium sæpè futurum fuisse sufficiens, & ideo illud consuluisse: nihilominus tamen si consideratis alijs circumstantijs, iudicetur melius statim conuenire Prelatum, propter maiorem efficaciam, vel securitatem, non negat Augustinus posse ordinem mutari.

Quin potius si attentè ibi legatur, solum postulat ut frater prius monatur, quam praua iudiciali leuioris animi in eo appareant, ut patet ex illis verbis, Si hanc de qua loquor oculi petulantiam, in aliquo vestrum aduerteritis statim admonere, ne capta progrediat, sed de proximo corrigatur. Et subiungit, Si autem & post admonitionem iterum, vel alio quocunque die iterum eum facere videritis, iam velut vulneratum sanandum prædat quicumque hoc potuerit inuenire. Et paulo post declarat tunc delictum prodendum esse Prelato. Ergo ex mente Augustini, quando fratris conscientia grauer vulnerata esse intelligitur, statim consilium est statim ad patrem recurrere, ut ei medetur: quantum ubi nondum de lapsu constat, sed solum aliquod leue indicium, quod ex negligentia, aut ex leuitate animi procedere potest, non oportet statim ad Prelatum recurrere pro incerto lapsu fratris, sed fratrem monere. Denique (ut supra numer. 5. & 7. dicebam) licet hoc arbitrium seu consilium Augustini regulariter forte fuerit expediens eo tempore, & in eo vitæ genere: nunc ubi aliud est vitæ institutum, & maiora pericula, maiorque dependentia subditorum à Prelato, potest frequentius expedire etiam in simili casu, in quo scilicet petulantia oculorum erga fratrem in fratre conuincatur, statim Prelatus moneatur, ut radicibus occasionem auferat. Denique ad Diuum Thomam ibidem citatum responderi ibi loquutum esse de denuntiatione iudiciali: alio vero loco à nobis citato satis explicuisse quid de denuntiatione paternâ sentiendum.

Ad quartam rationem concedi potest totum quod per eam intenditur, nimirum ubi notitia superioris ad spirituales aliquem fructum necessaria non est, neque ad commune bonum, tunc non esse sicutum illi denunciare lapsum fratris: hoc enim solum probat discursus ibi factus. Nos autem dicimus in religionis statu, & præsertim in nostra Societate, per se loquendo, & ut in plurimum necessariam esse, aut saltem valde proficuum hanc notitiam superioris, & infamiam, quæ ex illa generatur, si frater verè & ex corde emendari velit, esse prope nullam, & ideo regulariter ac per se loquendo, intercedere sufficientem rationem ob quam in hoc genere.

genere denuntiationis paternæ, præuia monito prætermittatur.

X.
I. *pania*
causa nunc
dicitur.

Sed instabit aliquis: nam hinc sequitur hunc ordinem corrigendi saltem in statu religioso esse simpliciter meliorem; quod videtur absurdum, cum Christus D. alium ordinem simpliciter docuerit. Circa hanc obiectionem Bannes 22. quæst. 33. arti. 8. dub. 2. ad primam confirmationem 7. argumenti; tacite de Societate sub nomine cuiusdam religionis agens, existimat in primis constitutionem Societatis in hac parte esse iustam, eo titulo, quod religio si eius renuntient iuri suo, quoad famam erga Prælaturam. Addit verò vterius maximè attendendum esse, ne prædicta constitutio, quæ ratione renuntiationis proprii iuris potest esse iusta, sub alia ratione falsa defendatur; videlicet quoniam alio modo nulla communitas potest bene gubernari; nam hoc esset dicere ordinem correctionis Evangelicum, & naturalem esse perniciosum communitatibus, ac proinde neque in precepto, neque in consilio esse, quod erroneum esset, cum ordo ille, ab ipso Christo traditus sit, & à Patribus & Theologis summa veneratione susceptus. Hæc ferè prædictus author: quæ nihil repugnant his quæ hæcenus diximus, neque in his, quæ spectant ad naturale ius, potest ferè esse diuersitas sententiarum, nam (vt idem bene subiungit) varietas iudiciorum, quæ in hoc esse potest, non tam circa legis obligationem, quam circa eius applicationem ad opus versatur.

XI.
Auctoritas
descripta.

In hoc ergo sensu loquendo, addendum nobis superest temerarium quidem, & contra omnem prudentiam esse asserere, nullam communitatem posse bene gubernari, nisi constitutionem habeat, vel vsum denuntiandi Prælati peccata occulta, nulla præuia monitione; nam hoc licet non sit directè contrarium verbis Christi (vt falsò supponit Bannes,) quæ multis alijs modis commode explicantur, vt vidimus: est tamen præter omnem rationem, & præter omnem vsum Ecclesiæ, & nulla auctoritate fundatum. Nihilominus tamen loquendo de communitate religiosa, vere & prudenter dici potest, non posse æque bene gubernari & conservari, si omnes subditi persuadentur se non posse licitè denunciare Prælati lapsus fratrum, nisi tentando prius illos emendare per secretam monitionem: nam (vt Innocentius III. significauit) in religioso statu habere tantum curam priuatæ famæ fratris; erga solum Prælaturam, sine respectu ad maius bonum spirituale fratris & sociorum, ac totius religionis, esto malum non sit, non potest generaliter loquendo esse vtilius ad maiorem perfectionem. Vel saltem licet quis nolit admittere in communi de religioso statu, quia in illo potest esse magna varietas, & in aliquo viuendi modo posset fortasse aliud expedire: nihilominus loquendo de aliqua communitate in particulari optimè & prudenter potest quis sentire & dicere doctrinam illam non esse conuenientem ad maiorem gubernationem eius; quin potius regulariter in ea expedire vti prudentia Prælati ad emendandum subditum, & præueniendam incommodam, quauis neque conueniat, neque liceat in particulari alium ordinem semper excludere, vt declaratum est. Vnde etiam addo per hanc doctrinam nunquam ita excludi monitionem secretam, quin possit aliquando frater prius conuenire fratrem, non vt sua aliquali correptione contentus sit, sed vt illum disponat ad Prælati correptionem, eique persuadeat ipsi expedire, vt Prælatus conueniens remedium illi malo adhibeat: per hoc enim non impeditur, quominus denuntiatio fiat Prælati vt patri, sed suauiori modo fiat, & ita minus exasperetur, aut perturbetur.

Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

Dices, si tunc frater poenitentiam ostendat, & non repugnet emendationi delicti, superfluum esse vltra progredi. Respondetur negando consequentiam, tum quia etiam post emendationem necessaria esse solet prouidentia Prælati, ad tollendas occasiones in futurum: tum etiam, quia rarò possumus adeò confidere de præsentis proposito, aut ostensione poenitentiae, vt propter commune bonum, & maiorem profectum ipsius fratris, non sit saltem melius & vtilius rem totam ad Prælaturam deferre, vt etiam in disput. 8. de charitate sect. 6. à n. 11. tradidimus. Quod inde etiam confirmatur: nam ex sententia sanctorum Patrum, quos supra cap. 6. à n. 4. retuli, vnusquisque religiosus debet statum conscientie suæ Prælati aperire, vt ab eo melius dirigatur, quia signum est illam noticiam apud superiorem non reputari infamiam tanti momenti, vt propter spirituales directionem contemnenda non sit. merito ergo in prædicto casu, vnus frater alium inducit, vt tota res ad Prælaturam deferatur, & tunc si delinquens consenserit negotium (vt dixi) suauis & cum maiori fructu transigetur: si autem repugnauerit, erit rationabiliter inuitus, & eo ipso timeri potest de illius efficaci poenitentia & constanti emendatione, regulariter loquendo, vt dixi, quia in indiuiduo aliquando & rarissimè decurrere possunt rationes & indicia, quæ contrarium persuadeant, vt in fine capitis præcedentis aduertimus.

Iam verò superest inquirendum, quid possit ac debeat Prælatus cum subdito agere postquam illius lapsus per hanc paternam denuntiationem agnouit. Id quod breuiter dicendum est: debere in primis Prælaturam secretò monere & corripere subditum, qui si delictum suum agnoscat, & emendationem promittat, vltra progrediendum non est, neque ad vindictam publicam, neque ad aliquam infamiam: potest tamen superior (quod satis conforme est decreto Clementis VIII. de calibus referuatis §. 7. ibi, licet tamen superioribus, &c.) secretam poenitentiam pro ratione delicti imponere, vel ad satisfactionem, vel ad medicinam. ita ferè Soto dicit. membr. 2. quæst. 4. concl. 7. Nauar. in cap. inter verba conclus. 6. num. 230. Ait etiam Soto iure posse subditum paternè castigare, aut flagellare non ad punishmentem præteritò, sed ad terrorem in futurum: sed difficile est hæc duo separare, nec video cur non possit tanquam pater secretò castigare delictum, quia commissum est: quauis verum sit finem huius castigationis præcipuum esse terrorem in futurum: potest autem etiam esse perfecta satisfactio pro præteritò. Rursus potest Prælatus occasiones peccandi subdito auferre, & ea ratione mutationem aliquam in occupatione vel habitatione, circa eum facere: ita tamen vt nullum scandalum vel infamiam sequatur. Si tamen ad eum finem necessarium non sit, nulla ratione debet illum contritare, aut ab officio amouere, nec minus quam antea honorare. Vnde Calixtus Papa epist. a. cap. ponderet. d. 50. Si aliquis inquit lapsus quocumq. modo fuerit, portemus eum & fraterno corripimus affectu. Et infra. Porro sanctus David de mortiferis criminibus egit poenitentiam, & tamen in honore permansit, & similia multa ex alijs Patribus ad hanc rem sumi possunt ex Gratiano dicta dist. capitulis sequentibus.

Secundò si subditus post superioris correptionem, nec crimen agnoscat, nec emendationem promittat, & alioqui moraliter constet Prælati de delicto: saltem per fidem vnus testis oculati, omni exceptione maioris, potest illum grauiter reprehendere, etiam adhibitis duobus, vel tribus viris grauib, si ad illum cōfundendum, & commotendum expedire censuerit. Potest etiam minas adhibere, quod explorabit eius vitam, quod de illo

XII.

Alii in-
stantia oc-
curritur.

XIII.

Primo pro-
cessus quem
tenetis Pra-
latus, cum
subdito sibi
paternè de-
lato.

XIV.

Secundus
processus.

nihil confidet, & similia. Imò iuxta personæ qualitatē poterit aliquam religiosam correptionem, vel flagellationem, aut similem poenitentiam iniungere, aut exequi, si ad timorem in futurū incutiendum opportunum esse prudenter iudicauerit; quia ad hæc omnia sufficit illa probatio, & notitia, & ad illa extenditur munus paternum, etiam seclusa iurisdictione. Sicut pater naturalis potest in simili euentu castigare filium, si prudenter sibi persuadeat esse verum, quod sibi dictum est, etiam si iuridica, & plena probatio non intercedat. Denique poterit etiam illi præcipere cum omni rigore, & si oportuerit sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, ut talem occasionem euitet, scilicet ut non eat in talem locum, vel talis personæ familiaritatem fugiat, &c. Quod præceptum potest imponere coram denunciatore & testibus, ut si oportuerit, postea de illius transgressione constet: nam illud præceptum etiam est iustum, & satis conueniens medium ad impediendū periculum subditi, qui tanto magis in illo versatur, quanto minus illud agnoscit, minusque voluntariè tollere vult. Hæc partim docuit Soto dict. quæst. 4. concl. 7. partim addidit Bannes 22. quæst. 33. art. 8. dub. 4. concl. 3. contra eundem Sotum, qui sine causa negat id quod diximus de paterna punitione. Veruntamen hæc omnia ex prudentia pendent, quia nulla lege humana vel prohibita, vel præscripta sunt, & ex se non excedunt potestatem dominationis patris: neque cedunt in infamiam notabilem subditi, cum eius delictum non publicetur ultra limites correctionis fraternæ.

xv.
Tertium pro
cessum.

Tertiò si his non obstantibus subditus est pertinax, & admonitionem nullam admittit, & delictum nec notorium est, nec probabile in iudicio, nec vergit directè in damnum communitatis, non habet Prælatus amplius, quod faciat circa delinquentem; sed oret pro illo, vigilet & occasiones, quas poterit, auferat sine scandalo, aut infamatione subditi: quia non potest, propter occultum delictum illum infamare, neque ad aliud genus inquisitionis debet procedere, ut dicemus cap. 12. ubi etiam à nu. 34. exponemus quid agendum sit, quando delictum est probabile, aut directè vergit in damnum communitatis.

C A P V T X I.

De triplici modo procedendi in externo iudicio contra delicta subditorum; ac primum de visitatione, seu generali inquisitione.

i.
Suppositio
triplicis mo-
di proceden-
di in iudi-
cio.

Diximus à cap. 7. de fraterna denuntiatione, sed priusquam in particulari declaremus necessariū non esse in Societate nostra usurpari totam iudicalem formam in puniendis subditorum delictis, etiam vsque ad eiectionem, quod cap. 13. præstabimus, generalem doctrinam & frequentius in hac materia receptam præmittere necesse est per tria sequentia capita: nam inde melius intelligitur, an aliquid peculiare in hoc habeat Societas, & quæ ratione nitatur. Primò ergo supponenda est communis illa distinctio de triplici modo, quæ Prælato & iudices possunt procedere in exteriori iudicio ad cognoscenda vel punienda subditorum delicta, quæ circa crimen hæresis attulimus disp. 20. de fide sect. 4. scilicet per viam accusationis iudicialis, denuntiationis & inquisitionis, quæ in iure sæpè distinguuntur: ut patet cap. qualiter, & quando, 2. cum similibus, de accusationibus, & cap. licet Heli. de simonia. Inter quos tres modos potissima differentia

posita est in inchoando iudicio, seu processu: nam in eius medio & fine multum conueniunt, quantum nonnullæ differentie intercedant: ut videbimus. Est præterea supponendum, in his tribus procedendi modis aliquem ordinem & formam postulari ex iure positio Ecclesiastico, vel ciuili, quæ, dum etiam validè procedant: præter hanc autem formam considerari posse solam illam, quæ ex iure naturali & gentium requiritur, & sufficit ut facti veritate sufficienter inspecta possit heri humanum iudicium, sufficit, inquam, per se loquendo, seu vbi peculiare ius positium non obligauerit. Hæc ergo posterior forma in qua sine strepitu, & figura iudicii secularis, planè & simpliciter procedi potest ad iustitiam seruandam, explicanda à nobis est, quia in statu religioso tanquam magis conueniens, est consuetudine recepta, & per canones & Doctores approbata. ita significauit Innocentius III. in dict. cap. qualiter & quando. ubi explicato progressu iudiciali, concludit, Hunc tamen ordinem circa regulares personas non credimus vsquequaque seruandum. Et Bonifacius VIII. de hac re speciale priuilegium mendicantibus concessit, quod refertur in compendio mendicantium verb. correctio fratrum, & in lib. Momenta ordinis, concessione 499. & in Compendio priuilegiorum Societatis verb. correctio. §. 1. adnotant etiam Caietanus 22. quæst. 70. artic. 2. & cum eo Soto lib. 5. de iustitia, quæst. 7. artic. 2. in fine, & congruentias infirmant, quia in religionibus debet esse sincera & plana cognitio criminum, & quia ibi supplicia non sunt adeo acerba, eo quod non sunt tam ad puniendum, quam ad saluam animæ: item in fauorem regularis obseruantie: ac denique, quia per se credibile est procedere iudices cum maiori charitate, & puriore intentione, deest etiam & alias personas, quæ interuenirent, esse fide dignas.

His positis, inquisitio in hoc differt ab alijs duabus, quod in ea iudex ipse incipit, & non alius eum prouocat, deferendo ad aures eius delictum, & postulando cognitionem eius, sed ipse incipit eam inquirendo, & ideo vocatur hæc via inquisitionis. Quæ dupliciter fit, scilicet in generali, vel in particulari. Inquisitio generalis fit in visitationibus religionum, quæ est per se iusta & necessaria ad bonum regimen religionis, & cuiuscunque reipublice, vel communitatis bene institutæ: ut constat ex vlt. Eccl. clesie, quia alias crescerent vitia cum libera facultate peccandi, quam multi acciperent: si superioris vigilantiam & correctionem non timerent. Eisdem Concilium Trid. sess. 25. c. 20. de regularibus, præcipit regularibus Prælatis exemptis ut monasteria sibi subdita visitent, & de monasterijs, quæ sunt ordinum capita, etiam statuit, ut iuxta sanctæ Sedis Apostolicæ, & cuiuscunque ordinis constitutiones visitentur. Et in sess. 21. c. 8. de reformatione statuerat, ut Episcopi visitent commenda monasteria, in quibus non viget regularis obseruantia, quæ alijs monasterijs, quæ sunt capita eiusdem ordinis non sunt subiecta, & iure communi, ac per constitutiones omnium religionum huiusmodi visitationes commendatæ sunt.

Vnde constat non solum licere, sed etiam ex debito, & obligatione officij ad eas teneri Prælatos religionum, quibus hæc cura demandata est. Vt sunt ordinariè in nostra Societate Provinciales, extraordinariè verò Visitatores à Generali delegati, ut suo nomine & Provincias & Provinciales visitent, cum ipse non possit, propter innumeras alias, & grauissimas occupationes, per seipsum Societatem visitare. Hoc enim respectu totius Societatis ad illius munus maxime spectat, cum supremam potestatem habeat.

visio ad
Generalem
primario

Cur ordina-
rit in tota
Societate
non fiat per
Generalem.

1. Modus in-
quisitionis
et inq. in
sta.

2. Modus
et inq. in
sta.

V.
Causa et
causae hinc
modum.

Administrat-
causae cum
tempore
mensis.

VI.

habeat iurisdictionem in omnes: regulariter autem id non facit, quia, vt dicitur 8. p. constit. c. 1. § 7. ad communicationem capituli cum suis membris conferri plurimum, vt Generalis magna ex parte Roma resideat, ubi cum aliis omnibus locis Societatis facilius tractatur commercio. nam propter magnam dependentiam huius religionis à suo capite regulariter necessarium est, vt firmam aliquam habitationem habeat, & propter specialem dependentiam ipsius à Sede Apostolica nullam potest habere magis commodam, quam Romam. Nihilominus tamen prout occasio, & necessitas occurrerit, visitare poterit loca Societatis, prout ibidem dicitur in Declaratione lit. H. Additur verò statim lit. I. munus visitandi valde proprium esse officij Prouincialis.

IV. Supposita ergo necessitate, & legitimo vsu harum visitationum, dicimus inquisitionem, quae ex vicarum fit, quando alia specialis circumstantia non intercedit præter obligationem proprii muneris, solum posse fieri in generali ex parte personarum. Tribus enim modis potest Praelatus inquirere de delictis. Primo in generali tam ex parte delictorum, quam personarum, vt quando Praelatus visitans interrogat, an in communitate sint aliqua crimina, vel an leges & statuta seruentur, vel an scias aliquem commisisse aliquod crimen, &c. & hic modus inquisitionis est per se iustus, nullamque aliam circumstantiam prærequirit, præter ius & actum visitandi, quia per illum modum interrogandi nulli fit iniuria, & est moraliter necessarius ad inchoandam visitationem: nam illa interrogatio non est proprie actus iudicialis, sed generalis gubernationis, & quasi praambulium quoddam ad iudicium, si necessarium fuerit. Secundo fit inquisitio per interrogationem specialem ex parte delicti, generalem verò ex parte personarum: vt si Praelatus interroget, an scias quempiam in hac domo habere proprium, vel noctu exiisse, vel similia. Et hæc inquisitio conuenit cum præcedenti, quod sine vlla præcedente infamia persone alicuius fieri potest: quia cum de nulla persona in particulari fiat interrogatio, nulli fit iniuria, etiam si infamia non præcesserit: idemque quantum ad presens atinet, verumque modum sub generali inquisitione comprehendimus, & vterque de se licitus est: & ita quotidie fit ab Inquisitoribus, Episcopis & alijs visitatoribus.

Nihilominus tamen circa hunc secundum modum aduerit auctores, non debere vsurpari, præsertim in religionibus, nisi speciale delictum, de quo interrogatur, præcesserit, vel de illo sit communis rumor, & suspicio, quando de auctore nec infamia nec notitia sit; quia ubi nullus rumor de delicto etiam præcessit, nonnulla iniuria videtur fieri communitati eo modo interrogando: quia eo ipso videtur generari suspicio aliquid huiusmodi in tali communitate factum esse. Quam quidem circumspicionem iustam esse censo in visitationibus religionum, præsertim quando peccata, de quibus inquiritur, sunt graua & indecentia religionis: nam si sunt ordinarij defectus, qui frequenter, & communiter committi solent, etiam à religiosis, vel si timeatur maius periculum circa aliquem defectum in particulari, nullum est inconueniens de illo in particulari interrogare, etiam si grauis sit: hæc enim ratione Inquisitores, & Episcopi de multis delictis in particulari inquirunt. Denique licet Praelatus in hoc interdum bona intentione procedat, dummodo ad personas non descendat, non peccabit grauius: quia illud detrimentum communitatis ferè nullum est, nam illa suspicio ferè nullum habet fundamentum, nec minuit probitatem communitatis.

Tercio potest inquisitio fieri in particulari de

Franc. Suarez de statu relig. Tom. IV.

tali persona, quæ etiam potest fieri in particulari de tali delicto, vt an Petrus furatus fuerit, vel in generali, an commiserit aliquod delictum graue. Et vterque modus comprehendit solet sub inquisitione particulari, de qua communis regula est non licere huiusmodi particularem inquisitionem, nisi de tali persona præcedat infamia proportionata delicto, de qua regula statim dicemus. Hic solum aduerto, quando hæc inquisitio non fit occasione alicuius delicti publici ad vindicandum illud, vel tollendum scandalum, vel iniuriam, sed fit tantum titulo visitationis ratione officij, & visitæ gubernationis, tunc considerandam esse personam, vel communitatem, ad quam directè ordinatur & instituitur visitatio. Nam si visitatio dirigitur ad totam communitatem, non licet de vno interrogare magis in particulari, quam de alijs, nisi præcedente infamia proportionata interrogationi, id est, vel de tali vicio, si de illo fiat interrogatio, vel de vita eius in genere, quod sit minus proba, vel religiosa, si de vita eius tantum inquiratur, quia tunc locum habet regula posita, & omnia fundamenta eius infra tradenda. At si visitatio instituitur in particulari de aliqua persona ratione specialis muneris, tunc licitum est in particulari de illa interrogare, sine vlla praua infamia quomodo se gerat in suo munere, vel aliquid in ea notatum fuerit, non descendendo ad particularia. Ratio est, quia sicut in visitatione communitatis generalis interrogatio necessaria est, ad inchoandam visitationem, ita cum visitatio per se instituitur de Prouinciali, v. g. necessario inchoanda est per particularem interrogationem quoad illius personam, generalem verò de moribus, aut officio. Item, quia tunc nulla generatur suspicio de tali persona, etiam si de illa in particulari fiat interrogatio, iam enim constat illam non fieri propter specialem suspensionem, quæ de illa habetur; sed quia illa est proprium & speciale obiectum, vt sic dicam, talium visitationum. De particulari autem vicio eius interrogari non poterit, nisi præcedat infamia propter rationem contrariam.

Atque hinc sequitur, in huiusmodi visitationibus non teneri subditum interrogatum etiam sub iuramento ad manifestandum eum, quem deliquisse nouit quando adeo occulta est persona, vt nulla infamia laboret. In quo conueniunt omnes Doctores infra citandi. Et ratio est, quia iudex non potest de tali persona iuridicè interrogare: ergo neque alter tenetur respondere illam personam manifestando. Vnde licet Praelatus absolute interroget, semper subintelligitur, an subditi sciant delictum de aliquo qui de tali delicto infamatus sit. ita ferè Dñus Thomas 2.2. quæst. 33. art. 7. ad 5. & ibi Caietanus, Soto, & alij infra referendi. Dices, ergo peccat Praelatus simpliciter interrogando, quia præbet occasionem his qui sunt minus prudentes reuelandi peccata secreta & infamandi? Respondetur, ita fatetur Nauar. corollar. 47. num. 179. dist. cap. Inter verba, dicens illum modum interrogationis esse contrarius, in cap. qualiter & quando, de accusationibus. Vbi Innocentius III. proponit formam seruandam in huiusmodi visitationibus generalibus; vt iurent subditi, quod super his, vel sciunt, vel credunt esse in sua Ecclesia reformandum tam in capite, quam in membris, exceptis oculis criminibus, meram & plenam dicant inquisitionem veritatem. Hoc ergo videtur profectò obseruandum à visitatoribus, quando à subditis exigunt vt statim respondeant, & alias non sunt satis instructi & prudentes, vt sciant de quibus possint licite aut debeant respondere. Si autem non coarctet, vt statim respondeant, non obert generalis interrogatio, vt frequenter fieri solet in delictis generalibus: qui locus

3. Inquisi-
tione modum
quomodo
licent.

VII.
Non reuelan-
dam iuridica
in visita-
tione ar-
dinarum
quod occul-
tum est.

conceditur, ut etiam ignorantes possint consulere alios doctores, ut prudenter respondeant. Similiter, quando subditus est sufficienter discretus, potest absolute interrogare, etiam si statim debeat respondere, & ita in simili annotavit idem Nauar. corol. 67. n. 434. & 435.

VIII.
i. Obiectio
contra pro-
positum dicta

Sed obicitur potest, quia subditus potest licite denunciare Prælatum tale crimen etiam si non præcesserit infamia, iuxta dicta in c. 8. ergo Prælatum in generali visitatione potest ei præcipere, ut manifestet quemcumque nouerit deliquisse, quantumvis occultus & sine infamia sit. Respondetur negando antecedens intellectum de denuntiatione iudiciali, quæ per hanc generalem visitationem intenditur, in illo autem cap. loquuti sumus de paterna, secretæ, & priuata denuntiatione facta soli prælati. Quapropter oportet attendere non eas confundere, neque ab una ad aliam transitum inordinatum facere. Unde si Prælatum idem deposito visitatoris iudicialis munere (ut sic dicam) postulet vel præcipiat sibi ut patri, & in ordine tantum ad emendationem secretam denunciari ea, quæ ad bonum communitatis, vel cuiuscunque particularis personæ opportuna fuerint, debet in primis subditus considerare an sit Prælatum ordinarius, ad quem utrumque munus pertinet, vel sit tantum delegatus ad inquirendum vel visitandum in tali causa in ordine ad punitionem delicti. Nam in hoc posteriori casu non debet parere: quia in tali persona non habet locum illa duplex consideratio, secus vero si esset delegatus cum plena commissione & superioritate: tunc enim ordinarius Prælati quoad hoc æquiparatur. Vterius vero debet sibi persuadere subditus Prælatum verè, & ex animo ita interrogare, & non ut ea notitia utatur ad visitationem iudicalem, quam principaliter intendit: nam si de hoc non sit moraliter certus, non debet personam manifestare: supposita autem morali fide de recta intentione Prælati, potest, & debet illi obedire, quando iuxta dicta in citato c. 8. per talem manifestationem maius bonum fratris vel communitatis retineatur intenditur.

IX.
i. Obiectio
bipartita.
Pars prior.

Dicitur ulterius aliquis, esto non possit quis iuridice denunciare delictum fratris, quando non præcessit infamia regulariter loquendo, tamen in duobus casibus potest. Primus est quando delictum vergit in damnum communitatis, & facile potest alios inficere: ob hanc enim causam in peccato hæretici tenetur quis denunciare hæreticum, etiam si infamatus non sit: & idem est de quolibet alio delicto, quod vergat in damnum communitatis, vel alterius tertij: ut sumitur ex Diuo Thom. 2. 2. quæst. 33. art. 7. & Doctores communiter in 4. d. 19. & Soto dicta q. 4. conclus. 2. Adrianus in 4. materia de Correct. fraterna, & quodlib. 11. ad 4. difficultatem, & Canonistæ communiter in cap. nouit, de iudiciis, & Nauar. dict. cap. inter verb. sed grauis lapsus in religioso regulariter, & quasi ex intrinseca conditione talis status, vergit in commune damnum religionis, vel saltem aliorum religiosorum, ut supra cap. 9. numero 13. dicebamus: ergo hoc satis est, ut subditus teneatur respondere Prælati generaliter interroganti manifestando personam, etiam si infamia non labore. Alter casus est, quando subditus fecit etiam delinquentem, & non potuit illum emendare: tunc enim bene potest licite iuridice denunciare Prælati talem personam absque alia infamia: quia iura citata ad hanc denuntiationem non requirunt infamiam, sed solam præuiam monitionem: ergo in eo casu tenebitur subditus manifestare talem personam Prælati generaliter interroganti.

X.
Satisfit pri-
ori parti.

Respondetur ad priorem partem, non omnia peccata religiosorum censenda esse ita vergere in

commune damnum, ut ea ratione liceat illud statim iuridice denunciare: multa enim sunt peccata priuata & occulta, quæ nec ratione obiecti, nec ratione scandalij vergunt in aliorum damnum. Et quamuis verum sit in religiosis esse maius periculum infectionis, vel scandalij, aut infamæ, propter penaliorem statum conditionem: hoc tamen non satis est, ut peccatum statim iuridice denunciatur, quamvis sufficiat ut intra latitudinem correctionis fraternæ efficacissimum remedium procuretur. Dico autem id non esse satis in ea præcisè generalitate spectatum: nam si in indiuiduo sit periculum infamæ & vergens contra tertiam personam, vel in religionis infamiam & scandalum, & denunciatio paterna aut non credatur sufficiens, aut sit periculum in mora, tunc denunciari statim potest Prælati ut iudici, modo infra declarando.

In eo autem casu, & in secundo supra posito, addendum est, aliud esse respondere Prælati interroganti tantum per viam inquisitionis, aliud vero esse obedire illi præcipienti in hi, ut denunciem quidquid ita scio, ut vel alias debeam, vel saltem possim licite denunciare. Hic loquimur tantum de priori modo, in quo subditus revelando delictum alicuius personæ in particulari magis subit officium testis, quam denuntiantis, & ideo non potest revelare eum, qui non laborat infamia, ut statim probatur. At vero si Prælatum non ita interroget, sed absolute præcipiat subdito ut sibi denunciet quidquid debet, vel potest licite, tunc supposita capacitate ex parte materiæ præceptum obligabit, quia iustum est, cum sit de re honesta, & quæ potest esse vel necessaria, vel valde utilis ad coniungendum boni. Et quidem si præceptum sit solum de denuntiatione aliis debita ex lege charitatis, vel regulæ, erit valde rationale: quia & supponit grauem necessitatem talis denuntiationis, & ordinatur etiam ad exonerandam eiusdem subditi conscientiam: si autem sub præcepto imponatur omnis denuntiationis, quæ aliis licite posset heri, valde rigorosum est, & meo consilio non deberet imponi, quia exponitur subditus alicui periculo, & sæpius scrupulis, & difficultatibus implicabitur: tamen si de facto imponatur, timendum est etiam quoad omnem denuntiationem, quæ manifestam iniustitiam non contineat.

CAPVT XII.

De modo procedendi per viam specialis inquisitionis, aut iudicialis denuntiationis, aut accusationis.

Alius ergo modus inquirendi Prælatum, quæ in 1. parte tituli proponimus, est interrogando in particulari de tali persona, an fecerit tale vel tale delictum? Et in hoc processu dicendum primo (estque regula generalis pertinet ad obligationem ipsius Prælati etiam regularis) non posse Prælatum ita inquirere, nisi supposita infamia talis personæ. Ita D. Thom. dict. art. 7. ad ult. Cætan. ibi, & Soto dict. quæst. 4. & ibi Corduba in Additionibus. Diuus Antonin. 3. p. tit. 6. cap. 7. §. 8. Summis omnes verb. Inquisitio. Angelus num. 2. Armilla numer. 11. Syluest. Inquisitio 1. quæst. 3. & Inquisitio 2. quæstione 1. Doctores Canonistæ communiter in cap. qualiter 2. de accusationibus, & in cap. licet Heli, de testimonio, Panorm. in cap. olim, de accusationibus 1. 4. Nauar. in cap. inter verba, corol. 63. per totum, & specialiter num. 293. Nauarra lib. 2. de restitutione c. 4. n. 174. Vmbertus super regulam D. Augusti. Habeturque hæc regula in iure in dict. c. quid dicitur, & cap. cum oportet, & cap. inquisitionis, de accusationibus, vbi de-

cernitur non posse iudices procedere ad inquisitionem particularem, nisi præcedat infamia.

II. Dices illud procedere in iudicio seculari, non verò in regulari, nam idem Innocentius III. in eodem cap. *qualiter*, in fine dicit non esse necessarium seruare ordinem ibi propositum cum personis regularibus. Sed contra hoc est, primò quia in dicto cap. *licet Heli*, de correctione regulari tractabatur, & tamen Pontifex ait necessarium esse clamorofam inquisitionem, id est infamiam. Deinde, quia, vt Doctores exponunt, quod Innocentius III. ait de processu circa regulares, intelligitur quoad solennitates accidentales iudicii, non quoad substantialia, quæ ad veritatem & iustitiam seruandam necessaria sunt, vt ibi notant Panormit. num. 10. & Felin. num. 16. At verò quod ad inquisitionem particularem præcedat infamia, est de substantialibus iudicij, quod per talem modum inchoatur, & magis ex natura rei necessarium, ne innocentem infametur, quam ex iure positio; & ideo iura citata indifferenter de omni iudicio loquuntur, & ita intelligenda sunt.

III. Dices rursum, esto hoc sit verum in alijs religionibus, tamen in Societate non videtur habere locum, eo quod censentur in ingressu renunciare iuri suo quoad famam, vt superius in cap. 7. num. 18. in 2. modo defendendi regulam visum est. Respondetur non habere quidem locum in Societate, quoad fraternam, correctionem propter dictam saltem renuntiationem iuris; habere tamen quoad iudicalem. Nam in §. 8. cap. 4. examinis, vnde maxime illa renuntiatio elici potest, dicitur, *Ad maiorem in Spiritu profectum*, qui est finis correctionis fraternæ: non ergo renunciat in ordine ad punitionem, qui est finis inquisitionis iudicialis. Et ideo neque in Societatis, neque alicuius religionis regula hoc permittitur Prælati: neque habent aliquod priuilegium, quod eos eximat ab obligatione seruandi hunc ordinem in iudicio, vt prædicti auctores, præsertim Awtonius, Syluester, & Armilla aduertunt. Dicit in canone 10. Congregationis 6. cum in §. 4. ageretur de denuntiatione secreta, ac faciendi Prælati vt patri, statim subditur in §. 5. si credatur non perfecturam correctionem paternam, teneri delatorem denuntiare iuridicè ergo renunciat iuri famæ in Societate etiam in ordine ad iudicalem correctionem, probatur consequentia, quoniam circa talem renuntiationem, iniuria heret delinquenti, cuius secretum delictum in iudicio propalaretur. Respondetur falsum esse iniuriam heri reo qui corrigi priuatum non vult, si iuridicè deferatur, quia sibi imputare debet iuridicam manifestationem sui delicti. Supponit autem ad citatum decretum concurrere debere omnia quæ licitam faciant iuridicam delationem.

IV. Ab hac verò generali regula excipi solent nonnulli casus. Primus est, si delictum vergat in commune damnum Reipubl. vt maxime esse solet peccatum hæresis, de quo hic non loquimur, quia illud Inquisitoribus statim denunciandum est. De qua exceptione videri potest Simanquas de Catholicis institut. tit. 19. vbi & alios auctores, & optimas sententias Patrum refert; videri etiam possunt quæ diximus tractatu 1. de fide disp. 20. sect. 4. & in tractatu de charitate disp. 8. sect. 6. à num. 3. In præsentem autem censendum erit delictum contra commune bonum religionis, quando vel directè cõtinet machinationem alicuius grauis nocuenti contra religionem, vel periculum imminet alicuius grauis infamæ, aut scandali religionis. Sed obiciet aliquis, quia hæc exceptio magis spectat ad viam denuntiationis, vel inquisitionis generalis, quam particularis. In denuntiatione enim, vt supra c. 8. n. 4.

insinuauimus, non requiritur præcedens infamia, sed monitio: hæc autem in huiusmodi delictis committi potest, vel etiam debet. In inquisitione autem generali ex parte iudicis non fit exceptio; tamen ex parte eorū, qui interrogantur, fit exceptio, vt teneantur particulares personas aperire, etiam si infamatæ non sint in huiusmodi delictis. At verò in particulari inquisitione non videtur habere locum illa exceptio, quomodo enim potest in particulari interrogare de persona, quam omnino ignorat commisisse tale delictum solum propter delicti qualitatem? alias posset Prælati visitans, de quacunque persona particulari suo arbitrio inquirere an machinetur aliquid contra religionem, vel aliquid simile, quod absurdum planè est, & scandalosum: ergo qualitas delicti non satis est, vt Prælati ex officio procedens per viam inquisitionis interroget de particulari persona determinatè. Respondetur necessarium sine dubio esse vt aliquid præcedat, quod Prælatum moraliter inducat ad huiusmodi interrogationem. Differentia ergo solum esse potest, quòd in his delictis aliquid sufficere potest sine infamia ad interrogandum in particulari, quod in alijs non sufficit. Quid autem illud sit, & an pertineat ad solum propositum per viam inquisitionis particularis, vel participet aliquid de alijs vijs seu modis procedendi, statim explicabitur à n. 7.

Secundò excipi solent vitia nimis graua, & atrocia, vt propter eorū qualitatem possit de illis in particulari inquiri absque præcedente infamia, quorumdam ita significat Angles quæst. de correctione fraternia artic. 3. conclus. 1. in fin. & refert esse opinionem communem in dicto cap. *qualiter*, & quando. Adhibetque exemplum in peccato nefando, de quo dicit posse inquiri in speciali sine infamia, quia est contagiosum, & atrocissimum, quodque moraliter non præbet spem correctionis. idem dicunt aliqui de peccato blasphemæ, ob easdem rationes. Idem de sacrilegio fornicationis in persona religiosa. Veruntamen hæc exceptio habet eandem difficultatem, quam præcedens. Et deinde eo modo quo præcedens declarata non debet, nec potest admitti tanquam distincta à præcedenti. Aut enim sunt atrocia delicta, quia bono communi nocent, vel directè & ex obiecto, vt proditio, seditio, assassinium, vel indirectè & per redundantiā, vt peccatum graue cum graui scandalo, aut cum graui infamia communitatis. Et si peccatum dicatur atrox, propter huiusmodi circumstantias continetur sub priori exceptione, & habet idem fundamentum, scilicet quia illa non tantum est puniatio criminis, sed multo magis defensio boni communis, cuius maior ratio habenda est, quam famæ delinquentis. Quo argumento inducor ad extendendum hanc exceptionem ad peccata, quæ vergunt in aliquod graue damnum alicuius innocentis, cui alia via subueniri non potest, quia tunc etiam defensio innocentis præferenda est famæ hominis iniqui. Ac denique idem erit quotiescunque sufficiens ratio intercedit ad contemnendam famam proximi propter aliud maius bonum, quod sæpè licere constat ex communi doctrina cum D. Thom. 2. 2. quæst. 73. art. 2.

At verò si peccatum nullo modo redundet in damnum aliorum, sola grauitas eius non sufficit, vt de illo in particulari inquiratur, si non præcessit infamia, vt satis graue erat peccatum filiorum Iacob, & tamen Diuus Thom. 2. 2. quæst. 33. artic. 7. ad 2. existimat præcessisse infamiam, & fuisse publicum, & aliàs non potuisse denunciari, scilicet patri, vt iudici, & Innocentius III. in cap. *qualiter* & quando, 2. de accusat. adducit in exemplum illud Genes. 18.

Defendam & video vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint. Vbi per clamorem intelligit significatam infamiam, & tamen agebatur de atrocissimo delicto Sodomorum. Ratio verò est, quia atrocitas delicti, non dat licentiam infamandi proximum, si aliis occultum sit, nec minora incommoda & absurda inde sequi possent in Republ. Item quia illa inquisitio tunc solum ordinatur ad punitionem, & propter hunc finem non licet infamare proximum de illo inquirendo; debet ergo supponi infamia. Vnde quoad hoc parum refert, quod sic peccans credatur incorrigibilis, cum hæc inquisitio non ordinetur ad correctionem, sed ad punitionem. Verum est quidem esse quædam delicta natura sua adeo occulta, quæ vix possunt corrigi, aut puniri, si expectanda esset infamia, vt est peccatum nefandum, in quibus aliquid dispensari potest, vt sic dicam; semper tamen necessaria est aliquis infamia, vel aliquid quod eius vicem suppleat, nimirum nocuentum communitatis, aut alicuius innocentis, vt explicatum est numero precedenti.

VII.

hæc potest fundari in cap. licet Heli, de simonia, vbi dicitur, contra quos (vt de notoriis excessibus taceatur) tribus modis procedi potest, &c. vbi gloss. & Doctores notant excipi notoria, quia in illis necessarium non est, aliquem ordinem ex dictis tribus seruare, cap. ad nostrum 3. de iureiuran. & ita significat Nauarr. corollar. 48. numero 181. & 184. sed non est exceptio necessaria, vel quia solum delictum est publicum, & non delinquens; vel vtrumque: in priori casu potest Prælati incipere inquirendo, vt est communior doctrina, licet pauci contradicant, vt Caietan. 2. 2. quæst. 69. art. 2. Soto 5. de iustit. quæstione 6. art. 2. & dict. Relict. Prædictam verò sententiam tenent plures alii statim citandi, & videri potest Nauar. in dict. cap. inter verba, concl. 6. corol. 56. numero 213. & Petr. Nauarra lib. 2. de restitutione capite 4. & sequentibus; Corduba in Summa Hispana, cap. 64. Et quanuis de modo inquirendi, quem iudex in eo casu seruare debet, sit controversia inter auctores: mihi tamen ea sententia omnino probanda videtur, quæ negat posse Prælatus inquirere de aliqua persona particulari, de qua infamia talis delicti commissi non præcessit. Quod tenet Syluest. verb. Correctio §. 5. Armilla verb. Accusatio §. 28. Caieta 2. 2. quæstione 69. art. 2. Soto & Corduba dict. Relict. membr. 2. quæst. 6. concl. 1. dub. 4. Plures iuris periti, quos refert & sequitur Nauar. corol. 50. & aperte colligitur ex iuribus supra citatis, quæ docent de occultis delictis non esse interrogandum nisi præcedat infamia, & expressè habetur in legibus Hispaniæ l. 3. tit. 17. partit. 3.

VIII.

Obiectio Soto
contra di.
Sant part.

Sed obicit Soto supra, nam licet interrogatio fiat in genere ex parte personarum, vel interrogatus tenetur manifestare personam in particulari, & hoc intendit iudex, quanuis persona sit occulta: atque hoc iniustum est, vel solum intendit scire delinquentem in communi; & hoc inutile est. Respondetur sensum interrogationis esse an sciat testis, quis commiserit delictum, ita vt illum iuste manifestare possit, & in eo sensu non est inutilis inquisitio, quia licet persona sit occulta, fieri potest vt sit de illa aliquis rumor sufficiens vt possit manifestari, & quod hoc ipsum Prælati ignoret. Neque etiam est iniusta interrogatio, quia nulli personæ sit iniuria; & interrogatur de eo, quod publicum est. Solum cauendum est quod supra capit. præcedent. num. 7. diximus, ne subditus sic interrogatus exponatur periculo imprudenter reuelandi personam occultam, ignoranter existimans se posse, aut debere, ideoque melius faceret Prælati interrogando distinctè de infamia, an scilicet nouerint esse rumo-

rem, vel murmur contra aliquem de tali delicto, aut nonnulla grauius indicia, quæ genere alicuius suspicionem, iuxta ea quæ statim dicemus in num. 11. Sic ergo loquendo de publico delicto, illa non est exceptio, quia reuera talis inquisitio particularis non est, sed generalis, vt supra dixi cap. præced. numer. 4.

Si autem delictum non solum est publicum, sed etiam delinquens, tunc procedit quod iura dicunt, contra illum posse iudicem progredi non seruato ordine iuris: illa verò non est exceptio, quia præcedit plusquam infamia, scilicet publica notitia personæ, & in hoc conueniunt omnes in cap. euidentia, de accusationibus & videri potest Nauar. supra corol. 48. numero 184. & 185. statim verò occurrat tractandum, quando dicatur publicum delictum. Duplitter enim dicitur apud Doctores delictum notorium. Primo notorietate iuris, & de hoc non est sermo in præfenti, quia agimus de delicto publico ante officium iudicis: notorietas autem iuris sequitur post officium iudicis per sententiam eius, vel per confessionem rei, aut per sufficientem probationem testium, iuxta cap. ult. de cohabit. cleric. & mulier. iuncto cap. cum olim, de verborum significatione. Alio ergo modo dicitur notorium notorietate facti, & denitur in eisdem iuribus esse illud, quod per euidentiam rei ita notum est, vt nulla tergiversatione possit celari: de quo dicitur in cap. euidentia, de accusationibus. Euidentia patris sceleris indiget clamore accusatoris, & 2. quæst. 1. cap. 17. dicitur, De manifesta & nota pluribus causis non sunt querendi testes, &c. & infra, Neg. testibus opus erat, neg. tergiversatione poterat regi crimen.

Quia verò in hoc textu dicitur nota pluribus, est communis dubitatio, quod esse oporteat illos, quibus notum sit crimen. Sed, vt 4. tom. 3. p. disp. 30. prim. sect. 2. dixi, sentitque Soto in 4. d. 12. quæst. 1. art. 6. non potest hoc reuocari ad certum numerum personarum, quia in vno loco minori potest etiam minor numerus sufficere, quam in alio; prudenti ergo arbitrio hoc æstimandum est, vt etiam argui lib. 6. cap. 10. num. 20. sufficitque vt coram maiori parte viciniæ delictum patratum sit, & in vniuersum si decem personæ illud viderint, moraliter dici potest notorium; quia illud moraliter non potest celari. Et quantum propriè dicatur notorium, seu publicum, quando multi viderint, & euidenter cognouerint personam committentem delictum, tamen in præfenti satis erit si aliqui viderint a quibus potest publicam famam diuulgatum sit: ita vt per moralem certitudinem pluribus nota line: & delictum, & personæ delinquens, & quod aliquam illam viderint committentem delictum.

Quartò excipi solet casus, in quo præcedunt sufficientia indicia personæ delinquentis, nam illa censentur sufficiens ad inquirendum in particulari de illo, etiam si infamia non præcesserit, ita sentit Caiet. 2. 2. quæst. 69. art. 2. & Soto dict. Relict. membr. 2. quæstione 6. dubio 3. Ratio est, quia manifesta indicia æquipollent infamiae. Vnde S. Thom. dict. quæstione 69. artic. 2. ait reum iuridicè interrogari si testis, infamia, aut manifesta indicia præcellerunt. Hanc autem sententiam improbat Nauar. supra corol. 48. numero 182. Primò, quia illa exceptio nullo iure, vel sufficienteratione fundatur iura enim absolute requirunt infamiam ad procedendum via inquisitionis, & nunquam dicunt indicia æquipollere infamiae. Nec ratio id suadet, quia quantunus indicia sint manifesta, possunt esse occulta, & paucis nota; ergo adhuc crimen erit occultum: ergo non est cur illa indicia æquiparentur infamiae, nec cur possit inquiri de tali crimine, cum non sit extra latitudinem occultitatis.

Secundò indicia quantumvis manifesta, non faciunt plenam probationem in iudicio, neque æquivalent duobus testibus: sed duo testes etiam oculares, & iurati, non satis sunt ad inquirendum de delicto, vt dicitur in cap. inquisitionis. §. 1. de accusacionibus. quod Panor. intelligit, etiam si contingat deponere de tali delicto in iudicio, in quo non de veritate delicti, sed de sola infamia interrogabatur: ergo multo minus possunt sufficere indicia sola ad inquirendum. Nec D. Thom. de processu per viam inquisitionis loquutus est, sed de iuridica interrogatione rei, de qua est longè diuersa ratio. Nam reus legitime interrogatur quoties post accusacionem, vel denunciacionem semiplena probatio præcessit: faciunt autem semiplenam probationem illa tria, vnus testis, infamia, vel vehementia indicia, & quoad hoc tantum à Diuo Thom. æquiparantur. Dices, si infamia non faciat maiorem probationem, quàm indicia, cur indicia non sufficiunt ad inquirendum, sicut infamia. Respondeo idem posse interrogari de vno teste, vel multo magis de duobus. Dico ergo infamia proprium esse, vt & testis, & accusatoris vicem subeat: nam quatenus veritatem rei aliquo modo ostendit, habet vicem testis, & in hoc conuenit cum iudicijs: quatenus verò infert publicum scandalum, & quali clamorem petentem iudicium, habet vim denunciacionis: & in hoc superat indicia, & vnum, imò & duos testes.

XII.
Indicium
auctoritatis
proximo
diffidit.

Ex quo infero posse fortasse illas sententias in cōcordiam redigi, si distinguamus inter indicia occulta, & publica. Nauarri enim sententia sine dubio est vera, quando indicia, etiam si sint sufficientia ad vehementem suspicionem efficiendam, paucis tamen nota sunt: tunc enim licet in notitiam iudicis deueniant, non potest de persona in particulari inquirere, & hoc probant euidenter fundamenta adducta pro opinione Nauarri. At verò si indicia sint publica simul cum ipso delicto, sufficientia erunt ad inquirendum, & possent hoc modo exponi Caiet. & Soto, si quidem vocant illa indicia manifesta. Verum est in hac voce posse esse æquiuocationem, possunt enim indicia vocari manifesta, vel quia manifestè & satis clarè ostendunt delictum, quo sensu loquutus est D. Thom. loco citato, & clarius illa vocauit indicia expressa, quauis Caietanus vocem postea mutauerit. Alio ergo modo possunt dici manifesta, quia ipsamet omnibus nota sunt, & sic de illis dicimus sufficere ad inchoandam viam inquisitionis. Veruntamen in hoc sensu non est hæc propria exceptio à regula propoſita. Nam si illa indicia sufficiunt, ex eo est, quia generant publicam infamiam de tali persona, quod pertinet ad aliam dubitationem, quæ scilicet infamia facit ad huiusmodi inquisitionem, de qua inferius dicemus.

XIII.
Vna quædam
exceptio id
surgit ex 4.
præcedentibus.

Vnum etiam occurrit addendum circa has quatuor exceptiones, quauis singulæ per se non sufficiant ad aliquam propriam exceptionem faciendam; nihilominus ex omnibus simul sumptis posse admitti aliquem casum, in quo possit de aliqua persona in particulari inquire, etiam si sufficiens infamia de illa non procedat, nimirum si delictum sit publicum & enorme, & iudici constet esse sufficientia indicia de aliqua persona, & aliunde iudicet moraliter esse necessarium ad bonum commune auctorem delicti cognoscere, vel ad præueniendum aliquod malum, quod in futurum timetur, vel quia delictum pendet in futurum, & vergit in damnum aliorum, vel alicuius innocentis, vel talis conditionis est, vt n. si de illo inquiretur cum similib. indicijs, publici vindicari non possit & idè serpat, seu frequenter fiat, quando enim hæc omnia concur-

runt; (quod non rarè accidere potest) ratio boni communis obligat vt eius cura & prouidentia habeatur, contempta particulari fama vnus personæ, tunc enim delictum publicum prouocat sufficienter iudicem ad inquirendum generaliter, indicia verò quantum est de se, determinat ad talem personam: grauitas autem delicti, & necessitas boni communis faciunt, vt in tali delicto indicia habeant sufficientem rationem accusatoris; quia naturale præceptum obligans ad non obscurandam aliquo modo famam proximi non est de re ad eò intrinsecè mala, quin ex iusta causa definat interdum obligare, vel solum obligat, quando sine debito fine & circumstantijs fit; vt docet Diuus Thomas 2.2. quæſtione 73. & per se facillè constat: si qua autem ratio iusta esse potest ad faciendum aliquid non obſtante fama proximi est necessitas boni communis: ergo propter illam censeretur illa sufficiens prouocatio iudicis ad inquirendum in particulari, non obſtante fama proximi. Et tunc subditus interrogatus tenebitur reuelare personam etiam si infamia non laborer, quia iuste interrogatur, & non habet rationabilem causam se excusandi, neque probabilem sensum in quo possit fugere mendacium, si veritatem cognitam neget. Mendacium autem illud perniciosum est, vt pote contra bonum commune, & contra obedientiam debitam Prælato in re graui. Et præterea erit peritium, imò etiam tenebitur reuelare, quauis non possit probare delictum, quia tunc ille non interrogatur vt accusator, sed vt testis, qui tenetur verum testimonium dicere, quauis aliter probare illud non possit, nisi sua fide & iuramento.

Neque hæc exceptio est contra iura superius citata, quæ requirunt infamiam ad specialem inquisitionem: tum quia illa expresse excipiunt publica delicta, dict. cap. licet Heli, & cap. ad nostram, 3. de iure iur. quæ licet potissimum intelligantur de criminibus notorijis quoad factum & personam, tamen extendi possunt ad omnia publica, in quib. sufficiens ratio boni communis intercedit, & aliàs persona non est omnino occulta, quia saltem sunt de illa indicia probabiliorum etiam, quia regula generalis non excludit specialem exceptionem in casu raro & ad bonum commune pertinente. Præsertim, quia illa non tam videntur condere ius nouum, quàm explicare naturale, vt in eisdem decretis indicatur. Et idè vbi ratio naturalis ostendit cessare regulam illam, quia cessat iniuria proximi, non procedunt illa iura. & hanc sententiam præter auctores citatos indicat Palud. in 4. d. 15. q. vltim. Armilla verb. Accusatio. §. 28. & alij quos refert Petrus Nauarra supra, & faciunt ea, quæ tractat Nauarra supra 50. corol. n. 187. 188. & 189. Aragon. 2.2. q. 69. art. 2. & Soto dicta q. 6. circa fin. 3. concl.

XIV.

Quinta exceptio additur ab aliquibus nisi iudex procedat ad inquisitionem ad instantiam alius: cuius quia tunc sufficienter prouocatur iudex ad in-
XV.
Exceptio
excluditur
interrogandum de tali persona, significat Syluest. In per dilemma, quæſtio 2. dicto 8. sed hæc exceptio admittenda non est: nam ille qui iudicem prouocat, vel vult subire vicem accusatoris, ac denunciatoris, vel non; sed tantum desert crimen ad aures Prælati; vt ipse suo posterius munere fungatur & inquiret. In hoc posteriori membrum casu nullo modo licet iudici procedere ad inquisi-
tionem specialem de tali persona, si non præce-
sit infamia, quia est expresse contra iura citata: quæ negant sufficere vnus vel duorum testimonium ad inquirendum hoc modo. Quin potius, si delictum ipsum aliàs publicum non est, aut famosum: tunc nec generaliter quoad personas, & specialiter quoad tale delictum debet iudex inquirere
seu

XV.
Exceptio
excluditur
interrogandum
de tali persona,
significat Syluest.
In per dilemma,
quæſtio 2. dicto 8.
sed hæc exceptio
admittenda non
est: nam ille qui
iudicem prouocat,
vel vult subire
vicem accusatoris,
ac denunciatoris,
vel non; sed
tantum desert
crimen ad aures
Prælati; vt ipse
suo posterius
munere fungatur
& inquiret. In
hoc posteriori
membrum casu
nullo modo licet
iudici procedere
ad inquisitionem
specialem de tali
persona, si non
præceſſerit
infamia, quia est
expresse contra
iura citata: quæ
negant sufficere
vnus vel duorum
testimonium ad
inquirendum hoc
modo. Quin potius,
si delictum ipsum
aliàs publicum non
est, aut famosum:
tunc nec generaliter
quoad personas, &
specialiter quoad
tale delictum debet
iudex inquirere
seu

seu interrogare, nisi iuxta modum inquisitionis generalis, superius declaratum; quia unus vel alteri personæ clamor per se non est sufficiens ratio inquirendi. Vnde in legibus Hispaniæ lib. 8. nouæ recopilationis tit. 1. lib. 6. ordinatur, vt in eo casu iudex non audiat denuntiantem, nisi ipse ad probationem se offerat: excipit tamen, nisi delictum notu aut loco deserto factum esse dicatur, tunc enim commendatur iudici vt veritatem inquirat, non quidem incipiendo ab speciali inquisitione, sed prius inquirendo an tale delictum verè factum fuerit. Deinde à quo factum fuerit tale delictum, & postea si aliquem laborare infamia intellexerit, poterit de illo particulariter interrogare.

XVI.
Expenditur
primum.

Quo casu
fiscalis de-
beat, &
enim iuxta
fuit res.

Si autem persona illa, quæ manifestat Prælato alium delinquentem, velit sustinere munus accusatoris, & denunciantis, tunc procedere quidem potest iudex ad interrogandum in particulari de tali persona; sed tunc iam non procedit via inquisitionis, sed via denunciationis, vel accusationis, de qua nunc non agimus, & ita illa non est exceptio à propoſita regula. Solet autem interdum, quando persona, quæ rem manifestat iudici, aut Prælato, non vult sustinere munus denunciatoris, nec se offerre ad probandum, si potest esse testis sufficiens, & omni exceptione maior ad faciendam semipleenam probationem solet, inquam, creari à iudice fiscalis qui causam promoueat, & munus accusatoris suscipiat, & priore denuntiatorem vt testem præſentet, vt ita fiat semiplena probatio, & possit procedi ad interrogationem rei, & aliorum testium: tunc autem iam relinquitur via inquisitionis, & fit transitus ad aliam accusationis. Hoc tamen non fit in omnibus criminibus, sed in his, quæ contra commune bonum, aut contra religionem, aut fidem vergunt, ex quo capite posset hæc exceptio, si aliquo modo admittenda est, ad superius positam reuocari.

XVII.
6 Exceptio
quorundam
Doctorem.

Vltimò excipiunt omnes, vt videre licet in Soto, Nauarro, & alijs citatis supra, & apud Sancium lib. 3. de matrim. disputat. 13. & 14. casus illos in quibus non fit inquisitio ad punitionem inquisiti, sed ad alios fines iustos, ad quos est necessaria cognitio talis personæ, & qualitarum eius: vt cum inquiritur de impedimento matrimonij inter Petrum, & Mariam, vel de causa eius, etiam si peccaminosa sit, vel cum inquiritur de irregularitate, aut in habilitate ad beneficium, vel ad suffragium ferendum, vel cum inquiruntur merita alicuius ad officium, vel ministerium, &c. in his enim casibus habet Prælatus ius interrogandi de tali persona: quia non potest aliter conuenienter exercere munus suum, quod necessarium est ad commune bonum, quia plerumq; ipsemet, de quo fit inquisitio, voluntariè se immiscet tali negotio, & vult aut contrahere, aut suffragium ferre, &c. & consequenter etiam virtute consentit, vt de ipso inquiratur, vnde etiam fit vt ipsemet teneatur sæpè respondere, & veritatem aperire. Hæc verò exceptio licet veram doctrinam contineat, propriè non est à regula posita, cum in ea tantum fit sermo de inquisitione iudiciali, quæ ad vindictam delicti ordinatur. Aliæ præterea exceptiones fieri solent, quas attingit Soto dict. q. 6. concl. 3. & latius Nauar. corol. 63. sed quæ ratiæ sunt ad rem præsentem sufficiunt, reliquæ verò ex sequenti assertionem notoria erunt.

XVIII.
2. assertio
tripartita.

Secundò verò dicendum est, præcedente infamia de debito & de persona, iuste posse, imò & debere Prælatum inquirere interrogando in particulari de tali persona, & obligando subditos etiam sub iuramento ad dicendam veritatem. Est certa sententia omnium, & colligitur planè ex iuribus citatis; nam dum negant, sine infamia posse inquiri

hoc modo, cum illa affirmant posse. Ratio autem primò, quia tunc infamia metitò supplet vicem accusationis, quia ipsa vox publica, quæ infamiam indicat, contra eam clamat, postulando iustitiam, vt indicant iura & verba, & verba illa Domini Genæ, Clamor Sodomorum, & Gomorhe multiplicatus est, defendam & videbo vitium clamorem, qui venit ad me, opere compluerunt. Secundò quia tunc iudex ratione officij facit iniuriam tali personæ, inquirendo de illa ergo iuste id facit. Tertiò, quia hoc est necessarium ad bonum commune, alias vix posset delicta puniri, aut impediri. Quia ratio probat Prælatum non tantum posse, sed etiam debere ita inquirere: quia tenetur habere curam boni communis, hoc autem medium est moraliter necessarium ad illud bonum. Vnde si Prælatus in simili casu esset remissus, aliis daret graue scandalum, quod est magnum argumentum obligationis eius.

Deniq; inde etiam facile concluditur, pars assertionis, nimirum obligatio subditorum ad veritatem dicendam. Primò, quia, per se loquendo (si ceteri nonnulli moderni contrarium sentiant) optima est regula: Quoties Prælatus iuste interrogat, teneri subditum ad respondendum, ne detur bellum iustum ex vtriusq; parte, nulla interueniente ignorantia, neq; alia legitima excusatione, vt est in præſenti; quia supponimus subditum scire se iuste interrogari, & nullam fieri iniuriam reo veritatem fatendo. Præterea esset inutilis & inefficax interrogatio Prælati, si non posset cogere subditum ad veritatem dicendam; non cogit autem per penam, imò nec iuste potest, donec alijs constet ipsum falsum respondisse: quæ nõ erit eodæmo ad cognoscendum veritatem, sed punitio delicti, quæ supponit illud alijs cognitum: ergo vt interrogatio possit esse efficax ad veritatem inueniendam, necesse est vt Prælatus possit obligare subditum in conscientia. Deniq; tale præceptum est de re iusta, & bono communi necessaria: cur ergo non poterit Prælatus illud ita imponere, vt obliget. Omitto casus speciales, in quibus potest quis excusari, vel ne prodatur, si sit complex, vel propter alias rationes extrinsecas, quas nunc tractare necessarium non est.

Quæret autem aliquis, primò circa positam conclusionem, quænam infamia sufficiat ad huiusmodi inquisitionem. Quam rem latè tractant citati auctores: breuiter tamen dico necessarium imprimis esse, vt infamia sit de tali persona circa tale delictum, itaque non satis est, quòd religiosus, v. g. male audiat, vel generatim de vita sua, vel speciatim de aliquo delicto, vt de illo inquiratur, an commiserit aliud delictum, cuius auctor ignoratur: ita docent omnes, præsertim Nauar. corol. 51. num. 190. referens S. Thomam 2. 2. quæst. 70. art. 1. & Caietanum ibi, & quæst. 69. art. 2. & in opuscul. 17. responsum, respons. 5. dicentem sæpè in hoc multum errari, etiam à religiosis Prælatis, Adrian. quodlib. 11. quæst. 1. Soto dict. quæst. 6. dub. 5. & alijs communiter contra Palud. in 4. d. 19. quæst. 4. & colligitur ex cap. cum oporteat, ibi. Nisi super dictis famam ipsius lasam esse mouerint, & cap. inquisitionis, de accusationibus, ibi. Nullum esse pro crimine, super quo non laborat infamia: nam ille particula, super quo, & super quibus, aperte significant infamiam debere esse de eodem crimine, de quo fit inquisitio. Et ratio est manifesta, quia alia infamia impertinens est, quia non accusat vere, aut fide talem personam de tali crimine, vnde sicut in via accusationis, accusatus de vno crimine non potest interrogari de alio, ita nec in via inquisitionis. Addunt Doctores, nisi crimina ita sint coniuncta, vt vnum sit circumstantia alterius, vel prout hic de nunc factum est, generet generalem suspensionem

de alio; vt si Petrus inueniatur mortuus in via, & spoliatus, & Ioannes labore infamia, quod spoliauerit illum, consequenter est suspectus de homicidio. In hoc autem & similib. casibus non fit inquisitio de delicto sine infamia de illo: quia licet non fit de illo per se primò, vt sic dicam, in illud redundat, quia infamatus de vno delicto, est etiam infamatus de circumstantijs eius, quando alijs constat vel ex natura rei, vel ex euidencia facti, de connexion vnius cum alio.

XXI. Deinde pronuntio infamiam debere esse talem vt generet publicam & probabilem suspicionem, & (vt iura loquuntur) clamorosa infirmationem. Hec enim duo, infamia scilicet, & clamorosa infirmatio, non sunt duo ita distincta, vt vnum possit ab alio separari quoad præsentem effectum, licet aliqui oppositum significant, quod sentit Nauar. corol. 63. numero 299. contra multos, quos refert & sine fundamento: nam iura, quæ citat, potius probant oppositum. Id verò constat ex dicto cap. inquisitionis, ibi, super quo aliqua non laborat infamia, seu clamorosa infirmatio non præcessit, nam illa particula, seu, indicat illa esse æquiualeantia: & infra subdit, cum inquisitio fieri debeat solummodo super illis de quibus clamores aliqui præcesserunt. Vbi nulla fit mentio de infamia, quia clamores indicant illam, atque ita illam includunt, vel supponunt, & è conuerso in dicto cap. cum oportet, fit mentio solum infamiae, quauis sine clamoribus non sufficiat, quia debet esse publica: fit autem publica per publicum rumorem, seu clamorem, per quem supplet etiam vicem accusatoris. Vnde hoc modo loquendo de fama, in definitione eius poni solet, vt sit communis opinio ex suspicionem generata, & voce manifestata, quæ si fit de malo, dicitur infamia, vt tradit Bartolus in l. de minore §. tormenta. numer. 7. ff. de questionibus.

XXII. Quia communis opinio de malo sufficit ad infamiam.

Circa quas tres particulas breuiter aduertendum est, in prima non esse certam aliquam regulam ad definiendum: quam communis debeat esse opinio, quæ ad infamiam sufficiat, sed prudenti arbitrio esse determinandum, vt ait Soto supra; quia licet aliqui dicant requiri denarium numerum personarum, nullo iure vel necessaria ratione id ostenditur: ipse vero Soto pro regula assignat, quod tumor sit sparsus per maiorem partem viciniae, aut Collegij, aut vniuersitatis, in qua quis commoratur, & citat glossam vltimam in dicto cap. inquisitionis, quæ requirit maiorem partem viciniae: quam viciniam rectè exponit Soto cum proportionem esse intelligendam: nam in religionibus, de quibus agimus, non est necessarium vt infamia extra monasterium egrediatur, sed totum monasterium, tanquam quædam vicinia reputatur, & meritò; cum enim inquisitio intra illud tantum fiat, satis est, quod in illo sit sparsa infamia, vnde secus esset si inquisitio de religioso esset inter seculares, seu in populo aliquo facienda, tunc enim necessarium esset infamiam etiam ad eos redundasse, alias non solum religiosi, sed etiam religioni iniuria fieret. Quod autem debeat esse hæc opinio maioris partis viciniae, nullo iure probatur, sed solum ait dicta glossa; idè maiorem partem viciniae requiri quia fama loci requiritur, non fama aliquorum, argumento cap. illud, de presumptionibus, ibi, quia fama viciniae magis debet attendi si fama loci habet, &c. Veruntamen non existimo esse necessariam maiorem partem viciniae, quoad numerum personarum, nam in dicto cap. inquisitionis, solum dicitur, propter dicta paucorum, non reputari aliquem infamatum, cuius apud bonos, & graues lesa opinio non existit. in quibus verbis, si rectè attendatur, potius insinuat, paucos sufficere, si probi & graues sint: non est ergo semper necessarius maior numerus perso-

narum. Quod sentit Nauar. in dict. corollar. 48. in fine, dicens, non oportere vt fama sit in aliquo loco, sed vt sit communis opinio eorum, ad quos spectat hoc scire, vt in hac vniuersitate Conimbriensi dicitur aliquis scholaris bonæ vel malæ famæ in literarum profectu si inter magistros suos vel condiscipulos habet illam communem opinionem. quæ est doctrina Bartoli supra numero 10. & 11.

Idem verò Nauar. in commentar. de fama & infamia, numer. 7. 8. & 9. necessarium esse putat ad famam, vt sit omnium vel maioris partis eorum, apud quos allegatur esse illa, citans Bartolum supra numero 13. & glossam ac eundem Bartolum in lib. 3. §. eiusdem, ff. de testibus. Fundamentum eorum est: quia communis opinio tunc dicitur esse, quando est omnium vel maioris partis vniuersitatis, ad quam spectat, ex quibusdam legibus, quas citant; sed neque hoc videtur mihi satis probari, quia vt aliqua verè dicatur communis opinio, non oportet vt maior pars authorum illam teneat, alias quis posset nisi temerè aliquam opinionem vocare communem, cum nullus possit ita recensere, & conferre inter se auctores vtriusque partis; ergo ad opinionem communem satis est, quod absolute multi auctores illam teneant, præsertim si sunt graues. Hinc de eadem re dicunt sæpè Doctores dari opiniones communes contrarias, quod esse non posset, si sola maior pars faceret communem opinionem; sic etiam in presenti de eadem persona & secundum idem, possunt dari duæ fame contrariæ. Quod tenet Felin. in c. cum oportet, n. 5. in fin. de accusationibus citans Zochum in cap. cum in iura, de sponsalibus, & plures alios.

Non ergo videtur semper ponderandus numerus personarum: quare si talis opinio sit apud grauiiores, & meliores, licet non sint plures numero, dummodo sint absolute multi, existimo sufficere ad infamiam. Si autem quoad qualitatem personarum essent cetera paria, probabile est requiri opinionem maioris partis, vel quia de hoc, vt dicebam, moraliter constare non potest, sufficit vt vel probabiliter id credatur, vel certè quod censetur esse vulgaris opinio, quia hæc facile diffunditur ad maiorem partem. Addit præterea Nauar. dict. comment. numer. 9. opinionem pauciorum quam decem non sufficere ad infamiam, etiam si sit maior pars illius loci, vel communitatis, vel tota communitas in qua versatur fama: quod non probat nisi autoritate Panormitani & Anania: sed planè est incredibile in materia de qua tractamus: alias si in monasterio essent quindecim religiosi, & vnus esset dissimatus apud nouem illorum de aliquo delicto, non posset superior de illo inquirere, quod est contra omnem rationem, vel bonos mores: cur ergo illud credendum est, cum nulla ratione vel textu sit fundatum? Præterea iura supra citata solum requirunt illam infamiam, quæ sufficit ad publicum scandalum communitatis: in eo casu reuera est publicum scandalum, & nouum sequeretur, si nullum remedium illi malo adhiberetur: ergo, &c. Oportet igitur vt ad primum responsum reuertamur, prudenti scilicet iudicio opus esse, considerata qualitate communitatis & conditione personarum.

Addit etiam Bartolus supra, & cum eo reliqui considerandam esse radicem infamiae, nam oriri potuit ex odio & inimitia alicuius, vel ex leuibus indicijs, & vulgi suspitione ac locutione, & tunc non est vera infamia, quia non potest probari per opinionem generalem, quare si de tali radice cõstet, non sufficit ad inquirendum, sed oportet, vt suspicio, quæ generauit infamiam, ex iusta, & probabili causa processerit, & inter probos, & non suspectos homines diuit.

XXIII.

XXIV.

XXVI.

XXVI.

Dubium secundum circa eandem assertionem.

diuulgata sit, vt ex dictis capitulis, inquisitionis, & qualiter, & quando, 2. aperte colligitur.

Quæri secundo potest circa eandem secundam conclusionem, quomodo debeat iudici de infamia constare, vt tunc possit iuste inquirere; aut enim debet constare in iudicio, vel extra: si in iudicio, procedemus in infinitum; vnde enim illud aliud iudicium incipiet? oportebit enim alia infamia præcedat; alioquin non poterit ex officio iudex inchoare processum: si autem sufficit vt extra iudicium cognoscatur, accusatio extra iudicium facta sufficit ad procedendum, ad interrogandū reum vel testes iudicialiter, quod est falsum. Sequela verò patet, quia fama supplet vicem accusatoris. Item est similitudo rationis, quia priuata notitia non videtur sufficiens ad exercendum officium iudicis, vt sic. Circa hoc Angelus verb. *Inquisitio* numero 43 sentit necessarium esse, vt infamia deferatur ad iudicem, vt de illa primò iuridicè cognoscatur, & numero 2. ait oportere vt fama deferatur ad iudicem sedentem pro tribunali, citatque iuris peritos, sed hoc non potest in vniuersum probari, vt notauit Syluest. verb. *Inquisitio* 1. quæstione 8. num. 14. aliàs nunquam possent iudices inchoare inquisitionem specialem, nisi ad petitionem vel denuntiationem alicuius: quod est contra iura, & contra bonum regimen Reipubl.

XXVII.

Adequata dubitatio responsio.

Illud ergo habet locum quando fama per seipsum, seu clamor eius non peruenit ad aures iudicis, sed vnus vel alius illi denuntiant Petrum esse infamatum de tali delicto, tunc enim priusquam de illo inquirere incipiat, necesse est, vt infamia iuridicè probetur: quia cum respectu iudicis per se non sit publica, oportet vt per publicam probationem de illa constet, & hoc probat ratio facta, idemque sentit Nauar. dict. corollar. 63. in fin. Nec tunc sequitur processus in infinitum; quia initium tunc sumitur à via denuntiationis, non à via inquisitionis; & ita prima causa, quæ tunc tractatur, non est de ipso delicto: sed de infamia delicti, an sit, necne: & illa sufficienter probata iuridicè, incipit inquisitio de delicto, de quo videndus Syluest. *Inquisitio* 2. dict. 5. Antonin. 3. part. tit. 9. At verò interdum fama per seipsum peruenit ad aures Prælati, & clamat contra reum: & de hac loquuntur frequentius iura citata, quæ propterea cum infamia coniungunt clamorosi inquisitionem. Tunc ergo non oportet vt præcedat iudicialis probatio infamæ, vt sentit Syluest. & tenet Nauarrus & alij, & probat planè ratio facta, quia aliàs nunquam posset Prælati incipere ex officio ab inquisitione speciali. Ratio verò à priori est, quia in publicis, & euidentibus non est necessaria specialis probatio: tunc autem infamia est per se euidentis, & publica, & ideo non est simile quod afferbatur de priuata accusatione; infamia enim clamat & accusat publicè, & ideo per se sufficit ad inchoandam inquisitionem.

XXVIII.

Interest inter prælatum & eum delegatum in inquirendo de infamia.

Vnde fit, si Prælati ordinarius ex officio procedat ad inquisitionem, satis esse quod sit certus de infamia, & tunc sua assertionem sufficienter illam probet & confirmet. Quapropter si vnus inquirendi delegat alteri, instruens illum, & affirmans sibi constare Petrum esse infamatum de tali delicto, id satis esset vt delegatus possit immediate incipere; inquirendo in speciali de delicto talis personæ, non inquirendo de infamia, nec probationem eius inuestigando: quod tamen facere non posset si delegatio simpliciter facta fuisset: & delegans nihil de infamia affirmasset: tunc enim oporteret delegatū inchoare ab inquisitione infamæ, nisi tanta illa esset, vt per se etiam nota esset & euidentis delegato; vt, v.g. si committeretur delictum inquirendum in tali loco, & delegatus ad illum locum perueniens

statim intelligeret per publicum rumorem & sermonem multorum Petrum esse infamatum de tali delicto, statim posset inquirere de delicto, & de personis: quod insinuat in cap. cum oportet, de accusationibus, vbi sermo est de iudice delegato, & illi dicitur, nisi super predictis famam ipsius lesam esse nuntiasset, non subito procedat: ergo si non nuntiasset famam esse lesam, statim procedere posset. Neque ibi postulat vt illa notitia sit per aliud iudicium & probationem in illo: sufficit ergo quod sit publica & moraliter euidentis.

Praxis inquisitionis specialis post sufficientem infamiam.

Supposita ergo sufficiente infamia, & notitia eius, procedere potest Prælati ad inquisitionem specialem de subito, siue speret eius emendationem, siue non: quia iam non intendit principaliter emendationem, sed punitionem, & remediū scandalizati, quod ex infamia oriri solet, vt Antonin. supra §. 3. & Syluest. *Inquisitio* 2. dict. 3. notant. Modus autem procedendi ad prædictam inquisitionem quantum in religione non requirit oēs iuris subtilitates, tamē esse debet sufficienter iuridica: ita vt faciat publicam fidem, & ideo supposita infamia examinari debent testes coram notario, seu secretario, quem ipse Prælati ex suis religiosis ad hoc munus constituit, vt omnes actus inquisitionis fideliter conscribat, eisque simul cum ipso Prælati subscribat, ad eorum probationem. Interrogandi etiam sunt distinctè & clarè per articulos & capitula, quæ ad hunc finem ab ipso Prælati cum notario erunt distinctè confecta. Et quantum dixerimus proclamante fama non esse necessariam aliam probationem eius, hoc maximè intelligendum est, vt iudex iuste possit inquisitionem incipere, & testes ad respondendum obligare. Nihilominus tamen optimum est non nullos testes saltem in principio, non solum de delicto, sed etiam de infamia interrogare, vt de viroque magis conuincatur reus. Debent etiam interrogari sub iuramento, quia aliàs non facit testis sufficientem fidem in iudicio, quod etiam regulari iudicio verum habet; quia illa conditio, tanquam substantialis reputatur. Significat verò Syluest. *Inquisitio* 2. dict. 6. (vbi de reo loquitur, est autem eadem ratio de testibus) sufficere vt Prælati in virtute obedientie, vel sub excommunicatione precipiat dicere veritatem. Ego tamen consulerem iuramentum dari, iuxta cap. cum delicti, de accusationibus: nisi recepta consuetudo religionis alium modum teneret, & iuramentum non est tam substantiale, quin possit renuntiari per partes, cap. ius, de testibus. Illa autem consuetudo renuntiationis æquiualeat: nam consuetudo datius, & tollit, accendit, quod perinde est.

Postea verò procedendum vtrius est iuxta meritam causam ex testium interrogationibus resultantem. Nam si nullus testis condemnat reum de delicto, ita vt insurgat saltem semiplena probatio, non potest reus ipse legitime interrogari, & ita vtrius inquirendum est ab alijs testibus, vel non vltra procedendum: tamen existimo sufficere infamiam probatam sufficienter, præsertim si accedant indicia grauiora, vt citari possit, & interrogari reus: quia infamia talis facit semiplenam probationem. Necrefert, quod in hoc processu infamia habeat vicem accusatoris, & ideo videatur non posse sustinere locum testis: nam (vt bene sentit Nauar. corol. 63. nu. 274.) sub diuersis rationibus, vtriusque potest, præsertim cum non sit verus accusator, sed fideus. Quatenus ergo antecedit clamando ad iudicem, habet vicem denuntiantis: quatenus verò veritati facti aliquod testimonium publicum præbet, facit semiplenam probationem. Vel aliter, infamia secundum se, & per se

se cognita accusat: ut verò per testes probata in iudicio, & præsertim iudicij etiam probatis confirmata, facit semiplenam probationem. Itaque existente semiplena probatione post aliquam inquisitionem, debet citari, vel (ut Syluester ait) vocari religioso modo inquisitus, & de veritate sub iuramento interrogari. ut autem ad respondendum obligetur, necesse est ut illi constet de legitimo processu contra illum facto & probatione, quæ contra illum resultat. Debet ergo illi legi ut colligitur ex Diuo Thoma 2.2. quæstione 69. articulo 1. ad 2. & ex Caietano ibidem, Soto dict. membro 2. quæstione 7. Nauarro in Summa cap. 25. numero 36. & in dict. cap. inter verba, in antiquo, corol. 64. numero 730. Bernard. Dias in Practica cap. 126. numero 4. & ibi Salzedo, qui aduertit satis esse, ut notarius legat coram reo depositiones testium tacitis eorum nominibus, neque oportere eorum transumptum dare, nam potest cogi statim ad respondendum, cum iam illi sufficienter constet de legitima interrogatione, quam esse communem statuit Iul. Clarus l. 5. §. fin. q. 45. n. 7. & 8.

Supra igitur confessione à subdito, vel ipse fatetur delictum, vel negat si confitetur, posset in rigore statim contra eum ferri sententia, nihilominus non eo rigore vtendum est, sed terminus est ei concedendus, ut si quam habet excusationem, quæ saltem minuat delictum, eam afferre possit. De quo videri potest Iulius Clarus libro quinto §. fin. quæstione 65. & Antonius Gomez tom. 3. variarum, cap. 12. Si autem reus interrogatus neget, procedi vltius debet ad convincendum illum, tam ratificando priora testimonia, quam alia de nouo examinando si necessarium visum fuerit ad moralem certitudinem veritatis: hic enim debet esse præcipuus scopus in hoc regulari iudicio, in quo non sunt ita necessaria illæ circumstantiæ iterum interrogandi, seu ratificandi, quando de fide testium moraliter constat, & hoc præcipue debet animaduertere Prælatus, scilicet ut testes suspecti non sint de inimicitia, aut leuitate, vel de alia occasione fallitatis, & ut plenè interrogentur de omnibus circumstantiis, & ob eandem rationem, quanuis in secularibus iudicijs (excepta inquisitione in crimine hæresis) soleant nomina testium manifestari reo, iuxta cap. qualiter, & quando, 2. §. debet igitur: de accusationibus, tamen in nostro iudicio regulari id non est necessarium, sed satis est dare reo copiam testimoniorum, ut possit defendere, tacitis nominibus propter vitanda maiora incommoda, & quia in regulari iudicio non est necessarium omnes has circumstantias seruare, ut dicitur in dict. §. qualiter & quando, quod si aliqua omitti potest, maxime hæc. Vnde etiam in generalibus visitationibus non seruatur, ut notat Simanquas de Catholic. inst. tit. 64. n. 30.

XXXII. Addunt Doctores, etiam inter regulares posse habere locum torturam, quando subditus est semiplenè, non tamen plenè conuictus; & adhuc, negat delictum. ita Bernardus Dias dict. cap. 125. & 126. & ibi Salzedo, Diuus Antonin. 3. part. tit. 9. cap. 7. & 8. Syluest. Inquisitio, 2. dict. 9. & Armilla verb. Inquisitio, numero 12. quanuis aliqui ex his non loquantur in specie de regularibus, sed generatim de clericis, sub quibus personas Ecclesiasticas, & consequenter regulares comprehendunt, quia non habent de hoc speciale priuilegium, quæ est ratio à priori huius assertionis, quia Prælatus habens potestatem coercitiuam perfectam, habet etiam potestatem torquendi ad veritatem comprobendam. si aliæ circumstantiæ necessariae occurrant, & specialiter prohibitus non sit; sed Prælatus regularis habet huiusmodi potestatem; ut supra tomo præcedenti ostendimus, disputando generatim de Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

potestate eius, & nulla est de hoc prohibitio positua, saltem iure communi, neque etiam iure speciali Societatis (de alijs enim religionibus proprijs earum Prælati videbunt) neque etiam ex natura rei hoc prohibitum est magis in religioso, quam in clerico, quia sicut peccatum facit dignam poenā personam, etiam sacram, ita etiam facit dignam torturam. Verum est tamen modum torquendi regulares debere esse accommodatum statui & consuetudini eorum, non etiam per violentas actiones instar secularium, sed per strictionem carcerem, humicationes, strictiora ieiunia, & similes corporis afflictiones torquendi sunt, an autem per laicum fieri possit, diximus disputat. 22. de Censur. section. 1. numero 44. Si reus in confessione sua negauit, & per testes sufficienter conuinci non potuit, regulari modo torqueri potest, si gratias delicti id exigat. Quod si in tormentis veritatem adhuc neget, absolueendus est, si autem confiteatur, & postea extra tormenta ratificet confessionem (quod necessarium est) debet procedi ad proferendam sententiam, iuxta ea, quæ tradunt dicti auctores, præsertim Bernard. Dias, Iul. Clarus, Simanquas, tit. 65. n. 74. & sequentibus, & Greg. Lopez in lib. 4. tit. 30. partita 7.

Denique, quando delictum plenè probatum est, neque est necessaria, neque iuste potest adhiberi tortura, per se loquendo, quia iam cessauit finis eius, ut idem auctores dicunt: est autem delictum plenè probatum, quando ad minimum per duos testes oculares & confestiles, & omni exceptione maiores conuictus est reus, iuxta illud Christi, In ore duorum, vel trium stet omne verbum, & omnium sententiam, ac praxim. Duo autem testes singulares, id est, de diuersis numero factis, aut de distinctis temporibus, vel locis, imò nec plures sufficient ad plenam fidem faciendam, ut docet Diuus Thomas 2.2. quæst. 70. articulo 2. ad secundum, & ibi Caietanus, & Soto 5. de iustit. quæst. 7. articulo 2. qui aduertit, etiam in religione hoc seruandum esse, ut testes singulares non sufficiant ad condemnationem, licet sufficiant ad torquendum, vel alio modo exquirendam veritatem: quia (ut dicitur 2. quæst. 1. cap. 1.) nos in quinquam sententiam (scilicet condemnationem) ferre non possumus, nisi aut in conuictum, aut sponte confessum. Hoc autem intelligendum cenfeo, quoad poenam integram. Nam quoad aliquam punitionem, vel grauem correptionem, potest condemnari; quando præter famam satis comprobata, sunt aliqua graua indicia, vel grauis aliquis testis: quia licet tunc non plenè constet de delicto, est vehemens illius suspicio, vel opinio, quæ ad aliquam poenam satis esse debet. Imò in hoc processu per inquisitionem, quanuis plena probatio obtineatur, mitius agendum est in poena imponenda, quam si per accusationem criminalem processum esset: quia cum reus, neque accusatus sit ab aliquo, neque ipse confessus sit suum delictum, iura volunt ut index prudenti arbitrio moderetur poenam, cap. inquisitionis, de accusationibus. consentiunt citati Doctores Antonin. 3. p. tit. 9. cap. 7. §. 6. Syluest. inquisitio, 1. quæst. vlt. Soto dicto membr. 2. q. 6. dub. 1. Nauar. cap. inter verba, in antiquo, corolar. 48. numer. 582. Anton. Gomez tom. 3. variar. cap. 1. numer. 51.

Post sententiam sequi solet appellatio in seculari foro: in regulari vero agendi non debet, nisi Prælatus manifestè, & notabiliter excedat modum in regula præscriptum, & præsertim in Societate est glorijs locale speciale priuilegium Pauli III. ut in ea appellare non licet à regulari correctione: est autem vsus ut hoc seruetur, quando correctio fit secundum ordinationes Societatis, ut constat ex Compendio priuilegiorum, verbo Appellatio. §. 1. Et ita non admittitur

XXXIII.

Duo testes
sufficiunt
ad poenam
legi si sint
confestiles.

Quid si sint
singulares.

Per viam
inquisitionis
mitius agendum
est in poena
imponenda
quam cum
accusatione.

XXXIV.

Appellatio
an in religio-
nis glorijs lo-
cale.

titur appellatio ab ordinaria correptione, reformatione, mandatis, & similibus, de quibus in dicto verbo Appellatio §. 2. A sententia autem condemnatoria non negatur nisi ipsamet appellatio sit manifeste frivola, vel iniusta, plura de hoc appellationis puncto dixi in tract. §. lib. 2. c. 11.

De modo procedendi in regulari iudicio per viam denunciationis iudicialis.

XXXV.

Duobus modis potest hæc via inchoari, primo per se & immediate: quando aliquis incipit causam sumendo munus denunciatoris apud Prælatum, seu iudicem. Secundo transeundo à denuntiatione Evangelica ad iudicalem: nam finis vnius foret esse inchoatio alterius, ut in cap. 10. in fine innuimus, remittendo in hunc locum exactam declarationem, quæ erit facilis, explicata prius denuntiatione ipsa secundum se. Ut ergo aliquis iuste denunciet iudicialiter, necessarium non est ut præcedat infamia, ut constat ex iuribus sæpè citatis, cap. inquisitionis, cap. qualiter & quando, cum similibus, & ex omnibus auctoribus. Ratio verò est, quia in via inquisitionis infamia requiritur, ut suppleat vicem accusatoris, in hac autem via denunciator sustinet vicem accusatoris, quamvis non omnino suscipiat totum onus illius, quia non ita obligatur ad probandum, sicut accusator.

XXXVI.

Ad denuntiandum iudicialiter non requiritur infamia.

Est autem questio, an debeat præcedere monitio fraternalis ante hanc denuntiationem, id enim significat iura citata. Et consequenter est dubium, verum si per solam admonitionem frater corrigatur liceat nihilominus ad hanc denuntiationem procedere. Hæc verò dubia ex dictis à c. s. ferè resoluta sunt. Aut enim talis denuntiatio ordinatur solum ad emendationem delicti, qui est ordinarius, & maxime proprius finis eius, aut ad damnum tertij, vel communis boni nocumentum vitandum. In priori denuntiatione, quæ Evangelica dicitur, si est spes emendæ, sine dubio debet præcedere correctio fraternalis: nam & naturalis ratio charitatis, & iustitiæ id postulat, cum talis denuntiatio (utpote iudicialis) non fiat sine magna & publica latione famæ: quæ tunc necessaria non est, & hic ordo est maxime consentaneus Evangelio, imò iuxta communionem opinionem Theologorum censetur in eo præceptus, maxime pro huiusmodi casu spei emendæ, conservata famæ, & iura canonica etiam hoc disponunt, præsertim in c. licti Helh, de simonia, & notavit glossa in ca. 2. de calumniatoribus, ex quo textu mihi colligo, tam necessariam esse hanc admonitionem, ut si denunciator in probatione deficiat, & non ostendat prius secretè monuisse, vix possit à calumnia purgari, idè enim videtur ibi denunciator ab officio & beneficio suis suspensus, donec canonicè suam purgaret innocentiam, quod nō calumniandi animo ad talia crimina proponenda processisset. Nec religiosi ab hoc onere eximuntur, quia nullum de hoc habent privilegium, & alioqui est per se maxime consentaneum non solum perfectioni, sed etiam necessitati charitatis. Vnde etiam in Societate pro comperto est apud omnes, in ordine ad hanc iudicalem denuntiationem, nullam esse renuntiationem famæ, ut iam n. 3. attigimus, secundum esse hunc ordinem.

Ad denuntiandum iudicialiter non requiritur infamia.

XXXVII.

Ad denuntiandum iudicialiter non requiritur infamia.

Atq; hinc sequitur, nullo minus posse fieri hanc denuntiationem post monitionem secretam, si suū effectum consequuta est: nam emendato fratre cessat finis talis denuntiationis, & ideo iam non esset denuntiatio, sed gravis detractio. Sequitur etiam Prælatus in huiusmodi denuntiatione præcise propter hunc finem facta teneri ad servandum Euangelicum ordinem & totum illum, quem charitas postulaverit. Itaq; facta denuntiatione, non potest de subito inquirere, cum non labore infamia debet agere. Quod si recognoscat delictum, & emendationem nemini ac satisfactionem offerat, nō potest puniri publicè, & quavis occultè, præsertim inter regulares, possit aliquam secretam poenitentiam iniungere: magis in medicinam præservativam, quam in vindictam: si verò reus sit pertinax, negado delictum, adhibendi sunt unus vel duo testes, ut convincatur, si delictum non sit omnino occultum. Atque si denuntiator antequam rem ad superiorem deferret servato Evangelico ordine, unum vel duos testes adhibuit, illi prius vocandi sunt, ne infamia vterius crescat: sin autem illud fuit prætermisum (interdum enim, ut satis constat ex cap. 9. fieri potest sine culpa) Prælatus arbitrio suo prudenti poterit duos viros graves vocare, & subditum gravius etiam reprehendere, & minus etiam terrore, quia ad hoc omnia habet ius, & propter spirituale bonum illa qualitas, quæ infamia admittenda est. Necessarium autem est, regulariter loquendo, delictum non esse adeo occultum, ut solus denunciator illud nouerit propter periculum calumniæ, quod esse potest, & ne forte innocens amplius infametur: oportet ergo ut concurrant aliqua vehementia indicia, de quibus certe constare possit, vel certe ut persona denuntians tantæ sit fidei, integritatis & auctoritatis, ut faciat magnam probabilitatem. Cum enim in hoc progressu solum commodum subditi queratur, nō est integra probatio exigenda, neque etiam impedit, quod ipsemet denuntians, quoad subeat vicem testis, ut propter solum testimonium eius possit secretum illud remedium adhiberi, ex cap. in omni, de testibus, dicente, in omni negotio (sc. causa denuntiationis, ut exponit glossa) principalis persona dicens veritatem de re sibi nota, rectissime habenda est pro teste, quod ex verbis Christi D. optime ibidem colligitur.

Præterea contingere potest, ut subditus post totam hanc diligentiam, quia convinci non potest, pertinax sit negado, & tunc putat Soto dict. membr. 2. q. 4. concl. 8. nihil posse facere Prælatum, nisi monere subditum, & orare pro illo. Sentius autem eius est non posse procedere Prælatum ad inquirendum amplius de subdito, qui non laborat infamia, neque etiam posse illum publicè punire. Poterit tamen (ut cap. 10. numer. 13. dixi) pro qualitate semper probationis eum seuerè reprehendere, & correctionem aliquam secretam ad terrorem & medicinam in futurum adhibere. Potest etiam ministerium auferre, quod pendet ex voluntate Prælati, si absque scandalo & infamia fieri possit, & fuerit necessarium ad tollendas illi occasiones peccandi, non tamen in vindictam commissi: & idem est de mutatione loci, & similibus. Contingere vterius potest, ut subditus duplici testimonio sufficiat co- uincatur, & nihilominus ipse sit pertinax negando, vel certe licet recognoscat delictum, illud defendat, & satisfactionem, aut emendationem non promittat, neque illius spem præbeat, sed potius indignationis, si asperius cum illo agatur. Et tunc diffusio est inter Doctores quomodo se debeat gerere Prælatus. Panormit. in cap. noui, de iudicis nu. 4. 6. dicit, posse tunc Prælatum excommunicare, vel alijs censuris ligare subditum, & beneficio, vel officio privare, quia potest illum tractare sicut ethnicum & publicanum, iuxta Evangelium, & nu. 3. dicit posse etiam cogi ad rem restituendam, vel solum debitum, si de eo conuincatur: & in hoc vltimo oēs videntur conuenire, si probatio est sufficiens, & subditus nullam offert sufficientem exculationem. Soto etiam dict. conclus. 8. videtur priorem

partem admittere, dum ait in denuntiatione fraternam omnia esse agenda propter emendationem fratris: in iudiciali autem contra pertinacem procedendum esse via iuris, etiam ad incarcerationem, & torturam. Aliis autem videtur tunc non posse Prælatus ulterius procedere; quia cum delictum sit occultum, licet probabile, non debet publice puniri, quia nullum generavit scandalum, & ideo non postulat publicam satisfactionem, nec tum pertinet talis poena ad bonum commune. Poena autem occulta non est etiam imponenda nisi propter utilitatem spirituales ipsius rei: quia etiam hoc iudicium ad hunc finem ordinatur, vt diximus; ergo si nulla est spes huius fructus, sed potius timetur maior induratio, cessandum omnino est à punitione. ita insinuat Bannes 2.2. q. 33. art. 8. dub. 4.

XXXIX.

Ego verò censeo in neutra parte istarum esse intrinsecam iniustitiam, & ideo pendere ex prudenti arbitrio seruando leges non solum iustitiae, sed etiam charitatis. Declaro hoc; nam in primis si delictum est probatum per dictos testes, præter denunciantem, potest Prælatus sub excommunicatione lata sententia præcipere subditum reo, vt fateatur veritatem, & si fuerit contumax, reuera incurrat illam in conscientia, ita vt denuntiator, & testes possint illum vt excommunicatum habere, & iuxta antiquum ius teneantur vitare, licet hodie propter Extrauag. Ad euitandam, non teneantur. Similiter si reus confiteatur delictum, noli tamen emendari, potest sub eadem censura cogi ad acceptandum & offerendum satisfactionem; quod si nolit, incurret eodem modo excommunicationem occultam. Hoc totum sufficienter probatur ex verbis Christi, Si Ecclesiam non auiderit sit tibi tanquam ethnicus, &c. Et ratio est, quia Prælatus in eo casu habet ius cogendi subditum ad emendationem per media ab Ecclesia instituta, & à Christo insinuat: illud autem medium huiusmodi est, atque ita docuit Soto lib. 5. de Iustitia. q. 6. art. 2. citans D. Thom. Palud. & Caietanum. Addit tamen posse hoc facere Prælatus, etiam si nulla sit spes emendæ, ex cap. tam Sacerdotes 2.4. q. 3. vbi dicitur, inquit, huiusmodi incorrigibiles esse ab Ecclesia separandos: sed illud procedit (vt existimo) quando illa separatio ad aliorum bonum est necessaria: vel quando per illam speratur correctio ipsiusmet incorrigibilis. Si autem primum necessarium non est, nec secundum speratur, non video qua honesta ratione possit inferri illa censura: nam licet non appareat contra iustitiam, quia ille reuera est dignus illa coercitione, repugnet charitati, quia augetur subdito periculum grauius peccandi, sine spe fructus. Quia verò moraliter vix potest desperari vterque fructus, quia vexatio solet dare intellectum, ideo absolute dici potest, posse Prælatos tentare hoc medium: nam in potestate eorum manet auferre vinculum, si viderint nocere potius, quam prodesse.

XL.

Prælatus potest secretè delatum & conuictum punire in vniuersum.

Eadem ratione censeo posse Prælatus secretè punire subditum, etiam in vindictam peccati commissi; quia de illo conuictus est, in tali foro & modo procedendi: cur ergo non potuit digna & proportionata poena puniri, absque noua infamia, vel scâdalo? præsertim inter regulares, vbi simpliciter, & de plano proceditur, & nunquam officium iudicis separatur ab officio patris, quanuis non è contra. Item licet talis poena non proflit ab ijs per exemplum, quia illis non manifestatur, tamen in genere proderit scire delicta non debere relinqui impunita, si sufficienter probantur, præsertim quando subditus pertinax, aut incorrigibilis ostenditur. Item quia licet videatur talis poena in presenti non prodesse ipsi reo; tamen moraliter semper debet & potest sperari fructus in futurum, nam saltem timebit similem poenam. Vnde confirmatur: nam quando Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

est probabilis spes, quod poena proficiet in presenti, & inducet subditum in meliorem mentem, omnes fatentur posse Prælatus subditum conuictum puniri; sed non debet esse melioris conditionis, eo quod se durum & incorrigibile ostendat: ergo tunc etiam puniri potest. Quæ ratio probat manifestè talem poenam non esse contra iustitiam. An verò ex charitate suspendenda sit, prudentia docebit, considerata conditione personæ, & aliis circumstantiis.

Nunquam verò licet Prælato ad publicam punitionem procedere, nisi ad commune bonum necessarium iudicetur, quia talis poena non est proportionata huic iudicio: interueniente autem necessitate boni communis, habebit locum hæc poena, vt auctores citati fatentur: quia bonum commune præfertur particulari famæ. Tunc autem oportet transire facere à via denuntiationis ad viam accusationis. Nam vel denuntiator, vel alius fiscalis tanquam minister publicus sumere debet officium accusatoris, & formare processum, sicut in via accusationis, de qua statim, & aliquando tanta & tam grauis est necessitas communi boni (sicut est in peccato hæresis, vel prodicionis) vt existente tantum semiplena probatione, possit hoc fieri, & tunc habet locum, quod Soto supra citat. dixit, posse incarcerari reum & torqueri, si necesse sit. Tandem verò in ferenda sententia condemnatoria mitius semper agendum est in hoc progressu, quam in rigoro accusacione, vt similiter dicebam in num. 32. nisi ratio boni communis cogat rigore retinere. Et ita intelligendum puto, quod Soto docet vtroque loco supra citato, & Nauar. in antiquo coroll. 48. n. 53.

Atque hinc facile intelligitur quomodo procedendum sit quando à principio denuntiatio principalis sit propter commune bonum, seu ad euitandum damnum tertij, quam (vt nu. 35. dixi) multi vocant denuntiationem canonicam: tunc enim moraliter loquendo non est necessaria præuia monitio secreta, non quia omittenda sit, si credatur allatura sufficiens remedium, sed quia moraliter non potest ita sperari, vt bonum commune vel innocentis illi periculo exponendum sit: bonum autem commune, vel innocentis preferendum est commodis, & famæ nocentis. Et eadem ratione debet tunc Prælatus procedere non respiciendo principaliter ad emendationem subditi, sed ad indemnitate communitatis, vel innocentis: quia verò proprium bonum ipsius subditi, quantumvis delinquentis, nunquam separari debet à bono communi quantum est ex parte Prælati, quia vtrumque cadit sub eius cura, & obligatione, ideo licet in figure iustitiæ legalis possit Prælatus statim per rigorem iuris procedere præmissa alterius partis citatione ad examinandos testes, & sumendam rei confessionem, &c. Nihilominus si Prælatus speret per se posse emendare subditum, & illi malo sufficienter occurrere, ex charitate, & ex pastoralis officio, tenetur illum prius secretò corripere, & emendare. Quod si obtineat, non poterit ultra progressi ad publicum iudicium, vel punitionem: oportet tamen vt de aliorum indemnitate sit certissimus, & quod delictum non sit ex illis grauissimis, quæ statim ad iudicium deferenda sunt, vt hæresis, vel proditio. Atque ita sentiunt Soto dict. q. 4. concl. 7. & Nauar. 230. Si secreta correctio non obtinet effectum, vel non reputatur sufficiens, procedendum vltèrius est iuridicè ad punitionem, & ad subueniendum communi bono, vel innocentis, ad quod tenetur Prælatus ex peculiari obligatione iustitiæ, ratione sui officij: & denunciatio iuxta superius dicta, poterit subire officium testis, imò & ex charitate, vel obedientia potest obligari, nisi habeat legitimam excusationem.

Vltimò intelligitur ex dictis quid dicendum sit

XLI.

Delatum puniri potest secretè nisi sit manifestum ad accusationem.

XLII.

Relatio in iudicio ducitur in res, quando sit denuntiatio ad vniuersum, non ad aliorum.

XLIII.

Ppp 2 de

parte subditi datur denuntiatio facta superiori; ut patri, & non ut iudici, ita potest superior interdum interrogare, ut pater, & non ut iudex, par enim est utriusque ratio. Ad interrogandum verò hoc modo, facilius potest habere ius, sicut etiam è contrario, subditi facilius potest hoc eodem modo, quàm iudicialiter interrogari, quia hæc duo ferè correlatiua sunt, & ad eundem finem, ac etiam seruando sub eodem secreto famam proximi, ordinantur.

II. *Nisi, ad paternam correctionem licet Prælati inquirere in particulari ab his vlla infamia.*

Limitatio.

Et nihilominus, nulla est in Societate regula, quæ det Prælati licentiam ad inquirendum etiam hoc paternali modo de vita alterius subditi in particulari, aut de aliquo eius crimine, quando nulla infamia, nec rumor de illa præcessit, id enim non solum ad perfectionem providentiæ illius necessarium non est; verum etiam generare potest suspensionem sinistram in subditi interrogato de alio, de quo bonam opinionem fortè habebat, & ideo nunquam Prælati interrogant, etiam ut patres, de defectibus aliorum, nisi tantum generaliter, si infamia non præcessit. Hoc tamen semper intelligitur in defectibus grauioribus, qui generant infamiam; nam in communibus ad inquirendum etiam in particulari, sufficit quæcumque suspicio, vel occasio, quæ in patre sufficiens esse solet, ad similem providentiam paternam filiorum. Denique quod ad accusationem attinet multo minus eius uestigium relictum est in Societate, in formula quidem generalis congregationis num. 36. deferendus præcipitur, qui informationem de persona in generalem eligenda obtulerit; qualis tamen ea delatio, iudicialisne, an fraterna debeat esse, non explicatur: quemadmodum quando in formula congregationis provincialis num. 24. aliis 16. priuandus dicitur voce actiua, vel passiva, qui de ambitu fuerit conuictus, nulla probationis forma exprimitur, præter sufficientiam illam, quæ iure naturali in aliqua tali probatione requiritur: vnde tandem concluditur, de toto ordine iudiciali, quæcumque via ex supradictis procedatur, nihil peculiare disposuit esse à P.N.S. Ignatio in constitutionibus suis, nec in Pontificis diplomatibus, quibus illas conformari oportebat, præter id, quod de denunciatione ambitionis alterius lib. 6. c. 10. à n. 10. tractatum est: vnde videri posset in Societate vtendum esse iuris communis forma iudiciali, cum opus esset aliqua iudiciali vti.

III. *Ad Generalem cum opus erit, pro tali aliqua forma vtendum.*

Cæterum in septima congregatione generali proposita quidem fuit forma iudicialis à Patribus per eam deputatis, ut habetur in decreto 94. Non censuit tamen congregatio pro tunc, decreto vlllo esse firmandam, sed iudicio Patris generalis committendam, qui eam provincialibus communicaret, maxime cum grauior aliqua necessitas id postulasset. Vnde indicari videtur pro singulis casibus, iudicalem formam requirere non illico adhibendam formam iuris communis, sed recurrentum esse ad Generalem. Rursus in canone 10. §. 5. 6. congreg. iudicis quidem officium assumi, ac denunciationem iudicalem fieri præcipitur, quoties bono communi, aut tertie personæ non prouideretur sufficienter per paternam correctionem, quis autem modus seu processus tunc adhibendus sit, ad instructionem ea de re remittitur, quæ tamen post editum canonem data non est.

IV. *Obiectio seu querela, quod Societas non servet formam.*

Sed nonnullorum querimoniis satisfaciamus, difficilis quippe eis apparet consuetudo, quam habet Societas expellendi aliquos ex suis religiosis, nulla seruata forma iudiciali, sed ex sola priuata informatione, & interdum (ut aiunt) parte non audita. Nam expulsio à religione est grauissima omnium pœnarum, quæ à religione infligi potest: ergo in illa imponenda maxime seruari deberet iudicialis ordo.

Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

si ergo in ea non seruatur, coniectura sit multo minus seruari in quibuscumq; aliis criminibus puniendis, vel pœnis inferendis. Accedit alia querimonia, quia frequentius hæc pœna (& idem est de alijs grauius) imponitur à Generali, qui longè distat à reo: & ita non potest causam per seipsum examinare, neque excusationes eius audire, quod videtur graue onus subditorum.

Ad principalem obiectionem respondetur, duobus modis posse Societatem aliquem expellere, scilicet: aut in pœnam delictorum, aut propter alias causas, quæ reddunt personam inutilem huic instituto, vel minus conuenientem tali religioni, etiam si delicta non sint, neque in toto iustitiæ rigore puniri possint. Ex quibus duobus modis, prior ex se est inuoluntarius eiciendo: nam parum refert quod consentiat, vel repugnet reus respectu pœnæ, si alias illam meretur. Posterior autem modus veri etiam potest, aliquando inuito religioso, sepe verò fit ex consensu, & quasi conuentione partium. Quando ergo eictio fit, in pœnam tantum, & nullo habito respectu, qui per se sufficit ad excludendam personam, seculis ratione pœnæ, tunc nunquam fit, nec potest legitime fieri eictio, nisi seruato ordine regulari in iudicio ferendo de delicto, propter quod talis pœna imponitur. Probatur argumento facto in obiectione. Item quia tunc eictio est pœna iudicialis, seu legalis, sed in huiusmodi pœnis maxime necessarium est seruare iudicalem ordinem, saltem substantialem, ac in religione præscriptum: ergo. Item constitutiones Societatis non disponunt, ut hæc pœna aliter imponatur, nec per indulta Pontificia habet Societas in hoc aliquid speciale priuilegium: ergo debet seruare communem ordinem, quem recta ratio requirit ad huiusmodi pœnas inferendas, etiam si rigorem iuris communis seruare non teneatur.

Hæc autem assertio præcipuè locum habet in professis, nam in cæteris, nunquam eictio est ita pœnalis, seu iudicialis, quin sit etiam conuentionalis, ut infra num. 7. & 8. explicabimus, & ex hoc capite fieri potest ut iudicialis ordo quicumque ille fuerit, non ita necessario expectandus sit. In professis verò propriè habet locum hæc assertio, nam infra libro 11. cap. 11. ostendam eos posse eici à Societate propter delicta, & non propter aliam causam, illis iniunctis. Ut ergo sic eiciantur, conueni debent de delicto, procedendo iudicialiter, contra eos, aliquo modo sufficienti ad seruandum ius naturale, ut diximus. Dices, interdum contingere posse ut professus expellatur magis propter indemnitatem religionis, quam propter supplicium eius: ergo quando hæc ratio boni communis interuenit, nullus est expectandus iudicialis ordo, si bonum commune periclitetur. Respondetur primò, iam tunc non considerari puram rationem pœnæ, de qua assertio loquitur, sed rationem remediij, & cautelæ ad prauenienda mala, & ideo obiectionem non esse directè contra assertionem. Vnde secundo dicitur, tunc quidem ob illam rationem adiunctam, non esse necessarium eundem iudicalem ordinem, qui abique illa seruandus esset; nam tunc propter indicia, vel probabilem denunciationem inquiri potest de tali persona: quod alias non fieret, ut supra cap. 12. a num. 20. dictum est: nihilominus tamen etiam seruandus est aliquis ordo iudicialis, ad alium finem sufficiens & accommodatus, iuxta superius dicta: nam aliqua denunciatio, vel indicia saltem talis personæ prædebeant, & subsequi sufficiens probatio; ita ut faciant rem moraliter certam in humano iudicio, & in eo conferant notitiam publicā, id est, de qua possit publico testimonio constare. Addendū etiam est propter hunc finem vitandi alia mala, seculis ratione condignæ pœnæ,

2. Querela, quod distat nimium Generali ad seruandum causas.

V. Præscriptio ad obiectionem.

VI. De quibus maxime procedat pronuntiatio.

non esse aliquem dimittendum; quando alia media sufficere possunt ad vitandum illud malum: quia cessat necessitas, & abscissio membri, non potest nisi ex necessitate honestari: unde in vniuersum, si subditus corrigatur, & probabilis timor recidui auferatur, non potest talis imponi poena, cum necessitas, seu periculum communis detrimenti cessauerit.

VII.

Secundò dicendum est, quando quis excludatur, non in poenam, nec propter incorrigibilitatem, sed propter alia commoda religionis, ipso non repugnante, sed potius consentiente, nullus est necessarius iudicialis ordo: sed quælibet informatio, seu notitia secundum prudentiam sufficiens, ad alia grauiora negotia, ad hoc etiam satis est. Loquimur semper, de notitia extra confessionem habitam, nam sacramentalis non potest esse principium huiusmodi actionum. Ratio ergo est: quia ad humanos contractus non est necessaria iuridica probatio, aut notitia; hic autem est veluti quidam contractus, cum fiat ex communi consensu vtriusque partis. Item quia tunc cessat omnis ratio iniuriæ, aut violentiæ. Hic autem modus dimissionis non habet locum in professis, quia nec religio habet potestatem dimittendi illos, nisi cogente causa omnino necessaria boni communis, vel iustitia id exigente: neque ipsi possunt voluntariè exire cum omnino absolute promiserint. Existimo etiam in coadiutoribus, formatis non esse permittendum hunc modum dimissionis: quia illi iam non sunt vlllo modo in probatione, sed suo modo in termino: & ideo quamuis possit religio illos expellere etiam solutis votis, non tamen quasi ex conuentione, vel pacto cum illis, sed tantum ex causa ita urgente, ut possit religio etiam inuitos iuste compellere ad egressum: quia strictiori modo eorum vota ad traditionem acceptauit, ut in superioribus libro 7. cap. 2. visum est. In scholaribus ergo approbatis habet locum prædicta assertio: nam licet expelli non possint sine causa iusta, interdum potest esse talis, quæ sufficiat ad hunc modum expulsionis, & ad alium non obliget, ut constat etiam ex superioribus lib. 3. c. 9.

VIII.

Tertiò dicendum est, quando aliquis à Societate excluditur in poenam in pacto, & conuentione fundatam, posse expelli absque iudiciali ordine de plano procedendo ex notitia sufficiente, & moraliter certa, ac exterius probabili: quod multo magis licet quando cum ratione poenæ coniungitur respectus ad religionis indemnitate, vel iustam utilitatem in futurum. De hoc modo expulsionis videtur loqui obiectio facta: nam hic est qui frequentius in usu habetur, & qui est maximè proprius huius religionis: nam alij modi expellendi propter incorrigibilitatem, vel scandala, rariores sunt, & suo modo in alijs religionibus vltati: nec potest cum fundamento argui Societas, quod maiori facilitate, aut minus exacta causarum examinatione & probatione, quam in cæteris fiat, aut non seruato iustitiæ ordine, quem regularis status patitur, & requirit. Alius ergo vltatiior modus consideratus est in obiectione: oportet tamen aduerte re duplicem esse poenam, quandam legalem, & quam debitam ex vi delicti per se spectati; aliam verò conuentionalem, quæ debetur ratione delicti ex conuentione antea facta. In priori exigenda necessaria est iudicialis probatio, & condemnatio: in posteriori verò minimè; sed iuxta conuentionem, quæ inter partes præcessit; exigi potest supposita rei veritate, eiusque morali certitudine, & notitia exterius probabili. Quia tota iustitia huius poenæ fundatur in conuentione iusta, ergo etiam modus examinationis, ex conuentione regulandus est: & si fuerit illi conformis, erit iustus, cum alijs intrinsicam

iniquitatem non contineat. In presenti ergo electione scholaris approbati à Societate, principaliter fundatur in pacto & conditione sub qua intra Societatem admittitur: hæc autem conditio est ut quando vel ipse meruerit, vel Societati ad suam indemnitate necessarium fuerit, expelli possit, iuxta conditus necessarius est, nisi quem constitutiones requirunt: ergo si talis conditio seruatur, nulla fit iniuria ei, qui dimittitur.

Modus autem ille, in summa, in duobus consistit. Primum est, ut causa dimissionis sit iusta, & ut sic dicam, satis iustificata. Secundum est ut de illa sit sufficiens & moraliter certa notitia apud superiores. Ad primum spectat ut subditus semel & iterum de delicto admonitus sit, ut emendetur, & quod incorrigibilem se ostendat, vel spem moralem afferat emendationis, & consequenter utilitatis ad ministeria Societatis, & hoc modo intelligo debere esse causam iustificatam. Quod regulariter intelligendum est: nam interdum esse posset tam enorme delictum, ut ad electionem statim sufficiat, vel ad præcauendam infamiam religionis, vel quia vix potest concipi spes de securitate talis personæ, & aptitudine ad hoc institutum, ut latius in superioribus dictum est. Ad secundum autem pertinet, ut non facile credatur vnus vel alterius denunciationi: hæc in primis obseruandum est, ut si delictum denuncietur superiori ut patri, etiam si certissimè comprobetur, non procedat ad electionem, sed ad solam emendationem subditi, qui est finis illius denunciationis, & ideo quasi sub hac lege, vel conditione datur illi talis notitia.

Hoc autem limitandum est, nisi aliqua magna, & vrgens ratio boni communis electionem postulet, nam tunc sufficit quæcunque certa notitia causæ: quia & ipse denuncians tunc tenetur rem prode, eo modo, quoad subueniendum bono communi fuerit necessarium, ac sufficiens. Deinde quando post denunciationem paternam omnis diligentia ad emendationem subditi adhibita est, & non sufficit, licet sit transitus ad iudicalem, quia id iam meretur contumacia subditi: & ideo, si de delicto & contumacia moraliter certò constat, sufficit. Idem est quando non præcessit paternam denuntiationem, sed superior ipse vigilans & obseruans mores singulorum, aduertit in aliquo manifestam indicia aliquorum defectuum: vel ipsi ut iudici per alios deferuntur: vel ipsemet reus confitetur delictum extra confessionem, & extra secretam & paternam consultationem: quicunque enim ex his modis sufficit, dummodo ad notitiam moraliter certam perueniatur. Quis autem debeat esse modus huius certitudinis, non est per vllam legem, & constitutionem præscriptum, sed prudentiæ relinquatur, nam pendet ex qualitate testium, & ex modo iudiciorum, vel coniecturarum, & ex qualitate etiam delicti, & alijs circumstantijs: & propterea non solum permittitur, sed etiam iniungitur, superiori, ut priusquam de aliquo eijciendo decernat, maturo consilio id tractet cum aliquibus prudentibus viris, ut videre est cum in instructione latiori de demittendis data anno 1604. tum in contratiōi, cap. 13. p. 2. Denique etiam monetur, ut prius reum audiat, & si quam habet excusationem, aut purgationem, illam tribuat. Atque ita omnis aequitas naturalis in hoc negotio seruatur.

Dices, quæ ergo differentia est inter hanc electionem, cum sit per modum poenæ legalis, vel conuentionalis: quia in neutra requiritur exactus ordo iuris, sed de plano procedi potest iuxta consuetudinem regularem: in vtraque autem requiritur ille modus procedendi, & examinandi causam, qui ad

Hoc pronun-
ciatum de
professis
formatis
non
procedit

XI.

moralement certitudinem sufficiat? Respondeo inprimis in qualitate cause magnum esse discrimen, vt in superioribus tractatum est. Deinde etiam in certitudine, quæ postulat, est magna differentia: nam ad poenam legalem necessaria est probatio plena, vt in superioribus declaratum est, & maximè habet verum in poena tam graui, qualis est eiectio professi à sua religione. In altera verò conuentionali poena non est necessaria tam manifesta probatio, sed sufficit ita probabilis vt prudenter & sine temeritate iudicari possit, ita factum esse. In quo etiam est considerandum, in hac eiectione in conuentione fundata nunquam considerari præcipue rationem poenæ, sed quod magis expedit religioni, & ministerijs eius; ideoq; ea notitia ordinariè sufficit ad eiectionem, quæ sufficit, ad prudenter iudicandum hanc personam non esse aptam huic instituto, vel religionem non posse illi securè considerare sua ministeria. Denique etiam quoad ordinem, & modum procedendi in huiusmodi iudicio est magna differentia inter has duas causas & poenas: quia in poena iudiciali ferenda licet non oporteat rigorosè seruare ius canonicum iudiciale quoad omnia accidentalia, tamen seruare oportet ea, quæ sunt de substantia publici iudicii aliquo ex modis in discursu capitis duodecimo declaratis. In posteriori verò poena, hoc necessarium non est, sed sufficit moralis diligentia, quæ arbitrio prudentis Prælati adhibenda est, seruatis legibus iustitiæ & charitatis: sicut in faciendo, vel dissoluendo aliquo graui contractu adhiberi solet.

XII. Per hæc satisfactum est priori querelæ. Altera verò quæ subiungitur, potius ostendit suauitatem, & maturitatem, quam in his rebus seruat Societas. Nam regulariter huiusmodi causæ, si quæ sunt, per immediatos superiores, si sint de rebus communibus, & ordinarijs, vel per Prouinciales, si sunt grauioribus terminari possunt. Quando autem res est grauior, & in vniuersum, quando aliquis post vota emissæ dimittendus est, vltima resolutio Generali præposito referuata est, non in grauiorem, sed potius in fauorem subditorum, vt nimirum cum maiori consilio atque adeo cum maiori difficultate talis poena, vel tale remedium applicetur. Neque per hoc priuantur subditi omni auxilio ad suam defensionem, non solum per literas, recurriendo ad Generalem, quod minus commodum videri potest, sed coram proximioribus Prælati pro se respondendo, & omnes causas excusationis allegando, vel (quod efficacius esse solet) emendationem offerendo. Nam si Prouincialis, v.g. per seipsum esset totum negotium absolutorius, per hoc censureretur satisfactum iuri subditi: ergo etiam si totum negotium, quoad resolutionem, ad supremum Prælatus deferendum sit, remedium illud sufficit ex parte subditi, cum de re tota habiturus sit Prælatus integram notitiam prius, quam sententiam suam proferat, quemadmodum etiam in instructione citata in fine n. 12. de dimittendis late declaratur.

CAPVT XIV.

Virum regula Societatis ad eius conuenientem gubernationem & religiosam directionem apta & sufficiens sit.

I. Quoniam humanum regimen bene institutum præter naturalem & diuinam legem, aliquam etiam regulam, & quasi normam sibi propriam & accommodatam requirit: ideo in fine huius libri pauca de Societatis regula addenda censui. nam licet in superioribus ferè totam viuendi rationem

Societatis, & consequenter constitutiones eius explicuerimus, hic tamen oportet summam vniuersas Societatis regulas, earumq; methodum, ac rationem proponere, & omnes vulgares obiectiones commemorare, vt si iam illis satisfactum fuerit, loca præ manibus habeantur, vel si quid relictum fuerit, addatur.

Diximus autem in superioribus tract. 8. c. 1. solere in multis regionibus frequenter distingui regulam à constitutionibus, vel statutis: nam regulam vocant, quæ à primo fundatore orta est, vt regula Augustini, Benedicti, Francisci, vel quæ à fundatore alicuius religionis sumpta est ab alio antiquiore, vt fundamentum religionis sue, sicut est regula Augustini in religione Prædicatorum, vel S. Benedicti in religione S. Bernardi, & multi putant ita se habere regulam S. Basilij ad ordinem Carmelitarum. Constitutiones autem dicuntur, quæ à posterioribus capitulis, aut Prælati additæ sunt. Societas verò nullam antiquam regulam assumpsit, quam profiteretur, sed à suo fundatore habuit constitutiones à Sede Apostolica approbatas per modum propriæ regulæ, (quæquam ferè omnia in eis inueniantur ex vsu antiquorum Patrum, & aliarum religionum) vnde potius dicere possumus constitutiones Societatis esse regulam eius, nam illas habuit à suo fundatore tanquam propriam viuendi normam, cui conformari debent omnia alia statuta, vel ordinationes si quæ fuerint, imò in illis virtute continentur. Præter constitutiones verò, sunt multa alia ordinationes in Societate, quæ generali nomine regularum comprehenduntur. Quod si velimus cum proportionem applicare distinctionem illam de regula, & constitutionibus, possumus in præsentia dicere, regulam Societatis esse compendiarium illam rationem & summam totius instituti, quæ in Bullis Pontificijs i. Pauli III. & i. Iulij III. continetur, nam finem & substantialia media Societatis complectuntur, & ita ipsa Bulla appellatur ibi, *Quæ ad regulam huius nostre obseruationem faciunt*: Reliquas verò leges omnes nomine statutorum, aut constitutionum comprehendunt.

De propria regula & constitutionibus Societatis.

Regula ergo hoc modo accepta, quantum ex citatis indultis colligitur, hæc capita continet. Primum, finem Societatis esse propriæ perfectioni, & decem proximorum saluti incumbere. Secundum, in Societate varios esse debere personarum gradus, vt unusquisque possit iuxta gratiam à Spiritu sancto sibi subministratam ad prædictum finem cooperari. Tertium, vnum esse debere in Societate Præpositum Generalem, ad quem pertineat hos gradus & officia, ac ministeria omnia distribuere: & vniuersam Societatem regere. Quartum, hanc religionem totam speciali ac proprio modo sub obedientia Pontificis militare, & ideo speciali voto obedientiæ illi consecrari, & astringi. Quintum, vt professi Societatis solenne votum paupertatis, castitatis, & obedientiæ emittant. Sextum, vt nominatim commendatam habeant puerorum, ac rudium in Christiana doctrina instructionem. Septimum, vt Societas professa non tantum in particulari, sed etiam in communi paupertatem profiteatur & obseruet. Octauum, vt Societas habere possit Collegia, quæ proprios habeant redditus ad scholares Societatis alendos: quorum Collegiorum administratio ad Societatem professam pertinet: ita tamen vt in suum emolumentum bona dictorum Collegiorum conuertere non possit. Nonum, vt scholares Societatis post sufficientem

ficientem probationem in Societatem admittantur per vota substantialia religionis, iuxta constitutiones Societatis emissas, id est, non solennia, sed simplicia, ita ut in potestate Societatis maneat sic admissos liberos dimittere, si expediens fuerit. Decimum, ut Societas coadiutores spirituales, & temporales admittere possit per vota etiam simplicia, iuxta constitutiones Societatis emittenda. Undecimum, ut in Societate sint congregationes generales, ad quas perpetuas constitutiones condere, declarare, & mutare, & res grauiiores transfigere pertineat. Duodecimum, ut Præpositus Generalis per electionem generalis Congregationis creetur: quoad reliqua vero omnia, & prouisionem omnium inferiorum Prælatorum potestas sit penes ipsum Generalem. Decimumtertium, ut socij etiam professi non teneantur communiter vel in choro officium canonicum canere, aut recitare, sed tantum priuatim si in sacris ordinati sunt. Decimumquartum, ut in exteriori modo viuendi, in vestitu scilicet, victu, &c. consuetudinem honestorum, ac pauperum sacerdotum retineant. Decimumquintum, ut ad solennem professionem non recipiantur, nisi post diuturnas, & diligentissimas probationes, per quas vita & doctrina admittendorum explorata fuerit. Hæc est summa instituti, & quasi regula Societatis; quæ expressè quoad hæc omnia capita in dictis indultis Summis Pontificibus propoſita fuit, & ab eisdem confirmata, & postea à Gregorio XIII. XIV. & Paulo V. in suis constitutionibus exactissime declarata, approbata & defensa. De singulis etiam à nobis est in superioribus disputatum; ita ut quoad hanc partem nihil in præsentiarum addendum super sit.

IV.

*Constitutio-
nes societa-
tis recte in
post aliam
regulam, ob-
tinent pri-
mum locum
earum cum
firmas.*

Post hanc regulam inter leges, seu Societatis statuta primum locum obtinent constitutiones, quas summo consilio, & non sine magno Dei lumine diuturnis orationibus impetrato, B. P. N. Ignatius edidit, ut in vita eius lib. 4. cap. 2. Petrus Ribadeneira non minus eleganter, quam fideliter refert, qui etiam addit, eam fuisse sancti viri modestiam, ut noluerit constitutiones à se editas, ratas esse ac firmas, donec eas Societas vniuersa suo etiam iudicio comprobaret. Quod factum est in prima Congregatione generali post eiusdem Beati Ignatii felicem mortem can. 4. his verbis, *Constitutiones firmas, ac rate habende, & etiam obseruande sunt, prout in exemplari originali Patris nostri Ignatii habentur*. Circa quæ verba aduerto, in volumine constitutionum in rigore distinguere constitutiones ab examine, & à declarationibus constitutionum. In hoc autem canone intelligo constitutionum nomine omnia illa comprehendere; quia examen, licet extra decem partes constitutionum numeretur, quia non tam ad religiosorum regimen, quam ad cognitionem de recipiendis comparandam ordinatur: re tamen vera constitutiones continet æquè immobiles, & ad bonum Societatis regimen æquè necessarias, & eodem modo obligantes Prælatos vel officiales Societatis, quatenus per eos illud examen mandandum est executioni. Declarationes etiam (ut in principio earum, & 6. p. cap. 1. liter. A. dicitur) eiusdem authoritatis sunt cum constitutionibus, solumque ad maiorem claritatem, & explicationem aliquarum rerum particularium illo modo posite sunt. Denique illa tria eundem habent authorem Ignatium, ideo æquè rata, ac firma declarantur in prædicto canone. Et ita etiam intelligenda censeo multa loca constitutionum, & Bullarum Apostolicarum, in quibus constitutionum obseruantia commendatur, vel aliquid secundum constitutiones agendum dicitur: semper enim constitutionum nomine illa omnia comprehenduntur, quia reuera talia sunt. Sic etiam intelligo 2. cano-

*Nomine co-
stitutionum
veniunt ex-
amen & de-
claratio.*

nem 3. Congregationis, ubi Societas satis declarauit, quanta reuerentia has constitutiones prosequeretur, cum sic statuit, *Nullo modo expungenda sunt constitutiones, quæ ratione temporum, vel alias ob causas praxi non sunt, sed potius oportet ut inuoluntate permanent, ut quales à sanctæ memoriæ Reuerend. Patre nostro Ignatio acceptæ sunt, tales omnino ad posterum transmittantur*. Et quia Beatus Ignatius in vulgari Hispana lingua constitutiones conscripserat (quorum exemplar apud nos habemus in Latinam, ac communem linguam verti necessarium fuit, id tamen non solum summa diligentia factum est, sed etiam in duabus Congregationibus generalibus, tertia, & quarta: iterum atque iterum recognita versio est emendata, & approbata, ut ex canon. 3. Congregationis, constat.

Ex his ergo colligimus propriè, & in rigore totum hunc constitutionum librum esse regulam Societatis, quam Pontifices approbaverunt, & confirmaverunt sub nomine Pontificis approbaverunt, & confirmaverunt in dictis indultis Pauli III. & Iulij III. & in constitutione, *Quanto fructuosius, & Ascendente Domino*, Gregorij XII. Continent autem hæc constitutiones si attentè legantur, omnia, quæ ad perfectum regimen huius religionis per proprias constitutiones tradi poterant. Dico autem per proprias constitutiones, hæc namque sunt, quæ ad res immutabiles pertinent, & vniuersaliter obseruari debent, ut in proximo earum declaratur, ideoque non oportet ut ad particularia nimium descendant, tamen in suo ordine, & generalitate plenam, & perfectam prouidentiam; cum magna breuitate & summa perspicuitate, ac mirabili methodo coniunctam habent.

In primis enim omni religioni necessarium est in delectu recipiendorum summam curam ac diligentiam adhibere: quia nisi ingenium, & condicio naturalis personæ ad religionem & ad tale institutum religiosum accommodata sit: crescit quidem religiosorum multitudo, multum autem eius splendor, & perfectio minuetur: & ideo sancti Patres hanc curam plurimum commendant, ut constat ex Basilio regul. 11. ex Fulgoribus, Calsian. lib. 2. de institut. renunc. Bonauentur. quæst. 9. & 10. super regulam. Quos Patres imitatus noster Ignatius primum membrum, seu præambulum suarum constitutionum esse voluit, examen recipiendorum, in quo accuratissime hanc diligentiam præscribit iuxta modum huic instituto accommodatum. Et in i. p. constituit, quæ in eorum admissione seruanda sunt, statuit. Quoniam vero non solum in recipiendo, sed in retinendo, & conseruando magna cautela & prudentia necessaria est, & quia dimissio admissioni contraria est: ideo statim in 2. p. constit. de his, quæ obseruanda sunt in dimittendis illis, qui Societati non inferuiunt, vel viles futuri non sperantur, copiose disponit. In reliquis vero partibus constitutionum, singulis membris huius corporis sapientissimè prouidet. Et quidem in 3. d. ocet modum regendi, & promouendi eos, qui in probatione versantur, sub quibus tam nouitios, quam religiosos scholares complectitur, imò cum vita religiosa serè omnibus eodem modo communis, & eiusdem rationis sit, in illa parte generatim statuit, de his, quæ ad regimen propriarum personarum Societatis, tam in spiritu, quam in corpore, pertinent: quarta verò ea continet, quæ ad profectum in literis, & in vniuersum ad studia Societatis necessaria sunt. In quinta & sexta traduntur varij modi, quibus religiosi corpori Societatis per religiosa vota, seu professionem vniuntur, & quæ unusquisque in suo gradu iam constitutus seruare debet, & præsertim in sexta, perfectio votorum Societatis, & regularis obseruantia, quæ ab his religionis postulat

dum viuunt, & pietas quæ circa illos iam defunctos exercenda est, accuratè declaratur. Septima pars de ministerijs erga proximos disserit. Et quia occasione talium ministeriorum, non potest Societas non esse per varias mundi partes dispersa, ideo in 8. p. summa prouidentia præscriptis S. Ignatius modum, quo membra huius corporis, & inter se, & cum suo capite vnionem essent seruatura: nihil. n. ad illius conseruationem, & in suis ministerijs efficaciam magis necessarium excogitari poterat. Non pars, tota est de ipso capite seu Generali Societatis; in vltima verò, generalia consilia traduntur, quæ ad totius corporis conseruationem, & augmentum plurimum conferre possunt, & ita nihil videtur relictum, quod ad huius religionis regimen, iuxta suum peculiarem finem, & institutum, conferre posse videatur.

VII. *Consentia in his constitutionibus 13 sonans antiquitati.*
In his autem constitutionibus, vt n. 2. dixi, ferè omnia inueniuntur, ex vlt antiquorum Patrum, & aliarum religionum desumpta, & licet aliqua noua visa fuerint, secundum mores & consuetudines iam receptas in communi statu regularium, reuera sunt antiquitati consentanea, & præsertim vitæ & religioni, quam ipsi Apostoli, & eorum coadiutores professi sunt, vt latissimè ostensum est, per totum hunc tractatum explicando singula puncta paulo antea in num. 3. propoita, in regula compendiarie (vt sic dicam) Societatis, & in n. 4. ad breuiem summam redigimus.

De summa constitutionum.

VIII. Quia verò constitutionum omnium obseruantia, praxis, & comprehensio, non pertinet ad singulos de Societate, sed ad eos quibus regimen illius commissum est, ad eos maximè pertinet integrum illorum volumen diligenter euoluere, & præ manibus habere, & cum oportuerit, vel ad earum executionem, vel ad earum rationem reddendam parati sint: pro alijs verò omnibus simplicibus, religiosi, summarium breue constitutionum extractum est, quod nomine etiam regularum generalium appellari solet quia in eo generalia capita perfectionis ab omnibus huius instituti professoribus seruanda proponuntur. Solet autem regula religiosa primum proponere finem talis status, & deinde media, quæ tres vel quatuor partes habere possunt, iuxta doctrinam D. Thom. 2. 2. quæst. 186. art. 9. iuncto quodlib. 1. art. 2. scilicet, consilia pura, ordinationes simplices, & præcepta propria: in illo ergo summario, imò (vt in superioribus dictum est) in omnibus eius regulis, nulla sunt propria, & rigorosa præcepta, præter pauca, quæ in constitutionibus, vel in generali aliqua congregatione, habentur: quæ sunt de rebus valde vniuersalibus, & quæ raro occurrunt, ideoque in ordinaria regula non ponuntur.

IX. *Præsumitur regule summa j.*
Primo ergo, in dicto Compendio, siue summario post præambulum de necessitate, & ratione condendi regulam, & constitutiones in 2. §. finis Societatis proponitur, qui satis à nobis lib. 1. cap. 2. declaratus est, & de cuius perfectione nulla est, nec esse potest controuersia. In 3. verò & 4. §. statim proponitur generalis ratio & modus viuendi in exterioribus, vbi tria tanguntur. Vnum de habitu communi clericorum, aliud de moderatione in austeritate vitæ, quoad corporales penitencias, non præscribendo illas in regula scripta, sed per regulam viuam, id est, superiorem. Tertium punctum ibi insinuatum est de modo clausulæ Societatis: non enim instituta hæc religio, ad viuendi modum omnino à consortio hominum seiunctum: nec vt religiosi intra claustra semper degant, sed vt hæc illud

que suis temporibus discurrant, & inter proximos, ad illos lucrandos versentur: circa quæ triplex disputatio principalis occurrebat. Prima de habitu Societatis, quam lib. 1. cap. 5. expediuimus, cuius rei summa est, quam Basilius in regulis breuioribus, ad interrogationem 210. tradidit, erat enim interrogatio, Quis est ille, qui traditus est ab Apostolo habitu ornatus? Responso verò est, Nempe vsus ad propositum cuiusq; finem accommodatus, cum decoro ac dignitate, habitatione temporis, loci, persone, vilitatisque. Quare licet idem Basilius regul. 22. ex fufioribus, Benedictus, Franciscus, alijque Patres, in suis regulis, proprio vnusquisque modo religiosum habitum requirat, non sunt contrarij, nec inter se, nec nobis, quia vnusquisque iuxta finem à se propositum locutus est. Secunda, de exteriori ratione, ac modo tractandi corpus in victu, somno, alijsque austeritatibus, & penitentijs, quam ex professo tractauit eodem lib. 1. cap. 9. nuncque illam reduco ad eandem regulam, vt tractatio hæc corporis sit fini religionis accommodata, quam etiam significauit Basil. ferm. 1. de Instit. monachor. col. 4. dicens, vt neque corpus delictis degluat, nec maceratione nimia attrahatur, nec aut varijs perturbationibus reddatur obnoxium, neque, si efficiatur morbosus, Dei mandata (religionis leges & instituta interpretor) exequi non possit. Et satis ad rem nostram accommodatè in responsione ad interrogationem 196. ex breuioribus: quæ fuerat, Quomodo manducat quis, & bibit ad gloriam Dei, & respondet inter alia, Qui non tanquam ventris mancipium propter voluptatem manducat, sed tanquam operarius Dei, vt in operibus suis, quæ sunt ex mandato Christi, exequendis esse firmior possit: similiaque multa habet in regula 19. ex fufioribus. Tertia disputatio erat de clausura tam commendata religionis, quæ nulla, vel minima in hac regula præscribitur: sed de hac redicemus statim circa alias regulas in fin. numero 12.

Postea verò in eadem summa constitutionum à §. 5. ad 8. de vsu Sacramentorum in Societate ingressu, & progressu seruando, statuitur. Deinceps vsque ad §. 19. egregia consilia traduntur, ad quærendam perfectionem, tam in perfecta seculi renuntiatione, quam in abnegatione sui, tum externa, tum maximè interna, & præterea in solidarum virtutum acquisitione & exercitio, præsertim charitatis, & humilitatis. Et in 14. notari potest remedium curandi superbiam, & alia similia vitia, adhibitis contrariis, in vsu & exercitio actionum, quod est Basilij in regula 51. ex fufioribus. Et ad idem faciunt regula 35. ex eisdem, & regula 289. ex breuioribus: specialiter verò in §. 20. stabilitas, non solum in ipso statu religioso, sed etiam in eo gradu eius, in quo vnusquisque à superioribus constituitur, commendatur. Ad hæc spiritualium rerum, & exercitiorum cura §. 20. & 22. præscribitur. Ac deinceps, de perfectione votorum, vsque ad §. 4. tractatur, & præcipue circa obedientiam instituitur, tam in operibus humilioribus, quam altioribus, & non solum in rebus agendis, sed etiam in penis pro defectibus sustinendis. In particulari verò prohibetur scriptio, vel receptio literarum nisi per manus superioris. Quod etiam Augustinus in sua regula statuit cap. 4. & cum superioribus claritas, & totius animæ, ac conscientie manifestatio sub debito religioso regulæ constituitur, tanquam huic instituto maximè necessaria, vt supra in cap. 6. visum est. Denique de vnione fraterna, & alijs quæ ad mutuam charitatem, & ad perfectionem iuuare possunt, vsque ad finem illius summarij statuitur. In quibus nihil occurrit, quod difficultatem habeat, vel nouam explicationem requirat.

Punctum de habitu Societatis.

De modo tractandi corpus in victu, somno, alijsque austeritatibus, & penitentijs.

De clausura.

X. Quid in casu summa regulæ præscribat.

Vide Nau. cap. non dia. casu nu. 12.

De regulis quæ communes appellantur.

XI.

Præter hæc omnia, sunt in Societate aliæ regulæ, quæ communes dicuntur, non tam ex obiecto, ut præcedentes, quàm ex subiecto, seu ex parte personarum, pro quibus feruntur. Pro omnibus enim religiosis Societatis constituuntur, in quo differunt à regulis specialium officiorum, de quibus statim, licet vtrarumque nullus superior infra Generalem auctor esse possit, ut in 1. Congregatione decreto 143. habetur; Sed in hoc conveniunt cum regulis generalibus, seu summario constitutionum, quia etiam illud ad omnes pertinet: tamen in materia circa quàm, videtur esse diversitas: nam constitutiones hæcenus infinuata circa generalia quædam principia perfectionis versantur, & ea consilia tradunt, quæ substantiam (ut ita dicam) internæ & externæ perfectionis attingunt; in regulis autem communibus, quæ exterius observanda sunt, & ad communis vite ordinem & convenientem dispositionem pertinent, in particulari statuuntur.

XII.

Earum distributio quadrupla.

Videntur autem, in quatuor præcipuas partes dividi. Nam primum ordinantur ea, quæ spectant ad observantiam spiritualium exercitiorum, & divini cultus, quæ in omni religione primum locum habere debent, & consonant illis regulis, quæ tradit Basilii regul. 37. ex fusioribus. Deinde à regula 5. quæ ad exteriorē decentiam, temperantiam, paupertatem, obedientiam, unionem animorum, & alias religiosas virtutes, & particulares circumstantias circa illas observandas, prudentissimè & accuratissimè disponuntur. Docent enim quomodo unusquisque, in toto ordine vite, & circa seipsum, & circa superiores, & circa fratres suos, se gerere debeat: legatur Basil. epist. ad Canonicam, ibi enim multæ ex illis regulis reperiuntur, præcipue non ingrediendi cubiculum alterius, nec se ingerendi aliorum officijs, vel ministerijs sine Superioris ordinatione: legatur etiam regula eiusdem Basilij 50. 52. 53. & cap. 41. ex fusiis disputatis, ubi modum ferè eundem dependendi in omnibus à superioribus tradit. Postea verò à regula 36. traduntur ea, quæ circa proximorum conversationem, & ministeria feruanda sunt, & omnia ad hoc reuocantur, ut ex voluntate: & arbitrio superiorum, ea tantum negotia suscipiantur, quæ ad spiritualem proximorum fructum, & edificationem sine perturbatione, vel detrimento, spiritualium bonorum religionis, expediti possunt. Quibus etiam consonant, quæ tradit Basilii regula 312. & 313. ex brevioribus; ac denique à regula 43. de modo egrediendi domo disponitur, ubi religiosa clausura in sua perfectione, iuxta finem instituti observanda proponitur. Ut enim dixit Basil. regula 311. ex brevioribus, religiosa clausura, non in hoc posita est, ut nunquam ex cella, vel domo religiosus egrediatur, sed ut non sine fructu, nec cum periculo morali, nec sine facultate Prælati: & hæc tria sunt, quæ in illis regulis intenduntur, ac præcauentur, quantum in generali necessarium est: in particularibus enim regulis de Sacerdotibus, si quid amplius necessarium est non omittitur, ut videbimus.

De regulis propriis cuiusque officij Societatis.

XIII.

Brevi excursus per regulas speciales cuiusque officij.

Præter has ergo generales, & communes regulas, sunt in Societate pro singulis ministerijs, seu officiis, propriæ, ac peculiare regulæ digestæ, quod non esse novum ex illis verbis Basilij intelligimus in regul. 147. ex brevioribus; unusquisque

in munere suo regulam propriam conferet. Neque id onerosum aut grave censeri debet, sed vtilissimum, ut unusquisque magna luce, & claritate procedat, sciatque quomodo muneri suo satisfacere debeat. Regulæ igitur Præpositi Generalis sunt constitutiones ipsæ, & totum institutum, ideoque pro illis peculiare regulæ non traduntur, dantur verò Provincialibus, & omnibus inferioribus Prælatibus, de quibus in superioribus satis dictum est: & quia illi etiam consilio, & auxilio indigent; & admonitione, pro Ministro etiam, consultoribus, & ad monitores propriæ traduntur regulæ; pro quibus videri potest regula 48. & 54. ex fusiis disputatis à Basilio. Item dantur pro Magistris novitiorum, & præfectis spiritualibus, quorum munus quàm sit græve, & religioni necessarium, satis indicant: Basil. form. de Abdicacione rerum, dicens, Summa vigiliantia, acerrimaque animi circumspectio operam date, ut aliquem tibi virum inuentas, quem in omnibus deinceps dedit tibi vite studij certissimum ducem sequare, qui rectum iter ad Deum volentibus pergere, sicut demonstrare, cuius virtutes & proprietates deinceps latè describit. Et quàmvis hæc possint ad superiorem, seu Prælatum religionis adaptari: tamen cum ipse non semper possit per seipsum omnibus providere, sicut in administratione rerum temporalium ministris vitur, ita in spiritualium rerum cura illis uti necesse est, pro novitiis quidem proprio illorum Magistro, pro aliis iam protectionibus præfectis spiritualibus, qui propriis regulis unicuique statui accommodatis vtantur. Sic etiam Procurator, qui in temporalis administratione instrumentum potissimum Prælati est, suas proprias habet regulas, quarum necessitas quanta sit satis declarant verba Basilij reg. 35. ex fusioribus, ubi arguens hoc mutus, ait: Quam verò difficile sit virum aliquem inueniri, qui Christi nomen, non aliquo pacto deleat, & cum foris sit di sciat, qui communis vite consuetudinem tenent: ita congregum vis, ut cum sua ipsius professione congregio illa aliqua ex parte non discrepet, id metuentes, etiam vos multiguti. Sic etiam de cæteris ministerijs, & officiis intelligendum est, tam in temporalibus ministerijs, quàm in spiritualibus, ut Scholasticorum, quæ etiam in spiritualibus erga proximos, ut Sacerdotum & concionatorum, & de quibus hic in particulari dicere non est necessarium, quia nullam specialem doctrinam requirunt, & quæ notari digna sunt, in superioribus, & in locis suis opportunius non sunt prætermittenda.

De decretis, vel canonibus Societatis, deque ordinationibus Generalium.

Ultra hæc, adduntur decreta, seu canones Congregationum generalium, quàmvis enim hoc modus Concilij rarius in Societate, quàm in aliis religionibus congregetur, quia cum habeat generalem perpetuum, & omnia, quæ ad institutum pertinent, plenissimè disposita & digesta sint, raro occurrat necessitas faciendi totius religionis conuocationes, quæ sine aliis magis incommotis non fit? Quàmvis (inquam) hoc ita sit, nihilominus aliquando fieri necesse est. Quando ergo sit, auctoritatem habet condendi decreta, & leges perpetuas, & declarandi constitutiones, vel etiam mutandi, si necesse sit, iuxta Bullam 1. Pauli III. & aliam Iulij III. ordinariè verò talia decreta sunt ad declaranda dubia emergentia, vel ad aliquid addendum, quod iuxta temporum varietatem, vel nouam observationem, seu experientiam rerum, necessarium, aut conueniens videatur, neque ad hunc locum spectat plura de huiusmodi decretis dicere. Possunt autem Generales suas ordinationes condere, quæ

nōn expirant per mortem eorum donec reuocentur, vt ex declaratione quartæ Congregationis, decreto 19. constat, in qua participat perpetuitatem legum. Nihilominus in hoc differunt à decretis Congregationum generalium, quod posterior Generalis potest ordinationem sui antecessoris reuocare, non tamen potest vllus Generalis canones, vel decreta Congregationum generalium abrogare, quia congregatio est illi superior, & in hoc sensu dicitur in dicta Bulla Iulij III. esse proprium generalis Congregationis constitutiones condere, vel mutare.

XV.
Vtque, tamē
potest pra
positum de
clarare esse
vacat.

Et in eodem sensu intelligo, esse dictum in Congregatione 4. generali can. 21. Præpositum Generalem potestatem suam ordinariam posse constitutiones declarare, eius tamen declarationem non habere vniuersalis, sed tantum valere ad praxim bonæ gubernationis, quia sicut Congregationis generalis est leges condere, ita & hoc modo declarare, nomen enim legis interpretor esse ibi strictè sumptum, sicut nomen constitutionis, pro statuto immutabili, nisi ex potestate totius religionis & grauissima causa: sicut enim non potest declaratio generalis habere vim legis, atque hæc interpretatio constat ex 7. Congregatione, decreto 76. Nihilominus tamen, sicut potest declarare, ita potest ordinare vt sua declaratio in praxi, & gubernatione seruetur, quandiu aliqua Congregatio generalis aliud non declarauerit: alioqui eius declaratio non haberet maiorem efficaciam, quam data ab homine literato, quod dici non potest, quia sicut in alijs materijs habet potestatem præcipiendi seu ordinandi, ita etiam in hac. Talis autem ordinatio nōn cessat ipso facto per mortem Generalis, iuxta decretum 3. eiusdem 4. Congregationis, & decretum 72. Congregationis 7. quod vniuersale est. Atq; hæc attigisse de regulis Societatis sit satis.

Concluditur Societatem regulis suis esse optimam, satisque instructam.

XVI.

Ex quibus omnibus (vt quæstioni præpositæ directè respondeamus) satis constat Societatem, optimam & sufficientibus regulis institutam, & munitam esse, ideoque ex hac parte nihil amplius ad eius conuenientem gubernationem, optimamque religionis institutionem desiderari posse. Nam si personas spectemus, omnibus gradibus & ordinibus prouisum est: si virtutes, nulla prætermissa est tali religioso statui accommodata; quæ suis peculiaribus legibus, & documentis non fuerit communitati officia, singulorum est ratio habita, & generatim erga Deum, erga Prælatos, erga seipsos, erga proximos, tum domesticos, tum etiam externos debita officia præscripta sunt; & speciatim pro singulis ministerijs, & solitudinibus religionis peculiariter directiones stabilitæ sunt. Quod si in legibus, & regulis auctoritas postuletur, habent professio regule Societatis maximam. Nam in primis piè credimus non defuisse Societati speciale illud auxilium, quod Deus fundatoribus religionum dare solet in suis regulis condendis, vt de Sancto Benedicto ait Bernardus in Euangelio: Ecce nos reliquimus omnia, & de ipso Bernardo refertur in eius vita lib. 1. cap. 8. & de Sancto Francisco in eius historiis, estque moraliter necessarium, quia non valet humanum ingenium suis viribus assequi omnia substantialia, & conuenientia media, ad finem ad eod suprenaturalem, & perfectum. Hoc ergo piè etiam credimus de regulis Societatis, saltē prout continent bases, & substantialia media huius institutionis: vnde suprâ etiam lib. 1. cap. 4. de constitutionibus, quæ sunt cæterarum regularum fundamentum, ostensum est, quam graue habeant ab autore

suo & à modo, quo illas edidit, prudentie, & sanctitatis, testimonium: cui accessit quinque Congregationum generalium approbatio, proferens, & ostendens totius Societatis consensum, plurimum iam annorum vsu, & experientia confirmatum, & quod maius omnibus est, Apostolica Sedes, suprema sua auctoritate illas consignauit multis doctissimis, atque sanctissimis Pontificibus ferè in vnam, eandemque sententiam concurrentibus, Paulo III. Iulio III. & Pio V. Gregorio XIII. & Gregorio XIV. Paulo V. quam in suis diplomatibus grauissimis verbis testatam reliquerunt. Reliquæ verò regulæ, seu ordinationes, quas in Societate diximus esse in vsu, vel ab eisdem congregationibus, & constitutionibus fidem habent, vel certè à Præpositis Generalibus, qui post fundatorem S. Ignatium, quatuor tantum, cum hæc scribimus, in Societate numerantur, Iacobus Laynez, Franciscus Borgia, Euerardus Mercurianus, Claudius Aquaiua: omnes vitæ, doctrinæ & aliis naturæ dotibus satis illustres, prudentiaque, ac rectitudine gubernandi insignes, & tam in condendis, quam in cognoscendis, ac stabilendis regulis magnorum virorum consilio semper vsi sunt: ergo ex parte regularum, & instituti, est sine dubio in Societate sufficiens instructio, & ad regendum aptissima; solum à Domino efflagitanda est, ex parte Prælatorum, vigilantia & charitas, ex parte verò subditorum, humilitas, & obediencia, vt religio hæc cum diuinæ gratiæ auxilio, optatum finem consequatur.

Atque ex his omnibus (vt opinor,) non solum satisfactum est omnibus communibus obiectionibus, quæ communiter contra institutum eius fieri solent, sed etiam omnium præcipuarum ac propriarum rerum huius religionis ratio reddita est: vnde merito concludere, ac religiosos nostros grauiter admonere possumus vt hanc regulam, ac viuendi institutionem immutatam, illibatamque retineant: quod professio, sine eodem spiritu, & speciali gratiæ auxilio, quo ipsa fuit condita, diu fieri non poterit: quia in huiusmodi rebus non minor, imò quodammodo maior gratia necessaria est, ad earum conseruationem, quam ad inchoationem. Non deerit autem diuina gratia, si non desit integra eiusdem regulæ obseruantia, quam omnibus hominum statibus, quibus speciali providentia Dei propria viuendi norma tradita est, commendatam intelligimus in illis verbis Deut. 5. Hæc est via, ambulat in illa, & non declinetis neq; ad dexteram, neq; ad sinistram.

XVII.

Exhortatio
ad hanc
regulam.

Quapropter suspecti nobis esse debent omnes, qui mutationem aliquam in præcipuis rebus huius instituti introducere voluerint: etiam si sub specie, & nomine eiusdem Societatis, id se intendere profiteantur: non enim mouentur eo spiritu, quo Societas ipsa condita fuit, sed nescio quo alio peregrino, & fortasse non est nisi ambitionis spiritus, qui omnia semper interturbare conatur. Quibus respondere possumus, quod Bernardus in Apologia ad Gulielmum Abbatem, religionis à sua prima institutione deficientibus obicit: sic Macharius vixit: sic Basilius docuit: sic Antonius instituit, sic Patres in Aegypto conuersati sunt, sic deniq; S. Odo, Maiolus, Odilo, Hugo, quos se sui virque ordinis Principes, & præceptores habere gloriantur, aut tenuerunt, aut teneri censuerunt. Res itaque tanta auctoritate, & consideratione stabilitæ, & tam diuturna experientia confirmatæ, non facile mutantæ sunt: donec plurimum annorum contraria experientia doceat, ex aliqua illarum maiora sequi incommoda: quod de nulla constitutione præcipua huius instituti, cum minima specie veritatis affirmari potest. Resistendum ergo est totis conatibus huiusmodi inquieto spiritui: quod si qui fuerint eiusdem Societatis ingrati filij, qui-

XVIII.

Dehortatio
à mutatione
illius.

XIV.
Dinde ex
auctoritate
conditæ,
& Pontif
confirman
tium.

quibus hæc mutatio in desiderio est, aut monendi sunt, ut mutant affectum suum, & spiritu humilitatis & obedientiæ cum diuina gratia induantur: statim enim inordinatus ille affectus per se cadet: aut

si huic instituto accommodari nolunt, aut non posse causantur: melius est ut ipsi de Societate mutentur, quam ut propter paucorum affectum tota Societas tam graue malum patiatur.

INDEX CAPITVM LIBRI VNDECIMI.

De iis, qui religiosum statum à Societate mutant.

Cap. I.

II.

III.

Vtrum professus possit à Societate expelli, & quas ob causas.
Utrum professus in Societate possit ad aliam religionem transmitti, & quomodo.
Ad quid teneatur professus è Societate eiectus, vel qui modo alio ab illa deficit, seu mutatur.

LIBER